

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ В ОБЛАСТ РАЗГРАД

2023-2024 г.

ПРОЕКТ!

Областната стратегия за подкрепа за личностното развитие на децата и учениците в област Разград за периода 2023 –2024 година е съгласувана от Областен съвет за развитие на област Разград с Протокол №

2023 г.

№	Наименование на раздела/подраздела	Стр.
I.	ВЪВЕДЕНИЕ	5
1.	Общ контекст и предпоставки за разработване на Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.	5
2.	Нормативни основания за разработване на Стратегията.	6
3.	Основни принципи, залегнали в закона за предучилищното и училищното образование.	6
4.	Цел и обхват на документа.	9
5.	Методика и участници в процеса на разработване на стратегическия документ.	9
6.	Връзка с други стратегически документи на национално, регионално и местно ниво.	11
7.	Използвани съкращения.	12
II.	АНАЛИЗ НА НАСТОЯЩАТА СИТУАЦИЯ И ПОТРЕБНОСТИТЕ ПО ОТНОШЕНИЕ ПОДКРЕПАТА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ В ОБЛАСТ РАЗГРАД.	14
1.	Цел и обхват на анализа.	14
2.	Област Разград – обща характеристика.	15
3.	Демографска картина и тенденции.	15
4.	Тенденции в образователната система в област Разград.	20
5.	Обща картина на образователната система в област Разград.	23
5.1.	Община Разград – обща картина на образователната система в община Разград: предучилищно, основно, начално и средно образование; деца и ученици: със специални образователни потребности и с хронични заболявания, в риск от социално изключване и с изявени дарби.	23
5.2.	Община Исперих – обща картина на образователната система в община Исперих: предучилищно, основно, начално и средно образование; деца и ученици: със специални образователни потребности и с хронични заболявания, в риск от социално изключване и с изявени дарби.	39
5.3.	Община Кубрат – обща картина на образователната система в община Кубрат: предучилищно, основно, начално и средно образование; деца и ученици: със специални образователни потребности и с хронични заболявания, в риск от социално изключване и с изявени дарби.	48
5.4.	Община Завет – обща картина на образователната система в община Завет: предучилищно, основно, начално и средно образование; деца и ученици: със специални образователни потребности и с хронични заболявания, в риск от социално изключване и с изявени дарби.	52
5.5.	Община Лозница – обща картина на образователната система в община Лозница: предучилищно, основно, начално и средно образование; деца и ученици: със специални образователни потребности и с хронични заболявания, в риск от социално изключване и с изявени дарби.	56

5.6.	Община Самуил – обща картина на образователната система в община Самуил: предучилищно, основно, начално и средно образование; деца и ученици: със специални образователни потребности и с хронични заболявания, в риск от социално изключване и с изявени дарби.	58
5.7.	Община Цар Калоян – обща картина на образователната система в община Цар Калоян: предучилищно, основно, начално и средно образование; деца и ученици: със специални образователни потребности и с хронични заболявания, в риск от социално изключване и с изявени дарби.	66
6.	Състояние и предизвикателства пред общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.	71
6.1.	Община Разград	71
6.2.	Община Исперих	121
6.3.	Община Кубрат	133
6.4.	Община Завет	140
6.5.	Община Лозница	145
6.6.	Община Самуил	148
6.7.	Община Цар Калоян	151
7.	Дейност на Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – област Разград	163
8.	SWOT анализ. Силни и слаби страни. Възможности и заплахи.	168
9.	Изводи от анализа.	174
III.	СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ	181
1.	Обща цел, принципи.	181
2.	Приоритети, специфични цели, мерки.	181
	Приоритет 1: Подкрепа за личностно развитие на деца и ученици със специални образователни потребности и с хронични заболявания.	181
	Приоритет 2: Подкрепа за личностно развитие на деца и ученици от уязвими общности и деца в риск.	182
	Приоритет 3: Подкрепа за личностно развитие на децата и учениците с изявени дарби.	183
	Приоритет 4: Подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в училищата и детските градини.	183
	Приоритет 5: Подкрепа за личностно развитие на децата и учениците извън училищата и детските градини.	184
	Приоритет 6: Развитие на човешките ресурси в подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.	186
IV.	Система за наблюдение на Стратегията за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в Област Разград	187
1.	Звено за мониторинг и оценка на Стратегията.	187
2.	Критерии за оценка.	188

3.	Индикатори за наблюдение на реализацията на Стратегията за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Разград.	189
3.1.	Качествени индикатори.	189
3.2.	Количествени индикатори.	190
V.	Финансови и материални ресурси за изпълнение на Стратегията.	194
VI.	Комуникационна програма.	197
VII.	Заклучение.	200

I. ВЪВЕДЕНИЕ

1. Общ контекст и предпоставки за разработване на Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Личностното развитие на децата и учениците, и поставянето им в центъра на образователната система, с оглед формиране на общочовешки ценности, постигане на ясна структурираност, системност и технологичност на всички етапи от образованието, е европейска и национална политика. С развитието на децентрализационните процеси и предоставянето на по-голяма автономия на образователните институции, училището има формираща роля, като приобщаваща среда за развитие и обучение на всяко дете и ученик.

Областна стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Разград (2023-2024) е разработена в изпълнение на чл. 196 от Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО), въз основа на анализ на потребностите от подкрепа на всяка община на територията на област Разград.

Стратегията включва Анализ на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата и учениците за всяка община на територията на областта и обхваща всички дейности и форми на подпомагане, включени в новия закон, които да се предлагат на децата и учениците, за да могат да бъдат приобщени, да не прекъсват и да завършат своето образование. Това са дейности и форми, които са основани на ценностите за личностното развитие и приобщаващо образование: подкрепа за личностно развитие, изграждане на позитивен организационен климат, утвърждаване на позитивна дисциплина и развитие на училищна общност. Чрез тези дейности се гарантира да се достигне детето и да бъде подкрепено то в ученето, научаването, участието и разгръщането на неговия потенциал.

Целта на разработването на настоящата Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Разград, е да се направи анализ на настоящата ситуация и да се идентифицират потребностите от обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците, да се направят изводи как настоящите практики може да бъдат подобрили, да се поставят цели, да се изведат приоритети и да се планират мерки и дейности, за да бъде осигурена обща и допълнителна подкрепа за личностното развитие на всяко дете и ученик в област Разград, съобразно неговите потребности, като се посочат отговорните страни в този процес, източниците за финансиране и начините за мониторинг и контрол на изпълнението ѝ.

Стратегията е в съответствие с набелязаните цели, приоритети и мерки за подобряване на достъпа и качеството на предучилищното и училищното образование, заложен в международни и национални документи:

- Всеобща декларация за правата на човека (1948).
- Конвенция на ООН за правата на детето (1989).
- Рамка за действие на Световния форум по образованието, Дакар (2000).
- Рамка за действие „Образование 2030”: Към приобщаващо и равноправно качествено образование и учене през целия живот за всички.
- Национална стратегия за детето 2019 –2030 г.
- Закон за предучилищното и училищното образование.
- Закон за закрила на детето и др.

Стратегията за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Разград е краткосрочен стратегически документ, в който са планирани мерки и дейности за периода 2023 – 2024 г.

Основните акценти в стратегията са свързани с четири ключови елемента в приобщаването на децата и развиване на техните способности:

- Процес на постоянно развиване на технологии за по-добро образование, за да се отговори адекватно на разнообразието на обучаваните.

- Разкриване и отстраняване на бариери и оказване на подкрепа.
- Събиране и оценка на информация от различни източници за планиране и усъвършенстване на политиката и практиката на приобщаването.
- Присъствие, участие и успех за всички учащи се, както на групите, за които съществува риск от изолиране, изключване от образованието или недостатъчно добри резултати от обучението, така и на учащите с високи резултати и постижения.

Стратегията за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Разград е разработена от Областен оперативен екип, създаден със Заповед РД-22-9/23.06.20223 г. на Областния управител на област Разград, включващ представители на Областна администрация Разград, Регионално управление на образованието - Разград, Регионална здравна инспекция - Разград, Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование - Разград, Регионална дирекция за социално подпомагане - Разград, общините на територията на област Разград и на други заинтересовани органи, лица и организации, имащи отношение към развитието на подкрепата за личностно развитие.

2. Нормативни основания

Съгласно чл. 176 на Закона за предучилищното и училищно образование (ЗПУО), подкрепата за личностно развитие се предоставя на всички деца и ученици и цели да осигури:

- съответствие с индивидуалните им потребности;
- подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията им;
- осъществяване на подкрепата за детето и ученика най-близо до мястото, където живее и учи.

В основата на Областната стратегия стоят анализите на общините на територията на област Разград за потребностите от подкрепа по чл. 196, ал. 3 от ЗПУО.

В съответствие с постановката на чл. 174, ал. 1 от ЗПУО, осигуряването на подкрепата за личностно развитие на децата и учениците от институциите в системата трябва да се осъществява съвместно с държавните и местните органи и структури и доставчиците на социални услуги.

Важно условие за постигането на целите, принципите и приоритетите е разгръщане потенциала на всички участници в процеса – деца, ученици, родители, институции, гражданско общество. Взаимодействието на институциите и ефективните канали за комуникация с родители и граждани са основен фактор за осъществяването на целите на образованието, за подготовката на изградени, самостоятелни, конкурентноспособни личности, чрез развиване на компетентности, необходими на децата и учениците в съвременното общество.

3. Основни принципи, залегнали в закона за предучилищното и училищното образование

Според Закона за предучилищното и училищното образование, образованието като процес на обучение, възпитание и социализация е национален приоритет и се развива в съответствие със следните принципи:

1. Единна държавна образователна политика за осигуряване правото на предучилищно и училищно образование;
2. Ориентираност към интереса и към мотивацията над детето и на ученика, към възрастовите и социалните промени в живота му, както и към способността му да прилага усвоените компетентности на практика;

3. Равен достъп до качествено образование и приобщаване на всяко дете и на всеки ученик;
4. Равнопоставеност и недопускане на дискриминация при провеждане на предучилищното и училищното образование;
5. Запазване и развитие на българската образователна традиция;
6. Хуманизъм и толерантност;
7. Съхраняване на културното многообразие и приобщаване чрез българския език;
8. Иновативност и ефективност в педагогическите практики и в организацията на образователния процес въз основа на научна обосновааност и прогнозиране на резултатите от иновациите;
9. Прозрачност на управлението и предвидимост на развитието на предучилищното и училищното образование;
10. Автономия за провеждане на образователни политики, самоуправление и децентрализация;
11. Ангажираност на държавата, общините и юридическите лица с нестопанска цел, работодателите, родителите и други заинтересовани страни и диалог между тях по въпросите на образованието.

Законът за предучилищното и училищното образование внася ново качество в нашето образование, като регламентира приобщаващото образование като неизменна част от правото на образование.

Приобщаващото образование е процес на осъзнаване, приемане и подкрепа на индивидуалността на всяко дете или ученик и на разнообразието от потребности на всички деца и ученици чрез активиране и включване на ресурси, насочени към премахване на пречките пред ученето и научаването и към създаване на възможност и за развитие и участие на децата и учениците във всички аспекти на живота на общността. Приобщаващото образование се реализира в съответствие със следните принципи:

1. Гарантиране на правото на всяко дете и ученик на достъп до детска градина или училище най-близо до неговото местоживееие и на правото му на качествено образование;
2. Гарантиране на достъпа на всяко дете или ученик до подкрепа за личностно развитие в зависимост от неговите индивидуални потребности и с оглед възможността за възникване на затруднения в процеса на ученето и приобщаването и на необходимостта от подходяща подкрепа;
3. Прилагане на диференцирани педагогически подходи, ориентирани към интересите и стимулиращи мотивацията на детето и на ученика, съобразени с възрастовите и социалните промени в живота му и адаптирани към способността му да прилага усвоените компетентности на практика;
4. Приемане и зачитане на уникалността на всяко дете и ученик – индивидуалните потребности и възможности, личностните качества, знанията, уменията и интересите, на които образователната институция трябва да отговори по подходящ начин, така че детето или ученикът да развие максимално своя потенциал;
5. Равнопоставеност и недопускане на дискриминация при провеждане на предучилищното и училищното образование, гаранции за които са създадените условия за обучение на всички деца и ученици заедно, независимо от трудностите и различията, които може да възникнат в процеса на ученето и научаването и при участието им в дейността на детската градина или училището;

6. Системен и холистичен подход на организация и сътрудничество на образователните институции в областта на приобщаващото образование на всички равнища – управление и екипност, използване на приобщаващи педагогически практики, създаване на сигурна и подкрепяща среда, участие на родителите, мониторинг на процеса и на качеството на подкрепата за личностно развитие, както и на влиянието им върху обучението и постиженията на децата и учениците;

7. Сътрудничество между всички участници в процеса на приобщаващото образование – детската градина/училището, детето/ученика, семейството и общността;

8. Намаляване на влиянието на социалните неравенства върху ученето и върху участието на децата и учениците в дейността на детската градина или училището;

9. Нетърпимост към дискриминиращите нагласи и поведение и подготовка на децата и учениците за живот в приобщаващо общество;

10. Гъвкавост и динамичност на процеса на приобщаващото образование съобразно потребностите на децата и учениците и в зависимост от спецификата на обществения живот.

Чл. 177, ал. 1 от ЗПУО и чл. 4, ал. 1 от Наредбата за приобщаващото образование определят два вида подкрепа за личностно развитие – обща и допълнителна.

Обща подкрепа за личностно развитие по чл. 178, ал. 1 от ЗПУО	Допълнителна подкрепа за личностно развитие по чл. 187 от ЗПУО
Насочена е към развитието на потенциала на всяко дете и ученик.	Насочена е към деца и ученици със специални образователни потребности (СОП), в риск, с изявени дарби, с хронични заболявания, след извършване на оценка на потребностите.
<ol style="list-style-type: none"> 1. Екипна работа между учителите и други педагогически специалисти; 2. Допълнително обучение по учебни предмети при условията на ЗПУО; 3. Допълнителни модули за деца, които не владеят български език (само за детските градини); 4. Допълнителни консултации по учебни предмети, които се провеждат извън редовните учебни часове; 5. Консултации по учебни предмети; 6. Кариерно ориентиране на учениците; 7. Занимания по интереси; 8. Библиотечно-информационно обслужване; 9. Грижа за здравето; 10. Осигуряване на общезитие; 11. Поощряване с морални и материални награди; 12. Дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение; 13. Ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения; 14. Логопедична работа; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Работа с дете и ученик по конкретен случай; 2. Психо-социална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна, на комуникативните нарушения и при физически увреждания; 3. Осигуряване на достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти; 4. Предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за ученици със сензорни увреждания; 5. Ресурсно подпомагане за ученици със специални образователни потребности. Съгласно чл. 81 от Наредба за приобщаващо образование, допълнителната подкрепа е: краткосрочна (минимум 1 учебна година, максимум – до края на етап на обучение) дългосрочна – повече от един етап или степен на обучение или за целия период на обучение

Подкрепата за личностно развитие се предоставя на всяко дете и ученик, като осигурява подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията им и е в съответствие с индивидуалните им образователни потребности. Основен принцип на ЗПУО е подкрепата за детето и ученика да се осъществява на ниво най-близко до мястото, където живее и учи. Подкрепата на личностното развитие в системата на предучилищното и училищното образование, се осъществява от образователните институции - детски градини, училища, центрове за подкрепа на личностното развитие, специализираните обслужващи звена.

4. Цел и обхват на документа.

Целта на разработването на настоящата Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Разград, е да се направи анализ на настоящата ситуация и да се идентифицират потребностите от обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците, да се направят изводи как настоящите практики може да бъдат подобрили, да се поставят цели, да се изведат приоритети и да се планират мерки и дейности, за да бъде осигурена обща и допълнителна подкрепа за личностното развитие на всяко дете и ученик в област Разград, съобразно неговите потребности, като се посочат отговорните страни в този процес, източниците за финансиране и начините за мониторинг и контрол на изпълнението ѝ.

Стратегията за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в Област Разград е краткосрочен стратегически документ, в който са планирани мерки и дейности за периода 2023 – 2024 г.

5. Методика и участници в процеса на разработване на стратегическия документ.

В изпълнение на чл. 196 от Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО), Областният управител организира разработването на Областна стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците, въз основа на Анализ на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата и учениците за всяка община на територията на областта. Анализът се изготвя от съответната общинска администрация и се приема с решение на общинския съвет по предложение на кмета на общината.

Областната стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Разград предвижда на децата и учениците в системата на предучилищното и училищното образование да се предоставя подкрепа за личностно развитие, която осигурява подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията им и да се прилага в съответствие с индивидуалните образователни потребности на всяко дете и всеки ученик.

Стратегията включва Анализ на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата и учениците за всяка община на територията на областта и обхваща всички дейности и форми на подпомагане, включени в новия закон, които да се предлагат на децата и учениците, за да могат да бъдат приобщени, да не прекъсват и да завършат своето образование. Това са дейности и форми, които са основани на ценностите за личностното развитие и приобщаващо образование: подкрепа за личностно развитие, изграждане на позитивен организационен климат, утвърждаване на позитивна дисциплина и развитие на училищна общност. Чрез тези дейности се гарантира да се достигне детето и да бъде подкрепено то в ученето, научаването, участието и разгръщането на неговия потенциал.

През 2023 г. Областен оперативен екип, назначен със Заповед № РД-22-9/23.06.2023 г. на Областния управител на област Разград, разработи Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Разград.

В Областния оперативен екип бяха включени експерти от Областна администрация Разград, представители на всяка община на територията на областта, на Регионално управление на образованието, на Регионалната здравна инспекция, на неправителствения сектор, на Центровете за подкрепа за личностно развитие, Регионалният център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование и други заинтересовани страни, имащи отношение към развитието на подкрепата за личностно развитие.

Съгласно чл. 196, ал. 5 от ЗПУО Стратегията е утвърдена на от Областния управител, след съгласуване с Областния съвет за развитие на Област Разград с протокол от неприсъствено заседание от и с Регионално управление на образованието - Разград.

В процеса на планиране се включиха представители на всички заинтересовани страни от областта, обединени в работни групи на териториален принцип по общини и тематични групи по ключовите компоненти на Стратегията. Работните групи участваха на доброволен принцип, мотивирани от убеждението за необходимостта от адекватна работеща Областна стратегия, която да бъде основа за предоставяне на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

В общия контекст, създаването на Областна стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците очертава нова функция на детската градина и училището като образователна среда за индивидуалния напредък и успехи. Взаимодействията между участниците в обучителния процес се признават като основни в новия образователен закон.

В международната практика за предоставяне на подкрепа на учениците има адаптирани варианти на модела на тристепенната пирамида за интервенции. Той определя нивата на интервенциите и тяхната интензивност, като ги подрежда: от първо (общо) ниво за всички ученици, второ ниво за конкретни групи ученици и във върха на пирамидата е третото ниво на подкрепа, което представлява дългосрочна и интензивна персонална подкрепа. Моделът успява да подреди, за целите на организацията на подкрепата, потребностите на децата, съобразно честотата на възникване на тези потребности, съответно: 80% от децата имат потребност от обща подкрепа, 15% са деца в риск от затруднения и се нуждаят от целенасочена работа, за да преодолеят тези затруднения, а 5% са децата, които са с комплексни потребности от интензивна подкрепа.

Други начини за формулиране на потребностите и дейностите от нивата ги представят като универсални, селектирани и индикативни дейности или още като първична, вторична и третична интервенция.

Въпреки, че изследванията за използване на този модел показват необходимост от развитие на широкообхватен подход, надхвърлящ тази тристепенна рамка, той може да има широко приложение в политиките за осигуряване на равен достъп до образование, защото позволява структуриране на подкрепата за личностно развитие в новите образователни политики у нас и допринася за организиране на практиката.

Моделът може да служи като отправна рамка за подреждане на многообразието от подкрепящи дейности и да ги подчини на общата цел за развитие и обучение на всяко дете във всяка детска градина и училище и във всяка общност.

По този начин подкрепата за личностно развитие се явява нов компонент в образователните политики, който свързва и обединява ресурсите на средата на всички нива по вертикала и хоризонтала на системата.

6. Връзка с други стратегически документи на национално, регионално и местно ниво.

Стратегията се основава и на приоритетите, целите и стандартите, заложен в следните стратегически документи:

- Стратегия „Европа 2030“;
- Стратегия на Съвета на Европа за правата на детето;
- Националната програма за развитие „България 2030“;
- Стратегическа рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021 – 2030);
- Национална стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021 - 2030);
- Национална стратегия за насърчване и повишаване на грамотността /2014-2023/;
- Стратегия за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система;
- Национална стратегия за развитие на педагогическите кадри;
- Национална стратегия за учене през целия живот;
- Стратегия за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства /2015-2023/.
- Стратегия за ефективно прилагане на информационни и комуникационни технологии в образованието и науката на Република България;
- Интегрирана териториална стратегия за развитие на Северен централен район;
- Стратегия на област Разград за равенство, приобщаване и участие на ромите;
- Национална карта на социалните услуги;
- План за младежта в област Разград 2023;
- Планове за интегрирано развитие на общините в област Разград;
- Програми и стратегии, във връзка с развитието на образованието на ниво община;
- Общински програми за закрила на детето на общините в област Разград;
- Планове за действие на общините на територията на област Разград, в изпълнение на Областната стратегия за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021 - 2030).

Освен със Закона за предучилищното и училищното образование Стратегията има връзка със следните нормативни документи:

- Закон за здравето;
- Закон за закрила на детето;
- Закон за защита от дискриминация;
- Наредба за приобщаващото образование.

7. Използвани съкращения.

ЗПУО – Закон за училищното и предучилищното образование

ДБТ – Дирекция „Бюро по труда“

ДГ – Детска градина

ДЛОШ – Държавен личен и отборен шампионат

ДЦДВУ – Дневен център за деца и/или възрастни с увреждания

ИКТ – Информационни и комуникационни технологии

ЗМО – Звено за мониторинг и оценка

ММС – Министерство на младежта и спорта

МОН – Министерство на образованието и науката

МУЦ-ТПО – Междуучилищен център по трудово-политехническо обучение

НП – Национална програма

НСИ – Национален статистически институт

НЧ – Народно читалище

ОбКБППМН – Общинска комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните

ОбС – Общински съвет

ОбСНВ – Общински съвет по наркотични вещества

ОДК – Общински детски комплекс

ОИЦ – Областен информационен център

ОЗД – Отдел „Закрила на детето“

ОП – Оперативна програма

ОСР – Областен съвет за развитие

ОУ – Основно училище

ПГ – Професионална гимназия

ПИЦ – Превантивно-информационен център

ПУ – Помощно училище

ПУДООС – Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда

РЕКИЦ – Регионален експертно консултантски и информационен център

РЗИ – Регионална здравна инспекция

РСЗ – Регионална служба по заетостта

РУО – Регионално управление на образованието

РЦПППО – Регионалният център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование

СНЦ – Сдружение с нестопанска цел

СОП – Специални образователни потребности

СФУК – Система за финансово управление и контрол

СУ – Средно училище

ЦДГ – Целодневна детска градина

ЦПЛР – Център за подкрепа за личностно развитие

ЦНСТ – Център за настаняване от семеен тип

ЦСРИ – Център за социална рехабилитация и интеграция

ЦОП – Център за обществена подкрепа

ЦРД – Център за работа с деца

ЦУТНТ – Център за ученическо, техническо и научно творчество

УСШ – Ученическа спортна школа

II. АНАЛИЗ НА НАСТОЯЩАТА СИТУАЦИЯ И ПОТРЕБНОСТИТЕ ПО ОТНОШЕНИЕ ПОДКРЕПАТА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ В ОБЛАСТ РАЗГРАД

1. Цел и обхват на анализа.

Изпълнението на Закона за предучилищното и училищно образование и изготвянето на Областна стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците създава необходимост от анализ на настоящата ситуация и потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата и учениците от област Разград.

В Допълнителните разпоредби на Закона за предучилищното и училищното образование (§ 1, т. 6, 7, 12, 14 - 16, 18, 21 - 27, 29 - 31) са определени основните субекти, включени в системата и параметрите на връзките и зависимостите между тях. Те са предмет на настоящия анализ.

Целта, която си поставя настоящият анализ, е да бъде извършен преглед и оценка на следните аспекти на подкрепата за личностно развитие на децата и учениците в област Разград:

1. Актуалната ситуация на образователната система в областта;
2. Осигурената подкрепа на интелектуалното, емоционално, духовно, нравствено и физическо развитие в съответствие с възрастта, потребностите, способностите и интересите, както и за съхраняване и утвърждаване на националната идентичност, човешките права и свободи, принципите на демокрация и отговорно гражданско поведение;
3. Осъществени дейности за насърчаване, развитие и реализация на заложбите и способностите;
4. Утвърдени училищни политики за формиране на толерантност и уважение към личността и обществото;
5. Осъществени дейности за познаване на националните, европейските и световни културни традиции и ценности.

Настоящият анализ е работен въз основата на представени анализи на общинско ниво от седемте общински администрации на територията на област Разград. От своя страна при разработването на общинските анализи експертите от общинските администрации разчитаха на съдействието на всички отговорни институции и заинтересовани страни – подразделения на централната изпълнителна власт на областно и общинско ниво като Регионално управление на образованието – Разград, Регионална дирекция за социално подпомагане и Дирекции „Социално подпомагане”, Дирекции „Бюро по труда”, Териториално статистическо бюро – Разград, детски градини и училища, центрове за подкрепа за личностно развитие, Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование, гр. Разград, Регионален експертно-консултантски и информационен център „Читалища”, доставчици на социални услуги, непривительствени организации, читалища, спортни клубове и др.

Обхват на анализа: Анализът включва актуална информация за детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие, функциониращи на територията на област Разград, както и организирани към момента дейности, подкрепящи обучението и възпитанието на децата и учениците, дейности за развитие на техните интереси и способности в областта на науката, технологиите, изкуството и спорта, ресурсно подпомагане на деца и ученици със специални образователни потребности, педагогическа и психологическа подкрепа и др., демографски тенденции, настояща ситуация и предизвикателства пред общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие. В географско отношение обхватът на проучването покрива всички населени места на територията на област Разград.

Използваните методи за събиране на информация са:

- Документално проучване на съществуващи анализи, доклади, стратегически документи на национално, регионално и местно ниво;
- Систематизиране и обобщаване на статистически данни, регулярно събирани от Областна администрация Разград и общинските администрации в областта, както и на институции, имащи отношение към осигуряване на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците;
- Събиране на допълнителна статистическа информация и данни от Националния статистически институт за рискови групи по населени места.

2. Област Разград – обща характеристика.

Област Разград (район от ниво 3-NUTS 3) е разположена в североизточната част на България, заема 2,38% от територията на страната (2 639 кв.км.) и 17,62% от територията на Северен централен район.

Тя граничи с областите Русе, Шумен, Търговище и Силистра. Областите Разград, Велико Търново, Русе, Габрово и Силистра формират Северен централен район (район от ниво 2/NUTS 2), който съответно е част от район от ниво NUTS 1 – Северна и Югоизточна България. По-голяма част от областта се намира в Лудогорското плато. В южната част то е хълмисто, а на север се слива с Добруджанската равнина и крайдунавските полета.

В границите ѝ влизат 7 общини: Разград, Исперих, Кубрат, Завет, Лозница, Самуил и Цар Калоян, и 104 населени места, от които 6 града и 98 села.

3. Демографска картина и тенденции.

В област Разград са налице редица негативни демографски тенденции:

- Намаляване на броя на населението в областта с по-високи темпове от средното за страната. Според данни на НСИ за последните десет години жителите в областта са намалели с 19 487 души, от 120 594 души на 101 107 души или 16,16%
- Висок отрицателен естествен прираст – (-13,4 %).
- Тенденция на застаряване на населението – продължаващ процес на демографско застаряване, изразен в намаляване на абсолютния брой и относителния дял на населението под 15 години и увеличаване на дела на населението на 65 и повече години;
- Намаляване на раждаемостта в областта.

Таблица: Население в област Разград периода 2013 – 2022 г.

Година	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Население	120 594	119 048	117 241	115 402	113 714	112 229	110 789	109 810	107 764	101 107

Източник: НСИ

Според официалната статистика на НСИ към 31.12.2022 г. населението в област Разград е 101 107 души. От тях на възраст от 0 до 15 години са 13 316 души, които представляват 13,17 % от общото население на областта, а населението над 65 години е 24 808 души или 24,53% от общото население на областта.

Ако погледнем през 2018 годинна населението на възраст от 0 до 15 години е било 15 430, които са представлявали 13,75% от общото население. Относителният дял лицата от 0 до15 години спрямо отбщото население е намалял за изследният период с 0,65%. За същият период при лицата на възраст над 65 години, като относителен дял от общото население се наблюдава увеличение с 2,94%, което показва продължаване на тенденцията за застаряване на населението в областта.

Таблица: *Население на възраст от 0 до 15 години в област Разград за периода 2018 – 2022 г. по възраст*

Възраст /година	2018	2019	2020	2021	2022
0 - 4	4 826	4 701	4 558	4 441	4 025
5 - 9	5 220	5 055	5 027	5 048	4 493
10 - 14	5 384	5 360	5 321	5 293	4 798
Общо:	15 430	14 116	14 946	14 782	13 316
Дял от общото население на областта	13,75 %	12,74 %	13,61 %	13,71 %	13,17 %

Източник: НСИ

Таблица: *Население на възраст над 65 години в област Разград за периода 2018 – 2022 г. по възраст*

Възраст /година	2018	2019	2020	2021	2022
65 - 69	8 089	7 829	7 863	7 855	8 052
70 - 74	7 030	7 223	7 054	6 914	7 155
75 – 79	4 701	4 887	4 996	4 892	5 056
80+	4 417	4 469	4 556	4 428	4 545
Общо:	24 237	24 408	24 469	24 089	24 808
Дял от общото население на областта	21,60 %	22,03 %	22,28 %	22,35 %	24,54 %

Източник: НСИ

Същата тенденция на намаление на населението се отнася и за лицата от 0 до 19 години, които към 31.12.2022 година са 18 013 души или 17,82% от общия брой на населението,а към 31.12.2018 година е 20 950 души, което прави 18,67% относителен дял от общото население. Тук намалението е от 0,85% като относителен дял от населението, но като брой души намелението е много по-голямо от 2 937 души (11,44%).

Таблица: *Население на възраст от 0 до 19 години в област Разград за периода 2018 – 2022 г. по възраст*

Възраст /година	2018	2019	2020	2021	2022
0 - 4	4 826	4 701	4 558	4 441	4 025
5 - 9	5 220	5 055	5 027	5 048	4 493
10 - 14	5 384	5 360	5 321	5 293	4 798
15-19	5 520	5 376	5 309	5 170	4 697
Общо:	20 950	19 492	20 255	19 952	18 013
Дял от общото население на областта	18,67 %	17,59 %	18,45 %	18 ,51 %	17, 82%

Източник: НСИ

Мъжете на възраст от 0 до 19 години в Област Разград са 9 206 души и представляват 51,11 %, а жените са 8 807 души – 48,89%.

Таблица: Население на възраст от 0 до 19 години в Област Разград към 31.12.2022 г. по местоживеене, пол и възраст

Възраст	Общо			В градовете			В селата		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
0 - 4	4 025	2 053	1 972	1 867	911	956	2 158	1 142	1 016
5 - 9	4 493	2 286	2 207	2 230	1 140	1 090	2 263	1 146	1 117
10 - 14	4 798	2 440	2 358	2 430	1 221	1 209	2 368	1 219	1 149
15-19	4 697	2 427	2 270	2 334	1 203	1 131	2 363	1 224	1 139
Общо:	18 013	9 206	8 807	8 861	4 475	4 386	9 152	4 731	4 421

Източник: НСИ

Както при общия брой на населението на областта, така и при населението на възраст от 0 до 19 години се запазва тенденцията по-голяма част от населението да живее в селата. Броя на лицата от 0 до 19 години в селата е 9152 души (50,81%), а в градовете населението в същата възрастова група е 8 861 души (49,19%).

По данни от НСИ най-голям е дялът на децата и младежите на възраст от 0 до 19 години в Община Исперих, които заемат 19,16% от общото население на общината, а най-малък е дялът в община Цар калоян – 15,22%.

Таблица: Население на възраст от 0 до 19 години в област Разград към 31.12.2022г, по общини и възраст

Община	Общо население	0 – 4	5 - 9	10 - 14	15 - 19	Общо	% на децата и младежите / 0-19 г./ от общото население
Разград	42 778	1 747	1 938	2 153	2 015	7 853	18,36 %
Исперих	18 798	808	912	954	927	3 601	19,16 %
Кубрат	1 3830	490	577	586	630	2 283	16,51 %
Завет	7 879	323	353	342	326	1 344	17,06 %
Лозница	7 594	279	317	345	365	1 306	17,20 %
Самуил	5 794	245	214	243	249	951	16,41 %
Цар Калоян	4 434	133	182	175	185	675	15,22 %
Област Разград	101 107	4 025	4 493	4 798	4 697	18 013	17,82 %

Източник: НСИ

Населението на Област Разград е със смесен етнически състав. При преброяването през 2021 г. около 37,66 % са се самоопределили като българи, 47,78% като турци , 5,63% като роми и 8,93% не са отговорили или немогат да се определят към коя етническа група принадлежат.

Средната възраст на майката при раждане на първо дете за областта е 25,9 години, а за страната е 27,6 години, което показва, че в област Разград жените раждат в по-ранна възраст. Разлика в този коефициент се наблюдава при жените живеещи на село и жените живеещи в градовете. При жените от областта живеещи на село средната възраст на раждане на първо дете е 24,7 години, докато жените живеещи в градовете на областта раждането на първо дете е с 2,7 години по-късно, те раждат на 27,4 години. Коефициентта на раждаемост за областта е 7,6 ‰, коетого прави по-нисък от този за страната, който е 8,8 ‰.

Общо живородените деца за областта през 2022 година са 772, от които 426 деца са брачно родени 346 година извънбрачно родени. Като цяло тенденцията за страната е повече деца да се раждат извънбрачно като от общият брой живородени деца за страната през 2022 година 56 596 деца, от които 22 704 са брачно родени и 33 892 извънбрачно родени. От общия брой на живо родени през 2022 година 394 деца са момчета, а 378 са момичета, като тук се запазва общата тенденция за страната да се раждат повече момчета от момичета. При по-голямата част от извънбрачните раждания има данни за бащата, което означава, че тези деца най-вероятно се отглеждат в семейна среда от родители, живеещи в съжителство без брак.

Възрастовата структура на населението в областта не се различава от средната за страната. Коефициента на възрастова зависимост е с добри показаните в сравнение с много други области. За област Разград той е 60,5%, в сравнение общия за страна е 60,4%, като в др области коефициента достига до 75%.

Средната възраст на населението в областта е 46,3 години, но не се различава съществено от средната възраст на населението на страната, която е 45,2.

От 1993 г. насам в Област Разград показателят естествен прираст е с отрицателна стойност, в резултат на което населението на областта непрекъснато намалява. Показателят има отрицателни стойности за всички общини на територията на областта.

Броят на жените във фертилна възраст в Област Разград също намалява. Съществено значение за намаляване на раждаемостта имат и измененията във възрастовата структура на родилните контингенти. Броят на жените в тази възрастова група намалява основно поради по-малкия брой момичета, които влизат във фертилна възраст, и емиграционните процеси.

Най-голям брой раждания се осъществяват от жените на възраст от 20 -29 години, като броят на ражданията са 424 деца (54,92%), следвани от жените на възраст 30-39 години, при които ражданията са 275 (35,62%). Броя на раждания при жените, които са родили под 20 година възраст са 60 (7,77%), а най малко раждания има при жените над 40 години, които са 13 раждания и заемат 1,69% от общия брой на раждания за областта, които са 772 раждания.

Таблица: Естествено движение на населението през 2022 г. в Област Разград по общини и пол.

Община /област	Живородени	Умрели	Естествен прираст
Разград	312	833	-521
Исперих	152	385	-233
Кубрат	102	356	-254
Завет	69	174	-105
Лозница	57	150	-93
Самуил	52	128	-76
Цар Калоян	28	112	-84
Област Разград	772	2138	-1366

Източник: НСИ

Област Разград се характеризира с отрицателен механичен прираст. През последните десет години само две от годините са положителен механичен прираст 2020 г. и 2022 г. През 2022 година в областта са се заселили 2 726 души и са се изселили 2 282 души, което прави положителен механичен прираст от 444 души. Запазва се тенденцията в областта от последните десет години на отрицателен механичен прираст при възрастовите групи 10-19 години и 20-29 години, като за 2022 година в тези две възрастови групи са се изселили 145 души, а за последни десет години са се изселили общо 4 508 души.

Таблица: Механично движение на населението през 2022 г. в област Разград по възраст и пол.

Местоживеене Възраст	Заселени			Изселени			Механичен прираст		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Разград	2 726	1 163	1 563	2 282	1 018	1 264	444	145	299
0 - 9	500	237	263	392	206	186	108	31	77
10 - 19	215	96	119	293	133	160	-78	-37	-41
20 - 29	376	106	270	443	149	294	-67	-43	-24
30 - 39	413	136	277	329	143	186	84	-7	91
40 - 49	312	147	165	219	105	114	93	42	51
50 - 59	291	148	143	183	96	87	108	52	56
60 - 69	343	179	164	168	86	82	175	93	82
70+	276	114	162	255	100	155	21	14	7

Тенденцията на намаляване на населението оказва непосредствено влияние върху образователната система в областта ни. Налице е ясно изразена тенденция към бързо намаляване на броя на учениците, учителите и училищата вследствие на негативните демографски процеси. Намаляването на броя на децата в училищна възраст води до нужда от оптимизиране на училищната мрежа, реорганизация на паралелките и педагогическия състав.

Таблица: Прогноза за населението в област Разград (при хипотеза за конвергентност).

Област	Години									
	2025	2030	2035	2040	2045	2050	2055	2060	2065	2070
Разград	105	100	95	90	85	81	77	73	69	66
	824	551	420	504	914	579	448	508	829	541

Източник: НСИ

Така представените демографските процеси в област Разград водят не само до намаляване броя на учениците, учителите и учебните заведения, но оказват негативно влияние и върху достъпността до образование. Учениците от по-малките населени места често са принудени да пътуват всекидневно до областния център или някой от другите по-големи градове, за да могат да вземат участие в учебния процес.

Това само по себе си допълнително засилва миграционните нагласи на млади семейства от слабо населени места, които искат да осигурят добро образование за децата си, като в крайна сметка процесът на обезлюдяване от един момент нататък се самохранва.

Освен това се наблюдава и тенденция към застаряване на педагогическия персонал в учебните заведения в областта ни.

Нужно е предприемане на комплексни мерки за намаляване на негативните демографски тенденции и отрицателното им влияние върху образователната система в областта ни.

4. Тенденции в образователната система в област Разград

Анализът на актуалното състояние на училищното образование и предучилищното възпитание и подготовка в Област Разград извежда осигуряването на равен достъп до образование като основна цел на областната образователна политика.

Дейностите по подкрепа за личностно развитие на децата и учениците се осигуряват и осъществяват от институциите в системата на предучилищното и училищното образование. Съгласно чл. 24 – 27 от Закона за предучилищно и училищно образование това са детските градини, училищата, центровете за подкрепа за личностно развитие и специализираните обслужващи звена.

През учебната 2022/2023 година на територията на област Разград функционират 48 детски градини, 1 начално училище, 32 основни училища, 6 средни училища, 3 профилирани гимназии, 10 професионални гимназии, 1 спортно училище, 1 ЦСОП и 1 РЦПППО.

Детски градини

Таблица: Детски градини, деца, педагогически персонал, места и групи в детските градини по общини и общо за област Разград през учебната 2022/2023 година

Община/област	Самостоятелни детски градини	Деца		Места	Педагогически персонал ¹		Детски групи
		общо	в т.ч. момичета		общо	в т.ч. детски учители	
Завет	5	224	111	561	30	27	14
Исперих	14	681	322	860	69	69	30
Кубрат	5	370	164	1 087	56	56	26
Лозница	1	176	86	404	21	21	10
Разград	20	1 540	751	1 951	154	149	67
Самуил	2	169	77	327	21	21	10
Цар Калоян	1	109	47	199	15	15	7
Област Разград	48	3 269	1 558	5 389	366	358	164

Посочените данни показват, че е налице негативна тенденция към намаляване броя на детските градини в област Разград и на учителите и децата в тях. Само за периода от учебната 2016/2017 г. до учебната 2022/2023 г. броят на детските градини в област Разград е намалял с 20, броят на детските учители с 47, и на децата с 455.

Училища

В област Разград е изградена добра мрежа от образователни институции, покриваща нуждите от образование и личностно развитие на деца и ученици от предучилищна и училищна възраст. Най-голям е броят на училищата в областния център – Разград, където е съсредоточен и най-голям процент от учениците в областта. В останалите шест общини в резултат на предприетите мерки от общинските ръководства е постигнат оптимален модел на общинска образователна структура – наличие на средни училища, профилирани и професионални гимназии, с цел предоставяне възможности за обучение на учениците в гимназиален етап на средното образование и задържане на учениците в училищата на общината.

През 2023/2024 година в областта функционират 55 училища, 1 РЦПППО и 1 ЦСОП, от които 20 средни училища. В състава на средните училища влизат 10 професионални гимназии.

Таблица: Училища в област Разград през учебната 2023/2024 г.

Община	Професионални гимназии	Средни училища	Профилирани гимназии, спортно училище	РЦПППО, ЦСОП и ВУИ	Основни и начални училища
Завет	1	1	-		4
Исперих	1	-	1	-	7
Кубрат	1	1	-	1 - ЦСОП	6
Лозница	1	1	-	-	2 + 1 НУ
Разград	6	1	2 + 1/спортно/	1 - РЦПППО	10
Самуил	-	1	-	-	2
Цар Калоян	-	1	-	-	1
Общо:	10	6	3 + 1/спортно/	2	33

Професионални, профилирани гимназии и средни училища по общини:

- Община Исперих – ПГ „Васил Левски” и ПГСС „Хан Аспарух”;
- Община Кубрат – СУ „Христо Ботев” и ПГ – Кубрат;
- Община Завет – СУ „Св.Св.Кирил и Методий” и ПГЗ „Кл. Тимирязев“;
- Община Лозница – ПГВМЗ „Александър Стамболийски“;
- Община Разград – НПТГ „Шандор Петъофи“, ПГИ „Робер Шуман“, ПГХТБТ „Мария Кюри“, ПГТС „Христо Смирненски“, ПГССХВТ „Ангел Кънчев“, ПГО „Станка Николица Спасо-Еленина“, ППМГ „Акад. Никола Обрешков“, ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“, СУ „Христо Ботев“, Спортно училище;
- Община Самуил – СУ „Св.Св.Кирил и Методий“;
- Община Цар Калоян - СУ „Хр. Ботев”.

Таблица: Училища, паралелки, учители, учащи и завършили в общообразователни и специални училища през учебната 2023/2024 година по общини и общо за област Разград

Община /Област	Училища	Учители	I - IV клас			V - VII клас			VIII - XII клас				
			паралелки	учащи		паралелки	учащи		завършили основно образование	паралелки	учащи		завършили средно образование
				общо	в т.ч. жени		общо	в т.ч. жени			общо	в т.ч. жени	
Завет	5	58	15	238	123	14	189	103	50	5	120	61	16
Исперих	8	167	37	716	347	32	604	285	173	11	258	147	40
Кубрат	7	118	30	436	211	24	341	155	127	10	274	155	42
Лозница	6	411	18	228	103	16	219	107	60	-	-	-	-
Разград	14	48	82	1 659	849	69	1 495	722	470	38	986	651	209

Самуил	3	68	10	168	95	8	129	65	37	8	166	95	31
Цар Калоян	2	36	8	115	48	6	84	39	29	3	38	20	14
Област Разград	45	906	200	3 560	1 776	169	3 061	1 476	946	75	1 842	1 129	352

Налице е негативна тенденция към намаляване броя на училищата и учениците в училищата в област Разград. За периода от учебната 2017/2018 г. до учебната 2021/2023 г. броят на училищата е намалял от 48 на 45, броят на учащите от I до IV клас е намалял от 4129 на 3560 или с 13,8% и броят на учащите от V до VII клас е намалял от 3240 на 3061 или с 5,5%.

Основните причини за намаляването на броя на учениците са засилващите се миграционни процеси, ниската раждаемост в областта, както и нисък социален статус на населението. Динамичните миграционни процеси, довеждат до прекъсване на обучението на децата и учениците основно поради социални и семейни причини и заминаване в чужбина.

В област Разград функционира Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст. Със заповеди на началника на РУО – Разград за всяко населено място са сформирани екипи за обхват, които включват представители на ангажираните институции.

През всяка учебна година екипите за обхват осъществяват посещения на място. За всички посещения са попълвани и оформяни протоколи от членовете на съответния екип, които са извършили обхождането.

Проверките показват, че се запазва значителният брой на ученици, които заминават в чужбина. Предполага се, че по-голямата част от тях продължават образованието си там. Педагогическите екипи на училищата в област Разград разработват свои политики за намаляване на процента на напусналите ученици. Успоредно с традиционните механизми за работа и превенция на случаите на преждевременно напускане във все повече училища се прилагат нови подходи, добри практики на други педагогически колективи, разработват се проекти, търси се съдействие от родителската общност за подобряване на училищната среда.

С методическата подкрепа на експертите от РУО – Разград, в училищата е разработена Стратегия за превенция на отпадането и преждевременното напускане на деца от училище и Програма за превенция на отпадането и преждевременното напускане на ученици от училище. В Стратегиите и Програмите са залегнали различни задачи и дейности, насочени главно към превантивната работа с учениците за задържането им в училище. Изготвени са програми за работа с децата в риск, включващи: анализ на състоянието, като се очертават и причините за това и се набелязват мерките за въздействие и закрила, в т. ч. работата с родителите.

През отчетния период учебните заведения в област Разград се включиха активно в редица програми и проекти. Например всички училища в областта изпълниха дейности по проект „Равен достъп до качествено образование в условията на кризи“.

През 2021 и 2022 г. бяха проведени и многобройни обучения за повишаване на квалификацията на педагогическия персонал. Например, до края на 2022 година в област Разград са проведени 405 обучения с учители, ученици, родители и образователни медиатори по Проект BG05M2OP001-5.001-0001 „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“.

5. Обща картина на образователната система в област Разград.

5.1. ОБЩИНА РАЗГРАД

1. Обща картина на образователната система в община Разград.

Анализът на актуалното състояние на предучилищното и училищното образование в община Разград извежда осигуряването на равен достъп до образование като основна цел на общинската образователната политика.

В обхвата на политиката на Община Разград в сферата на образованието попада осигуряването на качествена образователна инфраструктура. Последната включва институции на предучилищното обучение, общото, профилираното и професионалното образование – ясли, детски градини, различни видове училища и центрове за подкрепа за личностно развитие.

През отчетния период образователната инфраструктура на община Разград включва: **2 ясли, 20 детски градини**, които са на целодневно обучение, като 10 от тях са в гр. Разград и 10 - в селата на територията на общината; **21 училища, от които 16 са общински, а 5 са държавни училища**. От 16-те общински училища – 10 са в град Разград и 6 училища в селата. 11 са основните училища, като 5 от тях са в гр. Разград и 6 - в други населени места на общината. Средните общински училища са пет: **2 профилирани гимназии** – ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф” и ППМГ „Акад. Н. Обрешков”, **1 Спортно училище, 1 Средно училище „Христо Ботев” и 1 професионална гимназия - ПГССХВТ „Ангел Кънчев”**. През 2022 г. беше взето решение от ОбС – Разград за закриване на ОУ – Киченица.

Таблица: Структура на мрежата от училища и детски градини на територията на община Разград

Общ брой училища	Общински училища					Държавни училища	Общински детски градини
	11 основни	2 профилира ни гимназии	1 средно училище	1 спортно училище	1 професиона лна гимназия		
21	11 основни	2 профилира ни гимназии	1 средно училище	1 спортно училище	1 професиона лна гимназия	5 професиона ни гимназии	20

Всички професионални гимназии подготвят специалисти със средно образование в областта на химическата промишленост и биотехнологиите, машиностроенето, информационните технологии, селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост, облекло и дизайн, транспорт и строителство, по икономически дисциплини.

Всички училища са на едносменен режим на обучение.

С Решение № 601 от 17.08.2022 г. на Министерски съвет шест училища са включени в *Списък на иновативните училища в Република България за учебната 2022/2023 година*,: ОУ „Васил Левски“, гр. Разград, ОУ „Ив. С. Тургенев“, гр. Разград, ОУ „Н. Й. Вапцаров“, гр. Разград, ПГХТБТ „Мария Кюри“, гр. Разград, НПТГ „Шандор Петьофи“, гр. Разград и ПГО „Станка Николица Спасо-Еленина“, гр. Разград в сравнение с предходната учебна 2021/2022 г., когато в същия списък са включени пет училища от общината (с Решение № 523 от 22.07.2021 г. на Министерски съвет - ОУ „Васил Левски“, гр. Разград, ОУ „Ив. С. Тургенев“, гр. Разград, ПГХТБТ „Мария Кюри“, гр. Разград, НПТГ „Шандор Петьофи“, гр. Разград и ПГО „Станка Николица Спасо-Еленина“, гр. Разград).

През 2021 г. и 2022 г. за развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата на децата и учениците от община Разград в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта се предлагат извънкласни дейности в три центъра за подкрепа за личностно развитие: ЦПЛР - Център за работа с деца (ЦРД), ЦПЛР - Център за ученическо, техническо и научно творчество (ЦУТНТ), ЦПЛР - Ученическа спортна школа (УСШ).

За учениците от други общини, предпочели средните училища на община Разград, се предлагат добри условия за живот и възпитание в **Центъра за подкрепа за личностно развитие - Ученическо общежитие**, с капацитет 500 места.

В община Разград от няколко години развива своята дейност **Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование**, както и **Филиал към Русенски университет „Ангел Кънчев” – Русе**.

Предучилищно образование

В град Разград функционират две общински детски ясли с утвърдени традиции в отглеждането и възпитанието на деца до 3 годишна възраст - Детска ясла „Звездици” и Детска ясла „Слънчево детство”. Съществуват и 3 яслени групи, които са разкрити към ДГ № 6 „Шестте ястребинчета”, гр. Разград; ДГ № 11 „Детелина”, гр. Разград и ДГ „Осми март”, с. Дянково с основна задача подпомагане на семействата при отглеждане и възпитание на децата в ранна детска възраст.

Броят на детските ясли в община Разград остава същия през последните години, а броят на децата е приблизително еднакъв.

Таблица: Детски ясли и брой деца в детските ясли в община Разград

Показатели	Година	
	2021	2022
Детски ясли - общо	2	2
Места	144	144
Деца - общо	121	124

Детски градини

През 2021 г. и 2022 г. на територията на община Разград функционират 20 детски градини, в които като институции от системата на предучилищното и училищното образование се отглеждат, възпитават, социализират и обучават деца от 2-годишна възраст до постъпването им в I клас в съответствие с държавния образователен стандарт за предучилищното образование и ЗПУО. Десет от детските градини се намират в селата на община Разград, а десет детски градини са в град Разград. От общо 22-те населени места в община Разград в 20 няма детски градини (в с. Радинград, с. Черковна, с. Просторно, с. Пороище, с. Ушинци, с. Побит камък, с. Недоклан, с. Балкански, с. Дряновец, с. Липник, с. Островче и с. Осенец).

С Решение № 991 от 8 декември 2022 г. на Министерски съвет е приет *Списък на средишните детски градини и училища в Република България*, в който са включени 1 детска градина и 6 училища в община Разград – ДГ „Здравец“, с. Гецово, ОУ „Отец Паисий, гр. Разград, ОУ „Никола Икономов“, гр. Разград, ОУ „Васил Левски“, гр. Разград, СУ „Христо Ботев“, гр. Разград, ОУ „Д-р Петър Берон“, с. Осенец, ОУ „Г. С. Раковски“, с. Раковски.

В началото на учебната 2021/2022 година в детските градини на територията на община Разград са обхванати **общо 1 479 деца в 65 целодневни групи**. Сформирана е и 1 целодневна група с 15 деца в ОУ „Ив. С. Тургенев“, гр. Разград, 1 полудневна група с 14 деца в ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец.

В три детски гради от общината (ДГ № 6 „Шестте ястребинчета“, гр. Разград, ДГ № 11 „Детелина“, гр. Разград и ДГ „Осми март“, с. Дянково) има **3 яслени групи с общ брой 57 деца**, а децата в задължителна предучилищна възраст (5 и 6-годишни деца) са 741 към 15.09.2021 г. - по данни от Национална електронна информационна система за предучилищно и училищно образование (НЕИСПУО).

През учебната 2022/2023 г. в детските градини на общината са обхванати **общо 1 468 деца**, разпределени в **65 целодневни групи**. Сформирана е и 1 целодневна група с 13 деца в ОУ „Ив. С. Тургенев“, гр. Разград, 1 полудневна група с 20 деца в ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец. В трите детски гради с яслени групи (ДГ № 6 „Шестте ястребинчета“, гр. Разград, ДГ № 11 „Детелина“, гр. Разград и ДГ „Осми март“, с. Дянково) броят на групите се запазва на 3 групи, както и броят на децата в тях - 57 деца. Децата в задължителна предучилищна възраст (5 и 6 - годишни деца) са 711 към 15.09.2022 г., като 5 - годишните са 323 деца , а 6 - годишните са 388 деца.

В сравнение с учебната 2021/2022 година през учебната 2022/2023 година се наблюдава лек спад в броя на децата, но броят на групите се запазва еднакъв. Намалява и броят на децата в подготвителните групи в градините. Статистиката отразява влиянието на демографските, социалните и икономическите фактори върху намаляване броя на децата в предучилищна възраст.

Броят на детските градини в общината броят на групите, броят на децата от 2 до 6 - годишна възраст, както и броят на педагогическия и непедагогическия персонал в тях са отразени в следната таблица.

Таблица: Брой групи, деца, педагогически и непедагогически персонал в детските градини и подготвителни групи в училищата

2021/2022 (към 15.09.2021 г.)					2022/2023 (към 15.09.2022 г.)				
ДГ	групи	деца	педагог. персонал	непедагогически персонал	ДГ	групи	деца	педагог. персонал	непедагогически персонал
20	65	1479	130	137	20	65	1468	147	144

Отчитайки броя на децата, наличният капацитет на детските градини, както и наличната база са достатъчни за пълното обхващане на децата в детските градини. В 9 (девет) от детските градини има действащ физкултурен салон. Капацитетът на детските градини през 2021 г. и 2022 г., както и наличието на функциониращ физкултурен салон е отразен в таблицата по-долу.

Населено място	Детска градина	Капацитет (леглова база) на ДГ	Наличие на функциониращ физкултурен салон в ДГ
Разград	ДГ № 2 "Лудогорче"	150	не
Разград	ДГ № 3 "Приказка"	144	да
Разград	ДГ № 4 "Митко Палаузов"	150	не
Разград	ДГ № 5 "Незабравка"	120	не
Разград	ДГ № 6 "Шестте ястребинчета"	180	не
Разград	ДГ № 7 "Васил Левски"	104	да
Разград	ДГ № 8 "Райна Княгиня"	144	да

Разград	ДГ № 11 "Детелина"	160	да
Разград	ДГ № 12 "Зорница"	190	да
Разград	ДГ № 14 "Славейче"	156	не
с. Дянково	ДГ "Осми март"	132	да
с. Гецово	ДГ "Здравец"	50	не
с. Стражец	ДГ "Пролет"	40	да
с. Раковски	ДГ № 1 "Щастливо детство"	25	не
с. Раковски	ДГ № 2 "Пролет"	24	не
с. Ясеновец	ДГ № 2 "Дора Габе"	77	да
с. Благоево	ДГ "Георги Димитров"	25	не
с. Киченица	ДГ "Митко Палаузов"	24	не
с. Мортагоново	ДГ "Радост"	50	да
с. Топчии	ДГ "Гълъбче"	36	не

Двадесетте общински детски градини са на целодневна организация на задължителното предучилищно образование, разполагат с добра материално-техническа база, педагогически и непедагогически персонал с опит и добра квалификация, оптимални условия за отглеждане, възпитание и обучение на децата.

В детските градини се осигурява равен достъп на всички деца до качествено образование в съответствие с европейските изисквания и стандарти. Гарантиран е достъпът до добра подготовка на всяко дете за постъпване в училище, овладяване на книжовен български език в междуетническа среда. Осигуряват се адекватни възможности за интегрирано обучение на деца със специални образователни потребности.

В Закона за изменение на Закона за корпоративното подоходно облагане (обнародван в ДВ бр. 17 от 01 март 2022 г.), в ЗПУО, в Закона за здравето и в Закона за местните данъци и такси (ЗМДТ) са въведени изменения и допълнения, които уреждат нормативно отпадането на таксите за детски градини и ясли. Целта е да бъдат облекчени родителите на децата в детски ясли и градини. С оглед пълното освобождаване на родителите от заплащане на такси, чрез държавния бюджет се осигурява пълния размер на издръжка на децата от детските ясли и детските градини.

Измененията в горесцитираните нормативни актове, касаещи премахването на таксите за детски градини и ясли са в сила от 1 април 2022 г.

В допълнителните форми на обучение в детските градини се предлага образование, отговарящо на индивидуалните потребности и способности на всяко дете – ранно чуждозиково обучение, занимания по различните видове изкуства, танци и други.

Училищно образование

В община Разград е изградена добра мрежа от образователни институции, покриваща нуждите от образование и личностно развитие на учениците от училищна възраст. В резултат на образователната политика на Община Разград на територията на общината е постигнат оптимален модел на образователна инфраструктура – наличие на основни, средни училища, профилирани и професионални гимназии, специализирано училище, с цел предоставяне възможности за обучение на учениците във всички етапи на средното образование и задържане на учениците в училищата на общината.

През 2021 г. и 2022 г. година в община Разград училищата са общо 21 на брой и се разпределят по следния начин:

Общински училища

- 13 неспециализирани училища, от които:
 - 10 основни училища (5 в град Разград и 5 в общинските села - Ясеновец, Дянково, Раковски, Стражец и Осенец) - ОУ „Васил Левски”, гр. Разград, ОУ „Никола Икономов”, гр. Разград, ОУ „Н. Й. Вапцаров”, гр. Разград, ОУ „Отец Паисий”, гр. Разград, ОУ „Ив. С. Тургенев”, гр. Разград, ОУ „Елин Пелин”, с. Стражец, ОУ „Д-р П. Берон”, с. Осенец, ОУ „Г. С. Раковски”, с. Раковски, ОУ „Отец Паисий”, с. Дянково, ОУ „Св. Св. Кирил и Методий”, с. Ясеновец, ОУ „Кирил и Методий”, с. Киченица;
 - 1 средно училище – Средно училище „Христо Ботев”, гр. Разград;
 - 2 профилирани гимназии - ППМГ „Акад. Никола Обрешков”, гр. Разград с профил „природоматематически”, ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф”, гр. Разград с „чуждоезиков” профил;
- 1 специализирано училище – Спортно училище, гр. Разград;
- 1 професионална гимназия - ПГССХВТ „Ангел Кънчев”, гр. Разград.

Държавни училища

- 5 професионални гимназии - НПТГ „Шандор Петъофи”, гр. Разград, ПГИ „Робер Шуман”, гр. Разград, ПГХТБТ „Мария Кюри”, гр. Разград, ПГТС „Христо Смирненски”, гр. Разград, ПГО „Станка Николица Спасо-Еленина”, гр. Разград.

Към началото на учебната 2021/2022 година в училищата (общински и професионални) на територията на община Разград са започнали 6 087 ученици от 1. до 12. клас в дневна, самостоятелна, индивидуална и комбинирана форма на обучение, от които 4 568 ученици са в общински училища и 1519 ученици в държавните училища. На целодневно обучение (ЦДО) са 1 973 ученици разпределени в 91 групи.

През учебната 2021/2022 г. (данни към септември 2021 г.) в първи клас са постъпили 447 ученици (369 в града и 78 в селата).

Към началото на учебната 2022/2023 година (данни към септември 2022 г.) броят на учениците в общински училища е 4 395 ученици и в държавни училища 1 323 ученици, общо 5 718 ученици на територията на община Разград.

В сравнение с предходната учебна 2021/2022 година в училищата (общински и държавни) на територията на община Разград се наблюдава значителен спад в броя на учениците.

През учебната 2022/2023 година в първи клас са постъпили 396 ученици в началото на учебната година (341 в града и 55 в селата). В сравнение с предходната учебна 2021/2022 година, когато общият им брой е бил 447 ученици се наблюдава спад в броя на децата, обучаващи се в първи клас.

С цел гарантиране равния достъп до образование и пълен обхват на подлежащите на задължително образование ученици е разработена и приета Наредба № 30 за електронен прием в първи клас в общинските училища на територията на град Разград с Решение № 549 от Протокол № 40 от проведено заседание на 25.10.2022 г. на Общински съвет - Разград. С наредбата се регламентират условията, реда и критериите за осъществяването на приема на деца в първи клас.

Таблица: Брой ученици, педагогически и непедагогически персонал по видове образователни институции за периода 2021/2022 - 2022/2023 година

Образователни институции	2021/2022			2022/2023		
	ученици	педагогически персонал	непедагогически персонал	ученици	педагогически персонал	непедагогически персонал
Основни училища	2 896	304	76	2 828	294	77
Спортно училище	115	12	3	98	12	3
Средно училище	216	29	8	178	27	8
Профилирани гимназии	1 106	79	17	1 112	79	18
Професионални гимназии	1754	164	54	1 502	163	50
Общо:	6 087	588	158	5 718	575	156

От данните в таблицата е видно, че е налице негативна тенденция към намаляване броя на учениците в училищата в община Разград през учебната 2022/2023 г. в сравнение с учебната 2021/2022 г. Респективно е намалял и броят на учителите в образователните институции на територията на община Разград.

Основните причини за намаляването на броя на учениците са засилващите се миграционни процеси, ниската раждаемост в общината и отрицателния естествен прираст, както и нисък социален статус на населението. Динамичните миграционни процеси довеждат до прекъсване на обучението на децата и учениците основно поради социални и семейни причини и заминаване в чужбина.

2. Деца и ученици

2.1. Деца и ученици със специални образователни потребности (СОП) и с хронични заболявания.

Групата деца и ученици със специални образователни потребности, които се нуждаят от допълнителна подкрепа за личностно развитие, е много разнообразна по своя състав и особености в отделните общински училища и детски градини, което изисква конкретен подход при планиране на необходимите ресурси и прилагане на институционалните практики към индивидуализирана грижа, както и гъвкави решения на място в сътрудничество с другите институции.

По данни от Национална електронна информационна система за предучилищно и училищно образование (НЕИСПУО) към 01.12.2021 г. (учебната 2021/2022 година) в общинските училища и детски градини се обучават и възпитават **122 деца и ученици със специални образователни потребности**, като от тях **53 деца са в детските градини и 69 са в училищата**. От ресурсен учител в училище/ДГ се подпомагат 66 деца/ученици, а 56 деца/ученици се подпомагат от ресурсен учител от РЦПППО.

Пак по данни от Национална електронна информационна система за предучилищно и училищно образование (НЕИСПУО) към 01.12.2022 г. (учебната 2022/2023 година) в общинските и държавни училища и детски градини се обучават и възпитават **172 деца и ученици със специални образователни потребности**, като от тях **33 деца са в детските градини и 102 са в общинските училища и 37 ученици в държавните училища**. От общия брой деца/ученици със СОП, на ресурсно подпомагане са 87, като като 40 деца/ученици се подпомагат от ресурсен учител в училище/ДГ, а 47 деца/ученици от ресурсен учител от РЦПППО.

Системата за предучилищно и училищно образование в Община Разград обхваща следните установени от ЗПУО институции, които работят с деца със специални образователни потребности през учебната 2022/2023 година:

- 12 детски градини, в които 33 деца със специални образователни потребности са на ресурсно подпомагане – ДГ № 2 „Лудогорче“ – 5 деца, ДГ № 3 „Приказка“ - 1 дете, ДГ № 4 „М. Палаузов“ – 1 деца, ДГ № 5 „Незабравка“ – 3 дете, ДГ № 11 „Детелина“ – 5 деца, ДГ № 12 „Зорница“ – 3, ДГ № 14 „Славейче“ - 6 и ДГ „Осми март“ с. Дянково – 1 дете, ДГ № 2 „Дора Габе“, с. Ясеновец – 3 деца, ДГ № 2 „Пролет“, с. Раковски – 1 дете, ДГ „Пролет“, с. Стражец – 1 дете и ДГ „Г. Димитров“, с. Благоево – 3 деца;

- 16 училища, в които се обучават 139 ученици със специални образователни потребности и са на ресурсно подпомагане – ПГССХВТ „Ангел Кънчев“ – 17 ученици, СУ „Христо Ботев“ – 9 ученици, ОУ „В. Левски“ – 5 ученици, ОУ „Н. Икономов“ – 18 ученици, ОУ „И. С. Тургенев“ – 21 ученици, ОУ „Отец Паисий“, гр. Разград – 8 ученици, ОУ „Д-р П. Берон“, с. Осенец – 2 ученици, ОУ „Отец Паисий“, с. Дянково – 4, ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец – 13 ученици, ОУ „Елин Пелин“, с. Стражец – 3 ученици, Спортно училище – 1 ученик, ОУ „Г.С. Раковски“, с. Раковски – 1 дете, НПТГ „Ш. Петьофи“ – 5 ученици, ПГХТБТ „М. Кюри“ – 13 ученици, ПГТС „Хр. Смирненски“ – 5 ученици, ПГО „Ст. Н. Спасо-Еленина“ – 14 ученици.

В училищата и детските градини съществуват условия за работа на деца и ученици, нуждаещи се от допълнителна подкрепа. **В шест училища са назначени 10 ресурсни учители, които оказват допълнителна подкрепа на деца и ученици със СОП** (ПГССХВТ „А. Кънчев“ – Разград - 1, ПГТС „Хр. Смирненски“, гр. Разград – 1, ОУ „Н. Икономов" гр. Разград - 2, ОУ „И.С. Тургенев“, гр. Разград - 2, ОУ „Отец Паисий“, гр. Разград – 1, ПГО „Станка Николица Спасо-Еленина“, гр. Разград – 2 и НПТГ „Шандор Петьофи - 1).

За децата и учениците с говорни нарушения е осигурена логопедична подкрепа от специалисти логопеди от Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – Разград (РЦПППО), от училища и детски градини, както и от логопеди, назначени по Проект BG05M2OP001-3.005-0004 „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“ (АПСПО), осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“.

В **пет училища** в община Разград са назначени **логопеди** (в НПТГ „Ш. Петьофи“ – 1, в ПГО „Станка Николица Спасо-Еленина“ – 1, ОУ „Н. Икономов" – 1, ОУ „И. С. Тургенев“ – 1). В четири общински детски градини са назначени логопеди, като двама от тях са по проект „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“ (ДГ № 2 „Лудогорче“ – 1, ДГ № 4 „М. Палаузов“ – 1 по проект, ДГ № 5 „Незабравка“ – 1 по проект, ДГ № 11 „Детелина“ – 1).

В **10 училища** са назначени **10 психолози** (ПГИ „Р. Шуман“ – 1, ПГССХВТ „А. Кънчев“ – 1, НПТГ „Ш. Петьофи“ – 1, ПГТС „Хр. Смирненски“ – 1, ППМГ „Акад. Н. Обрешков“ – 1, ПГО „Станка Николица Спасо-Еленина“ – 1, ОУ „Н. Й. Вапцаров“ – 1, ОУ „В. Левски“ – 1, ОУ „Н. Икономов“ – 1, ОУ „Ив. С. Тургенев“ - 1). **Само в една детска градина е назначен 1 психолог** по проект „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“ – ДГ № 4 „М. Палаузов“.

Осигурена е подкрепяща среда за обучение и възпитание чрез изградена достъпна архитектурна среда. Подобрена е и специализираната подкрепяща среда в образователните институции за осигуряване на достъп за обслужване на деца и ученици с увреждания в помещенията в сградите. Изградени са рампи за достъп до сградите за деца и ученици с двигателни трудности, осигурени са устройства за хора в инвалидни колички (ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“, ПГССХВТ „А. Кънчев“), изградени са санитарни възли, съвременни оборудвани класни стаи и обособени кабинети за работа с деца/ученици, осигуряващи позитивна среда и/или кабинети за ресурсно обучение, изграден е външен асансьор (НПТГ „Ш. Петъофи“), създадени са работни и игрови кътове за индивидуална работа и кътове за почивка, осигурени са дидактически материали, необходими за обучението на децата със СОП. В програмите за подкрепа на личностното развитие на всички училища в община Разград са разработени мерки за пълноценното включване на ученици със СОП и хронични заболявания в училищната среда.

В СУ „Христо Ботев“, гр. Разград през 2021 г. са осигурени технически средства по проект „Равен достъп до качествено образование в условията на кризи“, а през 2022 г. е обновен и дооборудван с образователни ресурси ресурсен кабинет в училището по проект „Подкрепа за приобщаващо образование“. Осигурени са санитарни възли в училището за децата със специални образователни потребности – 1 брой. В СУ „Христо Ботев“ са реализирани дейности за допълнителна подкрепа на 8 ученици със СОП чрез иновативни модели, гъвкави форми и адаптивни подходи по Проект BG05M2OP001-3.018-0001 „Подкрепа за приобщаващо образование“ по ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ (2014-2020 г.). Съвкупността от дейности за допълнителна подкрепа, които се реализират с децата и учениците в проекта, допринася за подобряване качеството на образованието им, осигурява по-доброто им приобщаване в системата на предучилищното и училищното образование, както и тяхната бъдеща успешна социализация и реализация.

В ОУ „Св.св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец е осигурена достъпна среда - рампа, асансьор, пригодено е санитарно помещение, оборудван е ресурсен кабинет по проект „Подкрепа за приобщаващо образование“, закупени са дидактични материали.

В ОУ „Н. Икономов“ са оборудвани ресурсните кабинети със съвременни учебно-технически средства по проект BG05M2OP001-3.018-0001 „Подкрепа за приобщаващо образование“ на Оперативна програма НОИР на ЕС. По този начин е осигурена допълнителна подкрепа на 15 ученици със СОП в училището.

Във всяко училище/детска градина за децата със СОП се осигурява обща и допълнителна подкрепа - работи се с дете или ученик по конкретен случай в зависимост от индивидуалните особености и нужди на детето; работи се с родителите за успешна интеграция на деца с хиперактивно поведение, като се провеждат индивидуални срещи – разговори с родителите; работи се с психолог за интегриране на децата с хиперактивно поведение – индивидуална работа и работа в групите, в които се интегрират деца със СОП; провеждат се родителски срещи за разясняване процеса на приобщаващото образование на децата със СОП и предотвратяване на напрежението сред родителите на останалите деца. За всяко дете/ученик, за което е установена необходимост от допълнителна подкрепа са осигурени специалисти: ресурсен учител, логопед или психолог от назначени в самата образователна институция специалисти или от РЦПППО – Разград. Те заедно с учителите на групите извършват обследване на децата от различните целеви групи, разработват индивидуален план за развитие на всяко дете и работят за подпомагане на тяхното развитие. В работата си с децата със СОП учителите и специалистите използват съвременни образователни ресурси, извършва се обмен на опит и с други детски градини на територията на страната, работещи по проект „Подкрепа на приобщаващото образование“ (ДГ № 4 „М. Палаузов“).

С цел приобщаване на децата със специални образователни потребности (СОП) в училища и детски градини им се осигурява участие и изява в редица мероприятия, изложби, конкурси, спортни изяви и др., наравно със своите съученици (напр. инициативите: „*Моята любима книжка*”, „*Прочети ми пак*”, „*Детска библиотека*” в ДГ № 2 „Лудогорче“, „*Подари усмивка*” – празник; „Есенен фестивал“ – изложба, „Моят роден град празнува“ – виртуална разходка в ДГ № „М. Палаузов“). В училищата се създава подкрепяща среда за социална адаптация на ученици със СОП, чрез дейности за приобщаващо образование и създаване на разнообразни училищни групи, клубове за занимания по интереси (клуб по тенис на маса и много др.). В НППГ „Ш. Петъфи“ се осъществява работа по дейности за приобщаващо образование по НП „Занимания по интереси“ на МОН, в която са включени 160 ученици и 11 учители и са сформирани 11 клуба.

За подпомагане овладяването на български език от деца, които не владеят български език достатъчно добре се провеждат допълнителни ситуации/модули чрез участие в проект АПСПО. В определени детски градини работата с допълнителните модули са изключително необходими (там, където преобладават деца от етносите), тъй като процентът на децата, невладеещи български език е голям, а това от своя страна затруднява обучителния процес. За тази цел детските градини гарантират правото и възможността им за равен старт и достъп до качествено образование, чрез усвояване на българския език, а от там и за преодоляване на дефицити в усвояване на учебната програма и отпадането от образователната система.

С цел установяване готовността за училище на децата, във всички детски градини се осъществяват дейности по оценяване на обучителни затруднения на деца на 5 и 6 - годишна възраст. В края на всяка учебна година се извършва оценка на напредъка на децата с прилагане на стандартизирани тестове. В края на предучилищното образование се установява степента на училищна готовност на децата с тестове за училищна готовност. Целта е обективно отчитане на физическото, познавателното, езиково-говорното, социалното и емоционалното развитие на децата.

2.2. Деца и ученици в риск от социално изключване.

Сред основните приоритети на община Разград са пълният обхват и включването на децата и учениците в задължителна предучилищна и училищна възраст в образователната система, както и осигуряването на равен достъп до образование на всички деца и ученици.

В изпълнение на ПМС № 100 от 08.06.2018 г. за създаване и функциониране на Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, със заповед на РУО – Разград всяко населено място на територията на община Разград е включено в район на обхват, като за районите са сформирани екипи за обхват, включващи представители на ангажираните институции. За община Разград районите на обхват и екипите за обхват са 8 на брой. Информацията от извършените обходи с необходимите данни за откриване и обхващане в образователната система на децата и учениците се отразяват в информационна система за развитие на механизма (ИСРМ) в междуинституционалната платформа „Посещаемо и безопасно училище“. За деца и ученици, непосещаващи ДГ/училище са предприети мерки – посещение на адрес, справки в МВР за местоживеенето, за обща и допълнителна подкрепа, допълнително обучение по учебни предмети.

В изпълнение на гореспоменатия Механизъм в началото на учебната 2021-2022 г. са обходени 410 адреса на деца и ученици, непосещаващи училище/детска градина. В резултат на извършените обходи е установено:

- деца/ученици заминали в чужбина – 374 деца/ученици;
- записани деца и ученици в ДГ/училища – 14 деца/ученици;
- деца/ученици не открити на адрес – 23 деца/ученици;

- неоткрити и предадени на МВР за работа по механизма – 22 деца/ученици.

По данни на ГРАОН за учебната 2021/2022 година подлежащите на задължително предучилищно образование (5 и 6-годишни деца) в община Разград по постоянен адрес са общо 1 250 и по настоящ адрес – 943. Подлежащите на задължително училищно образование (7-годишни деца) за учебната 2021/2022 година в община Разград по постоянен адрес са 642 деца, а по настоящ адрес – 503 деца.

За учебната 2022/2023 година подлежащите на задължително предучилищно образование (5 и 6-годишни деца) в община Разград по постоянен адрес са общо 1 210 и по настоящ адрес – 950. Подлежащите на задължително училищно образование (7-годишни деца) в община Разград по постоянен адрес са 636 деца, а по настоящ адрес – 458 деца.

За осигуряването на равен достъп до качествено образование за всички деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст и с цел превенция от отпадането им от образователната система в община Разград се осъществяват следните дейности:

- осигуряване на транспорт на децата в задължителна предучилищна възраст и за учениците от населени места, в които няма детска градина или училище по смисъла на чл. 283, ал. 2 от ЗПУО. Отдел „Образование и спорт“ е изготвила необходимата документация до МОН (справка относно транспортната схема и средства за превоз на деца и ученици).

- обезпечаване с учебни помагала, учебници и пособия и познавателни книжки за децата във всички групи в детските градини и за учениците от 1. до 7. клас в общинските училища.

Намаляването броя на необхванатите и отпадащите ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст се осъществява и чрез:

- партньорство на общината и училищните общности с РУО – Разград, Дирекция „Социално подпомагане“, НПО и други институции за местни инициативи с цел реинтегриране на вече отпадналите от училище ученици;

- разработване на механизъм за ежедневно информиране на родителите за отсъствията и закъсненията на децата и учениците;

- осигуряване на безопасна и сигурна среда (охрана и видеонаблюдение в училищата, превенция срещу агресията);

- здравно обслужване на децата и учениците в детските градини и училищата;

- гражданско образование;

- целодневна организация на обучение;

В целодневна организация на обучение през учебната 2021/2022 година (към 01.01.2022 г.) са включени 1 973 ученици, разпределени в 91 групи в основни училища в община Разград и в СУ „Христо Ботев“, а през учебната 2022/2023 година (към 01.12.2022 г.) - 1 923 ученици, разпределени в 82 групи. Целодневната форма на обучение включва възпитаващи дейности и занимания по интереси, социализация на учениците за развитие на умения за работа в екип, устойчивост на вниманието, изграждане на положителна нагласа към образованието и повишена мотивация за учене, ограничени предпоставки за отпадане на социално слаби ученици от училище, поради затруднения в усвояването на учебното съдържание и задържането им в училище. Повечето време, в което учениците прекарват в училище, дава възможност за активното им участие в различни програми и проекти с цел по-добро усвояване на учебния материал и постигане на по-добри резултати. Въвеждането на целодневната организация има изключително добър ефект върху по-доброто овладяване на знанията по различните учебни предмети и върху успеваемостта на учениците.

- прилагане на мерки по Механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст;

Изпълнението на дейностите по Механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст цели обхващането в образователната система на децата и учениците в задължителна предучилищна и училищна възраст, изготвяне от екипите за обхват на списъци с мерки за взаимодействие с компетентните институции за прилагане на комплексен подход от интервенции, осъществяване на взаимодействие с родителите за включване и задържане на децата и учениците в образователната система и предоставяне на информация на кмета на общината за констатирани нарушения на задълженията на родителите с цел налагане на наказания по реда на чл. 347 от Закона за предучилищното и училищното образование.

През отчетния период 2021 г. - 2022 г. във връзка със създаването и функционирането на междуинституционален екип за координиране на дейностите в подкрепа за личностно развитие на децата и учениците се работи в насока подобряване на координацията и сътрудничеството между институциите, имащи отношение към работата с децата в риск (жертви на насилие и тормоз в училище и/или в семейството, в риск от насилие, с рисково поведение). Това се осъществи чрез прилагане на *Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция*, както и *Механизма за противодействие на тормоза и насилието в институциите в системата на предучилищното и училищното образование и Алгоритъм за прилагането му*, утвърден със заповед № РД09-5906/28.12.2017 г. на министъра на образованието и науката. Основната цел е намаляване проявите на агресия и тормоз сред младите хора, както и намаляване на рисковото поведение сред учениците.

През 2021 г. от Отдел „Закрила на детето“ към Дирекция „Социално подпомагане“ – Разград (ОЗД – ДСП) са проведени 12 срещи, а през 2022 г. - 36 срещи по Координационния механизъм. От извършения анализ се отчита, че проявите на насилие спрямо деца е както в семейна среда, така и извън семейната такава. Съвместните дейности с образователните институции се свеждат до участие на последните, когато се свиква Координационен механизъм от ДСП/ОЗД-Разград в случаите на насилие в училищна среда, както и при извършване на проверка по сигнали постъпили в ОЗД.

При постъпване на информация в ДСП - Разград се предприемат незабавни действия по компетентност от страна на служителите в ОЗД. Всяка информация за дете, отпаднало или в риск да отпадне от училище се завежда сигнал, който се отработва и информацията се връща на компетентния орган.

Закрилата на детето съгласно Закона за закрила на детето се осъществява чрез:

1. съдействие, подпомагане и услуги в семейна среда;
2. настаняване в семейство на роднини или близки;
3. осиновяване;
4. настаняване в приемно семейство;
5. предоставяне на социални и интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа;
7. полицейска закрила;
8. специализирана закрила на обществени места;
9. информиране за правата и задълженията на децата и родителите;
10. осигуряване на превантивни мерки за сигурност и защита на детето;
11. осигуряване на правна помощ от държавата;
12. специални грижи за децата с увреждания;

Рисковите фактори в средата, които могат да повлияят на обучението на учениците, са:

- Нестабилна семейна среда;
- Агресивно поведение и ниска мотивация на учениците;
- Неподходящ приятелски кръг;
- Лесен достъп до психоактивни и наркотични вещества;
- Нисък социален статус на семействата. Склонност децата да бъдат ползвани като работна ръка с цел допълнителни доходи в семейството;
- Трудности при усвояване на учебния материал и ниска мотивация;
- Неангажираност в училищния живот;
- Нереалистична представа за модел на поведение.

Педагогическите екипи на училищата и Община Разград разработват свои политики за намаляване на процента на напусналите ученици. Успоредно с традиционните механизми за работа и превенция на случаите на преждевременно напускане във все повече училища се прилагат нови подходи, добри практики на други педагогически колективи, разработват се проекти, търси се съдействие от родителската общност за подобряване на училищната среда. Образователните институции осъществяват дейности и различни задачи, насочени главно към превантивната работа с учениците за задържането им в училище. Изготвени са програми за работа с децата в риск, включващи: анализ на състоянието, като се очертават и причините за това и се набелязват мерките за въздействие и закрила, в т. ч. работата с родителите.

Педагозите и социалните работници в по-голяма степен обръщат внимание върху слабата заинтересованост на родителите по отношение образованието на техните деца и по-общо – върху проблема за отговорното родителство.

За децата, които нямат равен старт (деца, недостатъчно добре владеещи български език, деца с увреждания, деца от социално слаби семейства и др.), е необходимо да се полагат специални грижи с оглед тяхното пълноценно участие в образователния процес, чрез:

- използване възможностите за приобщаващо образование, регламентирани в Закона за предучилищното и училищното образование;
- осигуряване на подкрепяща среда за децата със специални образователни потребности, включваща финансиране участието на учителите в обучителни програми за интегрирано обучение;
- дейности и инициативи за мотивиране на родителите на деца със специални образователни потребности, децата им да посещават масовото училище;
- прилагане на интерактивни методи за формиране на общочовешки ценности у децата, основани на толерантност и доверие;
- изграждане на подходяща архитектурна среда за достъп на децата с увреждания до училищата и ДГ;
- закупуване на учебници и учебни помагала в училищните библиотеки, за ученици след 8-ми, които нямат финансови възможности да ги закупят;
- популяризиране на добрите практики за интегриране на децата със специални образователни потребности;
- подкрепа на инициативи за социализация на децата, за които българският език не е майчин;
- подкрепа на извънкласните дейности за осмисляне на свободното време на децата и учениците чрез насочването им към дейности за развитие на индивидуалните им способности и интереси.

За децата от уязвимите групи, чрез **прилагане на иновативни подходи**, педагогическите кадри успяват, макар и трудно, да променят съществуващия модел и начин на мислене сред ромското общество. Иновативните методи допринасят за засилване мотивацията за включване на деца и родители от етническите малцинства в училищния живот, да общуват повече на български език и да повишат своята грамотност. Групите по интереси, които се създават в училищата и детските градини, допълнителните занимания с тези деца и ученици спомагат за формирането на социални и граждански компетентности и по-лесното им приобщаване и задържане.

В училищата се организират **допълнителни дейности**, като педагогическите специалисти оказват непрекъснато съдействие с поставянето на индивидуални задачи и проекти, с цел пълното приобщаване на учениците от ромски произход към цялостния училищен живот:

- Привличане на родителската общност в процеса на образователна, социална реализация на децата и учениците, включването им в съвместни училищни инициативи, открити уроци и др., за да станат съпричастни към обучението и възпитанието на техните деца, виждайки постигнатите резултати, да променят своето отношение към училището като институция.

- Подобряване на образователната среда, в която протича процеса на интеграция (интерактивни класни стаи в някои училища и детски градини, съвременно оборудване, създаване на позитивен климат в училището или детската градина за привличане на децата);

- Интеграционни дейности за деца и младежи, чрез организиране на съвместни инициативи, инициативи за изграждане на култура на толерантност и уважение към младежите в риск; подпомагане ученици от малцинствата;

- Съхранение и развитие на културната идентичност на децата чрез организирани прояви в интеграционна среда.

С цел стимулиране на посещаемостта на децата в детските градини се организират дейности по интереси в специално обособени кътове, които са обзаведени и оборудвани с необходимите мебели, демонстрационни и манипулативни материали, дидактични и учебно-технически средства, канцеларски и изобразителни материали, интерактивна дъска, мултимедия, компютър, лаптоп, интернет, костюми, игри, играчки и др., където децата могат да упражняват следните дейности:

- драматизации и театрални игри
- изобразителни и приложни дейности
- безопасно движение по пътищата
- гражданско образование
- екологично възпитание
- музика и танци
- спорт.

В горепосочените зали/кътове/кабинети се провеждаха дейности по интереси, с цел реализиране на допълнителни форми на педагогическо взаимодействие и за предоставяне на обща подкрепа за личностното развитие на всяко дете и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата в училищата и детските градини.

За създаване на интерес към детското заведение и към образователната система като цяло и с цел мотивиране на децата в риск в ДГ ежедневно се прилагат съвременните обучителни методи, улесняващи научаването, като:

- интерактивни техники – например работа по двойки, работа в малки групи, ролеви игри, мозъчни атаки, симулации, други обучителни игри и т.н.;

- ангажиране на различни сетива за по-ефективно научаване – например чрез използване на кукли, други играчки, картинки, музика, видео, обучителен софтуер и т.н.;

- организиране на пространството за улесняване на процеса на учене и взаимодействие – например чрез подреждане на столовете в кръг, обособяване на места за работа в малки групи, на кътове за игра и т.н.;
- активно въвличане на детето – например чрез ангажиране с решаване на проблеми, разглеждане на казуси, зачитане на детските възгледи и т.н.;
- създаване на защитена среда за научаване – например чрез въвеждане на правила, използване на загриващи упражнения и упражнения за „разтопяване на леда“, даване на позитивна обратна връзка и т.н.;
- поставяне на ясни и реалистични цели, както и разделяне на пътя към целта на малки стъпки, които могат да формират гръбнака на подробни индивидуални образователни планове;
- позитивно коментиране и преформулиране на индивидуалните различия;
- насърчаване на взаимопомощта, например по метода „връстници помагат на връстници“ и много други похвати, с които изобилства съвременната литература в сферата на преподаването и научаването;

С цел приобщаване на родителите към училищната общност и създаване на атмосфера на приятелство, взаимна опора и загриженост в детските градини се изработват листовки, диплянки, литература за родители, детска литература (ДГ № 8 „Р. Княгиня“).

През 2022 г. са отпуснати общо 130 024 лв. **целеви средства от МОН** (през 2021 г. - 127 998 лв.) **за работа с деца и ученици от 1. до 12. клас от уязвими групи от община Разград** (ОУ "Отец Паисий", с. Дянково, ДГ "Осми март", с. Дянково, ОУ "Кирил и Методий", с. Киченица, ОУ "Д-р Петър Берон", с. Осенец, Професионална гимназия по селско стопанство и хранително-вкусови технологии "Ангел Кънчев", гр. Разград, ДГ "Райна Княгиня" № 8, гр. Разград, ОУ "Георги Сава Раковски", с. Раковски, ДГ №1 "Щастливо детство", с. Раковски, ДГ № 2 "Пролет", с. Раковски, ОУ "Елин Пелин", с. Стражец, ДГ "Пролет", с. Стражец, ДГ "Гълъбче", с. Топчии, ОУ "Св. Св. Кирил и Методий", с. Ясеновец и ДГ № 2 "Дора Габе", с. Ясеновец).

През отчетния период 2021 г. и 2022 г. в училищата целогодишно се работи с ученици в риск. Поддържа се връзка и с техните родители (настояници) за по-добри резултати. Дава се възможност за допълнителни часове за консултация по различните предмети, мотивиране и включване на ученици с изяви дарби в общински, национални и международни конкурси, както и включване в извънкласни дейности според индивидуалните им интереси.

През 2022 г. детските градини и училищата работят по проекти, насочени към приобщаване на деца от етническите малцинства и създаване на равен старт за всяко дете, гарантиране на равен достъп до качествено образование на децата от етническите малцинства, развитие на мултикултурна среда, толерантност и развиване на разнообразни форми на интеркултурно образование, насочено към запазване и развитие на културната идентичност на етническите малцинства. Такъв проект е проектът на ДГ № 2 „Дора Габе“, с. Ясеновец „Различни, но заедно“ към Център за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства (ЦОИДУЕМ), който приключи през 2022 г., чиято цел е да се въведат разнообразни форми на занимания на децата в детската градина в с. Ясеновец, което ще доведе до запазване и развитие на тяхната културна идентичност и задържането им в образователната система.

ДГ № 4 „М. Палаузов“ участва в Проект BG05M2OP001-3.018-0001 „Подкрепа за приобщаващо образование“ по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014 – 2020 г., усвоени са 16 462 лв. Организиран и проведен са занимания за допълнително обучение по български език за 60 деца от уязвими групи.

В СУ „Хр. Ботев“ модел за добра практика за работа с родителите е по проект по НП „Участвай и променяй - родителят - активен партньор в училищния живот“ с участие на гост - преподавател от СУ „Климент Охридски“ проф. Стойко Иванов.

С цел превенция на преждевременното напускане на образователната система, както и повторно включване, социализиране и адаптиране в детските градини и училища се наблюдават добри практики за организиране и провеждане дейности за педагогическа, психологическа и социална подкрепа на деца от уязвими групи (напр. отбелязване на Ден на толерантността с различни мероприятия, запознаване на децата и учениците с традициите и обичаите на различните етноси и др.); участие на училища в проект „Подкрепа за успех“ на Европейски съюз.

Оказва се индивидуална подкрепа на децата от уязвими групи за осигуряване на подходящи условия и ресурси за преодоляване на последиците от пандемията, свързана с COVID – 19 - 6 деца от ОУ „В. Левски“ със затруднения по математика са включени в специална програма за преодоляване последиците от епидемията. Подпомагането е в рамката на училищен проект за преодоляване последиците от електронното обучение, реализиран по програма „Учим заедно“ на фондация „Заедно в час“. Също така в училището се оказва международна закрила на 3 деца от общността на украинските бежанци, които се обучават в училището.

С одобрените от Министерски съвет национални програми за развитие на образованието се дава възможност за работа в насока привличането на родителите в училищния живот на децата им, развиване на положителното им отношение към ученето, осигуряване на плавен преход между детската градина и първи клас и между началния и прогимназиалния етап на основно образование. Такави програми са:

- Национална програма "Заедно за всяко дете", Модул 3 "Участвай и променяй – родителят, активен партньор в училищния живот" и Модул 2 „Добри практики за взаимодействие с родителите на децата и учениците в задължителна предучилищна и училищна възраст“;
- Национална програма "Без свободен час" по Модул 1 "Без свободен час в училище";
- НП "Хубаво е в детската градина".

Целта на образователните институции е родителската общност да бъде привлечена в процеса на образователна и социална реализация на децата и учениците. Прилагат се различни подходи за привличане на родителите за участие в училищния живот не като зрители, а като реални партньори – включване на родителите в срещи на обществени съвети, в съвместни училищни инициативи и открити уроци, за да станат съпричастни към обучението и възпитанието на техните деца и виждайки постигнатите резултати да променят своите нагласи към училището като институция. Работи се в насока сътрудничество и взаимодействие със семействата на деца от уязвими групи за разясняване на ползите от образованието за техните деца, реализиране на планирани от педагогическите екипи образователно-възпитателни дейности, празници, чествания. Пример за добра практика за привличане на родителите като активни партньори в образователно-възпитателния процес са проведените в ОУ „В. Левски“ 4 анкетни проучвания с над 400 родители за оценка на въздействието от проектни дейности и удовлетвореност на семействата от сътрудничеството в училището.

През 2021 г. и 2022 г. продължават дейностите по Проект BG05M2OP001-3.005-0004 „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“, осъществяван с финансовата подкрепа на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“, в който са включени всички детски градини на територията на община Разград.

Проектът включва различни модули - подпомагане допълнителното обучение на децата, невладеещи добре български език; провеждането на дейности за педагогическа, психологическа и социална подкрепа на деца от уязвими групи; осигуряване на допълнителен педагогически и непедagogически персонал, осигуряване на учебни материали, пособия, помагала и др.

Общата подкрепа, която се оказва в детските градини и училищата за предотвратяване отпадането на подлежащите на задължително предучилищно и училищно образование деца и ученици, отговаря преди всичко на нуждата от превенция и навременно разпознаване на трудности в ученето при децата и учениците. Тя включва и всички онези допълнителни дейности, които помагат на децата и учениците да се развиват и учат – дейности за мотивация, допълнително обучение, превенция на психичното здраве, превенция на насилието и тормоза, училищна политика за позитивна дисциплина, кариерно консултиране, здравна грижа, асистиране, занимания по интереси за развитие на способностите и компетенциите и други, които се изпълняват от помагачи и допълнителни специалисти в детската градина, в училището и в ЦПЛР, както и от неспециализиран персонал.

В образователните институции са осигурени условия учениците да получават консултации по всички учебни предмети, включително и учениците в самостоятелна форма.

Работата с деца от различни етноси налага учителите да усвояват знания, умения и компетентности за работа в интеркултурна среда.

Създаването на условия за активно социално приобщаване на децата от социално уязвими групи е важно условие за привличане и задържане на децата в риск, предвид етническата специфика на разградски регион. С цел успешно интегриране в образователната система на децата, учениците и младежите от етническите малцинства са необходими условия, насърчаващи разкриването на потенциала на всяко дете и ученик за личностно развитие, както и неговата успешна социализация и реализация в живота. В тази връзка усилията са насочени към подобряване на сътрудничеството и взаимодействието между всички заинтересовани страни - местна власт, училища, детски градини, всички други институции, имащи отношение към развитието на децата.

Осъществена е екипна работа между заинтересованите страни (училище, родители, местни институции) за издирване на непосещаващите, предотвратяване на отпадането и преждевременното напускане на училище и за реинтеграцията на вече отпадналите деца и ученици.

2.3. Деца и ученици с изяви дарби.

Община Разград стимулира талантивите деца и ученици, координира общинските детски изяви в областта на художественото творчество, науката, спорта и осъществява специална закрила на учениците с изяви дарби. Традиция е Община Разград чрез Мерките за насърчаване на творческите заложи и потребности на деца с изяви дарби на община Разград, приемани ежегодно от Общински съвет - Разград, да поощрява талантиви и даровити ученици с еднократен финансов стимул.

Три центъра за подкрепа за личностно развитие на територията на община Разград също предлагат извънкласни дейности за развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата на децата и учениците от община Разград в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта - ЦПЛР - Център за работа с деца, ЦПЛР - Център за ученическо, техническо и научно творчество и ЦПЛР - Ученическа спортна школа „Руси Бухтев“.

В гр. Разград, освен центрoвете за подкрепа за личностно развитие, алтернативни форми на извънкласни дейности предлагат Музикална школа „Илия Бърнев“, частни формации към читалищата и спортни клубове, които работят за развиването на творческите заложби и интереси на децата от общината в сферата на спорта, науката и изкуството.

За осмисляне на свободното време на децата и учениците, както и за развитие на индивидуалните им способности и интереси, в училищата се провеждат занимания по интереси в областта на науките, изкуствата, технологиите и спорта. Чрез тях се насърчава участието на учениците в национални и международни олимпиади и състезания. През 2022 г. ученици от четири училища участваха в **НП „Ученически олимпиади и състезания“** (ППМГ „Акад. Никола Обрешков“, ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“, ОУ „Васил Левски“, НПТГ „Ш. Петъофи“).

През 2022 г. 9 общински училища участваха в **новата НП „Заедно в изкуствата и спорта“**, която МОН стартира с цел осигуряване на условия за личностно развитие на учениците чрез екипно взаимодействие при участието и изявата им в колективни спортове и изкуства, насочени към стимулиране на техните интереси, способности и компетентности; засилване на интереса на учениците за участие в групи/отбори за колективни спортове и изкуства и за изяви в областта на танцовото, музикалното и театралното изкуство (ОУ „Васил Левски“, ОУ „Никола Икономов“, ОУ „Н. Й. Вапцаров“, ОУ „Отец Паисий“, СУ „Хр. Ботев“, ОУ „Г. С. Раковски“, с. Раковски, ОУ „Св. св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец, ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“ и ППМГ „Акад. Никола Обрешков“).

Осигурена е възможност децата да посещават допълнителни форми по интереси в детските градини - народни танци, балет, танци, английски език.

5.2. ОБЩИНА ИСПЕРИХ

1. Обща картина на образователната система в община Исперих

Демографското състояние на община Исперих следва тенденциите в развитието на демографията на страната като цяло – населението намалява. Възрастовата структура е силно влошена – намалява броят на жените в детеродна възраст, а възпроизводството е с отрицателен естествен прираст. Наблюдава се интензивна миграция, насочена предимно към големите икономически центрове на страната и към Чужбина. Тенденцията е напускане на общината предимно от млади хора в активна работоспособна и репродуктивна възраст.

Подобряването на икономическото развитие в общината би довело до частично решаване на проблемите. Необходима е целенасочена държавна политика за развитието на селата и малките градове, в противен случай тенденцията към депопулация ще продължи.

Община Исперих се стреми да създава условия и възможности за усъвършенстване на образователната система и осигуряване на различни видове и степени образование. На територията на общината функционира образователна инфраструктура, която включва институции на предучилищното обучение, общо, профилирано и професионално образование. До всички средищни училища и детски градини е осигурен безплатен транспорт за учители, деца и ученици. Отрицателната демографска статистика обаче води до съществуването на паралелки/групи с минимален и под минималния брой деца/ученици.

През 2022/2023 г. на територията на община Исперих функционират: 1 детска ясла, 14 детски градини, като 4 от тях са в гр. Исперих и 10 – в селата на територията на общината; 9 общински училища, от които – 7 са основни, като 2 са в гр. Исперих, и 7 – в други населени места на общината. Средните общински училища са 2 – Профилирана гимназия „Васил Левски“ и Професионална гимназия по селско стопанство „Хан Аспарух“.

Всички детски градини са на целодневно обучение, а всички училища са на едносменен режим на обучение.

Таблица: Система на предучилищното и училищното образование на територията на община Исперих през учебната 2022/2023 г.

Вид	Брой	Статут
Детска ясла (ДЯ)	1	общинска
Детски градини (ДГ)	14	общински
Основни училища (ОУ)	7	общински
Профилирана гимназия	1	общинска
Професионална гимназия	1	общинска

1.1.Предучилищно обучение:

В град Исперих функционира една общинска детска ясла, в която се отглеждат и възпитават деца до 3-годишна възраст – детска ясла „Малечко Палечко“. Децата са разпределени в 4 групи, а броят им се запазва относително стабилен през годините.

Таблица: Брой деца в детска ясла „Малечко Палечко“ – гр. Исперих за периода 2021 г., 2022 г., 2023 г.

Година	2021 г.	2022 г.	2023 г.
Брой деца	76	77	80

През учебните 2021/2022 и 2022/2023 години на територията на община Исперих функционират 14 детски градини, в които се отглеждат, възпитават, социализират и обучават деца от 2-годишна възраст до постъпването им в I клас. Десет от детските градини се намират в селата на община Исперих, а четири – в град Исперих.

От учебната 2021/2022 г. с Решение № 237 от 23.06.2021 г. на Общински съвет – Исперих в детските градини на територията на община Исперих е въведено задължително предучилищно образование за 4-годишните деца.

През учебната 2021/2022 година четири от детските градини в общината са включени в Списъка на средишните детски градини и училища в Република България: ДГ „Дора Габе“ – с. Лудогорци, ДГ „Кокиче“ – с. Йонково; ДГ „Щастливо детство“ – с. М. Поровец, ДГ „Първи юни“ – гр. Исперих. През учебната 2022/2023 г. четирите детски градини отново са включени в Списъка на средишните детски градини.

В началото на учебната 2021/2022 година в детските градини на територията на община Исперих са обхванати общо 667 деца в 32 целодневни групи, 15 деца в задължителна предучилищна възраст в 1 целодневна подготвителна група в ОУ „Отец Паисий“ – с. Подайва.

Към 01.12.2021 г. по данни от Националната електронна информационна система за предучилищно и училищно образование /НЕИСПУО/ в детските градини и в подготвителната група в училището в с. Подайва се отглеждат, възпитават и обучават **682** деца, от които 167 са на възраст от 2 до 3 години включително, 170 са децата на 4-годишна възраст, 345 са децата на 5-6 и повече от 6 години. Общият брой на децата в задължителна подготвителна подготовка в целодневно обучение е 515.

В началото на учебната 2022/2023 година в детските градини са обхванати общо 664 деца в 32 целодневни групи, 16 деца в задължителна предучилищна възраст в 1 целодневна подготвителна група в ОУ „Отец Паисий“ – с. Подайва.

Към 01.12.2022 г. по данни от Националната електронна информационна система за предучилищно и училищно образование (НЕИСПУО) в детските градини на територията на община Исперих се отглеждат, възпитават и обучават **680 деца**, от които 167 са на възраст от 2 до 3 години включително, 166 са децата на 4-годишна възраст, 353 – са децата на 5-6 и повече от 6 години. Общият брой на децата в задължителна подготвителна подготовка в целодневно обучение е 519.

Броят на децата се запазва относително стабилен. Отчитайки наличния капацитет на детските градини и обхвата на децата, наличната база е достатъчна за пълното обхващане на желаещите да посещават детска градина деца.

Таблица: Детски градини в община Исперих – брой деца и брой персонал (педагогически и непедагогически) през учебната 2021/2022 г.

№	Населено място	Детска градина	Брой групи	Брой деца			Брой персонал	
				от 2 до 3- год. възраст вкл.	в задължителна подготвителна възраст	Общ брой	Педагогически	Непедагогически
1.	Исперих	„Първи юни“	6	32	112	144	13	16
2.	Исперих	„Щастливо детство“	4	19	81	100	9	10
3.	Исперих	„Мечо Пух“	4	27	66	93	10	9
4.	Исперих	„Слънце“	4	20	73	93	9	9
5.	Подайва	„Радост“	2	19	40	59	4	6
6.	Китанчево	„Щастливо детство“	2	4	18	22	4	5
7.	Лудогорци	„Дора Габе“	2	2	18	20	2	4
8.	Вазово	„Кокиче“	2	18	31	49	4	4
9.	Йонково	„Кокиче“	1	1	16	17	2	2
10.	Свещари	„Радост“	1	3	13	16	2	4
11.	Тодорово	„Братя Грим“	1	7	10	17	2	4
12.	Яким Груево	„Осми март“	1	5	7	12	2	2
13.	Делчево	„Детелина“	1	6	7	13	2	2
14.	М. Поровец	„Щастливо детство“	1	4	8	12	2	2
15.	Подайва	ПГ към ОУ „Отец Пайсий“	1	-	15	15	-	-
ОБЩО:			33	167	515	682	67	79

Таблица: Детски градини в община Исперих – брой деца и брой персонал (педагогически и непедагогически) през учебната 2022/2023 г.

№	Населено място	Детска градина	Брой групи	Брой деца			Брой персонал	
				от 2 до 3- год. възраст вкл.	в задължителна подготвителна възраст 4-5-6-годишни	Общ брой	Педагогически	Непедагогически
1.	Исперих	„Първи юни“	6	29	118	147	14	18
2.	Исперих	„Щастливо детство“	4	24	76	100	9	12
3.	Исперих	„Мечо Пух“	4	27	75	102	10	11

4.	Исперих	„Слънце“	4	29	66	95	9	9
5.	Подайва	„Радост“	2	11	48	59	5	6
6.	Китанчево	„Щастливо детство“	2	11	13	24	4	5
7.	Лудогорци	„Дора Габе“	2	2	11	13	2	4
8.	Вазово	„Кокиче“	2	10	38	48	4	4
9.	Йонково	„Кокиче“	1	4	11	15	2	2
10.	Свещари	„Радост“	1	2	10	12	2	4
11.	Тодорово	„Братя Грим“	1	1	11	12	2	4
12.	Яким Груево	„Осми март“	1	2	10	12	2	2
13.	Делчево	„Детелина“	1	5	8	13	2	2
14.	М. Поровец	„Щастливо детство“	1	4	8	12	2	2
15.	Подайва	ПГ към ОУ „Отец Пайсий“	1	-	16	16	-	-
ОБЩО:			33	161	519	680	69	85

Пълняемостта и натовареността на отделните групи и детски градини е различна. Някои надвишават 100%, а други не могат да ги достигнат.

От 1 януари 2018 г., с Решение на Общински съвет – Исперих, с цел подобряване нивото на образователната система чрез пълно обхващане на всички деца в детските заведения и предоставяне на равен достъп до образование, на територията на Община Исперих са премахнати всички видове такси в детските градини и яслени групи, които родителите и настойниците на посещаващите деца са длъжни да заплащат. От 1 април 2022 г. пълният размер на издръжка на децата от детските ясли и детските градини се осигурява чрез държавния бюджет.

Детските градини на територията на общината разполагат с добра материално-техническа база и оптимални условия за отглеждане, възпитание и обучение на децата. На всички деца се осигурява равен достъп до качествено образование и допълнителни възможности за овладяване на книжовния български език за тези от тях, за които той не е майчин.

1.2. Основно, начално и средно образование:

През учебните 2021/2022 г. и 2022/2023 г. общинската образователна система в община Исперих обхваща 9 училища, от които: 7 основни (2 в град Исперих и 5 в общинските села: с. Лудогорци, с. Подайва, с. Вазово, с. Китанчево, с. Тодорово), 1 профилирана гимназия и 1 професионална гимназия.

През учебната **2021/2022 година** в училищата на територията на община Исперих своето обучение са започнали **2077** ученици.

В училищата **учебната 2022/2023 година** са започнали **2004** ученици от 1. до 12. клас.

Към началото на учебната 2022/2023 година, в сравнение с учебната 2021/2022 г. се наблюдава спад със 73 ученици в общия им брой.

През учебната 2022/2023 г. учениците, записани в дневна форма на обучение, са с 84 по-малко от учениците през учебната 2021/2022 г.

През учебната 2022/2023 г. **в първи клас** са записани 170 ученици, които са с 6 ученици по-малко в сравнение със записаните в първи клас през 2021/2022 г., когато общият им брой е бил 176 ученици.

Налице е негативна тенденция към намаляване броя на учениците в училищата в община Исперих, което води и до намаляване броя на учителите в образователните институции на територията на общината.

Като основни причини за намаляване броя на учениците са ниската раждаемост в общината, както и миграционните процеси, които водят до прекъсване на образованието поради семейни причини и заминаване в чужбина.

Таблица: Училища в община Исперих – брой паралелки, брой ученици и брой персонал през учебната 2021/2022 г. по данни от НЕИСПУО към 01.12. /Кампания 1/

№	Населено място	Училище	Брой паралелки	Брой ученици									Брой персонал		
				Дневна форма на обучение	Вечерна форма на обучение	Задочна форма на обучение	Индивидуална форма на обучение	Самостоятелна форма на обучение	Дистанционна форма на обучение	Комбинирана форма на обучение	Обучение чрез работа	Общо	Педагогически	Непедагогически	Общо
1.	гр. Исперих	ОУ „Васил Априлов“	29	607	-	-	5	-	-	-	-	612	68	18	86
2.	гр. Исперих	ОУ „Христо Ботев“	13	253	-	-	-	-	-	-	-	253	26	13	39
3.	с. Годорово	ОУ „Васил Левски“	4	40	-	-	-	7	-	-	-	47	9	6	15
4.	с. Лудогорци	ОУ „Христо Ботев“	7	97	-	-	-	-	-	-	-	97	15	5	20
5.	с. Подайва	ОУ „Отец Паисий“	7	139	-	-	-	21	-	-	-	160	21	8	29
6.	с. Вазово	ОУ „Никола Вапцаров“	7	82	-	-	-	-	-	-	-	82	13	6	19
7.	с. Китанчево	ОУ „Христо Ботев“	5	61	-	-	-	8	-	-	-	69	9	5	14
8.	гр. Исперих	ПГ „В. Левски“	13	293	-	-	-	13	-	-	-	306	25	8	33
9.	гр. Исперих	ПГ по СС „Хан Аспарух“	21	369	-	29	-	28	-	-	25	451	43	18	61
ОБЩО			106	1941	-	29	5	77	-	-	25	2077	229	87	316

Таблица: Училища в община Исперих – брой паралелки, брой ученици и брой персонал през учебната 2022/2023 г. по данни от НЕИСПУО към 01.12. /Кампания 1/

№	Населено място	Училище	Брой паралелки	Брой ученици									Брой персонал		
				Дневна форма на обучение	Вечерна форма на обучение	Задочна форма на обучение	Индивидуална форма на обучение	Самостоятелна форма на обучение	Дистанционна форма на обучение	Комбинирана форма на обучение	Обучение чрез работа	Общо	Педагогически	Непедагогически	Общо
1.	гр. Исперих	ОУ „Васил Априлов“	29	592	-	-	4	-	-	-	-	596	68	19	87
2.	гр. Исперих	ОУ „Христо Ботев“	13	238	-	-	-	-	-	-	-	238	26	13	39
3.	с. Тодорово	ОУ „Васил Левски“	4	28	-	-	-	10	-	-	-	38	9	3	12
4.	с. Лудогорци	ОУ „Христо Ботев“	7	94	-	-	-	-	-	-	-	94	15	5	20
5.	с. Подайва	ОУ „Отец Паисий“	7	138	-	-	-	18	-	-	-	156	21	8	29
6.	с. Вазово	ОУ „Никола Вапцаров“	6	66	-	-	-	-	-	-	-	66	11	5	16
7.	с. Китанчево	ОУ „Христо Ботев“	5	62	-	-	-	11	-	-	-	73	9	5	14
8.	гр. Исперих	ПГ „В. Левски“	13	294	-	-	-	11	-	-	-	305	25	8	33
9.	гр. Исперих	ПГ по СС „Хан Аспарух“	19	345	-	19	-	45	-	3	26	438	43	18	61
ОБЩО			103	1857	-	19	4	95	-	3	26	2004	227	84	311

2. Деца и ученици

2.1. Деца и ученици със специални образователни потребности (СОП) и с хронични заболявания:

В детските градини и в училищата на територията на община Исперих са създадени условия за работа с деца и ученици със СОП. В програмите за подкрепа на личностното развитие на всички образователни институции в община Исперих са разработени мерки за пълноценното включване на ученици със СОП и хронични заболявания в училищната среда. За всички тях се осигурява обща и допълнителна подкрепа. Създадени са екипи, които включват ресурсен учител, логопед и психолог, назначени към училището, или от РЦПППО – гр. Разград, които заедно с учителите работят за подпомагане на тяхното развитие.

По данни от Национална електронна информационна система за предучилищното и училищно образование (НЕИСПУО) към 01.12.2021 г. в общинските училища и детските градини в община Исперих се обучават и възпитават 89 деца и ученици със специални образователни потребности на ресурсно подпомагане, а към 01.12.2022 г. – 86.

В три училища допълнителната подкрепа на децата и учениците със СОП (ОУ „Васил Априлов“ – гр. Исперих, ОУ „Отец Паисий“ – с. Подайва, ПГ по СС „Хан Аспарух“ – гр. Исперих) се оказва от специалисти, назначени в институцията.

Таблица: Брой деца/ученици със СОП по учебни заведения в община Исперих през учебните 2021/2022г. и 2022/2023 г.

№	Населено място	Институция	Брой деца/ученици със СОП	
			2021/2022	2022/2023
1.	гр. Исперих	ОУ „Христо Ботев“	4	6
2.	гр. Исперих	ОУ „Васил Априлов“	36	36
3.	с. Китанчево	ОУ „Христо Ботев“	2	1
4.	с. Годорово	ОУ „Васил Левски“	3	2
5.	с. Подайва	ОУ „Отец Паисий“	9	10
6.	с. Лудогорци	ОУ „Христо Ботев“	2	4
7.	гр. Исперих	ПГ по СС „Хан Аспарух“	24	19
8.	гр. Исперих	ДГ „Мечо Пух“	1	2
9.	гр. Исперих	ДГ „Първи юни“	1	4
10.	гр. Исперих	ДГ „Слънце“	3	-
11.	гр. Исперих	ДГ „Щастливо детство“	1	-
12.	с. Лудогорци	ДГ „Дора Габе“	1	-
13.	с. Йонково	ДГ „Кокиче“	1	1
14.	с. Свещари	ДГ „Радост“	1	-
	с. Подайва	ДГ „Радост“	-	1
Общо:			89	86

2.2. Деца и ученици в риск от социално изключване

Един от ключовите фактори за превенция от социално изключване е обхващане в образователната система на децата и учениците в задължителна училищна и предучилищна възраст.

В изпълнение на ПМС № 100/08.06.2018 г. за създаване и функциониране на Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, със заповед на РУО – Разград на територията на община Исперих са сформирани екипи за обхват, включващи представители на ангажирани институции. Членовете на екипите извършват обходи на деца и ученици, непосещаващи детска градина/училище, и предприемат комплексни мерки за задържането им в образователната система.

За община Исперих районите на обхват и екипите за обхват са 7 на брой. В изпълнение на Механизма през 2022 г. и през 2023 г. са обходени общо 102 адреса на деца и ученици, непосещаващи детска градина/училище. В 90% от случаите екипите установяват, че децата/учениците са заминали в чужбина.

Намаляването на броя на необхванатите и отпадащите ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст се осъществява чрез осигуряване на равен достъп до качествено образование за всички деца и ученици – осигуряване на безплатен транспорт, осигуряване на безплатни учебни помагала, учебници, познавателни книжки, целодневна организация на обучение. В целодневна организация на обучение през учебната 2021/2022 г. са включени 1090 ученици, разпределени в 46 групи в основните училища в община Исперих, а през учебната 2022/2023 г. – 1054 ученици, разпределени в 45 групи.

Педагогическите екипи разработват свои механизми, въз основа на добри практики, иновативни подходи, работа по проекти и програми и търсене на съдействие от родителите за намаляване на процента на преждевременно напусналите образователната система деца и ученици.

За децата от уязвими групи – недобре владеещи български език, деца от социално слаби семейства, деца, живеещи в нестабилна семейна среда, в училищата и детските градини на територията на общината се полагат специални грижи с оглед на пълноценното им участие в образователния процес. Организирант се допълнителни извънкласни дейности и инициативи, дава се възможност за допълнителни часове за консултация по различните предмети, прилагат се интерактивни методи, привлича се родителската общност в училищни инициативи, подобрява се образователната среда. Детските градини и училища работят по проекти, насочени към приобщаването на децата от уязвими групи към училищния живот.

Ежегодно община Исперих получава от МОН средства за работа с деца и ученици от уязвими групи с цел привличането им и задържането им в образователния процес. Детските градини и училища се групират по критерий „образователно ниво на родителите/настойниците“. Със средствата образователните институции извършват разходи за възнаграждения на служители, включени в екипите за обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, за назначаване на социален работник, образователен медиатор или помощник на учителя, за заплащане на допълнителни учебни часове по български език в училищата и на допълнителни модули за деца, които не владеят български език, в детските градини, както и за персонал, ангажиран с мерки за подпомагане на достъпа до образование и предотвратяване на риска от отпадане от системата на предучилищното и училищното образование на децата и учениците от уязвими групи. През 2022 г. са отпуснати общо 185 263 лв. целеви средства от МОН.

Таблица: *Разпределение на средствата за работа с деца и ученици от уязвими групи по детски градини и училища за 2021 г. и за 2022 г.*

Средства за деца и ученици от уязвими групи	2021 г.	2022 г.
Детски градини	46 876 лв.	40 321 лв.
Училища	154 287 лв.	144 942 лв.
ОБЩО:	201 163 лв.	185 263 лв.

Въпреки усилията от страна на всички ангажирани институции всяка година извън системата на предучилищното възпитание остават необхванати деца и ученици, подлежащи на задължителна предучилищна и училищна подготовка. Те са предимно от семейства, в които образованието не се признава като ценност, а родителите са незаинтересовани и демотивирани. Бедността и niskият социален статус са друга сериозна причина децата от тези семейства да не посещават детска градина.

Високият процент на безработица принуждава техните семейства да търсят препитание извън пределите на селото, те периодично напускат страната.

Таблица: Брой деца и ученици в риск от отпадане от образователната система по данни на директори на образователните институции

Отпаднали от образователната система деца и ученици	Брой ученици	
	2021-2022 уч. г.	2022-2023 уч. г.
Детски градини	6	4
Училища	28	32

Дейностите по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение в община Исперих се осъществяват от Местната комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни. Комисията оказва съдействие на образователните институции за обхващане в училище на подлежащите на задължително образование деца и ограничаване на отпадането от училище на деца в криминогенен риск и криминални прояви, извършва дейности по ранна превенция и откриване на симптоми за извършване на криминални деяния, както и превантивна работа с родителите.

Корекционно-възпитателната работа на МКБППМН се изразява във водене на възпитателни дела и реализиране на възпитателни мерки.

Местната комисия осъществява дейността си като поддържа устойчиви отношения с организации и институции, работещи за образованието и възпитанието на децата – Дирекция „Хуманитарни дейности“ в Община Исперих, РУО на МОН, Районна прокуратура, Районен съд, РУП – Исперих, Отдел „Закрила на детето“, Служба „Пробация“, училищата на територията на общината и др.

През 2022 г. Комисията работи в състав от 9 специалисти. Получени са 16 преписки и сигнали, които се отнасят за противообществени прояви и престъпления, извършени от 15 деца – 5 малолетни и 10 непълнолетни. По тях са проведени 13 възпитателни дела, като са наложени възпитателни мерки на 15 деца. Деянията, извършени от децата, са свързани с кражби на лично имущество, побои и нанесени телесни повреди, управление на МПС без документ, бягства.

За сравнение, през 2021 г. са получени 13 преписки и сигнали за извършени противоправни деяния от 14 малолетни и непълнолетни, по които са проведени 13 възпитателни дела и са наложени възпитателни мерки на 14 деца.

Като основни и най-често срещани причини за възникване на тези прояви са психична незрялост, присъща за възрастта на извършителите, висока емоционалност и потребност за самоутвърждаване, семейната среда – повече от половината от проявените деца произхождат от непълни семейства със социални и битови проблеми, следване на модел на поведение, съществуващ в семейството, липса на възпитателен капацитет у голяма част от родителите на проявените деца.

По данни на отдел „Закрила на детето“ в Дирекция „Социално подпомагане“ – Исперих през 2021 г. има регистрирани 212 сигнала за деца в риск или в риск от насилие, а през 2022 година – 229 сигнала.

Таблица: Брой деца и ученици в риск по справка от Отдел „Закрила на детето“

№	Деца/ученици в риск	2021 г.		2022 г.		2023 г. /към момента/	
		Брой	Общо	Брой	Общо	Брой	Общо
3	Настанени в друго заведение	21	212	26	229	33	219
4	Настанени при близки и роднини	47		48		48	
5	Ползващи услугата приемна грижа	10		9		15	
6	Осиновени деца	3		4		1	
7	Жертви на насилие	5		10		12	
8	Деца с увреждания	63		55		62	
9	Извършили насилие	8		10		2	
10	Деца/ученици в многодетни семейства	15		10		12	
11	Случаи на работа по превенция на изоставянето	18		27		22	
12	Деца на самотни родители	10		16		6	
13	Деца сираци	12		14		6	

2.3. Деца и ученици с изявени дарби.

Община Исперих поощрява с материални награди талантливите и даровити деца, класирали се на призови места на национални и международни състезания. Стимулират се и абитуриентите, които завършват с пълно отличие своето обучение.

Училищните колективи също насърчават децата с изявени дарби, като им осигуряват възможност да участват в занимания по интереси в зависимост от предпочитанията си, в различни проекти, конкурси и състезания.

Осигурена е възможност децата да посещават допълнителни форми по интереси в детските градини – народни танци, балет, английски език.

5.3. ОБЩИНА КУБРАТ

Обща картина на образователната система в община Кубрат.

Образователната система в община Кубрат обхваща 5 детски градини и 8 училища. Демографската характеристика на община Кубрат следва тенденциите на намаляване броя на населението, характерни както за страната, така и за областта, които са в резултат на намаляване броя на родените деца и интензивната емиграция на младите хора в активна възраст.

Образованието е един от основните приоритети на Община Кубрат. Изпълнявайки своите правомощия и отговорности, общината координира изпълнението на приема на ученици в общообразователните, профилираните и професионалните паралелки; обхваща на децата и учениците, подлежащи на задължително образование; поддържа и обновяването на материално-техническата база; безплатният транспорт; организацията на учебния ден в средишните училища. Общината съдейства за развитие на способностите и интересите на децата.

1. Обхват на децата и учениците, подлежащи на задължително обучение в предучилищното и училищното образование.

Обхващането на децата и учениците в задължителна училищна възраст (до 16 години) се проконтролира в предучилищното и училищно обучение в детските градини и училища, като целта е да не остане необхванато дете и ученик.

С Решение № 373/05.07.2017г. на Министерски съвет се създаде и функционира Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст. Чрез въведената информационна система за реализация на механизма „Посещаемо и безопасно училище“ се визуализират имената, адреса и статуса на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, които не са записани в детски градини и училища.

Подготвителни групи за задължително обучение на 4,5 и 6-годишни деца преди постъпване в първи клас има във всички детски градини. С решение №132 по Протокол №11/26.10.2020 г. Общинският съвет – гр. Кубрат прие на свое заседание въвеждане на задължително предучилищно образование за 4-годишните деца в детските градини на територията на Община Кубрат, през учебната 2020/2021г., считано от 01.12.2020 г.

Общинска администрация Кубрат ежегодно до 30 януари изготвят списъци на децата, подлежащи на задължително предучилищно и училищно образование и ги предоставя на детските градини и училищата. Освен това общинска администрация има разработена процедура, съгласно нормативните разпоредби на чл. 347 от ЗПУО, за санкциониране родителите на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, които не осигуряват присъствието им в детска градина и училище. Процедурата е комплексно въздействие за обхващане на деца и ученици в задължителната форма на обучение, с цел превантивна мярка за отпадане от системата на образованието и повишаване качеството на образование. Посещаемостта в училище е проблем най-вече за ученици от социално слаби семейства. С промяната в нормативната уредба в Правилника за прилагане на Закона за семейните помощи за деца, съгласно която редовно се подават сведения към Дирекция „Социално подпомагане“ за повече от 5 неизвинени отсъствия, се наблюдава положителен ефект - намаляване на неизвинените отсъствия. Трайна остава тенденцията на миграция на цели семейства към други европейски страни или по-големи градове, най-вече поради икономически причини. Заминалите деца и ученици в чужбина отпадат от образователната система на страната, но не може категорично да се твърди, че не посещават училище в страната, където пребивават.

Най-честите причини за социално изключване на деца и ученици се свеждат до следното:

- В много случаи се наблюдава неправилно степенуване на приоритетите в семейството и/или дефицит на родителски капацитет;
- За някои от родителите образованието и реализацията на детето не е приоритет;
- Отсъствие на родителите от дома и невъзможност заместващите ги лица да оказват контрол;
- Липса на постоянен родителски контрол, лоши хигиенни и битови условия.

2. Брой паралелки, деца, ученици, педагогически и непедагогически персонал по учебни заведения;

Всички детски градини на територията на община Кубрат са общински. Те се финансират от делегираните от държавата дейности и дофинансират от общината. На територията на общината има пет детски градини. През учебната 2020/2021 г. децата, които посещават детска градина в община Кубрат, са 424, през учебната 2021/2022 г. -386, а през учебната 2022/2023-369. Статистиката за три поредни учебни години показва сериозно намаление на децата, посещаващи детска градина.

Таблица: Детски градини в община Кубрат – брой деца (вкл. със деца със СОП) и брой персонал (педагогически и непедагогически)

№	Детски градини	Финансиране	Брой групи		Брой деца		от тях: със СОП		Педагогически специалисти		Непедагогически специалист	
			2021 / 2022	2022 / 2023	2021 / 2022	2022 / 2023	2021 / 2022	2022 / 2023	2021 / 2022	2022 / 2023	2022 / 2023	2022 / 2023
1.	ДГ „Здравец“, гр. Кубрат	общинско	8	8	107	103	1	1	17	17	17,5	14,5
2.	ДГ „Щастливо детство“, гр. Кубрат	общинско	9	9	160	144	2	2	19	19	19	17,5
3.	ДГ „Пролет“, с. Севар	общинско	3	3	51	52	-	-	7	7	5,5	5,5
4.	ДГ „Слънчо“, с. Бисерци	общинско	3	3	36	29	-	-	7	7	8	8
5.	ДГ „Първи юни“, с. Юпер	общинско	3	3	32	41	2	2	7	7	7,5	7,5

На територията на община Кубрат в функционират 8 училища, в които се обучават през учебната 2020/2021 година 1 167 ученици, през учебната 2021/2022 година – 1193, а през учебната 2022/2023 -1200 ученици. Наблюдава се увеличаване на броя на учениците. Като причини може да се посочи Механизмът за съвместна работа на институциите по обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст и пътуващи ученици от съседни общини.

Таблица: Училища в община Кубрат – брой деца (вкл. със деца със СОП) и брой персонал (педагогически и непедагогически)

№	училища	Финансиране	Брой ученици		от тях: бр. ученици със СОП		Педагогически специалисти		Непедагогически специалисти	
			2021 / 2022	2022 / 2023	2021/ 2022	2022/ 2023	2021/ 2022	2022/ 2023	2021/ 2022	2022/ 2023
1.	СУ „Христо Ботев“ гр. Кубрат	общинско	631	665	9	10	55	55	17	15
	Към ЦСОП		40	43						
2.	Професионална гимназия гр. Кубрат	общинско	186	194	15	14	17	21	6	7
	Към ЦСОП		10	9						
3.	ОУ „Христо Смирненски“ гр. Кубрат	общинско	121	101	7	12	19	17	9	10
	Към ЦСОП		0	1						
4.	ОУ „В. Левски“ с. Беловец	общинско	71	71	8	9	14	15	4	5
5.	ОУ „Н. Вапцаров“ с. Севар	общинско	74	74	8	5	12	12	3	4
6.	ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ с. Сеслав	общинско	50	45	3	1	8	8	2	2
7.	ОУ „Св. Климент“ с. Юпер	общинско	37	37	2	2	9	9	5	5
8.	ОУ „Н. Вапцаров“ с. Бисерци	общинско	20	13	0	0	8	8	3	3

3. Деца и ученици.

3.1. Деца и ученици със специални образователни потребности (СОП) и с хронични заболявания.

Работата с деца и ученици със специални образователни потребности се организира в училищата и детските градини в позната за тях образователна среда. Ресурсното подпомагане за деца със специални образователни потребности е безплатно за семейството на детето и се предоставя от държавната образователна система чрез Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование (РЦПППО) в областта или съответното учебно заведение. За да получи детето възможност за ресурсно подпомагане трябва да бъде насочено за такова от Регионалния екип за подкрепа на личностното развитие сформирани към съответното Регионално управление по образованието (РУО). В състава на екипа влизат специален педагог, педиатър, психолог, логопед и други професионалисти, които преценят дали детето има нужда от допълнителна подкрепа за усвояване на учебния материал.

Ресурсното подпомагане на децата и учениците от Община Кубрат се осъществява от специалисти на Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование (РЦПППО) – Разград.

През учебната 2021/2022 година три от училищата на територията на общината не използват специалистите на РЦПППО. В ОУ „Христо Смирненски“ град Кубрат има назначен ресурсен учител и психолог, които осигуряват подкрепа на учениците със СОП от училището.

Професионална гимназия и ОУ „Васил Левски“ с. Беловец също имаха назначени ресурсни учители, които работят с учениците. Част от учениците от Професионална гимназия са на ресурсно подпомагане от ЦСОП.

През учебната 2022/2023 само две от училищата стартираха с назначен ресурсен учител - ОУ „Христо Смирненски“ град Кубрат и Професионална гимназия.

Досегашната работа и натрупаният опит при провеждането на цялостния образователно-възпитателен процес показва и някои проблеми в обучението на децата и учениците със СОП, които трябва да се преодолеят, за да бъде подкрепата на личностното им развитие по-ефективна:

- недостатъчен брой обучени учители;
- недостатъчно финансиране за функционирането на логопедичен кабинет в учебните заведения;
- необходимост от психолог в ежедневната работа с децата;
- в условията на многобройните групи, в които се интегрират децата със СОП, е затруднена индивидуалната работа, особено в случаите, когато детето е с множество тежки увреждания;
- целодневният престой на децата с тежки увреждания е предизвикателство за тях.

3.2. Деца и ученици в риск от социално изключване.

Справка от отдел „Закрила на детето“ за деца в риск

	2021 г.	2022 г.
Общ брой постъпили сигнали за	126 бр.	150 бр.
- деца в риск	82	58
- спрени помощи по чл.7 от Закона за семейните помощи за деца	1	4
- деца и ученици, не посещаващи редовно училище	1	4

Причините за регистриране на случаите са следните:

- медицински проблеми, налагащи рехабилитация, превенция и реинтеграция;

- деца лишени от родителски грижи и настанени извън биологичните си семейства /близки и роднини/;
- деца с емоционално-поведенчески проблеми;
- деца в риск от отпадане от образователната система.

3.3. Деца и ученици с изявени дарби.

Работата с талантливите и даровити деца в свободното им време в областта на науката, изкуството и спорта се осъществява в клубовете, кръжоците и школите на училищата, спортните клубове и читалищата.

Тя е приоритет и на цялостната дейност на Центъра за подкрепа за личностно развитие - ОДК в община Кубрат.

5.4. ОБЩИНА ЗАВЕТ

Повишаването на качеството на образованието на територията на общината е необходимо условие за подготовка на човешкия ресурс за работа и реализация в условията на европейския пазар на труда.

Образователната инфраструктура на Община Завет носи всички характеристики на преходния период в реформата на средното образование в България. Запазени са основните училища в населените места, въпреки, че в някои от тях демографската ситуация е с негативни показатели през последните години. Статистиката не дава информация за качеството на обучението, но то също не се отличава от средното ниво за страната, чиито основни характеристики са: слабо техническо оборудване, остарели компютърни конфигурации в училищата, текучество или липса на квалифицирани учители по английски, немски, френски; ниско ниво на информационно осигуряване което разчита само на училищните библиотеки; еднотипни програми за извънкласни занимания на учениците.

Демографските промени изразени в намаляване броя на децата подлежащи на обучение, са причина да се формират маломерни паралелки и слети класове в началния и среден курс на училищата в селата.

Основно, начално и средно образование:

община	образователни институции	2020/2021 бр. ученици	2021/2022 бр. ученици	2022/2023 бр. ученици
Завет	5 бр. Основни училища	232	242	217
	1 бр. Средни училища	284	300	309
	1 бр. Професионални гимназии	59	50	34

Около 90% от причината за отпадането на децата от образователната система се дължи на икономическата миграция - родителите предпочитат да отведат заедно със себе си и своите деца. Настанявайки се в дадена държава те попадат в чужда образователна система. Връщайки се от чужбина, се оказва, че съществува разминаване в образователните системи и много често родителите си мислят, че техните деца са придобили съответната образователна степен, а в същност се оказва нещо корено различно в следствие на всичко това често децата остават извън образователните институции, защото вече техните връстници са в много горни етапи в своето образование и това демотивира децата чиито родители са се върнали от чужбина да продължат своето образование.

С методическата подкрепа на експертите от РУО – Разград, в училищата е разработена Стратегия за превенция на отпадането и преждевременното напускане на деца от училище и Програма за превенция на отпадането и преждевременното напускане на ученици от училище.

В Стратегиите и Програмите са залегнали различни задачи и дейности, насочени главно към превантивната работа с учениците за задържането им в училище. Изготвени са програми за работа с децата в риск, включващи: анализ на състоянието, като се очертават и причините за това и се набелязват мерките за въздействие и закрила, в т. ч. работата с родителите.

Децата със СОП в общинските училища са 36 деца за учебната 2021-2022 година.

Населено място	Име на училище	Брой ученици, на които след извършена оценка на индивидуалните потребности е одобрена или отказана допълнителната подкрепа от РЕПЛРДУСОП		Брой ученици със СОП с осигурена доп. подкрепа	Брой ученици със СОП с осигурена доп. подкрепа от РЦПП ПО	Брой ученици със СОП, участвали в различни изяви, конкурси, състезания	Брой ученици със СОП с осигурена доп. подкрепа по проект "Включващо образование"	Брой ученици със СОП с осигурена доп. подкрепа от други институции	Брой ресурсни учители на щат в училището	Брой психолози на щат в училището
		одобрена	отказана							
Брестовене	ОУ "Христо Ботев"	9	0	9	9	8	0	0	0	0
Завет	СУ "Свети Свети Кирил и Методий"	12	0	12	12	9	0	0	0	0
Острово	ДГ "Радост"	1	0	1	0	1	0	0	0	0
Брестовене	ДГ „Червената Шапчица“	11	0	11	11	7	0	0	11	1

Учениците в социален риск и учениците със СОП изискват специално внимание и грижи и в същото време изискват равни права и шансове с останалите си връстници. Това изисква комплексни мерки за компенсиране на техните дефицити, които да не ги поставят в положение да се чувстват отхвърлени и непълноценни.

Това се постига чрез специализираното обучение на ученици със СОП от ресурсен учител и психолог и включването им в извънкласните прояви и в работата на класа като колектив в часовете на класния ръководител или в извънучилищни прояви.

Трябва да се отбележи, че учениците в социален риск нямат възможност да ползват психологическа помощ и за тяхната адаптация и социализация се грижи най-вече класния ръководител и комисията за деца в риск, заедно разбира се с всички останали учители.

Децата със СОП в общинските училища са 23 деца, за учебната 2022-2023 година.

Населено място	Име на училище	Брой ученици, на които след извършена оценка на индивидуалните потребности е одобрена или отказана допълнителната подкрепа от РЕПЛРДУСОП		Брой ученици и със СОП с осигурена доп. подкрепа	Брой ученици и със СОП с осигурена доп. подкрепа от РЦПП ПО	Брой ученици със СОП, участвали в различни изяви, конкурси, състезания	Брой ученици със СОП с осигурена доп. подкрепа по проект "Включващо образование"	Брой ученици със СОП с осигурена доп. подкрепа от други институции	Брой ресурсни учители на щат в училището
		одобрена	отказана						
Брестовене	ОУ "Христо Ботев"	6	0	6	6	4	0	0	0
Завет	СУ "Свети Свети Кирил и Методий"	12	0	12	12	8	0	0	0
Завет	ПГЗ	2	0	2	0	1	0	0	0
Брестовене	ДГ "Червената шапчица"	12	0	12	12	8	0	11	1

Особено голяма роля в този процес играят празниците, конкурсите и тържествата, в които участват всички заявили желания за изява видно от горната таблица.

Не по-малко важна е и дейността на БМЧК и Ученическият съвет, които организират благотворителни кампании за набиране на средства и учебни помагала за социално слаби деца, които обикновено влизат в категорията на „деца в риск“.

Не можем да пропуснем и трудностите в процеса на приобщаване, които произхождат от липсата на постоянен училищен психолог, лошите навици агресивността и нежеланието за учене.

В заключение можем да кажем, че процесът на социализация на тези ученици е много труден, но се полагат сериозни усилия и от учители и от ученици, за да могат тези деца да се чувстват част от училищната общност.

Предучилищно обучение:

Детските градини са разположени в населените места със стабилен възрастов профил на населението. Те ще продължават да играят подкрепяща социална роля за осигуряване на възможност за реализация на наличния педагогически персонал и за работещите в общината. Запазената инфраструктура от заведения за предучилищно възпитание и обучение е доказателство за потенциала на общината.

През периода 2021-2023 г. образователна система в Община Завет обхваща 5 детски градини. Броят и капацитетът на детските градини в общината и териториалното им разпределение са функция от броя на децата от 2 до 6 годишна възраст.

ОБЩИНА	2020/2021			2021/2022			2022/2023		
	ДГ	учители	деца	ДГ	учители	деца	ДГ	учители	деца
Завет	5	26	293	5	25	252	5	25	235

Посочените данни показват, че е налице негативна тенденция към намаляване броя учителите и децата в тях.

За да отговори на съвременните тенденции в развитието на науката и практиката и да осигури необходимото образователно ниво и квалифицирана работна сила, основната цел на общинската образователна политика е:

- Подобряване условията за провеждане на качествен образователен процес, ефективна възпитателна работа сред подрастващите и достигане на европейското равнище в ефективността на организацията и управлението на учебните заведения. За целта е необходимо усилията да се насочат към следните приоритети:
- Насърчаване новите методи и форми за обучение и възпитание чрез повишаване на качеството на учебно-възпитателната работа;
- Провокиране на интереси към изследователската и експериментална дейност у учениците;
- Прилагане на добри практики на организация и управление на учебните заведения чрез делегирани бюджети.
- Обогатяване и модернизирание на материално-техническата база чрез:
 - Въвеждане на енергоспестяващи технологии за сградите на учебните заведения;
 - Грижа за свободното време на младите хора в общината;
 - Обществен диалог с всички етноси и малцинствени групи в общината;
 - Работа с таланти и даровити деца;
 - Борба с престъпността, наркоманията и сектите.

3. Деца и ученици

Брой ученици с изявени дарби, класирани в национални и международни конкурси, олимпиади и състезания

За съжаление през разглеждания период на територията на общината няма ученици с изявени дарби.

Броят на ученици класирани на олимпиади, състезания и конкурси е значително голям.

В СУ”Св. Св. Кирил и Методий” се отпускат стипендии на всички ученици, които се обучават в дневна форма на обучение и отговарят на разпоредбите на нормативните актове. Като основен критерий за класиране на учениците за получаване на стипендия за постигнати образователни резултати задължително се определя успеха на ученика.

Учениците, показали високи резултати в обучението си, са подпомагани и стимулирани от педагозите като са консултирани допълнително за подготовка и участие в национални състезания и олимпиади. Онези ученици, които са класирани на областно и национално ниво получават награди от училището в края на учебната година.

Всяка година училището организира тържества и конкурси, в които намират изява и получават награди най-талантливите ученици – новогодишни и пролетни конкурси, конкурсът „Училището търси талант“ и др.

В ПГ по земеделие гр. Завет на всички ученици, които се обучават в дневна форма на обучение и отговарят на изискванията им се отпускат стипендии.

Основен критерий за класиране на учениците за получаване на стипендия за постигнати образователни резултати е успеха на ученика.

В началото на всяка учебна година със заповед на директора се определя комисия, която определя критериите за получаване на стипендии.

Ученици, които са се класирани на областни и национални състезания и конкурси получават награди.

ОУ „Васил Левски“ с. Сушево винаги са се стимулирали ученици показали високи резултати в обучението си и в участието си на общински и областен кръг на олимпиади. Класираните на областен кръг на олимпиади от училището получават награди в края на учебната година. Отличниците в края на учебната година се награждават с книги.

5.5. ОБЩИНА ЛОЗНИЦА

1. Обща картина на образователната система в община Лозница

По отношение на демографското състояние в Община Лозница тенденцията е към устойчиво намаляване броя на населението. Естественят прираст е отрицателен. Данните показват влошена демографска картина като цяло, което е сериозен проблем за в бъдеще. Подобряването на икономическия облик на общината е един от възможните начини за частично решаване на проблемите от това естество, като съществено значение се отдава на образованието и обучението – фактор за икономически растеж и заетост. На територията на община Лозница през 2022/2023г. има 5 училища, 1 детска градина и 1 ЦПЛР-ОДК гр. Лозница:

- ПГВМЗ „Александър Стамболийски” гр. Лозница;
- СУ „Христо Ботев” гр. Лозница;
- НУ „Васил Левски” гр. Лозница;
- ОУ „Христо Ботев” с. Гороцвет;
- ОУ „Виделина“ с. Сейдол;
- ДГ „Веселие“ гр. Лозница;
- ЦПЛР - ОДК Лозница.

Таблица: Детски градини в община Лозница

№	Детска градина	Брой групи	Общ брой деца	От тях със СОП	Персонал	
					Педагогически	Непедагогически
1.	ДГ „Веселие“ Лозница	5	93	0	0	0
2.	ДГ „Веселие“ база за обучение с. Синя вода	1	26	0	2	3
3.	ДГ „Веселие“ база за обучение ДГ с. Трапище	0	13	0	2	2
4.	ДГ „Веселие“ база за обучение ДГ с. Сейдол	0	16	0	2	2
5.	ДГ „Веселие“	0	27	0	2	3
6.	ДГ „Веселие“ Лозница база за обучение ДГ с. Гороцвет	5	93	0	0	0
7.	ДГ „Веселие“ база за обучение с.Веселина	0	16	0	2	2
		10	191	0	21	22

Общият брой на децата в детска градина за общината за 2022/2023 е 191, педагогически персонал 21 бр., непедagogически персонал-22 бр.

В ДГ гр. Лозница има пътуващи с училищен транспорт деца от селата в които няма ДГ - с. Манастирци, с. Манастирско, с. Крояч, с. Чудомир, с. Ловско и с. Градина.

Таблица: Детски градини в община Лозница

№	Училища	Брой паралелки	Общ брой ученици	От тях със СОП	Персонал	
					Педагогически	Непедагогически
1.	СОУ „Хр. Ботев“ гр. Лозница	6	92	5	15	4,5
2.	ПГ по ВМЗ „Александър Стамболийски“ гр. Лозница	11	202	7	26	10
3.	НУ „В. Левски“ гр. Лозница	7	137	6	18	7,2
4.	ОУ „Виделина“ с. Сейдол	4	60	3	14	4,25
5.	ОУ „Христо Ботев“ с. Г ороцвет	7	87	4	13	6,5
		35	578	25	86	32,45

Общият брой на учениците в общинските училища за учебната 2022/2023г. е 578,. Броят на паралелките е 435. Увеличен е броя на маломерните паралелки, слети паралелки и паралелките с брой на децата на границата на минимума, а броят на децата в детската градина е 192. Обучението се извършва на едносменен режим. Материално-техническата база на всяко едно училище и детска градина е в добро състояние за провеждане на нормален учебно-възпитателен процес. Капацитетът на сградите на училища и детски градини в населените места не отговаря на броя обучаващи се в момента деца, т.е. биха могли да се поемат много повече деца в сега съществуващите училища и детски градини , ако липсваше демографският проблем.

Педагогическият персонал работещ в училищата и детската градина през 2022/2023 учебна година е 86 бр., а непедagogическия персонал - 32,45 бр.

Наблюдава се увеличаване на броя на маломерните паралелки.

За подобряване качеството на образователната услуга, една от стъпките следва да е ограничаване броя на тези паралелки и намаляване броя на учениците записани в тях, като се вземе предвид и географското разположение на съответното населено място.

Всеизвестен е фактът, че практиката на съществуване на маломерни и слети паралелки носи два съществени и очевидни недостатъка - нискокачествено образование и големи финансови разходи.

Едновременното обучение на деца от различни класове не е в техен интерес и не отговаря на съвременните изисквания за качествено образование.

Обслужващи звена

Към общината има едно Извънучилищно педагогическо учреждение - ЦПЛР - ОДК, което според дейността си е за развитие на интересите, компетентностите и изяви в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта.

С решение на *Общински съвет*, съобразно чл.4, ал.1 дейността на ОДК е разширена с дейности по извършване на диагностична, рехабилитационна и корекционна работа с деца и ученици.

2. Деца и ученици

- Общо за общината има 89 ученика класирани в национални и международни конкурси, олимпиади и състезания. 32 от тях са от НУ „В. Левски“, 28 от СУ „Хр. Ботев“ и 17 с грамоти от Г1Г по ВМЗ, останалите 12 са от училищата на с. Сейдол и Гороцвет.
Към ЦПЛР-ОДК има 34 ученика класирани от участия в национални конкурси и спортни състезания.
- Деца и ученици със СОП -25. Децата, които са на ресурсно подпомагане срещат предимно обучителни трудности. В групата са включени деца с езикова бариера, лека и умерена умствена изостаналост.
- Ученици с множество и тежки увреждания, които правят интегрираното обучение неефективно няма.

5.6. ОБЩИНА САМУИЛ

Обща картина на образователната система в община Самуил.

1.1. Предучилищно образование:

Община Самуил функционират две детски градини с четири филиала /части/ към тях. През учебната 2022/2023 г. децата в детските градини на територията на общината са общо 166, разпределени в 11 групи, в т. ч. яслена група за двегодишни с 8 деца към ДГ „Кокиче“ с. Самуил.

***Таблица:** Детски градини в община Самуил – брой деца по възраст (вкл. със деца със СОП) и брой персонал (педагогически и непедагогически).*

№	Наименование на ДГ	Брой деца						Брой персонал			
		Брой групи	Общ брой деца	2 годишни	3-4 годишни	5-6 годишни	В т.ч. деца със СОП	Обща численост	Педагогически специалисти	Непедагогически специалисти	Допълнителни бройки
1	ДГ „Кокиче“, с. Самуил	4+1	63	8	33	22	0	21	9	11	1
2	Филиал ДГ „Осми март“ с. Желязковец	1	9	0	7	2	0	3	1	2	0
3	Филиал ДГ „Първи юни“ с. Хърсово	1	31	0	15	16	0	4	2	2	0

4	ДГ „Радост“ с. Владимировци	2	32	2	15	15	0	9	5	4	0
5	Филиал ДГ „Детелина“ с. Здравец	1	16	2	4	10	0	5	2	3	0
6	Филиал ДГ „Детелина“ с. Богданци	1	15	1	6	8	0	4	2	2	0
	Общо:	11	166	13	80	73	0	46	21	24	1

Общата щатната численост на персонала в детските градини в община Самуил е 46 души, от които педагогически персонал - 21, непедagogически – 24, като има и 1 допълнителна бройка.

В община Самуил продължават неблагоприятните демографски тенденции за намаляване и застаряване на населението.

Устойчиво продължава да се запазва като основният проблем в детските градини малкият брой деца в групите по селата, където се от 2.5 до 6 год. Единствено в ДГ “Кокиче” с. Самуил 4, 5 и 6-годишните деца в задължителна предучилищна възраст се обучават в самостоятелни групи. В ДГ “Радост” с. Владимировци единствено 6-годишните деца в подготвителни групи, една година преди постъпване в първи клас се обучават в самостоятелна група, останалите 3, 4 и 5 годишни в смесена група.

Във филиалите - детски градини децата се обучават в смесени групи, което ги поставя в не равнопоставено положение. В населените места където няма детски градини, обхващането на децата в предучилищно образование се осъществява с осигурен специализиран ученически транспорт. Децата от селата Голям извор, Кривица, Богомилци, Хума, Голяма вода, Ножарово и Пчелина се извозват до съответната най-близка детска градина и филиал на ДГ, а именно до ДГ „Кокиче“ с. Самуил, ДГ „Радост“ с. Владимировци и филиал ДГ „Детелина“ с. Здравец.

Община Самуил са обхванати 4 - годишните деца в задължително предучилищно образование в детските градини от 2020/2021 учебна година. Обхващането в задължително предучилищно образование на 4-годишните деца в детска градина е предпоставка за цялостен приобщаващ процес и основа на качествено бъдещо образование. Изграждането на ранни навици за учене е поставка за здрава основа за цялостното личностно развитие и осъзнатост на децата по отношение необходимостта от образование и грамотност. По-ранният им контакт с образователните стандарти чрез подходящите педагогически методи съчетани с игрови дейности е крачка напред по отношение превенция на рискове като ранно отпадане от образователната система, неграмотност или ниски образователни резултати. Подкрепата, която се предоставя в детските градини е свързана не само с образователния, но и с възпитателния процес на децата, което изгражда навици, умения, правилен модел на поведение и общуване, които ще допринесат за ранна превенция и коригиране на социални явления, като отпадане от училище и поведенчески отклонения.

За голяма част от деца, посещаващи детските градини на територията на общината майчиният език не е български. Постъпването им от по-ранна възраст за обучение в предучилищна група допринася за тяхната по-лека и ефективна адаптация, създава социална среда на приемственост и усвояване на нормите на българския език, както говоримо, така и граматически, предоставя възможност за по-дълъг и плавен преход, чрез подходящи педагогически методи и ситуации за усвояване на образователно - възпитателни стандарти.

1.2. Основно, начално и средно образование:

На територията на община Самуил през учебната 2022/2023 г. функционират 3 училища, от които 2 основни училища и 1 средно общообразователно училище, общият брой на учениците е 514.

- СУ „Св. Св. Кирил и Методий“, с. Самуил – средищно училище;
- ОУ „Христо Ботев“, с. Владимировци – средищно училище;
- ОУ „Св. Паисий Хилендарски“, с. Хърсово – средищно училище;

Таблица: Училища в община Самуил – брой ученици (форми на обучение) и брой персонал (педагогически и непедагогически) през учебната 2022/2023г.

Училища	Брой ученици						Брой персонал		
	Дневна форма на обучение	Самостоятелна форма на обучение	Индивидуална форма на обучение	Комбинирана форма на обучение	Общо	В т.ч. със СОП	Педагогически персонал	Непедагогически персонал	Общо
ОУ „Св. Паисий Хилендарски“, с. Хърсово	41	0	0	0	41	1	7	2,5	9,5
ОУ „Христо Ботев“, с. Владимировци	88	0	0	1	89	1	14	4,5	18,5
СУ „Св. Св. Кирил и Методий“, с. Самуил	306	31	2	0	354	15	33	10	43
Общо	435	31	2	1	514	17	54	17	71

По отношение на материалната база, класните стаи в училищата отговарят на държавните строителни стандарти и позволяват оформянето на съответния брой работни места и безпроблемно провеждане на образователно-възпитателен процес.

Основен проблем през последните десет години в общината е пълняемостта на групите и паралелките предимно в основните училища, тъй като обикновено броят на учениците е толкова, колкото да съществува по една самостоятелна паралелка от I до VII клас, най-често с минимален брой ученици съгласно Наредба за финансирането на институциите в системата на предучилищното и училищното образование.

Последните години се формират и утвърждават и паралелки с по-малко от 10 ученици в неспециализирани училища в особени случаи след разрешение на началника на РУО, ако са осигурени допълнителни средства за обезпечаване на учебния процес извън определените по стандарти за съответната дейност, съгласно същата наредба.

Най-сериозен е този проблем в ОУ „Св. Паисий Хилендарски“, с. Хърсово с 41 ученици, предимно от селата: Голям извор и Хърсово, обучението се осъществява в смесени паралелки. Качеството на образование в тези смесени паралелки се понижава и понякога учениците са неконкурентоспособни при участието си в национални изпити и конкурси, въпреки усилията на учителите. Трудно покриват и високите критерии на държавно образователните изисквания.

В горечитираните населени места съществува голямо движение на ученици, поради промяна на месторабота, жителство и семейно състояние на родителите. Има ученици, които постъпват в училище в средата на учебната година и след няколко месеца отново напускат. Други деца отиват при родителите си в чужбина за по 2-3 месеца, трети се завръщат от чужбина и в последствие пак заминават.

Слабата грамотност, липсата на подкрепяща среда за децата от страна на родителите им, води до тяхното изоставане в училище и в не малко случаи и до приключване на училищната им заетост в ранна възраст.

За решаване на тези проблеми, се предприемат различни инициативи, с които са се осигури равен достъп до качествено образование на учениците от уязвими етнически малцинства в училищата се провеждат: осигуряване на безплатни учебници и учебни помагала на тези ученици; подсигуриране на материали по учебните предмети, които улесняват учебния процес; включват се в проекти на МОН.

Обхватът и задържането на децата и учениците оказва изключително влияние върху състоянието на образователната мрежа. Този фактор е приоритетен в община Самуил, както и в област Разград за подкрепа за личностното развитие на децата и учениците. От 2017 год. ефективно функционира Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, със заповеди на началника на РУО – Разград през учебните 2021/2022 и 2022/2023 година за всяко населено място са сформирани екипи за обхват, които включват представители на ангажираните институции. През периода са осъществени посещения на място на деца и ученици, които безпричинно отсъстват, за всички посещения са попълвани и оформяни протоколи от членовете на съответния екип, които са извършили обхождането.

И през двете учебни години се запазва значителният брой на ученици, които заминават в чужбина. Предполага се, че по-голямата част от тях продължават образованието си там.

Педагогическите екипи на училищата в община Самуил разработват свои политики за намаляване на процента на напусналите ученици. Успоредно с традиционните механизми за работа и превенция на случаите на преждевременно напускане във все повече училища се прилагат нови подходи, добри практики на други педагогически колективи, разработват се проекти, търси се съдействие от родителската общност за подобряване на училищната среда.

С методическата подкрепа на експертите от РУО – Разград, в училищата е разработена Стратегия за превенция на отпадането и преждевременното напускане на деца от училище и Програма за превенция на отпадането и преждевременното напускане на ученици от училище. В Стратегиите и Програмите са залегнали различни задачи и дейности, насочени главно към превантивната работа с учениците за задържането им в училище.

Изготвени са програми за работа с децата в риск, включващи: анализ на състоянието, като се очертават и причините за това и се набелязват мерките за въздействие и закрила, в т. ч. работата с родителите.

2. Деца и ученици

2.1. Деца и ученици със специални образователни потребности (СОП) и с хронични заболявания.

През учебната 2022/2023 г., деца и ученици със специални образователни потребности обучаващи се в трите училища и детските градини на територията на община Самуил са общо 17, което представлява 3,3 % от всички деца и ученици.

Практиката показва недостатъци, преодоляването на които ще подобрят и развият приобщаващото образование в община Самуил:

- Единствено в СУ „Св. Св. Кирил и Методий“, с. Самуил, където е най-висок броя на обучаващите се ученици със СОП е функционира Ресурсен кабинет, оборудван и обзаведен за целите, сервизно помещение е пригоден за ползване от деца с увреждане.
- Училищните сгради са без асансьори и с неприспособени стълбища, изградени са *рампи за инвалиди* към всички училища и детски градини за осигуряване на достъпна среда за хора с увреждания.
- Обзавеждането на класните стаи е неподходящо за деца с физически увреждания и деца и ученици с деструктивно поведение. Поради това, често съществува по-голям риск, отколкото полза от престоя им в класната стая.

Деца и ученици със специални образователни потребности (СОП) по данни на директори на училища

- **справка по училища**

Училища	ученици със специални образователни потребности
ОУ „Св. Паисий Хилендарски“ с. Хърсово	1
ОУ „Христо Ботев“ с. Владимировци	1
СУ „Св. Св. Кирил и Методий“ с. Самуил	15
Общо	17

Най- голям е броят на учениците със СОП в СУ „Св. Св. Кирил и Методий“ с.Самуил-15, следвани от ОУ „Св. Паисий Хилендарски“ с. Хърсово-1 и ОУ „Христо Ботев“ с.Владимировци-1 ученик.

- осигурени специалисти в СУ „Св. Св. Кирил и Методий“ – психолог, ресурсен учител и един логопед назначен към училището;
- осигурени специалисти в ОУ „Св. Паисий Хилендарски“ с. Хърсово- ресурсен учител от РЦПППО – Разград;
- осигурени специалисти в ОУ „Христо Ботев“ с. Владимировци - ресурсен учител от РЦПППО – Разград.

Специалистите на РЦПППО – Разград работят с деца с различни видове увреждания. Най-често това са деца с обучителни трудности, умствена изостаналост и хиперкинетични разстройства.

РЦПППО – Разград и учителите от СУ-Самуил оказват допълнителна подкрепа за личностно развитие на 2 ученици със специални образователни потребности в община Самуил. Тези ученици се обучават в общообразователните училища съвместно със своите съученици.

През учебната 2022/2023 г., деца и ученици със специални образователни потребности обучаващи се в трите училища и детските градини на територията на община Самуил са общо 17, което представлява 3,5% от всички деца и ученици.

Практиката показва недостатъци, преодоляването на които ще подобрят и развият приобщаващото образование в община Самуил:

- Единствено в СУ „Св. Св. Кирил и Методий“, с. Самуил, където е най-висок броя на обучаващите се ученици със СОП е разкрит Ресурсен кабинет, оборудван и обзаведен за целите, сервизно помещение е пригоден за ползване от деца с увреждане.
- Училищните сгради са без асансьори и с неприспособени стълбища, изградени са *рампи за инвалиди* към всички училища и детски градини за осигуряване на достъпна среда за хора с увреждания.
- Обзавеждането на класните стаи е неподходящо за деца с физически увреждания и деца и ученици с деструктивно поведение. Поради това, често съществува по-голям риск, отколкото полза от престоя им в класната стая.

2.2. Деца и ученици в риск от социално изключване.

По данни на директори на учебни заведения в община Самуил броят на ученици в риск от социално изключване е общо 10 ученици.

Таблица: Брой деца/ученици в риск от социално изключване по данни на директори на учебни заведения (по учебни заведения в община Самуил) през учебната 2022/2023 г.

Училища	Брой на ученици в риск от социално изключване
СУ „Св. Св. Кирил и Методий“ с. Самуил	2
ОУ „Христо Ботев“ с. Владимировци	8
ОУ „Св. Паисий Хилендарски“ с. Хърсово	0
Общо:	10

Видно от таблицата броят на децата и учениците е най – висок в ОУ „Христо Ботев“ с. Владимировци, деца предимно от социално слаби семейства. Налице е постоянна миграция и реемиграция. С цел осигуряване на заетост, родителите на голяма част от учениците напускат селото, заминават в чужбина и други населени места на страната, след време се завръщат. При преместване в друга населено място и/или извън пределите на страната, често децата им остават необхванати в образователната система и са в риск от социално изключване.

Информацията от Отдел „Закрила на детето” в Дирекция „Социално подпомагане” – Самуил потвърждава данните на директорите на училища в община Самуил по отношение наличието на ученици в риск от социално изключване.

Таблица: Брой деца/ученици в риск от социално изключване по справка от ДГ (по детски заведения в община Самуил) през учебната 2022/2023 г.

№	Наименование на ЦДГ	Брой на децата в риск от социално изключване
1	ДГ „Кокиче“, с. Самуил	5
1.1	филиал ДГ „Осми март“ с. Желязковец	2
1.2	Филиал ДГ „Първи юни“, с. Хърсово	13
2	ДГ „Радост“, с. Владимировци	1

2.2	Филиал ЦДГ „Детелина“, с. Здравец	4
2.3	филиал ЦДГ „Детелина“, с. Богданци	4
	Общо:	29

По данни на директори на ДГ броят на децата и учениците в риск от социално изключване в община Самуил е общо 29: като най-голям е броят им в с. Голям извор – 8; следвани от с. Хърсово – 5; с. Самуил – 4; с. Богданци– 4 и т.н.

Това са деца от семейства в неравностойно социално положение /уязвими семейства/, вкл.: деца от социално слаби семейства; деца от малцинствени групи; деца на самотни родители и деца без родители; деца от многодетни семейства и деца на родители с увреждания.

Таблица: Брой деца/ученици в риск от социално изключване по справка от ДГ (по населени места в община Самуил) през учебната 2022/2023 г.

Населено място	Брой деца и ученици в риск от социално изключване
с. Самуил	4
с. Богданци	4
с. Богомилци	0
с. Владимировци	1
с. Голяма вода	0
с. Голям извор	8
с. Желязковец	2
с. Здравец	2
с. Кара Михал	0
с. Кривица	1
с. Ножарово	0
с. Пчелина	2
с. Хума	0
с. Хърсово	5
Общо:	29

2.3. Ученици с изявени дарби.

Работа с таланти и даровити деца в свободното им от учебни занятия време в областта на науката, изкуството и спорта в община Самуил е приоритет на училищата. В годините те доказаха, че са институции, които целенасочено работят за откриване на таланта на детето и имат интердисциплинарен характер на обучение и все повече се превръщат в сигурна среда за общуване на децата и учениците. Тези институции затвърдиха своето място, като предлагат условия за алтернативна заетост на младите хора в борбата срещу негативите на обществото ни, които все по-драстично нарастват: агресия, насилие, алкохолизъм.

В резултат на тази целенасочена работа през учебната 2022/2023 г. има 5 ученици от община Самуил класирани в национални и международни конкурси, 4 – класирани на областен кръг олимпиади и 49 – класирани на състезания.

Таблица: Брой ученици с изявени дарби, класирани в национални и международни конкурси, олимпиади и състезания – справка по училища в община Самуил през учебната 2022/2023 г..

Училища	Класирани в национални и международни конкурси	Класирани на областен кръг олимпиади	Класирани на състезания
СУ „Св. Св. Кирил и Методий“, с. Самуил	5	4	15
ОУ „Христо Ботев“, с. Владимировци	0	0	34
ОУ „Св. Паисий Хилендарски“, с. Хърсово	0	0	0
Общо:	5	4	49

- В СУ „Св. Св. Кирил и Методий“ има един отбор по волейбол и един по футбол, в които спортуват общо 30 ученици. Сформирани са отбор по борба с възрастови групи деца -10, момчета – 7 и момичета – 6. От участие по борба момичета има спечелени медали от ДЛП трето и второ място.
В училището функционира младежки клуб „Калейдоскоп“, в който членуват изявени ученици от V – XII клас, които имат разностранни интереси в областта на науката, литературата, изкуството и спорта.
Функционира клуб „Български младежки червен кръст –БМЧК“.
Училището издава вестник „Кръгзор“, както и функционира сформирани ученически съвет.
В Клубове по проект „Подкрепа за успех“ и занимания по интереси, включени ученици от I - XII клас в 22 групи, общо 162 ученици, както следва:
 - Дейност „Български език и литература“ БЕЛ, включени ученици от I - XII клас в 8 групи, общо 58 ученици;
 - Дейност „Биология и здравно образование“ БЗО, включени ученици от VIII - XII клас в 4 групи, общо 31 ученици;
 - Дейност „География и икономика“, включени ученици от IX – X клас в 2 групи, общо 15 ученици;
 - Дейност „Информационни технологии“, включени ученици от IX – X клас в 1 група, общо 6 ученици;
 - Дейност „Математика“, включени ученици от II, VII, X клас в 3 групи, общо 23 ученици;
 - Дейност „Предприемачество“, включени ученици от VIII клас в 1 група /професионална паралелка/, общо 8 ученици;
 - Дейност „Физика и астрономия“, включени ученици от IX клас в 1 група, общо 7 ученици;
 - Дейност „Философия“, включени ученици от IX клас в 1 група, общо 8 ученици;
 - Дейност „Чужд език-Английски език“, включени ученици от V клас в 1 група, общо 8 ученици;
- В ОУ „Христо Ботев“ с. Владимировци функционират 5 отбора - момичета и момчета по баскетбол, волейбол, хандбал и 1 отбор по футбол с общ брой 76 ученици.
Клуб по проект „Образование за утрешния ден“ и занимания по интереси, включени ученици от V – VII клас в 1 група, общо 20 ученици.

- В ОУ „Св. Паисий Хилендарски“ с. Хърсово функционира клуб „Магия с компютри“, включени ученици от I - II клас.

В СУ „Св. Св. Кирил и Методий“ са разкрити 4 кабинета.

- Кабинет по „биология и здравно образование;
- Кабинет по химия и опазване на околната среда;
- Кабинет по география и икономика.

Училищата трябва да се доразвият като центрове, които ще могат да диагностицират дарованието и таланта на детето в най-ранна възраст. Налага се да се увеличи индивидуалната работа с децата, за да се открият техните заложби. Нужно е разработване на индивидуална програма за всяко дете. Училищата трябва да отговорят на новите предизвикателства и да предложат нова визия за развитие пред традиционните образователни модели и традиционните форми на общуване.

5.7. ОБЩИНА ЦАР КАЛОЯН

I. Структура на образователните институции в община Цар Калоян

Община Цар Калоян разполага с детска градина и училища с необходимия капацитет да се обхванат всички живущи в общината деца в предучилищна и училищна възраст. През учебната 2022/2023 година на територията на община Цар Калоян функционира **една общинска детска градина „Славейче“** гр. Цар Калоян и ДГ „Славейче“ – филиал с. Езерче, които са на целодневно обучение.

Училищата в общината са: СУ „Христо Ботев“ гр. Цар Калоян и ОУ „Свети Паисий Хилендарски“ с. Езерче.

1. Предучилищно образование

През учебната 2022/2023 година на територията на община Цар Калоян функционира **една общинска детска градина „Славейче“** гр. Цар Калоян и ДГ „Славейче“ – филиал с. Езерче */Решение на ОбС №31, Протокол №4 от 05.06.2020/*, в които се отглеждат, възпитават, социализират и обучават деца от 2-годишна възраст до постъпването им в I клас в съответствие с държавния образователен стандарт за предучилищното образование в ЗПУО.

ДГ „Славейче“ е на делегиран бюджет финансирана от Община Цар Калоян.

Съществува и 1 яслена група, която е разкрита към ДГ „Славейче“ гр. Цар Калоян.

ДГ „Славейче“ Цар Калоян и филиал с. Езерче разполагат с добра материално-техническа база, педагогически кадри и помощен персонал с опит и необходимата квалификация, оптимални условия за отглеждане, възпитание и обучение на децата. Осигурява се равен достъп на всички деца до качествено образование в съответствие с европейските изисквания и стандарти. Гарантиран е достъпа до добра подготовка на всяко дете за постъпване в училище, създадени са условия за овладяване на книжовен български език в междуетническа среда. Осигуряват се адекватни възможности за интегрирано обучение на деца със специални образователни потребности. В детските градини се предлага образование, отговарящо на индивидуалните потребности и способности.

Голяма част от децата са билингви и се сблъскват с трудности. В това отношение работата с деца е твърде специфична.

Много често децата постъпват в училище със съвсем ограничен лексикален запас от български език и това създава редица трудности при обучението им. Като отчита двуезичието на учениците, учителят търси пътища и форми за ефективно обучение, съобразено със степента на съответствие и несъответствие между явленията в двата езика.

Таблица: Брой деца в ДГ по групи за 2023 г.

Възраст	Яслена група 1-3 год.	I възр. гр. 3- 4 год.	II възр. гр. 4-5 год.	III възр. гр. 5-6 год.	IV подготвителна гр. 6-7 год
Цар Калоян	20	11	16	18	20
Езерче		18	16	15	

Професионална квалификация на детските учители

Педагогическите екипи в системата на предучилищното образование имат нормативно установено изискване да повишават квалификацията си всяка година. Повишаването на квалификацията на педагогическите специалисти се извършва от специализирани обслужващи звена, от висши училища и научни организации, както и от обучителни организации, чиито програми за обучение са одобрени от МОН. Провежда се предимно продължаваща квалификация като квалификационните форми са: вътрешни, външни, дистанционни, он-лайн събрания и работни срещи на колектива.

При вътрешноинституционалната квалификация се използват смесени форми: самообразование, обмяна на опит, консултации, интерактивни форми, дискусии, решаване на казуси и съчетание на традиционни и нетрадиционни форми, отговарящи на целите и задачите за квалификация.

В ДГ „Славейче“ числеността на персонала за учебната 2022/2023 година е:

Административен персонал – 2

Педагогически персонал – 22

Обслужващ персонал – 11

2. Училищно образование

2.1 ОУ „Христо Ботев“ гр. Цар Калоян

Съгласно Списък - Образец 1, през учебната 2022/2023 година учениците в дневна форма на обучение са 187, разпределени в 12 паралелки от I до XII клас. Обучението се води на едносменен режим.

В индивидуална форма на обучение се обучава 1 ученик – 1 от II а клас, други двама ученици също от II а клас се обучават в комбинирана форма на обучение.

В самостоятелна форма на обучение се обучава 1 ученик в девети клас.

Пътуващите ученици са 19 - 10 от с. Костанденец и 9 от с. Сваленик.

През учебната 2022/2023 г. нямаме отпаднали ученици. СУ «Христо Ботев» участва в изпълнение на дейностите по Механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст /РМС № 373 от 5 юли 2017г./ Със Заповед на Началника на РУО – Разград са определени екипи за обхват на територията на област Разград, с райони на компетентност на всеки екип, в съответствие с районите по т. 9, буква А от Механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст.

СУ „Христо Ботев“ попада в първи район на община Цар Калоян. Член на този екип е 1 учител в СУ „Хр. Ботев“, определен е и негов заместник, при отсъствие.

Екипът осъществи дейности на идентифициране на ученици в задължителна училищна възраст на територията на гр. Цар Калоян и с. Костанденец, които не са обхванати в образователната система.

Констатира се, че голяма част от учениците са заминали в чужбина, или живеят в друго населено място, или са навършили 16 години.

Кадрова осигуреност с педагогически специалисти

Проблеми с кадровото осигуряване в училище няма. За учебната 2022/2023 година учебния процес е обезпечен с педагогически специалисти, както следва:

В съответствие с Наредба № 15 от 22.07.2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти в системата на предучилищното и училищното образование, в училище през учебната 2022/2023 г. на щатно място работят, както следва:

Таблица: Педагогически състав.

Длъжност	Брой
Директор	1
ЗДУД	1
Главен учител	2
Старши учител	20
Учител	3
Старши Ресурсен учител	1
Психолог/логопед - лектор	1

От тях с ОКС бакалавър са 6, „професионален бакалавър”-1 и с ОКС магистър-21.

5 преподаватели притежават V ПКС, 9 са с IV ПКС, 3 ма са с III ПКС, а 5 учители имат II ПКС.

2.1.1 Ученици

Брой ученици с изявени дарби, класирани в национални и международни конкурси, олимпиади и състезания.

СУ „Христо Ботев“ се гордее с участието и постиженията на свои ученици в различни състезания и конкурси. През миналата учебна 2022/2023 година ученици от СУ ” Христо Ботев” - гр. Цар Калоян се представиха достойно в национални конкурси, както следва:

Ученици от I-IV клас участваха в състезанията организирани от СБНУ – „Аз и знанието“, „Аз, природата и светът“, „Аз и числата“, „Аз и буквите“.

В Националното финално състезание златни медали получиха 4 ученици – 3 от първи клас и 1 от трети. Сребърни медали получиха 9 ученика – 2 от първи клас, 5 от трети и 2 от четвърти клас.

1 ученичка от четвърти клас постигна втори резултат на Областния кръг на олимпиадата „Знам и мога“.

В петия национален конкурс за детска рисунка „приказния свят на моя роден край“ 1 ученик постигна първо място, а друг ученик от същия клас е с поощрителна награда.

В Общинския конкурс за рисунка на тема „С очите си видях бедата“ една ученичка от първи клас се класира на трето място, а един ученик от седми клас на първо място.

В XVI Национален конкурс за детска рисунка на тема „Пролет върху листа“ 1 ученик от седми клас получи грамота за участие.

С поощрителни награди са 12 ученици за участие в конкурс по приложно изкуство „Коледни фантазии“.

С участието си в различни състезания, учениците постигнаха високи резултати и издигнаха авторитета на училището и училищните отбори, както следва:

- Второ място в Областно състезание по БЧК;
- Трето място в Областно състезание на УЕППБЧК;
- Трето място в Областно състезание „Ваканция здравей“;
- Пето място в Областно състезание „Млад огнеборец“;
- Пето място в Областно състезание в Областно състезание по по о Вконкурс II място в Областното състезание „Защита от бедствия, аварии и извънредни ситуации“

- трето място в Областното състезание по шахмат;
- трето място в Областното състезание по волейбол.

2.1.2 Брой ученици в риск

В СУ „Христо Ботев“ е налице работещ училищен механизъм за взаимодействие и добро сътрудничество с останалите партньори в общината за превенция на отпадането на ученици от училище. Работи се във взаимодействие с агенция „Закрила на детето“, отдел „Социално подпомагане“, РУП МВР, отдел „Образование“ в общината, Общинска комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни. При семейство в риск контактът на класните ръководители и родителите се осъществява чрез посещения на домовете и срещи с членовете на семейството. Наблюдава се заинтересованост и съпричастност от страна на учениците в риск от отпадане при делегирането им на отговорности при включването им в спортни общоучилищни и извънучилищни дейности. Същите демонстрират умения за работа в екип и спазват съответните правила и изисквания, необходими за успешната реализация на възложените задачи.

Като превантивна мярка през м. Октомври 2022 г. се проведе работна среща на МО на класните ръководители на тема - „Ефективен диалог между родители и учители. Ролята на родителя за повишаване на доверието между родител, учител, ученик“ През м. Ноември 2022 г. учителите от МО – хуманитарен цикъл проведоха семинар на тема „Превенция и мерки за намаляване дела на преждевременно напусналите училище“.

2.1.3. Ученици с проблеми в адаптацията в училище

В СУ „Христо Ботев“ се обучават ученици с различни вероизповедания, различни традиции и културни норми. Педагогическият колектив работи за изграждането на една висока култура на толерантност и приобщаване.

В тази връзка е и проведената работна среща през м. Май 2023 г. на МО-природоматематически цикъл на тема: „Културни идентичности“.

Няма ученици, които трудно да се адаптират в училище. СУ „Христо Ботев“ е максимално достъпно и толерантно училище, тясно свързано с родителската общност.

2.1.4. Ученици със специални образователни потребности

В началото на учебната 2022/2023 г. в СУ „Христо Ботев“ се обучават 11 ученици със специални образователни потребности. През м. X.2022 г. в групата постъпи 1 ученик от VI клас, а през м. XII. '22 г. – още 2 ученици - 1 от III и 1 от V клас. Така учениците в групата станаха 14.

На всички ученици със СОП, които са се обучавали през учебната година - 14 на брой, бе осигурена обща подкрепяща среда, технически средства, дидактически материали, както и ресурсно подпомагане. Отпаднали, изведени и преместени няма. Извършена е оценка на индивидуалните потребности на учениците от психолог, логопед, ресурсен учител в началото на учебната 2022/2023 година.

Оценени са: познавателното развитие, комуникативните умения, социалните умения, умения за самообслужване, развитие на моториката, възможностите за общуване, физическото развитие, адаптивното поведение, психичните реакции, семейното функциониране, постигнати резултати по направления и учебни предмети. Резултатите от извършените оценки са отразени в Карта за оценка на индивидуалните потребности за всеки ученик в началото на учебната година и в Карта за оценка на напредъка за първия учебен срок и края на учебната година.

На учениците със СОП е предоставена допълнителна подкрепа за личностно развитие от екип за подкрепа за личностно развитие, утвърден със заповед на директора на училището за конкретен ученик.

Учебните часове се вземат от преподавателите, съгласно изготвено седмично разписание за I и за II учебен срок.

За 14 ученици, въз основа на оценката на индивидуалните им потребности от екипа за подкрепа за личностно развитие на ученика, бяха разработени индивидуални учебни програми по български език и литература и по математика, които се утвърдени от директора на училището.

2 ученици покриват ДООИ за съответния клас и нямат необходимост от индивидуални учебни програми по изучаваните предмети.

Индивидуалните учебни програми на учениците със специални образователни потребности са разработени въз основа на държавните образователни стандарти за общообразователната подготовка, съобразени са с учебните програми по общообразователните учебни предмети за съответния клас.

В началото на учебната година ресурсният учител проведе входяща диагностика за всички ученици от групата с наблюдения, тестове, беседи с учениците от групата и техните преподаватели. Резултатите са отразени в карта за оценка на индивидуалните потребности.

Въз основа на тези резултати са изготвени планове за подкрепа, в които са отразени целите, задачите, формите и методите на работа. Родителите се запознаха с предложенията и ги подписаха. Консултира и помага учителите в училище за изготвянето на индивидуални учебни програми.

През цялата учебна година се работи, според взетия и предложения материал, писа се в учебните тетрадки, правеха се упражнения и тестови изпитвания, беседи, наблюдения, решават се задачи. В края на първия срок и в края на учебната година се направи оценка за напредъка в развитието на учениците. Родителите са запознати с предложенията и ги подписаха.

На заседанията на училищните екипи се извърши оценка на образователните потребности на учениците от групата. В края на I срок и в края на учебната 2022/2023 година ресурсният учител проведе тестови изпитвания, отразяващи постигнатите резултати, според заложеното в плана за допълнителна подкрепа и ИУП; беседи, наблюдения. В края на първия учебен срок и в края на учебната година са направени оценки на развитието, а резултатите са обобщени в доклади и протоколи за всеки ученик. Оценките на динамиката в развитието на учениците в групата показват, че поставените цели и задачи, заложи в плана за допълнителна подкрепа и ИУП са постижими при редовно посещаване или включване в занятията. Забелязва се позитивно развитие при всички ученици. С желание се включват в групови, класови, общоучилищни и извънучилищни мероприятия и успешно се интегрират в училищната среда с подкрепата на ресурсен учител, психолог и логопед при необходимост, при съвместната работа с преподаватели и училищното ръководство.

Преподавателите от СУ „Христо Ботев“ имат необходимия педагогически опит, знания и умения за работа с ученици със СОП.

През м. Ноември 2022 г. учителите от КОО на МО проведоха работна среща на тема „Хиперактивност и дефицит на внимание при учениците. Стратегии за справяне“. Акценти върху работата с деца със СОП бяха поставени на работните срещи на МО-класни ръководители на тема „Ефективен диалог между родители и учители. Ролята на родителя за повишаване на доверието между родител, учител, ученик“, проведена през м.Х.2022 г., на преподавателите от МО-начален етап, проведена през м.ХІ.2022 г. на тема „Ролята на учителя в реформиращото се образование на 21 век“ и на преподавателите от МО – природо-математически цикъл на тема „Родното училище – желано място за обучение и личностно развитие“, проведена през м.ІІІ.2023 г.

През м. Април 2023 г. Училищният диагностичен екип, съвместно с родителите и преподавателите на ученици със СОП, проведе работна среща на тема „Споделяне на добри практики в обучението на ученици със СОП“.

И през следващата учебна година преподавателите ще продължат да повишават своята научна, педагогическа и методическа подготовка, да развиват своите професионални нагласи и ценности, за да се постигнат оптимални резултати в работата си с учениците със СОП.

2.1.5. Ученици с хронични заболявания

През учебната 2022/2023 г. няма ученици с хронични заболявания. Но преподавателите в училище са способни да посрещнат действителните разнообразни потребности на такива ученици и да им осигурят достъп и качество на образователния процес.

6. Състояние и предизвикателства пред общата и допълнителната подкрепа за личностното развитие на децата и учениците.

6.1. ОБЩИНА РАЗГРАД

Състояние и предизвикателства пред общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Законът за предучилищното и училищното образование регламентира приобщаващото образование като неизменна част от правото на образование и въвежда осигуряването на условия за предоставяне на подкрепа за личностно развитие на децата - обща и допълнителна.

Съгласно чл. 178 от ЗПУО, **общата подкрепа** за личностно развитие включва:

Форми и дейности	Осигурява се от:
1. екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти	всички институции
2. допълнително обучение по учебни предмети при условията на ЗПУО	само училища
3. допълнителни модули за деца, които не владеят български език	само детски градини
4. допълнителни консултации по учебни предмети, които се провеждат извън редовните учебни часове	само училища
5. консултации по учебни предмети	само училища
6. кариерно ориентиране на учениците	всички институции
7. занимания по интереси	всички институции
8. библиотечно-информационно обслужване	само училища
9. грижа за здравето	всички институции
10. осигуряване на общежитие	училища и общежития
11. поощряване с морални и материални награди	всички институции
12. дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение	всички институции
13. ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения	всички институции
14. логопедична работа	всички институции

Общата подкрепа обединява съществуващите видове образователна среда у нас – образователни институции, центрове за подкрепа за личностно развитие (ЦПЛР), вкл. центрове за специална образователна подкрепа, общежития и други, чиято функция е да подпомагат вътрешната структура за разгръщане на диференцирани подходи за посрещане на разнообразието от образователни потребности.

В детската градина и в училището общата подкрепа свързва всички услуги, които представляват базисни грижи за физическото, психичното и социалното благополучие, както и мотивиращи и развиващи интересите дейности.

В програмите за подкрепа на личностното развитие на всички училища в община Разград са разработени мерки за пълноценното включване на ученици със СОП и хронични заболявания в училищната среда.

В образователните институции са осигурени условия учениците да получават консултации по всички учебни предмети, включително и учениците в самостоятелна форма. Дейностите за обща и допълнителна подкрепа на всички деца и ученици, които имат необходимост от такава, се определя като приоритетна във всички градини и училища. За това говори интереса на педагозите към повишаване на квалификацията за работа с деца, имащи нужда от допълнителна подкрепа.

Родителите заедно с учителите са най-сигурният ресурс за децата. Те са желан от училището партньор, защото имат информация и различна гледна точка за детето, а също така, защото за тях, както и за училището, е важно детето да се развива и да се чувства добре. Родителите получават, но и дават информация и опит, с които помагат на учителите да опознаят по-добре детето. Приоритет в образователната политика на всяко училище и детска градина е полагането на усилия за изграждането на отношения на доверие и взаимна подкрепа с родителите, както и включването им като основен партньор.

Допълнителната подкрепа за личностно развитие включва (чл. 187, ал. 1 от ЗПУО):

1. работа с дете и ученик по конкретен случай;
2. психо-социална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна рехабилитация, рехабилитация на комуникативните нарушения и при физически увреждания;
3. осигуряване на достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти;
4. предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за учениците със сензорни увреждания;
5. ресурсно подпомагане.

Допълнителната подкрепа за личностно развитие се предоставя на деца и ученици (чл. 187, ал. 2 от ЗПУО):

1. със специални образователни потребности;
2. в риск;
3. с изявени дарби;
4. с хронични заболявания

Допълнителната подкрепа се осигурява от детските градини, от училищата, от центровете за подкрепа за личностно развитие и специализирани обслужващи звена. (чл. 187, ал. 4 от ЗПУО).

I. Дейности на образователните институции и общинска администрация в подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Отчет за образователните институции в община Разград за 2021/2022 учебна година и 2022/2023 учебна година

Таблица:

Учебна година	Брой образователни институции	Брой ученици, одобрени след извършена оценка на индивидуалните потребности за оказване допълнителна подкрепа от РЕПЛРДУСОП	Брой деца и ученици и със СОП с осигурена доп. подкрепа	Брой деца и ученици и със СОП с осигурена доп. подкрепа от РЦПППО	Брой деца и ученици със СОП с осигурена доп. подкрепа от училища / Г/ЦПЛР	Брой ученици и със СОП с осигурена доп. подкрепа от други институции	Брой ресурсни учители на щат в училище то	Брой психолози на щат в училище то	Брой логопеди на щат в училище то/ ЦПЛР	Осигуреност за хората с увреждания - 1 за "да", 0 за "не"	Предприемки за достъп на хората с увреждания -1 за "да", 0 за "не"
2021/2022	44	143	151	73	98	8	9	9	8	21	19
2022/2023	44	149	160	83	95	14	10	11	8	21	19

Учебна година	Брой ученици в целодневна организация на обучение	Брой ученици, обхванати в извънкласни дейности	Бр. срещи с родители за намаляване на общността натиск за ранни бракове	Бр. служители и ученици, преминали обучение за работа в мултикултурна среда	Бр. служители и ученици, преминали обучение за разпознаване на тормози и насилствие	Брой ученици, участвали в състезания, конкурси и олимпиади	Брой ученици на призиви места на състезания, конкурси и олимпиади	Създаден екип за подкрепа в училище и ДГ - 1 за "да", 0 за "не"	Създаден план за подкрепа в училище/ДГ - 1 за "да", 0 за "не"	Осигуряване на обща подкрепа в училище - 1 за "да", 0 за "не"	Брой форми за осигуряване на обща подкрепа в училище	Брой ученици, получаващи обща подкрепа в училище
2021/2022	2029	3685	15	70	536	3380	778	27	26	27	250	4147
2022/2023	2089	4197	10	41	537	3054	630	27	27	29	247	4194

Учебна година	Осигуряване на допълнително обучение по предмети - 1 за "да", 0 за "не"	Брой ученици с осигурено допълнително обучение по предмети	Брой ученици, включени в консултации по предмети	Брой ученици, ползващи библиотечно-инф. обслужване	Брой ученици, получаващи стипендии	Брой ученици, поощрени с морални и материални награди
2021/2022	22	893	2121	2546	1266	1505
2022/2023	22	842	2062	2563	1311	805

Дейности от общата подкрепа за личностно развитие по чл. 178, ал. 1 на ЗПУО, които изискват общинско координиране:

- **кариерно ориентиране**

Кариерното ориентиране включва взаимнодопълващи се дейности за информиране, диагностика, консултиране, посредничество и проследяване с оглед подпомагане на учениците в техния самостоятелен и осъзнат избор на образование и/или професия и осъществяване на връзка между училището и пазара на труда.

Кариерно ориентиране и консултиране включва дейности по информиране, диагностика, консултиране, посредничество и проследяване с оглед подпомагане на учениците в техния самостоятелен и осъзнат избор на образование и/или професия и осъществяване на връзка между училището и пазара на труда.

От няколко години кариерното ориентиране и консултиране на учениците и подготовка за професионална реализация на ученици и студенти на общинско ниво се осъществява приоритетно от ЦПЛР – ЦУТНТ, гр. Разград, което включва:

- разкриване на интереси, нагласи и мотивация за избора на образование и професия;
- умения за планиране на учебното и личното време;
- свързване на индивидуалните особености с изискванията на желаното образование;
- подкрепа за вземане на решения, свързани с продължаване на образованието;
- формиране на умения за планиране на кариерното развитие;
- решаване на вътрешни и външни конфликти, свързани с възможностите за образователна, професионална и личностна реализация.

В резултат е осъществена обща подкрепа чрез кариерно ориентиране с цел подготовка за преход към следваща степен; подкрепа за мотивация за продължаване на образованието за участие на пазара на труда; кариерно ориентиране за учениците от прогимназиалния етап на образование посредством центрове за подкрепа за личностно развитие. Участие в дейностите през 2022 г. са взели общо 1 366 ученици (брой групи/класове - 80) от различни училища на територията на община Разград. Дейността се осъществява чрез държавно субсидиране.

Кариерно ориентиране и консултиране се осъществява и от самите училища чрез:

- провеждане на ЧК (Час на класа) на тема кариерно ориентиране и подготовка за професионална реализация на ученици и студенти;
- провеждане на срещи с реализирали се бивши ученици (НПТГ „Ш. Петъфи“, гр. Разград - 200 ученици), срещи с представители на различни фирми, институции и работодатели, ресурсен център за запознаване с професиите (ПГССХВТ "Ангел Кънчев", гр. Разград - Кампания на КНСБ "Моето първо работно място" с 55 ученици и 3 учители);

- Професионалните гимназии осъществяват индивидуално и групово консултиране на ученици за кариерно ориентиране чрез съдействието на вътрешни и външни специалисти в областта;

- Практикуване на дуална форма на обучение за добиване на практически умения, които биха помогнали на учениците за по-добро усвояване на професионални умения.

Осъществени са следните дейности за кариерно ориентиране и консултиране:

1. Предоставяне на услуги по кариерно ориентиране и консултиране на учениците за улесняване на избора им на професия:

- индивидуална и групово работа с учениците от всички степени на училищното образование, включваща подобряване тяхната мотивацията за учене, за професионална реализация и кариерно развитие и търсене на работа;

- предоставяне на актуална информация за организацията и съдържанието на средното и висшето образование, характеристиките на профилите, професиите и специалностите, които се изучават в училищната система, динамиката и потребностите на пазара на труда;

- организиране форуми по кариерно ориентиране, дни на кариерата и други събития на училищно, общинско и областно равнище;

- посредничество между ученици, училище и бизнес по проблемите на кариерното ориентиране.

2. Кариерно ориентиране и консултиране на ученици в риск.

3. Информирание на родителите за възможностите за продължаване на образованието или за придобиване на професионална квалификация на учениците със специални образователни потребности след VII и X клас.

В училищата са проведени родителски срещи за запознаване с нормативната уредба, държавния план-прием в средните училища и възможностите за избор на професия и дейности по кариерно консултиране с участието на родители.

В тази насока в ЦПЛР – ЦУТНТ, гр. Разград се осъществява кариерното ориентиране и консултиране на учениците в общинските училища и професионалните гимназии, което включва:

- разкриване на интереси, нагласи и мотивация за избора на образование и професия;
- преодоляване на типични грешки, свързани с избора на образование и професия от учениците;
- умения за планиране на учебното и личното време;
- свързване на индивидуалните особености с изискванията на желаното образование;
- подкрепа за вземане на решения, свързани с продължаване на образованието;
- формиране на умения за планиране на кариерното развитие;
- решаване на вътрешни и външни конфликти, свързани с възможностите за образователна, професионална и личностна реализация.

ЦПЛР – ЦУТНТ участва по **Национална програма "Предоставяне на съвременни условия за работа на учениците в ЦПЛР"**, Модул „Кариерно ориентиране и консултиране на учениците“, като средствата в размер на 4 191 лв. са получени през 2020 г., а самите дейности са реализирани през 2021 г. Участие в дейностите са взели общо 388 ученици (брой групи/класове - 20). Постигнати резултати: Придобити знания за различните видове труд и професии, за основните характеристики, отговорности и изискваните знания и умения за тяхното упражняване; Изявени първи професионални интереси и мечти; Изградено уважение към труда и професиите; Разширени познания за различни професии, техните характеристики и изискванията за овладяването; Информираност за възможностите за по-нататъшно образование; Способност за прилагане на различни ефективни стратегии за търсене на работа – създаване на контакти, използване на онлайн пространството за личен маркетинг, умения за самопрезентация.

ЦПЛР-ЦУТНТ участва и в **Проект BG05M2OP001-2.011-0001 „Подкрепа за успех“** на МОН, по който са усвоени 2 320 лв. Дейностите се изразяват в осъществяване на обща подкрепа на учениците чрез кариерно ориентиране с цел подготовка за преход към следваща степен, за мотивация за продължаване на образованието, за участие на пазара на труда, кариерно ориентиране за учениците от прогимназиалния етап на образование посредством центровете за подкрепа за личностно развитие.

Участвали брой групи/ класове - 4, общ брой ученици 87. Съвместно с РУО - Разград и Община Разград бяха организирани срещи с ученици от гимназиален етап, в които представители на висшите учебни заведения запознаха кандидат-студентите и всички интересувани се с актуална информация за възможностите за продължаване на образованието, условията за кандидатстване, обучението и реализацията след завършване на висше образование.

Приетата през 2021 година Национална програма **"Бизнесът преподава", Модул 1 „Бизнесът в училище“** също дава възможност за ранно кариерно ориентиране и запознаване на учениците с възможностите, които дават различните професии за бъдеща реализация, както и информирането им за най-новите тенденции в развитието на техниката и технологиите, тъй като е ключов фактор за подготовката на младите хора за живот и работа. През 2021 г. одобрените за финансиране училища по НП „Бизнесът преподава“ са ОУ „Никола Икономов“, гр. Разград и ОУ „Ив. С. Тургенев“, гр. Разград. През 2022 г. одобрените за финансиране училища по тази програма са ОУ „Никола Икономов“, гр. Разград и ПГО „Станка Николица Спасо-Еленина“, гр. Разград.

Някои професионални гимназии (НПТГ „Ш. Петъфи“) участват в **НП „Обучение за ИТ умения и кариера“**, чиято цел е повишаване на знанията и уменията по ИТ специалности и високи технологии и създаване на условия за провеждане на софтуерно професионално образование и обучение, както и усвояването на дигитални компетентности, свързани с изучаваната професия в сътрудничество с университети и с работодатели; увеличаване броя на учениците, които са придобили професионална квалификация по професия от професионално направление „Компютърни науки“ и/или продължават образованието си във висши училища в професионално направление „Информатика и компютърни науки“.

Кариерното ориентиране на учениците със СОП се извършва от Регионалният център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование (РЕПЛРДУСОП).

Професионалните гимназии на територията на община Разград подготвят специалисти със средно образование в областта на химическата промишленост и биотехнологиите, машиностроенето, информационните технологии, селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост, облекло и дизайн, транспорт и строителство, по икономически дисциплини. Основните тенденции в тяхното развитие са свързани с насърчаване сътрудничеството между бизнес и образование, развитие на публично-частното партньорство, модернизиране на образователната система и подготвяне на по-мотивирани, компетентни и информирани специалисти.

Образователната политика на Община Разград е ориентирана към разкриване и поддържане на паралелки и специалности, които да са привлекателни за учениците от общината и региона. Община Разград насърчава подготовката на специалисти със средно образование не само за традиционните за региона отрасли на промишлеността, но и обучението по нови специалности и професии, създаващи кадри, които да подпомагат сферата на образованието и социалните услуги. Професионалните гимназии разполагат с подходяща материално-техническа база и с нужния преподавателски капацитет за специализираната професионална подготовка. Интегрират се нови образователни технологии в учебния процес по професионална подготовка, като целта е създаване на нов дизайн на учебната среда, стимулираща личностното развитие на учениците.

Качеството и високите постижения в ПОО (професионално образование и обучение) са решаващи за повишаването на привлекателността му.

Важно условие за създаването на адаптивна работна сила е включването в ПОО на мотивирани обучавани с интереси и нагласи за професионална реализация и кариерно развитие по професията, която изучават. Затова ключова роля в повишаване мотивацията на учениците и техните родители има ранното кариерно ориентиране на младите хора, което може да им даде ясна представа за възможна реализация и ползата от професионалното образование.

Кариерното ориентиране и консултиране заедно с прилагането на дуалната форма на обучение (обучение в реална работна среда) в професионалните гимназии могат да съдействат за намаляване на отпадането на ученици от образователната система, осъществяване на плавен преход от училище към по-късна професионална реализация, намаляване на младежката безработица. Професионалното образование изисква по-силна връзка между професионалните училища и фирмите. В тази система (дуалната) водещ партньор на училищата е частният сектор, който не само инвестира в своите бъдещи кадри, но и споделя отговорността за качеството на професионалното обучение.

През последните няколко години в сферата на професионалното образование все повече се наблюдава приложение на модела на дуалната форма на обучение (работа в реална работна среда), а през 2021 г. и 2022 г. то се утвърждава като ефективен модел на обучение. По данни от НЕИСПУО към 01.12.2022 г. 267 ученици в професионалните гимназии са на дуално обучение. Това води до стабилизиране на връзката „бизнес-училище“. Прилагането на модела на дуалното обучение е възможност за предоставяне на **практическо обучение чрез реализиране на стажове и практики**. Такава възможност дават проект „Ученически практики - 2“ по ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“, Проект "Подкрепа за дуалната система за обучение", по които участват професионалните гимназии.

Професионалните гимназии сключват рамкови договори с фирми от региона за работа на ученици на реални работни места. В тази връзка, пример за това са сключените партньорски отношения и обмена на информация между професионалните гимназии на територията на общината и представители на бизнеса в региона:

НПТГ „Ш. Петьофи“, гр. Разград има сключени споразумения за партньорство с: Мат ООД; Терм 2006 ООД; Балканфарма - Разград АД; Дружба АД; Газмонтаж инженеринг РЗ; Йотов ООД; НР ООД; ГХ ТРЕЙД ЕООД; Ивелина Христова – Стиви ЕТ; ТРД ООД; Ремко ООД; Принт експрес Разград ЕООД, Доминант ООД, Даниса ООД, Каримекс ЕООД, К.К.ИНВЕСТ ЕООД, ДМА МВ ЕООД, Ситона груп ООД, Овергаз мрежи АД, Топлофикация – Разград АД, ХЕЛП ИНЖЕНЕРИНГ ООД, Инокс ООД, ЛИФТКОМ СЕРВИЗ ЕООД, ПАШАБАХЧЕ БЪЛГАРИЯ ЕАД, Братя Ганчеви ООД и Биовет АД – клон Разград. Сключени партньорски договори с 14 фирми от региона, обучени наставници от фирми за прилагане на дуална форма на обучение. Предоставени са стипендии на 123 ученици, обучавани по професии с очакван недостиг на пазара на труда и дуална форма (44 120 лв. средства, предоставени от МОН). По отношение сътрудничеството и обмена на информация между професионалните гимназии и местния/регионалния бизнес за адаптиране на обучителните програми спрямо нуждите на бизнеса по Проект "Подкрепа за дуалната система за обучение" са подадени заявки от местни работодатели за обучение на 5 ученици в дуална форма. По същия проект е проведено практическо обучение в реална работна среда в 6 фирми от региона на 22 ученици.

Продължава активното партньорство между **ПГХТБТ „М. Кюри“, гр. Разград** и фирмите "Биовет", "Амилум", "Балканфарма" и „Винпром“ за участието на техни ученици в производствени практики и пробни стажувания, запознаване с дейността на фирмите-партньори. Проведени са и срещи с ръководствата на фирмите - брой участници 12.

Предоставя се практическо обучение чрез реализиране на производствен стаж в реални условия на 36 ученици по проект „Ученически практики - 2“ по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ (ОП НОИР) 2014-2020 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове, с конкретен бенефициент - Министерството на образованието и науката (МОН).

ПГССХВТ „Ангел Кънчев“, гр. Разград също предоставя възможност на учениците за практическо обучение чрез реализиране на стажове и практики, има сключени споразумения за партньорство с "Мираж-Авто-Комерс" ООД и "Лазаров" ООД. По проект "Подкрепа на дуалната система на обучение", в учебни и производствени практики са включени 170 ученици от гимназията. Предоставени са стипендии на 63 ученици.

ПГТС „Христо Смирненски“, гр. Разград - Предоставя се практическо обучение чрез реализиране на производствен стаж в реални условия на 45 ученици по проект „Ученически практики - 2“ по ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“, засилване на сътрудничеството между гимназията и местния бизнес за обмен на добри практики по НП "Иновации в действие" (8 участници). Предоставени са стипендии от централен бюджет на 108 ученици за насочване към ключови за местната икономика специалности и професии. Поддържат се партньорски отношения със строителни фирми: АЛФА-ХИМ” ЕООД Разград, „САВ-Разград“ ООД, „ВАЛЛИ – 10” ЕООД, гр. Разград; Автосервизи и транспортни фирми: ПРИМА – М- ЕООД, Сервизен център Peugeot Разград, ПЕНКИЛЕР – Разград ЕООД; "Деси-Ауто" ЕООД, "Кидо" ЕООД, "ШАНС-2000ПП" ЕООД, "Чичо" ЕООД, "Белектра" ЕООД, Исперих).

ПГО „Станка Николица Спасо-Еленина“, гр. Разград - Предоставя се практическо обучение чрез реализиране на производствен стаж в реални условия на 50 ученици по проект „Ученически практики - 2“ по ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ (ОП НОИР) 2014-2020 г. По отношение сътрудничеството и обмена на информация между професионалните гимназии и местния/регионалния бизнес за адаптиране на обучителните програми спрямо нуждите на бизнеса по Проект "Подкрепа за дуалната система за обучение" е осигурена практика на 18 ученици.

ПГИ „Робер Шуман“, гр. Разград - Развитие на партньорски мрежи между бизнеса и образованието за повишаване привлекателността на професионалното образование и привличане на повече ученици в ПГИ с цел подпомагане недостига на работна ръка в ключови професии. Гимназията осъществява съвместна работа с Икономически университет - Варна; Стопанска академия - Свищов; 140 ученици са включени в стажове в местни фирми - счетоводни фирми, банки, ресторанти и заведения за обществено хранене, участие в състезания по професии.

• ***осигуряване на общежитие*** – за осигуряване на общежитие на учениците от областта в гр. Разград се предлагат добри условия за живот и възпитание в **Центъра за подкрепа за личностно развитие - Ученическо общежитие**, с капацитет 500 места. През учебната 2021/2022 година са сформирани 12 групи с 291 ученици в ЦПЛР - Ученическо общежитие, гр. Разград. През учебната 2022/2023 година в ЦПЛР - Ученическо общежитие, гр. Разград се наблюдава увеличение на броя на учениците и групите в сравнение с предходната година. Сформирани са 13 групи с 316 ученици. В Общежитието се настаняват ученици от 5. до 12. клас, които продължават образованието си в гр. Разград. Осъществява следните дейности: подпомага интелектуалното, емоционалното и физическото развитие и социалната адаптация на учениците; подпомага професионалната насоченост и придобиването на компетентности, необходими за успешна реализация; подпомага формирането на нагласи и мотивация за учене; формира отношения на толерантност и уважение; подпомага познаването на националните културни ценности; осъществява консултативна дейност с ученици по различни учебни дисциплини; организира колективни и индивидуални форми на изява на учениците; участва в регионални и национални инициативи.

- **Грижа за здравето**

За сигурността и здравето на децата и учениците в детските градини и училищата общината осигурява в рамките на подсиуреното държавно финансиране функционирането на здравни кабинети. Всички здравни кабинети се обслужват от медицински специалисти съгласно Закона за здравето. През учебните 2021/2022 г. и 2022/2023 г. в община Разград броят на здравните кабинети в училищата и детските градини се запазва - общо **36 здравни кабинети**, от които **17 в училищата и 19 в детските градини** (ДГ № 2 „Дора Габе“, с. Ясеновец се помещава в две сгради - централна и филиал, като здравни кабинети има и в двете сгради), а **бройта на квалифицираните медицински специалисти е 34**. Те осигуряват медицинското обезпечаване на децата и учениците.

Тяхната дейност е насочена предимно към оказване на първа медицинска помощ при спешни случаи, до пристигане на екип от Центъра за спешна медицинска помощ, както и профилактика и промоция на здравето, повишаване на знанията и уменията на децата и учениците за здравословно хранене, здравословен начин на живот, здравословна жизнена среда, превенция на заразните заболявания. Придобиване на знания за половото възпитание и безрисково сексуално поведение, както и пораженията на психоактивните вещества върху здравето.

Основните дейности на медицинските специалисти в училищното и детското здравеопазване към отдел „Социални услуги и здравеопазване“ към Община Разград се изразяват в:

1. Медицинско обслужване за оказване на първа долекарска помощ на децата и учениците до пристигането на специализиран екип на спешна медицинска помощ.

2. Провеждане на профилактични дейности за предотвратяване или ограничаване на рисковите фактори в детските заведения и училищата.

3. Осъществяване контрол върху хигиенното състояние на децата и учениците, помещенията и храната.

4. Участие в изготвянето на дневното и седмично меню в детското заведение и в ученическия стол с цел осигуряване на здравословно хранене на децата и учениците.

5. Извършване на органолептична оценка на качеството на всяко ястие и документиране в книга за дегустация преди разпределянето на храната.

6. Организиране и участие в регионални, национални и международни програми, свързани с профилактика и промоция на здравето на децата и учениците.

7. Организиране и провеждане на програми за здравно образование на децата и учениците.

8. Наблюдение на физическото развитие и определяне на физическата дееспособност на децата и учениците.

9. Участие в подготовката, подбора и провеждането на различни форми на отдих, туризъм и обучение на децата и учениците.

10. Участие в образователното и професионално ориентиране на учениците при преминаване в по-горна степен на обучение.

11. Организиране и провеждане на профилактични и противоепидемични дейности за предотвратяване възникването и ограничаване разпространението на заразните и паразитни заболявания в детското заведение и училището.

12. Регистриране на здравното и имунизационно състояние на децата и учениците в лична здравно - профилактична карта, въз основа на данните получени от личния лекар на детето и ученика.

В изпълнение на социалната и здравна политика, насочена към децата и учениците **Регионална здравна инспекция – Разград организира и проведе** следните дейности: профилактика и диагностика на често срещани заболявания в ранна детска възраст, както и промоция на здравето и превенция на рисковото поведение сред младите хора.

През 2021 г са проведени:

- 6 беседи с 96 ученици на възраст от 14 -19 г. на теми, свързани със зависимости от психоактивни вещества и болести, предавани по полов път, вредата от тютюнопушенето;
- Превенция на ХИВ и БППП - 3 обучения с 71 ученици от 15 -16 г.

В резултат е постигнато повишаване информираността на децата и учениците и придобиване на знания и умения за здравословен начин на живот; здравословна жизнена среда и предпазване от инфекциозни заболявания. Придобити са знания за безрисково сексуално поведение и пораженията на психоактивните вещества върху здравето.

През 2022 г. са проведени:

- 2 кампании с цел превенция на зависимостите и тютюнопушенето;
- 9 обучения с 270 участници, в това число изследване на СО с апарат Смокер Лайзер;
- Злоупотреба с алкохол - 1 обучение с демонстрация с алкоочила сред 21 участници от ОУ „Н. Икономов“;
- Превенция на ХИВ и БППП – 5 обучения със 156 участници.

Във връзка с профилактика и диагностика на често срещани заболявания в ранна детска възраст и промоция на здравето е проведено 1 обучение на тема „Превенция на оралните заболявания“ с деца от ДГ № 5 „Незабравка“ - 33 участници.

Реализирани са инициативи, свързани с опазването на здравето и живота на децата като участници в движението по пътищата: По повод 29 юни - Национален ден за безопасност на движение по пътищата е осъществена съвместна инициатива с ОДМВР, РУО и РЗИ - Разград, гост инспектор Хитами в ДГ № 5 „Незабравка“ - 60 участници.

В общинските детски градини се провеждат беседи по здравни теми, тематични инструктажи, както и спортни дейности. Чрез тях децата придобиват знания и умения за здравословно хранене; здравословен начин на живот; здравословна жизнена среда и грижа за лична хигиена.

В ЦПЛР – ЦУТНТ, гр. Разград се осъществяват образователно-възпитателни инициативи, свързани със здравословното хранене, безопасността на децата и младите хора в профил „Екология и опазване на околната среда“ – сформирани са клубове „Здравословен живот“, „Екология“, „Екотуризм“, дискуссионен клуб „Здраве“.

В резултат от настъпилата епидемия в световен и национален мащаб и предприетите във връзка с нея мерки, последните две години учениците бяха откъснати от реалната училищна среда и принудени да преминават на обучение от разстояние в електронна среда (ОРЕС). Това, от своя страна, лиши младите хора от активен социален живот. В тази връзка през 2021 г. беше приета **НП „Отново заедно“** на МОН, чиято цел е преодоляване на последствията от COVID-19, като се подобри емоционалното и физическо състояние на учениците и се подпомогне социализацията им. Програмата продължава и през 2022 г. По програмата са участвали десет училища (ОУ „Отец Паисий, с. Дянково, ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“, гр. Разград, ПГССХВТ „Ангел Кънчев“, гр. Разград, ПГТС „Хр. Смирненски“, гр. Разград, ППМГ „Акад. Н. Обрешков“, гр. Разград, ОУ „Отец Паисий“, гр. Разград, ПГХТБТ „Мария Кюри“, гр. Разград, ОУ „В. Левски“, гр. Разград, ОУ „Н. Икономов“, гр. Разград и ПГО „Станка Н. Спасо-Еленина“, гр. Разград).

От години отдел „Образование и спорт“ си сътрудничи успешно с **Общинския съвет по наркотични вещества (ОбСНВ)** в град Разград и **Превантивно-информационен център (ПИЦ)** към него.

Усилията са насочени към превенция употребата на наркотици, чрез активното включване на училището и младите хора в дейности, насочени към повишаване информираността за рисковете от употреба на наркотици, развиване на социални умения и компетенции, формиране на нагласи за здравословен начин на живот, повишаване на гражданската активност.

Дейността им се изразява в провеждане на кампании, лекции, беседи, изработване на информационни материали, обучения на ученици от 2. до 12. клас по теми свързани с вредата от алкохола, наркотиците, тютюна и др., като кореспондират и с директорите на училища, педагогически съветници и психолози.

- **хранене**

Организацията на училищното хранене е в правомощията на училищните ръководства. Те сключват договори с ОП „Ученическо и столово хранене и почивно дело“ или с фирми, доставчици на кетъринг.

Храненето на децата в общинските детски градини се осъществява на основание сключени договори с фирми, доставчици на хранителни продукти, като за детските градини в селата, които са на неделегиран бюджет договорите се сключват между Община Разград и фирмите. Храната за децата се приготвя на място в детските градини.

С цел подобряване на качеството и разнообразието на храната, пълноценното и здравослово хранене на децата общинските детски градини и училища участват в схемите на Държавен фонд „Земеделие“ – схема „Училищен плод“ и схема „Училищно мляко“.

- **логопедична работа**

За децата и учениците с говорни нарушения е осигурена логопедична подкрепа от специалисти логопеди от Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – Разград (РЦПППО), както и по Проект BG05M2OP001-3.005-0004 „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“.

Логопеди има и в някои училища и детски градини - ОУ „Никола Икономов“, гр. Разград, ОУ „И. С. Тургенев“, гр. Разград, ДГ № 2 „Лудогорче“, гр. Разград, ДГ № 4 „М. Палаузов“, гр. Разград и ДГ № 5 „Незабравка“, гр. Разград, ОУ "Васил Левски" - 1 логопед, като някои от тях са назначени на щат.

- **поощряване с морални и материални награди**

Община Разград стимулира талантивите деца и ученици, координира общинските детски изяви в областта на художественото творчество, науката, спорта и осъществява специална закрила на учениците с изявени дарби. За тази цел всяка година Общински съвет - Разград приема Мерки за насърчаване на творческите заложби и потребности на деца с изявени дарби на община Разград, като наградата за талантиви и даровити деца се е превърнала в традиция, с увеличаващ се брой на отличените с всяка година. През 2021 г. са предоставени еднократни финансови стимули и грамоти на 63 деца с изявени дарби от община Разград, а бюджетът на общинската програма е 25 000 лв. През следваща 2022 г. бюджетът на програмата е увеличен на 30 000 лв. (с Решение № 450 от Протокол № 33 от проведено заседание на 15.04.2022 г. на Общински съвет – Разград), които са предоставени на 71 деца с изявени дарби.

През 2022 г. 4 деца са получили едногодишна стипендия по Програма на мерките за закрила на деца с изявени дарби от държавни, общински и частни училища, която се приема с постановление на Министерски съвет всяка година, докато през 2021 г. са били 6 деца.

Община Разград стимулира и подкрепя младежите по повод 24 май – „Ден на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност“ с учредените награди „Отличник на випуска“ и „Студент на годината“.

През 2021 г. с награди „Отличник на випуска“ и „Студент на годината“ са наградени 17 ученици и 1 студент за отличен успех през целия курс на обучение с общ размер на средствата 11 700 лв. През 2022 година са наградени 16 ученици и 1 студент с общ размер на средствата 12 070 лв.

- **ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения**

В детските градини, общата подкрепа е насочена към ранно разпознаване на рискове в развитието на детето, които могат да създадат предпоставки за трудности в ученето му в училище. Вече има утвърдени методически инструменти, които ще бъдат в помощ на учителите и специалистите, както и програми за превенция и развитие на езикови, когнитивни, емоционални и социални компетентности на децата от най-ранна възраст:

- Извършва се оценка на риска от обучителни затруднения на децата на 5 и 6-годишна възраст в рамките на установяването на готовността на детето за училище, като се отчита физическото, познавателното, езиковото, социалното и емоционалното му развитие (чл. 10 от Наредбата за приобщаващо образование), чрез дейности по оценяване на децата в детските градини на 5 и 6-годишна възраст с обучителни затруднения с цел установяване готовността им за училище.

- Извършва се входяща диагностика от детските учители на децата във всяка една от групите.

- Ранно оценяване от педагогическите специалисти в детската градина на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата от 3 години до 3 години и 6 месеца – извършва се съгласно глава втора, раздел I на Наредба за приобщаващото образование (чл. 9 и чл. 11 от Наредбата) и включва три аспекта: ранно оценяване (скрининг) на развитието на детето и на риска от обучителни трудности, определяне на необходимостта от допълнителни модули по български език за децата, които не владеят български език и идентифициране на нуждата от оценка на потребностите за допълнителна подкрепа. Процедурата по ранно оценяване (скрининг) на развитието на детето и на риска от обучителни трудности се извършва от педагогически специалисти от всички детски градини, преминали предварително обучение за това.

За подпомагане овладяването на български език от деца, които не владеят български език достатъчно добре се провеждат допълнителни ситуации/модули, както и чрез участие в проект АПСПО.

През 2021 г. и 2022 г. продължават дейностите по Проект BG05M2OP001-3.005-0004 „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“, осъществяван с финансовата подкрепа на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“, в който са включени всички детски градини на територията на община Разград. Проектът включва различни модули - подпомагане допълнителното обучение на децата, невладеещи добре български език; провеждането на дейности за педагогическа, психологическа и социална подкрепа на деца от уязвими групи; осигуряване на допълнителен педагогически и непедagogически персонал, осигуряване на учебни материали, пособия, помагала и др.

За разпознаване на обучителните трудности на децата и учениците съгласно изискванията на Наредба за приобщаващото образование на МОН са създадени в училищата и детските градини **екипи за обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие (ЕПЛР)** за всяко конкретно дете и ученик, за което се извършва оценка на индивидуалните потребности и се предоставя допълнителна подкрепа. Разработени са планове за допълнителна подкрепа, а при необходимост и индивидуален учебен план и индивидуални учебни програми за учениците със СОП и седмично разписание, съобразено с психо-физическите особености и индивидуалните потребности на ученика. В училищата се извършват допълнително обучение и консултации на учениците, имащи обучителни затруднения по учебни предмети.

ОУ „Д-р П. Берон“, с. Осенец“, ОУ „Св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец, ПГССХВТ „А. Кънчев“, гр. Разград, ПГТС „Хр. Смирненски“, гр. Разград са включени в Проект BG05M2OP001-2.011 „Подкрепа за успех“ - допълнително обучение за деца в риск от отпадане и с обучителни затруднения, финансиран от Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирана от Европейския съюз, чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове за ранно идентифициране на ученици в риск от преждевременно напускане на образователната система и преодоляване на обучителните затруднения по български език и литература и математика чрез допълнително обучение.

- **квалификацията на педагогическите специалисти**

Политиката на Община Разград в областта на образованието е да се повишат резултатите от управленската и образователно-възпитателната работа в институциите в системата на предучилищното и училищното образование чрез надграждане на знанията, уменията и компетентностите на педагогическите кадри в контекста на учението през целия живот. Системното повишаване на квалификацията на педагогическите кадри в община Разград винаги е било важна задача, защото непрекъснатият процес на усъвършенстване и обогатяване компетентностите им води до ефективно изпълнение на изискванията на изпълняваната работа и за кариерно развитие.

Повишаването на квалификацията на педагогическите специалисти се извършва от специализирани обслужващи звена, от висши училища и научни организации, а също и от обучителни организации, чиито програми за обучение са одобрени от МОН.

Системата за обучение и повишаване на квалификацията на педагогическите кадри е основен източник на получаване за педагозите и управленските кадри на нова информация, нови знания и нови навици.

Обученията съответстват на държавните нормативни изисквания за повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти и се провеждат по утвърдени програми. Обучението се базира на научна и учебно-методическа литература, както и на иновативни практики и доказан опит на международни партньори и колеги от образователната общност. Системата за повишаване на квалификацията е в постоянен режим на развитие и е насочена към бъдещето.

През 2021 г. продължава проект "Квалификация за професионално развитие на педагогическите специалисти", финансиран по ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020 г. В проекта са включени педагогически специалисти от НПТГ „Ш. Петъофи“.

За повишаване квалификацията на учителите и тяхното кариерно развитие се организират и други вътрешноучилищни и извънучилищни квалификации на регионално и национално ниво. В детските градини и училищата на община Разград вътрешноквалификационната дейност се осъществява в методически обединения – обсъждане на уроци, организиране на училищни мероприятия, организиране на държавни квалификационни изпити.

През периода 2021 г и 2022 г. педагогическите специалисти от **Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование - област Разград** са участвали в различни квалификационни форми, обучителни курсове, тренинги, семинари, кръгли маси, конференции, работни срещи и др. на теми:

- Обучителен курс „Гражданско образование“, организирано от СБУ, гр. София;
- Обучение - тренинг „Анти-стрес“ за учители, организирано от Консултативен център „Плиска“, гр. София;
- Обучение „Кризисна психологическа интервенция“, организирано от НИОПП, гр. София;

- Квалификационни курсове „Атестиране на педагогически специалисти“ и „Методология при работа с деца и ученици на допълнителна подкрепа“ на Бургаски свободен университет;
- Обучение „Глас за всяко дете“, организирано от Unicef България;
- Специалистите от РЦПППО – област Разград съвместно с РУО Разград организираха обучителен семинар по въпросите за осигуряване на допълнителната подкрепа и за дейността на екипите за подкрепа за личностното развитие, в което участваха 51 директори, заместник-директори, педагогически съветници, психолози, логопеди и ресурсни учители от цялата област, включително и от община Разград на тема: „Нормативни изисквания за осигуряване на допълнителна подкрепа и за дейността на екипите за подкрепа за личностното развитие”.
- На 20.06.2022 г. в хотел „Централ“, гр. Разград **се проведе първата областна конференция в област Разград в сферата на приобщаващото образование.** Конференцията се организира по повод **15-годишнината на РЦПППО – област Разград** и в нейната програма бяха представени най-добрите педагогически практики, реализирани в училищата и детските градини от област Разград за работа в областта на приобщаващото образование;
- Онлайн участие в конференция „Психомоторика“ на Българска асоциация за развитие на Психомоториката;
- Онлайн обучение на тема „Заедно в пъстър свят“ на Сдружение „Знание“ – Ловеч; НАРУ; Island, Liechtenstein, Norway Active citizens fund;
- Национална конференция „Приобщаващи образователни практики в училища и детски градини“ в гр. Велико Търново, организирано от РЦПППО - област Велико Търново.

През 2021 г. специалистите от РЦПППО – Разград са участвали във вътрешноквалификационна дейност на тема: Стратегии и техники за работа при деца и ученици с ХАДВ:

- Методи и мотивация за учене при деца и ученици;
- Работа с деца от аутистичния спектър;
- Деца и ученици с обучителни трудности;
- Работа с родителите;
- Стратегии за разпознаване на деца и ученици със СОП;
- Развиване на фина и обща моторика при деца с ДЦП;
- Силни страни на ете със СОП;
- Взаимодействие между ресурсен и масов учител в работата с деца със СОП.

Към началото на учебната 2021/2022 година числеността на персонала във всички образователни институции в община Разград (училища, детски градини и ЦПЛР) е **1 082**, от тях **759** души е педагогически персонал и **323** души - непедагогически персонал (*Таблица 12*). От общия брой 1 083 – в училищата педагогическият и непедагогическият персонал е общо 746 души, в детските градини – 267 души, а в центровете за подкрепа за личностно развитие – 70 души.

Брой педагогически специалисти получили през 2021 г.: I ПКС – 6 педагози, II ПКС – 14 педагози, III ПКС – 33 педагози, IV ПКС – 28 педагози и V ПКС – 31 педагози.

През 2021 г. педагогическите специалисти, повишили квалификацията си и придобили нова образователно-квалификационна степен (ОКС) са, както следва: „бакалавър“ – 7 педагогически специалисти, „магистър“ - 10 и „доктор“ – 1.

За учебната 2021/2022 година педагогическите **специалисти в училищата (общински и държавни)**, намиращи се на територията на община Разград са 588 учители. Числеността на непедагогическия персонал е 158 човека.

От числеността на педагогическия персонал, с образователно-квалификационна степен „магистър“ са 386 учители, а с образователно-квалификационна степен „бакалавър“ – 117 учители, „професионален бакалавър“ – 21 учители. От тях 13 учители притежават първа професионална квалификационна степен (първа ПКС), 84 учители притежават втора ПКС, 57 учители – трета ПКС, 127 учители – четвърта ПКС и 98 учители притежават пета ПКС.

В детските градини в община Разград числеността на педагогическия персонал е 130 учители, а на непедагогическия персонал – 137 човека. Образователно-квалификационна степен „магистър“ притежават 73 учители, а „бакалавър“ – 55 учители. С първа ПКС са 9 учители, втора ПКС притежават 13 учители, трета ПКС – 7 учители, четвърта ПКС – 38 учители, а 27 учители са с пета ПКС.

В четирите центъра за подкрепа за личностно развитие числеността на педагогическия персонал е 41 души, непедагогически персонал – 28, като 35 учители - със степен „магистър“, 8 учители – степен „бакалавър“, 2 учители – с първа ПКС, 7 учители – с втора ПКС, 4 учители – с трета ПКС, 6 учители – с четвърта ПКС, 10 учители – с пета ПКС.

Към 15.09.2022 година числеността на персонала във всички образователни институции в община Разград (училища, детски градини и ЦПЛР) е **1 086**, от тях 761 души е педагогически персонал и 325 души - непедагогически персонал. От общия брой 1 086 – в училищата педагогическият и непедагогическият персонал е общо 730 души, в детските градини – 291 души, а в центровете за подкрепа за личностно развитие – 65 души.

Брой педагогически специалисти, получили през 2022 г.: I ПКС – 0 педагози, II ПКС – 17 педагози, III ПКС – 37 педагози, IV ПКС – 25 педагози и V ПКС – 22 педагози.

През 2022 г. педагогическите специалисти, повишили квалификацията си и придобили нова образователно-квалификационна степен (ОКС) са, както следва: „бакалавър“ – 1 педагогически специалист, „магистър“ - 16 и „доктор“ – 1. Брой педагози участвали във вътрешно-училищни квалификации – 495 педагози в училища, детски градини и ЦПЛР.

За учебната **2022/2023** година педагогическите специалисти **в училищата (общински и държавни)**, намиращи се на територията на община Разград са 575 учители. Числеността на непедагогическия персонал е 156 човека. От числеността на педагогическия персонал, с образователно-квалификационна степен „магистър“ са 387 учители, а с образователно-квалификационна степен „бакалавър“ – 119 учители, „професионален бакалавър“ – 15 учители. От тях 8 учители притежават първа професионална квалификационна степен (първа ПКС), 74 учители притежават втора ПКС, 84 учители – трета ПКС, 121 учители – четвърта ПКС и 103 учители притежават пета ПКС.

В детските градини в община Разград числеността на педагогическия персонал е 147 учители, а на непедагогическия персонал – 144 човека. Образователно-квалификационна степен „магистър“ притежават 90 учители, а „бакалавър“ – 47 учители. С първа ПКС са 7 учители, втора ПКС притежават 20 учители, трета ПКС – 7 учители, четвърта ПКС – 42 учители, а 26 учители са с пета ПКС.

В четирите центъра за подкрепа за личностно развитие числеността на педагогическия персонал е 39 души, непедагогически персонал – 25, като 29 учители - със степен „магистър“, 6 учители – степен „бакалавър“, 2 учители – с първа ПКС, 7 учители – с втора ПКС, 4 учители – с трета ПКС, 7 учители – с четвърта ПКС, 6 учители – с пета ПКС.

Таблица:

Учебна година	Педагогически персонал	Непедагогически персонал	Образователно-квалификационна степен „магистър“	Образователно-квалификационна степен „бакалавър“	Първа ПКС (брой)	Втора ПКС (брой)	Трета ПКС (брой)	Четвърта ПКС (брой)	Пета ПКС (брой)
2021/2022	759	323	494	180	24	104	68	171	135
2022/2023	761	325	506	172	17	101	96	170	135

Някои от проведените обучения са:

В ДГ № 8 „Райна Княгиня“, гр. Разград – обучение по ОП "Наука и образование за интелигентен растеж", проект "Образование за утрешния ден" за развитие на знания и умения за използване и създаване на дигитални интерактивни материали за учебния процес с изпълнител/бенефициент "Орак Инженеринг" - участвали 6 педагогически специалисти; обучение за придобиване на умения за използване на облачни технологии в учебния процес с изпълнител-Образование и технологии – 2 учители; обучение от РААБЕ България ЕООД за изграждане набор от игрови технологии за осъществяване образователния процес в ДГ и др.

Въпреки мерките за преодоляване недостига от учители в образователната система, българското образование в национален план все още изпитва недостиг на мотивирани и подготвени учители. През 2022 г. продължава реализирането на НП „Мотивирани учители и квалификация“ за повишаване броя на мотивираните педагогически специалисти, притежаващи знания, умения и нагласи за ефективно преподаване в училища, кадрово обезпечаване на училищната образователна система чрез привличане и трайно задържане към професията на високомотивирани специалисти от различни професионални области, по която са усвоени 1 680 лв. по Модул 1 „Обучение на нови за системата на училищното образование специалисти за придобиване на професионална квалификация „учител“ и подготовка за включването им в образователно-възпитателния процес в училища с недостиг на специалисти“ (СУ „Христо Ботев“, ОУ „Ив. С. Тургенев“, ОУ „Васил Левски“).

Общ брой педагогически специалисти преминали през квалификации през 2021 г. – 594 педагози, а през 2022 г. – 627., проведени от:

- по програми от Информационния регистър на МОН – 167 педагогически специалисти;
- от Висши училища – 115 педагогически специалисти;
- от научни организации – 13 педагогически специалисти;
- от специализирани обслужващи звена – 28 педагогически специалисти;
- по Национална програма "Квалификация" – 35 педагогически специалисти;
- по Оперативни програми – 98 педагогически специалисти;
- от обучителни институции в чужбина – 0 педагогически специалисти;
- от РУО - 31 педагогически специалисти;
- от община – 5 педагогически специалисти;
- Институционална – външна – 171 педагогически специалисти;
- Вътрешно-училищни квалификации – 495 педагогически специалисти;
- Други – 51 - педагогически специалисти.

През периода 2021 - 2022 г. година педагогически специалисти са участвали в различни обучения за повишаване на квалификацията и придобиване на различни умения:

- СУ „Хр. Ботев“ - 23 учители са преминали обучения за повишаване квалификацията за работа в насока подкрепа за личностно развитие на децата и учениците;

- СУ „Хр. Ботев“ - 2 педагогически специалисти преминали специализирано обучение по проект „Подкрепа за приобщаващо образование“. Проектът е насочен към осигуряване на по-високо качество и по-добър достъп до образование на деца и ученици със СОП, с хронични заболявания, в риск и с изявни дарби в системата на предучилищното и училищното образование чрез предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие.

- Един учител в ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец е преминал обучение на тема „Превенция на употреба и злоупотреба с наркотични вещества“;

- обучения за педагогическите специалисти за разпознаване на случаи при деца въввлечени в родителски конфликт с цел интервенция;

- обучение за разпознаване на признаци на домашно насилие и за правилна реакция в случай на констатиране на такива случаи;

- Проведени междуинституционални семинари по актуални проблеми и дискусии с цел обмяна на добри практики;

- Обучение на 10 учители по Еразъм + в Испания (ПГХТБТ „М. Кюри“).

Като инструмент за **стимулиране на директори и учители** и популяризиране на положителни практики и модели в образованието в Община Разград е учредена награда „Учител на годината“ и награда „Директор на годината“. С тях ежегодно се отличават учители и директори на детски градини и училища като оценка за техните значими заслуги. Наградите дават добра възможност за популяризирането на добрите практики и за доразвиване и обогатяване прилагането на добри управленски модели.

Мотивирането на заетите в системата на образованието се постига чрез прилагане на система от мерки, каквито са осигурените: достъп до квалификация, удобства на работното място, улеснено придвижване към работното място, грижа и внимание за здравето на всеки човек.

За осигуряване равен достъп до качествено образование за всички деца в задължителна предучилищна и училищна възраст през 2021 и 2022 година са осъществени следните дейности от Община Разград:

- за всички ученици, които са от населени места, в които няма училище или съответния вид професионална подготовка, като и за децата от детските градини – поставени при същите условия – без детска градина в населеното място, където живеят, е **осигурен транспорт до училище**, гимназия или детска градина, в съответствие с нормативните изисквания на Министерство на образованието и науката;

- **обезпечаване с познавателни книжки, учебни помагала и учебници** на децата във всички групи в детските градини и на учениците от I до VII клас в общинските училища;

- **осигуряване на условия за активно спортуване и възпитаване на позитивно отношение към спорта и грижата за здравето** и участие в събитията от спортния календар на Община Разград

- редица международни спортни състезания, домакинства на национални състезания, Общински ученически игри, състезания, турнири, спортни празници и спортни предизвикателства;

- осигурена е **целодневна организация на обучение** в основните училища.

- **поддръжката и модернизирането на материално-техническата база** - за постигане на ефективен образователно-възпитателен процес в съвременното училище, важно условие е обучението на децата и учениците да се осъществява в съвременна образователна среда. Това се постига чрез **осигуряване на добра материално-техническа база** в системата на училищното и предучилищното образование, чиято поддръжка и модернизиране е заложено като приоритет в образователната политика на Община Разград и в Плана за интегрирано развитие на община Разград 2021 – 2027 г. (ПИРО).

- Това се осъществява чрез извършване на ремонтни дейности по сградния фонд на училищата и детските градини в община Разград (боядисване, освежаване, саниране, внедряване на мерки за енергийна ефективност, изграждане на нови отоплителни инсталации и др.), както и чрез изграждане на интерактивна образователна среда в съответствие с актуалните образователните тенденции.

Доброто състояние на сградния фонд винаги е било важна предпоставка за осигуряване на качество на образованието и добри условия за обучение.

През 2021 г. и 2022 г. са извършени ремонтни дейности по поддръжка на материално-техническата база на училища и детски градини, центрове за подкрепа за личностно развитие (боядисване, освежаване на класни стаи и занимални, ремонт на санитарни възли, подмяна на дограми, ремонт на физкултурни салони и др.) със средства от бюджета на училищата/детските градини/ЦПЛР, целеви средства от МОН, общински бюджет и др.

През 2022 г. започна поетапно изпълнението на текущи ремонти в детските градини на неделегиран бюджет в с. Гецово, общ. Разград, с. Ясеновец, общ. Разград, с. Раковски, общ. Разград, с. Топчии, общ. Разград, с. Дянково, общ. Разград, с. Мортагоново, общ. Разград и с. Стражец, общ. Разград.

Изградена е спортна площадка в ОУ „Ив. С. Тургенев“, гр. Разград по обществена поръчка с предмет „Инженеринг – проектиране и изграждане на спортна площадка в двора на ОУ „Иван Сергеевич Тургенев“ гр. Разград“ с основната идея е площадката да е мултифункционална и да дава възможност на учениците, обучаващи се в ОУ „Иван С. Тургенев“, да практикуват различни видове спорт: футбол, хандбал, баскетбол, волейбол, колективни игри, както и за масови физически упражнения. Изграждането на спортната площадка е финансирано със средства от общинския бюджет на стойност 90 600 лв.

През 2022 г. започна реализацията на проект „Изграждане на спортна площадка със специализирана спортна настилка за нуждите на ППМГ „Акад. Н. Обрешков“, СУ „Христо Ботев“ и Спортно училище в ПИ 61710.505.2523, гр. Разград“ на обща стойност 165 083 лв. по Програма за изграждане и основен ремонт на спортни площадки в държавните и общинските училища, Модул 1 „Изграждане спортни площадки със специализирана спортна настилка“. В проекта се предвижда разработване на спортна площадка с три игрища за игра - волейбол, баскетбол и хандбал - футбол. Към площадката се предвижда и писта за бягане на дистанция от 60м. Проекта предвижда на игрищата да бъдат монтирани и следните съоръжения: игрище за волейбол, игрище за баскетбол, игрище за хандбал/футбол.

Одобрено е и проектно предложение за ремонт на физкултурен салон в Основно училище „Васил Левски“, гр. Разград по Годишна програма за поддържане, ремонт, реконструкция, цялостно обновяване или създаване на нови спортни обекти и/или спортни съоръжения в държавните и общинските училища на стойност 99 998 лв.

Всички институции в системата на предучилищното и училищното образование поддържат в добро състояние игрищата и дворните си пространства.

През 2022 г. в конкурса „Да на красотата“, който по традиция се организира всяка година от Община Разград и Федерация на жените, гр. Разград отново се включиха институции от системата на училищното и предучилищното образование, като в категория „учебни заведения“ бяха отличени две детски градини - ДГ № 5 „Незабравка“ гр. Разград, ДГ „Радост“, с. Мортагоново и ОУ „Елин Пелин“, с. Стражец за най-красив двор на образователна институция.

През 2022 г. в образователните институции в община Разград са привлечени допълнителни финансови средства за подобряване на материално - техническата им база и осигуряване на една по - съвременна и иновативна образователна среда **чрез участие по национални програми на МОН, както и други проекти:**

- **НП „Осигуряване на съвременна образователна среда“**, която цели осигуряване на условия за равен достъп до предучилищно и училищно образование и повишаване качеството на образователния процес чрез създаване условия за атрактивно обзаведени помещения за дейности по интереси и за съвременни материали, книги и игри, стимулиращи личностното развитие на учениците. През 2022 г. по Модул „Площадки за обучение по безопасност на движението по пътищата“ усвоените средства от МОН са общо 6 400 лв. (ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец и две детски градини - ДГ № 2 „Лудогорче“, гр. Разград и ДГ № 3 Приказка“, гр. Разград). А през 2021 г. по модула са участвали едно училище – ОУ „Н. Вапцаров“, гр. Разград и две детски градини – ДГ № 6 „Шестте ястребинчета“, гр. Разград и ДГ № 14 „Славейче“, гр. Разград. Модулът дава възможност за подобряване на обучението по безопасност на движението по пътищата чрез изграждане на външна площадка (разчертаване и боядисване) и вътрешна (подвижна) площадка в детските градини и училищата с цел формиране на умения за безопасно поведение на пътя и за намаляване на броя на пътнотранспортните произшествия (ППП) с участията на деца.

Две училища са участвали през 2021 г. и по Модул *„Културните институции като образователна среда“* – ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“, гр. Разград и ОУ „В. Левски“, гр. Разград, като усвоените средства по модула са 4 044 лв. Модулът осигурява възможности за използване на културните институции (музеи, галерии и др.) като образователна среда, повишаване на грамотността, критичното и аналитично мислене, създаване на интерес към литературата и културните ценности, осмисляне на свободното време на ученика, развиване на въображението и креативността.

- **Национална програма „Предоставяне на съвременни условия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в институции в системата на предучилищното и училищното образование“**, Модул *„Подкрепа на децата и учениците за работа в ЦПЛР по чл. 49, ал. 1, т. 1 и ал. 4 от ЗПУО – центрове за развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта и астрономически обсерватории и планетариуми“* – по модула са усвоени общо 42 990 лв., от които 20 690 лв. за ЦПЛР – ЦРД, гр. Разград за оборудване на зала по танци и закупуване на консумативи за танцовите състави (96 деца) и 22 300 лв. за ЦПЛР - УСШ, гр. Разград за обзавеждане и оборудване на специализиран кабинет по шахмат. Постигнато е както подобряване на материално-техническата база на спортната школа, така и повишаване мотивацията на децата за занимания със спорт, увеличаване обхвата на децата привлечени от този спорт – 36 деца.

- ОУ „Никола Икономов“, гр. Разград – по проект *„ЕнергоПро за обществото“* са оборудвани кабинети по Физика, Химия и Биология (4 931 лв. от дарение), кабинетите обслужват 295 ученици;

- ПГССХВТ „Ангел Кънчев“, гр. Разград – със собствено финансиране са извършени: ремонт на гараж за автобус, изграден нов навес за МТП, ремонт на фоайе и заден вход на гимназията, ремонт на стълбище и втори етаж в първи корпус, закупено устройство осигуряващо ДАС за хора в неравностойно положение.

През 2021 година образователните институции имаха възможност да участват и в други национални програми на МОН, като:

- **Национална програма „Изграждане на училищна STEM среда“** – тя е с насоченост към създаването на нови училищни центрове (STEM кабинети) – специално създадени и оборудвани учебни пространства (кабинети) чрез промяна във физическата среда (подобряване на вътрешната архитектура и обзавеждането на съществуващи пространства), технологии, учебно съдържание, методи на преподаване и управление на образователния процес. Програмата е за училища с иновативни практики и такива с потенциал за развитие на иновации в областта на природните науки, дигиталните технологии, инженерното мислене и математика.

- По Дейност II „Малки проекти“ – в ОУ „Отец Паисий“, гр. Разград са усвоени 49 599 лв. за изграждане на два STEM кабинета (одобрени през 2020 г., като втория етап на финансиране е през 2021 г.).

• **Национална програма „Предоставяне на съвременни условия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в институции в системата на предучилищното и училищното образование“**, Модул „Подкрепа на децата и учениците за работа в ЦПЛР по чл. 49, ал. 1, т. 1 и ал. 4 от ЗПУО – центрове за развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта и астрономически обсерватории и планетариуми“ – проект "Успяваме заедно в научното познание" на ЦПЛР – Център за ученическо, техническо и научно творчество“, гр. Разград, по който са усвоени средства в размер на 21 790 лв. Със средствата по проекта са закупени обзавеждане, оборудване, материали и консумативи за учебна зала за обучения, презентации и научни форуми.

• Във връзка с обновяване и оборудване на обектите на общообразователната инфраструктура в общината за ПППЧЕ „Екзарх Йосиф“, гр. Разград е закупен Уред за изкачване на стълби на стойност 4 953,00 лв. със средства от ЕС;

• По Проект "Ремонт, обновяване на техническата база и мерки за енергийна ефективност в образователните институции на територията на гр. Разград“ в ОУ „Н. Й. Вапцаров“ е осигурена достъпна архитектурна среда със средства от Европейски съюз;

• ОУ „Елин Пелин“, с. Стражец - за учениците от начален етап са осигурени нови единични чинове, закупени чрез дарения. Целта на училищното ръководство е двойните чинове в училище да се премахнат напълно и да бъдат заменени с единични; създаден е кът – училищна библиотека във фойето на втория етаж на училището със средствата от дарения. Библиотеката разполага с около 200 книги. Целта е да се повиши интереса сред учениците към книгата, мотивацията за учене;

• ДГ №8 „Райна Княгиня“ – извършени дейности по подобряване материалната база на детската градина: доставка и монтаж на климатици, въздухопречистватели срещу COVID-19, видеодомофон;

• В НППГ „Ш. Петъофи“ е саниран физкултурен салон, ново ергономично осветление, ново ОВК, кътове за отдых в училищен двор и разделно събиране на отпадъци, контролиран достъп /турникети/ за ЕС по ОП РР, Инвестиционна програма на МОН по проект по ОП РР, НП "Достъпна архитектурна среда", Инвестиционна програма на МОН, Проект към ПУДООС;

• В ПГИ „Робер Шуман“ - по ОП „Региони в растеж“, „Обновяване и модернизация на регионалната образователна инфраструктура чрез подобряване на материално-техническата база на 15 държавни професионални гимназии в системата на МОН“ със средства от МОН е отремнтиран учебният корпус; Изградена е система за контрол на достъпа и работно време чрез лицево разпознаване, контрол на телесната температура и детекция за поставена маска; Отремнтиран и обзаведен е кабинет по химия и физика, обособен е втори кабинет УТФ оборудвани с мултимедия и лаптоп;

• В ПГХТБТ „Мария Кюри“ - Внедрени са системи за висока енергийност за отопление - по Инвестиционна програма на МОН. Постигнат резултат - намаляване на разходите за отопление на училището. Постигнато е подобряване на условията за практически занятия в лабораториите чрез участие по проект "Подкрепа за дуалната система на обучение", обезпечаване с компютри и планшети за работа в електронна среда по проект "Равен достъп до училищно образование в условия на кризи" по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ (ОП НОИР) 2014-2020 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове, с конкретен бенефициент - Министерството на образованието и науката (МОН) и НП "ИКТ".

• В ПГССХВТ „Ангел Кънчев“ - осигуряване на достъпна архитектурна среда - закупуване на инвалидна платформа; изграждане на навес за машинно-тракторния парк, ремонт на беседка и покрив на стойност 55 786,00 лв. собствени средства и от бюджета на гимназията с изпълнител на дейностите Адапт БГ ООД, Овима ЕООД, САВ Разград ООД.

• В ПГТС „Христо Смирненски“ е извършен ремонт на покривите на сградите на учебен автосервиз и компютърна лаборатория на училището; закупено сервизно оборудване; подобрена и обновена техническа база по проект "Подкрепа за дуалната система на обучение", НП „ИКТ” са доставени преносими компютри Fujitsu Lifebook E459 - 8 бр.

- достъп на всяко дете и ученик до качествени информационно - комуникативни технологии;

Достъпът до информационните и комуникационните технологии (ИКТ) за съвременните деца е неразделна и все по-важна част от достъпа до образование. Електронизацията на учебния процес е ключов елемент на модерното училище, а навлизането на иновации, базирани на ИКТ, в системата на образованието оптимизира процеса на обучение и повишава неговата ефективност.

При обучението в образователните институции се използват все повече съвременни ИКТ технологии - използване на социалните мрежи в образователния процес, предоставяне на съдържание и аудио и видео ресурси чрез интернет технологиите – социални мрежи, блогове, сайтове и др., електронно, мобилно и смесено обучение, виртуална и добавена реалност в обучението; смартфони, лаптопи, интерактивните бели дъски, мултимедийни системи, т.е. постепенно дигитализиране на образователния процес и успешно реализиране на обучение в електронна среда.

За поредна година са включени институции от системата на предучилищното образование в *Националната програма „Информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в системата на предучилищното и училищното образование“ (НП ИКТ)*, в която са заложили дейности по осигуряване на модерни средства за достъп до образователни ресурси и обучение в системата на училищното образование, както и устойчиво развитие на опорната образователна мрежова инфраструктура с възможност за бъдещо разширение и поетапно обхващане на всяка образователна институция. За поредна година е осигурена и интернет свързаността на всяко училище.

За подобряване качеството и възможностите за електронно обучение в образователните институции в общината, осигуряване достъп до съвременни информационни и комуникационни технологии, внедряване на иновативни обучителни методи, подобряване работата на педагогическите специалисти и най-вече осигуряване на непрекъснат обучителен процес (особено в условията на епидемия през 2021 г.) са осигурени ИКТ технологии (компютърни конфигурации, монитори, лаптопи, принтери) на стойност 90 704,01 лв. за училища и детски градини със средства от централен бюджет, от бюджета на общината, собствено финансиране, Проект "Равен достъп до училищно образование в условията на криза" - средства от ЕС.

ИКТ технологии в общинските училища са осигурени през 2021 г. по **НП „Информационни и комуникационни технологии в системата на предучилищното и училищното образование“** на МОН, както следва:

- Модул „*Интерактивни дисплеи по ИКТ*“ – (ОУ „Н. Икономов“, ОУ „Г. С. Раковски“ , с. Раковски и ПГССХВТ „А. Кънчев“);

- Модул „*Електронен дневник*“ (ОУ „Никола Икономов“, ОУ „Н. Й. Вапцаров“ , ОУ „Отец Паисий“ Разград, ОУ „Ив. С. Тургенев“, ОУ „Елин Пелин“, с. Стражец, ОУ „Д-р П. Берон“, с. Осенец , ОУ „Отец Паисий“, с. Дянково, ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец, ПГССХВТ „Ангел Кънчев“, СУ „Христо Ботев“);

- Модул „Интернет свързаност“ (ППМГ „Акад. Никола Обрешков“, ПППЧЕ „Екзарх Йосиф“, ОУ „Никола Икономов“, ОУ „Н. Й. Вапцаров“, ОУ „Отец Паисий“ Разград, ОУ „Ив. С. Тургенев“ – ОУ „Елин Пелин“, с. Стражец, ОУ „Д-р П. Берон“, с. Осенец, ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец, ОУ „Кирил и Методий“, с. Киченица и СУ „Христо Ботев“);

По същата национална програма, дейност 6.4. „Внедряване на: образователни електронни ресурси, софтуер за професионално обучение и електронен дневник и подкрепа на съпътстващите дейности по използването им като част от образователния процес. Актуализация и поддръжка на платформата за кандидатстване по НП ИКТ“ са осигурени електронни дневници за всички 20 детски градини в община Разград, средствата за които са 17 900 лв.

• **Национална програма „Иновации в действие“** дава възможност за създаване на съвременна образователна среда чрез въвеждане и обмяна на иновации в образованието, в които учениците могат да подобряват образователните си резултати, мотивацията си за учене, участват активно в училищния живот, развиват креативно мислене. Иновациите са добра възможност за изграждане на модерни училища. По Модул 1 „Мобилност за популяризиране и мултиплициране на добри иновации между училищата“ през 2021 г. са одобрени 6 общински училища (ОУ „В. Левски“, гр. Разград, ОУ „Н. Вапцаров“, гр. Разград, ОУ „Отец Паисий“ Разград, ОУ „Ив. С. Тургенев“, гр. Разград., ПГССХВТ „Ангел Кънчев“, гр. Разград, СУ „Христо Ботев“, гр. Разград), за уч. 2022/2023 година 7 училища са включени в НП „Иновации в действие“, модул 1: ПППЧЕ „Екзарх Йосиф“, ОУ „Н. Й. Вапцаров“, ПГО „Ст. Н. Спасо-Еленина“, ПГТС „Хр. Смирненски“, ПГХТБТ „М. Кюри“, ОУ „В. Левски“ и НПТГ „Ш. Петъфи“. По Модул 4 „Осигуряване на финансови средства за материали, учебни средства и пособия за прилагане на иновативни методи на преподаване“ са включени 3 училища от община Разград - ПГХТБТ „М. Кюри“, ПГО „Ст. Н. Спасо-Еленина“ и ОУ „Ив. С. Тургенев“.

По НП "Информационни и комуникационни технологии в системата на предучилищното и училищното образование" на МОН също и през 2022 г. ИКТ технологии са осигурени в общинските училища и детски градини за 39 390 лв. по дейност 5.4. „Внедряване на образователни електронни ресурси и съдържание, софтуер за професионално обучение, софтуерни продукти за администриране и управление на учебния процес, както и подкрепа на съпътстващите дейности по използването им като част от образователния процес“ - средства за електронен дневник на институциите от системата на училищното образование и по дейност 5.5. „Осигуряване на свързаност и средства за интернет на училищата и ресурсните центрове на бюджетна издръжка и средства за развитие и поддръжка на опорната мрежа. Внедряване на модерни технологии за управление на WAN мрежата на МОН, прилежащите регионални структури и образователните институции“ разпределени както следва: общо училища – 19 510 лв. (13 училища); общо за ЦПЛР - 1 880 лв.; Електронен дневник за всички детски градини – общо 18 000 лв.

• През 2022 г. в СУ „Хр. Ботев“ се проведе обучение на 39 родители на ученици от училището по Проект BG05M2OP001-5.001-0001 „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“. Целта на проекта е да не се допусне прекъсване на образователния процес и приобщаващото образование в условията на кризи и да се противодейства на риска от отпадане в ситуация на обучение от разстояние.

Чрез обученията се придобиват умения за обучение от разстояние в електронна среда (ОРЕС) и работа с образователни платформи.

Стартиралата успешно през учебната 2020/2021 година пилотна група за обучение по метода „Монтесори“ в ДГ № 3 „Приказка“, гр. Разград продължава да функционира. През учебната 2021/2022 г. е открита и втора такава. Методът „Монтесори“ се утвърди последните няколко години като ефективен метод за обучение на деца, като през 2022 г. и двете групи в ДГ № 3 „Приказка“, гр. Разград продължават да функционират успешно.

Състояние и предизвикателства пред допълнителната подкрепа за личностно развитие

Осигуряването на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности и хронични заболявания и успешното им интегриране с подкрепата на ресурсни учители и други педагогически специалисти се осъществява от детските градини, училищата, центровете за подкрепа за личностно развитие, РУО на МОН и Регионалният център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование (РЦПППО), с подкрепата на общината чрез изпълнението на дейности, заложи в Годишния план за изпълнение на общинската стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в системата на предучилищното и училищното образование. През 2021 г. бе приета Общинска стратегия за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в община Разград (2021 - 2022 г.) и Годишен план на дейностите за подкрепа за личностното развитие на децата и учениците в община Разград за 2021 г. и 2022 г. в изпълнение на Областната стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в Област Разград.

Единствен за област Разград, в град Разград осъществява дейността си **Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование (РЦПППО)**, в който се предлагат дейности, свързани с организационно и/или методическо подпомагане, квалификацията на педагогическите специалисти и с провеждане на държавната политика за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности (РЕПЛРДУСОП) по чл. 190 от ЗПУО към Регионалният център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование осъществява следните дейности:

1. Оценка на индивидуалните потребности от допълнителна подкрепа на децата и учениците;

2. Отлагане от задължително обучение в I клас деца със специални образователни потребности.

Към 15.09.2021 г. специалисти от РЦПППО са подпомогнали 15 деца в 6 детски градини и 43 ученици в 9 училища. Към декември 2021 г. регионалният център е подпомогнал 20 деца в 8 детски градини и 46 ученици в 9 училища.

Към 15.09.2022 год. в община Разград РЦПППО е подпомогнал 17 деца в 10 детски градини и 45 ученици в 8 училища.

Към месец декември 2022 год. РЦПППО подпомага в община Разград 33 деца в 12 детски градини и 50 ученици в 8 училища.

Всичко за 2022 год.:

- брой деца – 19;

- брой ученици – 105;

- отложени деца от задължително обучение в първи клас – 6;

- първична оценка – 3 деца.

В началото на всяка учебна година след получени заявки от директори на училища и детски градини се разпределят специалистите в ресурсния център и се сформират ресурсни групи в зависимост от каква допълнителна подкрепа се нуждаят децата и учениците със СОП, след което съответното училище/детска градина се сформира екип за всяко дете/ученик.

В началото на учебната година е извършена своевременна оценка на всяко дете/ученик от екипите на детските градини и училищата и е изготвен индивидуален план за допълнителна подкрепа, който се изпълнява през годината.

Там, където няма такива екипи, от мобилна група към РЕПЛРДУСОП (Регионален екип за подкрепа за личностно развитие на деца и учениците със специални образователни потребности). Регионалният екип извършва всички дейности заложи в чл. 190, ал. 3, т. 1 от Закона за предучилищното и училищното образование и чл. 135 от Наредбата за приобщаващото образование за оценка на индивидуалните потребности.

Общо за 2021 г. регионалният екип е извършил дейности за одобрение на оценка на 17 деца и 92 ученици.

Ресурсните учители от РЦПППО осъществяват непрекъснат контакт с учители, ученици и техните родители, като формират у тях положителни нагласи за включване и участие в обществено-културния живот, тържества, празници и спортни мероприятия (Организиран маскен бал по случай „Хелоуин“, Коледни работилници за изработване на коледна украса, картички и сурвакници; Работилница „Планета на цветята“ и други).

Целогодишно се работи и с ученици със СОП, които имат поведенчески проблеми, като психолози от центъра реагират на всички сигнали на преподаватели и класни ръководители.

Ресурсните учители от РЦПППО работят също в насока кариерно ориентиране и консултиране и подготовка за професионална подготовка на ученици със СОП, като информират родителите им (проведени срещи-разговори) за възможностите за продължаване на образованието или за придобиване на професионална квалификация за ученици със СОП след VII клас. След утвърждаване на държавния план-прием за ученици след завършен VII клас през 2022/2023 учебна година са проведени срещи-разговори с тях. От завършващите седми клас ученици със СОП (11 ученици) всички са насочени за обучение в професионални гимназии.

Специалисти от РЕПЛРДУСОП участваха през годината в Комисия за насочване на ученици с хронични заболявания, с физически и сензорни увреждания, със специални образователни потребности по чл. 120, ал. 7 от Закона за предучилищното и училищното образование, от домове за деца, лишени от родителска грижа, и от центровете за настаняване от семеен тип и ученици към РУО Разград. Насочени са всички ученици, подали необходимите документи до комисията.

Развитие на социалните услуги за деца и ученици с увреждания – Дневни центрове за деца с увреждания, Центрове за социална интеграция и рехабилитация и др.

През 2021 и 2022 г. в община Разград се предлагат следните видове социални услуги:

А) Рехабилитация, социализация, психологическо консултиране на деца и ученици с увреждания и техните семейства в **Дневен център за деца с увреждания** - Разград - Осъществени са дейности по рехабилитация, социализация, психологическо консултиране, логопедична дейност и педагогическа дейност на деца с увреждания от 3 до 18 год. и младежи от 18 до 29 год.и техните семейства в Дневен център за деца и младежи с увреждания – Разград. Предоставя се индивидуална педагогическа подкрепа за децата с увреждания.

Основната цел на центъра е развитие на умения за самостоятелност и социална интеграция на децата. Откриване и надграждане ресурсите от знания, умения и нагласи за успешна житейска, професионална и творческа реализация на младежите с увреждания, както и консултиране на родителите. През 2021 г. са проведени консултации и е осигурена подкрепа на деца с увреждания и техните семейства на 23 деца и на 5 младежи. През 2022 г. са проведени консултации и е осигурена подкрепа на деца с увреждания и техните семейства на 22 деца и 8 младежи.

Б) Социални услуги от резидентен тип, която предоставят жизнена среда за пълноценното израстване и развитие на деца с увреждания, лишени от родителска грижа, за които към момента на настаняване в него са изчерпани възможностите за връщане в биологичното семейство, настаняване при близки и роднини или приемно семейство в **ЦНСТДМУ - ЦЕНТРОВЕ ЗА НАСТАНЯВАНЕ ОТ СЕМЕЕН ТИП ЗА ДЕЦА БЕЗ УВРЕЖДАНИЯ**. Центърът е предназначен за деца от 3 до 18-годишна възраст, за които до момента на настаняването им няма възможност да бъдат отглеждани в биологичното им семейство, в семейството на близки и роднини или в приемно семейство. Основната му цел е предоставяне на сигурна и защитена среда за децата, чрез индивидуализирана грижа и подкрепа, в условия близки до семейната среда, осигуряващи по-добро качество на живот и възможности за пълноценно развитие и социално включване. Услугите, които предоставя Комплекса, съгласно ЗСУ:

- *"Резидентна грижа"* - дейност за осигуряване на място за настаняване на деца, за осигуряване на 24 - часова грижа за посрещане на ежедневните потребности и потребностите от развитие на децата или за осигуряване на подкрепа за водене на самостоятелен начин на живот.
- *"Информирание и консултиране"* (като специализирана услуга) - дейност за изследване и разбиране заедно с детето на проблеми и затруднения, които то среща за постигане на основните цели в неговия живот, и запознаване със и обмисляне на възможните решения и действия за преодоляването им.
- *"Застъпничество и посредничество"* - „Застъпничество“ - дейност за подкрепа на детето да защити и да отстаива своите права и потребности в рамките на налични правни и административни процедури. "Посредничество" - осъществяване на взаимодействие и координация между служител, осъществяващ дейности по предоставяне на социални услуги, със служител/служители от други услуги или от различни институции, организации и административни органи в интерес на детето, което има нужда от конкретна подкрепа за реализиране на своите права и потребности.
- *"Обучение за придобиване на умения"* (като специализирана услуга) - дейност, която се осъществява в специализирана среда или мобилно, за подготовка на децата за придобиване на умения за самостоятелност, независим живот, самостоятелно справяне с проблеми и затруднения, както и умения за грижа и подкрепа за деца и за зависими от грижа членове на семейството.

В) Център за социална рехабилитация и интеграция (ЦСРИ) „Емилиян“, гр. Разград Извършване на рехабилитация, социално-правни консултации, образователно и професионално обучение, застъпничество и посредничество, терапия и рехабилитация, Обучение за придобиване на умения (като общодостъпна и като специализирана услуга), подкрепа за придобиване на трудови умения/за младежи над 16 – годишна възраст. Броят на деца със СОП, които използват социални услуги през 2021 г. е 94 деца. През 2022 г. броят на социални услуги, които се използват от деца със СОП е 3 броя. Информирание и консултиране (като специализирана услуга) - 80 деца; Терапия и рехабилитация - 92 деца; Обучение за придобиване на умения - 84 деца.

Броят на децата, ползващи социалните услуги на Център за социална рехабилитация и интеграция „Емилиян“, град Разград за периода от 01.01.2022 г. до 31.12.2022 г. е 93 деца.

Г) Център за работа с деца на улицата (ЦРДУ) гр. Разград - ЦРДУ предоставя комплекс от социални услуги, свързани с превенция на попадането на деца на улицата и отпадане от училище, социална рехабилитация и интеграция на деца, живеещи трайно или частично на улицата, чрез индивидуална работа с детето и неговото семейство, семейно консултиране и подкрепа, медицински и санитарно-хигиенни услуги, ограмотяване на децата, обучение в родителски умения. Капацитет на центъра -15 места.

Основната му цел е да се осигури закрила и защита на децата на улицата чрез извеждането им от уличната среда, осигуряване на подкрепа за отглеждане на детето в сигурна и стабилна семейна среда, предоставяне на дневна грижа и осигуряване на равен достъп на всяко дете до цялостната мрежа от здравни, социални и образователни услуги и придобиване на социални умения. Броят на децата, на които са предоставени социални услуги през 2021 г. е 15 деца. През 2022 г. броят на децата, на които са предоставени социални услуги е 15 деца.

Д) Продължава Проект „Превенция на социално изключване и намаляване на бедността сред децата в община Разград“ 2016 - 2021 г. на стойност 1 310 567,00 лв., който се реализира от Община Разград. Финансира се от ОП „Развитие на човешките ресурси“ 2014 – 2020 г., съфинансирана от ЕСФ. Главната цел на проекта е създаване на мрежа от устойчиви интегрирани услуги за ранно детско развитие в община Разград за превенция на социалното изключване и намаляване бедността сред децата и техните семейства. Услугите, които се предлагат са: ранна интервенция на уврежданията, допълнителна педагогическа подготовка за повишаване на училищната готовност на децата за равен старт в училище, дейности по превенция на заболяванията и др.

Основните целеви групи деца в риск са:

- деца от уязвимите етнически групи, в частност ромската общност;
- деца, чиито родители са безработни;
- деца, чиито родители получават социални помощи и др.

Създадени са условия за придобиване на знания и умения за равен старт в училище и преодоляване на социалното изключване и намаляване на бедността сред децата, развиване на мобилни социални услуги в малките населени места на територията на община Разград. През 2021 г. 210 деца и 51 семейства са получили услуги по този проект, а през 2022 г. броят на децата и семействата, получили услуги е 16 деца и 45 семейства.

Работата с деца от различни етноси изисква от учителите да усвояват знания, умения и компетентности за работа в интеркултурна среда. В училищата се предлагат извънкласни занимания и клубове по интереси, като целта е превръщане на училището в по-привлекателно място за развитие и изяви. Учениците посещават групите с интерес и желание, като това ги приобщава към училище. Формирането на клубове и занимания спомага за по-добрата интеграция на учениците от уязвимите групи, такива от ромски произход и социално слаби семейства. За учениците се организира и провежда допълнително обучение по учебните предмети с цел превенция на обучителни затруднения и преодоляване на системни пропуски при усвояване на учебното съдържание. Това води до повишаване на самочувствието на по-трудно интегриращите се деца и приобщаването им към училищната общност.

В училищата се организират часове за консултации, като педагогическите специалисти оказват непрекъснато съдействие с поставянето на индивидуални задачи и проекти, с цел пълното приобщаване на учениците от ромски произход към цялостния училищен живот.

Родителската общност бе привлечена в процеса на образователна, социална и трудова реализация на децата и учениците. Родителите бяха включени в срещи на обществени съвети, в съвместни училищни инициативи, открити уроци, за да станат съпричастни към обучението и възпитанието на техните деца и виждайки постигнатите резултати да променят своето отношение към училището като институция.

Осъществена е екипна работа между заинтересованите страни (училище, родители, местни институции) за издирване на непосещаващите, предотвратяване на отпадането и преждевременното напускане на училище и за реинтеграцията на вече отпадналите. Усилията на училищните ръководства са насочени и към ранно идентифициране на ученици в риск от преждеременно напускане на образователната система и преодоляване на обучителните затруднения по български език и литература и математика чрез допълнително обучение.

Целодневната форма на обучение включва възпитаващи дейности и занимания по интереси, социализация на учениците за развитие на умения за работа в екип, устойчивост на вниманието, изграждане на положителна нагласа към образованието и повишена мотивация за учене, ограничени предпоставки за отпадане на социално слаби ученици от училище, поради затруднения в усвояването на учебното съдържание и задържането им в училище. Повечето време, в което учениците прекарват в училище, дава възможност за активното им участие в различни програми и проекти с цел по-добро усвояване на учебния материал и постигане на по-добри резултати. Въвеждането на целодневната организация има изключително добър ефект върху по-доброто овладяване на знанията по различните учебни предмети и върху успеваемостта на учениците. През 2022 г. детските градини и училищата работят по проекти, насочени към приобщаване на деца от етническите малцинства и създаване на равен старт за всяко дете, гарантиране на равен достъп до качествено образование на децата от етническите малцинства, развитие на мултикултурна среда, толерантност и развиване на разнообразни форми на интеркултурно образование, насочено към запазване и развитие на културната идентичност на етническите малцинства.

През м. август 2022 г. в ДГ № 2 „Дора Габе“, с. Ясеновец приключи изпълнението на проект „Различни, но заедно“ към Център за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства (ЦОИДУЕМ), чиято цел беше да се въведат разнообразни форми на занимания на децата в детската градина в с. Ясеновец, което ще доведе до запазване и развитие на тяхната културна идентичност и задържането им в образователната система.

С цел превенция на преждевременното напускане на образователната система, както и повторно включване, социализиране и адаптиране в детските градини и училища се наблюдават добри практики за организиране и провеждане на дейности за педагогическа, психологическа и социална подкрепа на деца от уязвими групи (напр. отбелязване на Ден на толерантността с различни мероприятия, запознаване на децата и учениците с традициите и обичаите на различните етноси и др.); в ОУ "Св. Св. Кирил и Методий", с. Ясеновец по проект "Подкрепа за успех" на Европейски съюз се осъществява компенсирание на пропуски по БЕЛ и математика на 50 ученици от училището.

С одобренията от Министерски съвет национални програми за развитие на образованието се дава възможност за работа в насока привличането на родителите в училищния живот на децата им, развиване на положително им отношение към ученето, осигуряване на плавен преход между детската градина и първи клас и между началния и прогимназиалния етап на основно образование. Такава програма е **НП "Заедно за всяко дете"** – Целта е повишаване ефективността в работата на образователните институции по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст и подобряване на достъпа до предучилищно и училищно образование чрез поддържане на активно и устойчиво междуинституционално взаимодействие за създаване на благоприятна образователна среда.

○ През 2021 г. по *Модул 1 „Подпомагане на екипите за обхват“* са класирани ОУ „Васил Левски“, гр. Разград и ПГССХВТ „Ангел Кънчев“, гр. Разград. През 2022 г. *По Модул 2 „Добри практики за взаимодействие с родителите на децата и учениците в задължителна предучилищна и училищна възраст“* участва ПГО „Станка Николица Спасо - Еленина“, гр. Разград, а по *Модул 3 "Участвай и променяй – родителят, активен партньор в училищния живот"* участва ОУ „Отец Паисий“, гр. Разград.

○ **НП "Без свободен час"**- с програмата се постига оптимална организация на предучилищното и училищното образование чрез осигуряване на непрекъснат учебен процес при отсъствие на педагогически специалист и на условия за провеждане на ОРЕС, повишаване ефективността на разходите на училищата, ДГ, ЦСОП и реализиране на политиката за обхвата на децата в детските градини, създаване на мотивация за задържането на учениците в училище.

През 2021 г. по *Модул 1 "Без свободен час в училище"* са класирани 5 училища - ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф”, гр. Разград, ОУ „Никола Икономов”, гр. Разград, ОУ „Н. Й. Вапцаров”, гр. Разград и СУ „Христо Ботев”, гр. Разград и ОУ „Отец Паисий”, гр. Разград, по *Модул 2 „Без свободен час в детската градина“* е класирана ДГ № 4 „Митко Палаузов”, гр. Разград, а по *Модул 3 „Подкрепа на обучението от разстояние в електронна среда“* – ПГХТБТ „Мария Кюри”, гр. Разград. През 2022 г. по *Модул 1 "Без свободен час в училище"* са участвали 4 училища - ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф”, гр. Разград, ОУ „Никола Икономов”, гр. Разград, ОУ „Н. Й. Вапцаров”, гр. Разград и СУ „Христо Ботев”, гр. Разград;

○ **НП "Хубаво е в детската градина"** - Програмата цели изграждане на подкрепяща, приемна, безопасна, мултикултурна, интерактивна среда; споделяне на иновативни практики за провеждане на дейности с децата и семействата в и извън детската градина и за насърчаване на двигателната активност на децата. През 2022 г. класираните детски градини са ДГ № 3 „Приказка“, ДГ № 4 „М. Палаузов“, ДГ № 11 „Детелина“, ДГ № 14 „Славейче“, ДГ № 2 „Дора Габе“, с. Ясеновец.

Създаването на условия за активно социално приобщаване на децата от социално уязвими групи е важно условие за привличане и задържане на децата в риск, предвид етническата специфика на разградски регион. С цел успешно интегриране в образователната система на децата, учениците и младежите от етническите малцинства са необходими условия, насърчаващи разкриването на потенциала на всяко дете и ученик за личностно развитие, както и неговата успешна социализация и реализация в живота. В тази връзка усилията са насочени към подобряване на сътрудничеството и взаимодействието между всички заинтересовани страни – местна власт, училища, детски градини, всички други институции, имащи отношение към развитието на децата. Целта на образователните институции е родителската общност да бъде привлечена в процеса на образователна и социална реализация на децата и учениците. Прилагат се различни подходи за привличане на родителите за участие в училищния живот не като зрители, а като реални партньори – включване на родителите в срещи на обществени съвети, в съвместни училищни инициативи и открити уроци, за да станат съпричастни към обучението и възпитанието на техните деца и виждайки постигнатите резултати да променят своите нагласи към училището като институция. Работи се в насока сътрудничество и взаимодействие със семействата на деца от уязвими групи за разясняване на ползите от образованието за техните деца, реализиране на планирани от педагогическите екипи образователно-възпитателни дейности, празници, чествания.

И през периода 2021г. – 2022 г. продължават дейностите по **Проект BG05M2OP001-3.005-0004 „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“**, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014 - 2020 г., в който са включени всички детски градини на територията на община Разград. По проекта се подпомага допълнителното обучение на децата, невладеещи добре български език, провеждането на дейности за педагогическа, психологическа и социална подкрепа на деца от уязвими групи, осигуряване на допълнителен педагогически и непдагогически персонал, осигуряване на учебни материали, пособия, помагала и др.

С цел превенция на преждевременното напускане на образователната система, както и повторно включване, социализиране и адаптиране в училищата и детските градини с деца от уязвими групи се организират и провеждат дейности за педагогическа, психологическа и социална подкрепа на деца от уязвими групи, утвърдени училищен механизъм и план за превенция, програма за работа по обхващане и задържане в образователната система на ученици в задължителна училищна възраст.

С цел подобряване на взаимодействието между училището и родителите на учениците от уязвимите групи новата **Национална програма „Подкрепа на образователните медиатори и социалните работници“** на МОН дава възможност да бъдат включени в образователния процес образователни медиатори и социални работници. Целите на програмата са намаляване на риска от преждевременно напускане на образователната система на учениците от уязвимите групи; формиране на положителни нагласи към образованието от страна на учениците от уязвими групи и на техните родители; пълноценно участие в образователния процес и мотивация за активно приобщаване на техните деца в системата на училищното образование; По програмата са назначени образователни медиатори за следните общински училища: ОУ „Отец Паисий“, с. Дянково, ОУ „Иван С. Тургенев, ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец, ОУ „Д-р Петър Берон“, с. Осенец и ОУ „Елин Пелин“, с. Стражец.

Образователните медиатори подпомагат взаимодействието с родителите на учениците от уязвими групи, чрез:

- Организиране и осъществяване на дейности, осигуряващи редовно посещение на училище и пълноценно участие на учениците в образователния процес;
- Съдействие при обхващането и оставането на учениците, подлежащи на задължително обучение в училище;
- Провеждане на индивидуални срещи с родители на ученици от уязвими групи за мотивиране и за пълноценно интегриране на учениците в образователната среда, съобразно специфичните и възрастовите им особености и потребности;
- Организиране на родителски лектории и колективни дискусии за повишаване на познанията относно правата и задълженията в образованието;
- Съдействие за взаимно опознаване на учениците от различните етнически групи и вероизповедания, за създаване на атмосфера на разбирателство и толерантност и за спазване правата на детето.

Деца с противообществени прояви

Съвременната действителност поставя подрастващото поколение пред редица специфични изпитания. Децата със своята възрастова и емоционална незрялост, с липсата си на опит и желанието за себеизява често попадат в рискови ситуации, стават извършители на асоциални и противоправни деяния или жертви на такива. Ето защо грижата за тяхното предпазване и защита са приоритетна политика в държавата и общината ни.

В община Разград тази политика се реализира от няколко институции, една от които е **Местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните (МКБППМН)**. Основните направления на работа в Комисията, вменени като задължения както от Закона за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, така и от програмните документи на Община Разград, са насочени към анализ на състоянието и причините за противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, подготовка и провеждане на възпитателни дела, привеждане в изпълнение на възпитателните мерки, организиране и координиране на превантивната дейност на територията на общината. По традиция се оказва методическа подкрепа на педагогическите съветници и училищни психолози относно работата им с проблемни ученици. През отчетната 2022 г. Комисията работи в състав от 13 специалисти, в който, съгласно чл.6, ал.2 от Закона за БППМН бяха включени юристи, психолози, представители на образователните институции, на Отдел „Закрила на детето“, на ДПС към РУ на МВР и РЗИ.

През 2022 г. в Местната комисия са получени 27 преписки и сигнали от Районна прокуратура-Разград, РУ на МВР-Разград, Районен съд и други институции и граждани. Те се отнасят за противообществени прояви и престъпления, извършени от 40 деца (14 малолетни и 26 непълнолетни).

По тях са проведени 24 възпитателни дела, като са наложени възпитателни мерки на 37 деца. По отношение на 3 деца преписките са прекратени по различни законоустановени причини.

Деяния извършени от децата, по видове:

- кражби на лично имущество - /пари, вещи от магазини, домове, МПС/ - 12 случая
- грабеж – 1 случай
- побои и нанесени телесни повреди - 2 случая
- увреждане на имущество /лично и обществено/ - 5 случая
- деяния свързани с употреба на наркотични вещества - 2 случая
- отнемане на МПС – 1 случай
- управление на МПС без документ – 1 случай
- разпространение на порнографски материали – 1 случай
- изнасяне на вещи от дома – 1 случай
- не използване на колан в МПС – 1 случай

Групово извършени деяния: общо 11бр.

- деяния, извършени от група от 5 деца – 1 бр.
- деяния, извършени от група от 4 деца – 1 бр.
- деяния, извършени от група от 3 деца – 2 бр.
- деяния, извършени от група от 2 деца – 7 бр.

Повторяемост на проявите:

- с по една проява за годината – 34 деца
- с по две и повече прояви за годината -6 деца
- с прояви и през минали години – 4 деца

За сравнение през 2021 г. са получени 37 преписки и сигнали за извършени противоправни деяния от 49 малолетни и непълнолетни, по които са проведени 33 възпитателни дела и наложени възпитателни мерки на 48 деца.

Сравнителният анализ на данните показва спад на общия брой извършени прояви и на броя участници в тях, отнесени към миналогодишните данни. Традиционно преобладаващите до момента деяния – кражбите сега са почти колкото и предходната година. Внимание заслужава намаляването на деянията с насилие – от 8 през 2021 год. на 2 през 2022 г. Увеличен е броят на момичетата -извършителки на противообществени прояви от 6 през миналата година на 12 презнастоящата отчетна година. Сравнително устойчив се запазва броят на групово извършените простъпки. Най -строгата мярка по чл.13 от Закона за БППМН е наложена само на едно момче.

Като основни и най-често срещани причини довели до възникване на отчитаните за 2022 г. прояви се установява следното:

- извършените простъпки са обусловени от физиологичната и психична незрялост, присъща на възрастта на извършителите;
- на деянията е повлияло високото ниво на емоционалност и силна потребност от самоутвърждаване типични за младежите;
- почти половината от проявените произхождат от непълни и нездрави семейства със социални и битови проблеми (13 деца са само с по един родител, 3 живеят при баба и дядо, 6 са деца на безработни родители, 2 живеят с приемни родители, 3 живеят в ЦНСТДБУ).
- при извършване на част от простъпките е следван на модел на поведение съществуващ в семействата им (7 от проявените деца имат по един осъждан родител, а на едно от тях са осъждани и двамата родители);
- в хода на работата е установена липса на възпитателен капацитет у голяма част от родителите на проявените деца.

Индивидуалната корекционно-възпитателна работа на МКБППМН се изразява във водене на възпитателни дела, реализиране на възпитателни мерки и функциониране на Консултативен кабинет по проблемите на детската личност. Прилагайки индивидуален подход, подходящи методи и инструменти, те осъществяват корекционно-възпитателно въздействие на децата с противоправно поведение.

В Закона за БППМН са предвидени 13 възпитателни мерки, като най-леката е предупреждение, а най-тежката – настаняване във Възпитателно училище-интернат. За определянето им се вземат предвид и характеристикните данни за детето. За болшинството от децата тези възпитателни дела имат възпиращ ефект и разглежданите простъпки не се повтарят. През 2022 г. 31 деца не са повторили проявите си.

В *Консултативния кабинет по проблемите на детската личност*, в който екипът на комисията се състои от юрист, психолози и педагози, се провежда безплатно консултиране по график в обособен кабинет не само на проявените, но и на деца в риск и техните родители от общината.

МКБППМН осъществява и ранна превенция сред малолетните и непълнолетните изразяваща се в дейности за предотвратяване извършването на противоправни деяния от подрастващите – през 2022 г. е издаден за седма поредна година *Програмен позитивен календар* за всички училища, Конкурс за класови дейности по специалните дни в превантивния календар, *Тейфтер за добри дела* за учебната година за учениците от всички пети класове на общинските училища, който съдържа страници за себепознание, себепознание и планиране на личностното детско развитие с акцент към добротворство, *Кампания „Пази детето в интернет”* – насочена към предпазване на подрастващите от опасностите, с които могат да се срещнат в онлайн пространството, *Трети национален фотоконкурс под наслов „Моето различно, щуро лято”* 2022 г. и др.

Цялостната превантивна дейност проведена през годината е допринесла за обогатяване на познанията, емоционалния свят и ценностната ориентация на децата, за създаване у тях на умения за по-добра комуникация в училищната и градска среда.

Местната комисия осъществява дейността си като поддържа устойчиви партньорски отношения с организации и институции, работещи за образованието и възпитанието на децата - Отдел „Образование и спорт” към общината, РУО на МОН, Районна прокуратура, Районен съд, ОД и РУ на МВР, Отдел „Закрила на детето”, Служба „Пробация” и др.

С цел осигуряване на обща подкрепа на децата и учениците в образователните институции също се провеждат дейности, свързани с превенция на насилието и тормоза и преодоляване на проблемното поведение. През 2022 г. се реализира проект „Детско полицейско управление“ съвместно с Областна дирекция на МВР гр. Разград, в се включиха СУ „Хр. Ботев“ – 16 ученици.

В образователните институции се организират срещи и дискусии с представители на районен съд – Разград по теми, свързани с безопасен интернет и наказателната отговорност на непълнолетните (СУ „Хр. Ботев). Провеждат се мероприятия по превенция на тормоза и насилието -тренинги, „Ден на розовата фланелка“, „Световен ден на усмивката“, „Международен ден на толерантността“ (ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец).

На територията на общината продължава своята дейност **Общинският съвет по наркотични вещества (ОБСНВ) и Превантивно-информационен център (ПИЦ)** към него. Общинският съвет по наркотични вещества (ОБСНВ) е държавно-делегирана дейност към Община Разград, съгласно Закона за контрол върху наркотичните вещества и прекурсорите и Правилника за организацията и дейността на националния съвет по наркотични вещества. ОБСНВ разработва, приема и координира общински програми за борба срещу разпространението, употребата и злоупотребата с наркотични вещества и има своята роля и отговорност за изпълнението на НС И НП към нея на местно равнище.

Обединява усилията на институциите и неправителствените организации, при разработване и прилагане на превантивни програми срещу употребата на наркотици.

Превантивно-информационният център (ПИЦ) осъществява превантивна дейност, събира, съхранява и анализира информация на общинско ниво, необходима за осъществяването, координирането и оценяването на програмите за борба срещу употребата и злоупотребата с наркотични вещества.

Целта на Общински съвет по наркотични вещества и Превантивно – информационен център Разград е да фокусират усилията си към осъществяване на превантивни дейности сред учащите се в област Разград. Работата е насочена към реализиране на образователни кампании и изработване на информационни материали, целящи разясняването на видовете психоактивни вещества, вредата и последиците от тяхната употреба. Целта на тези кампании е не само да се повиши информираността на учениците за въздействието на наркотичните вещества, но и да се моделира тяхното здравословно поведение за в бъдеще. Ограничаването на риска от употреба и злоупотреба с наркотици в града може да стане чрез изграждане и поддържане на устойчиви, ефективни и рентабилни превантивни програми за деца и млади хора, семейства и повишаване съпричастността на институциите, организациите и обществото като цяло.

Осъществяването на превантивните кампании и дейностите е в резултат на съвместните усилия на държавни, общински и неправителствени организации. ОБСНВ активно си сътрудничи с институции като РЗИ, ОД МВР, инспектори от ДПС, отдел „Образование и спорт”, отдел „Социални услуги и здравеопазване” в Община Разград, МКБППМН, РУО - Разград, местни медии, директори, педагогически съветници, психолози и медицински специалисти от училищата на територията на община Разград.

Акцентите през 2021 г. и през 2022 г. са поставени върху превантивно-информационна дейност, обучения и превантивни кампании. Превантивната дейност се изразява в провеждане на мероприятия, свързани с ограничаване на разпространението и употребата на наркотични вещества чрез обединяване на усилията на институциите, имащи отношение към проблема. Във връзка с реализиране на дейностите, заложи в *Плана за работа на Общинския съвет по наркотични вещества и Превантивно-информационния център към него за превенция на употребата и злоупотребата с наркотични вещества за 2022 г.*, приет с Решение № 443 по протокол № 32 от 21.03.2022 г. на Общински съвет - Разград, през 2022 г. по график **бяха обхванати повече ученици (3 490 ученици от 2 до 12 клас) от училищата в област Разград в сравнение с 2021 г., когато са били обхванати 1 528 ученици.** Темите на проведените занятия през целия отчетен период са: „Тютюнопушене. Симулативна демонстрация с пушеца кукла Сю“, Вредите от Даркнет как да сърфираме безопасно в интернет“, „Вредата от употребата на енергийни напитки“, „Вреда и последици от употребата на тютюнопушенето“, „Вредите от пушенето на наргиле.“, „Употреба и влияние на алкохола върху организма. Демонстративна симулация с алкоочила“, „Вредите от употребата на дизайнерски наркотици“, „Весел чай“, „Райски газ – употреба и последици за организма“ и „Видове наркотици – въздействие и последици“. Някои от превантивните дейности са:

- В две разградски училища са проведени и успешно приключили занятия по *Националните програми за превенция употребата на психоактивни вещества*: „Кодово име „Живот“ – програма насочена към ученици 5 -7 клас се проведе в ОУ „Н. Й. Вапцаров“, гр. Разград (на теми: „Вземане на решения“, „Здравословен начин на живот“, „Самооценка“ и „Зависимост“.) и програмата „От връстници за връстници“, насочена към ученици 8 -11 клас в ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“, гр. Разград с проведени занятия на теми: „Упражнение за опознаване и групово кохезия“ и „Личен избори вземане на решения“.

- *Конкурс „Младите хора между виртуалното и реалното за безопасен интернет“* посветен на деня за Безопасен интернет;

- Проведени са 2 онлайн срещи с представители на сдружение „Солидарност“, представители на Национален център за обществено здраве и анализи и всички общински съвети във връзка с онлайн въпросника за скрининг, насочен към ученици на възраст 12 - 19 г., който ОБСНВ популяризира в училищата;

- Проведено базисно обучение на младежите от БМЧК на тема „Превенция на употребата на наркотични вещества“;

- Двудневен обучителен семинар на тема „Разпознаване на рисково и зависимо поведение“ с участници – педагогически специалисти и психолози от училищата, социални работници от отдел „Закрила на детето“ и ЦНСТ. Лектори: Павел Павлов - терапевт по зависимости, член на БАХ, член на международната НЛП общност, консултант и представляващ национална пациентска организация „Конфедерация за защита на здравето по въпроси, свързани със зависимостите“. Семейен терапевт и лицензиран треньор към Гордън Тренинг Институт по програмите „Трениране на успешни младежи“ и „Трениране на успешни родители“ и Милена Петрова - Терапевт по зависимости, член на международната НЛП общност, заместник председател на УС на „Асоциация за превенция и работа със зависимости - Само днес“, Семейен терапевт. Лицензиран треньор към Гордън Тренинг Институт по програмите „Трениране на успешни младежи“ и „Трениране на успешни родители“.

- Участие в социалната кампания „Пази детето в интернет“ на застрахователна кампания „Лев инс“. Събитието бе организирано от Община Разград, Общински съвет по наркотични вещества и Местната комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни с лектори Явор Колев - бивш началник на отдел „Киберпрестъпност“ на ГДБОП и Зоя Василев специалист по киберсигурност в „Лев инс“, шеф на „Cyber 360“ и национален координатор на кампанията. На откритият урок участваха над 500 деца от пети до осми клас и средните училища в общината. Кампанията е насочена към превенция на онлайн тормоза и посегателството над деца в дигиталното пространство;

- През 2021 г. стартира нова инициатива, която продължи през следващата 2022 г. - **кампанията „Доброволчеството носи щастие“** по повод Световния ден на Доброволчеството - 5 декември.

- През 2022 г. бяха изготвени *единадесет Електронни бюлетина*, като всеки има тема на броя (м. януари - „Младите хора между виртуалното и реалното за безопасен интернет“; м. февруари – „Дизайнерски наркотици“- нови проучвания, м. март – „Превенция в училищна среда“ и т. н).

През годината са проведени също и консултации и са насочвани към лечение младежи и семейства, имащи нужда от професионална подкрепа.

II. Дейности на Центрове за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Община Разград има изградена и добре функционираща мрежа от звена за подкрепа за личностното развитие на децата и учениците.

През учебната 2021/2022 година на територията на община Разград функционират 4 центъра за подкрепа за личностното развитие на децата и учениците (ЦПЛР) - *УСИ, ЦУТНТ, ЦРД и Ученическо общезитие*. Информацията относно организационните форми в тях е посочена в *Таблица 13*.

Таблица:

Центрове за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците	Брой обхванати деца и ученици	Брой групи и обхванати деца и ученици			
		Постоянни групи			Временни групи
		направления/ профили	форми	Брой групи	Брой групи
ЦПЛР - Ученическа спортна школа „Руси Бухтев“ гр. Разград /УСШ/	525	Спорт	групи по: баскетбол; бадминтон; лека атлетика; ориентирани; шахмат; стрелба с лък; тенис на маса; тенис на корт; плуване; волейбол	42	10
Център за ученическо, техническо и научно творчество гр. Разград /ЦУТНТ/	606	Природоматематически	школи „Математика“ и „Биология“	40	33
		Екология и опазване на околната среда	Дискусионен клуб, клубове „Екология“, „Екотуризм“, „Здравословен живот“		
		Приложно-технически	Клубове „Млад приложник“, „Компютърен свят“, „Млад кулинар“, „Авиомоделизъм“, „Природа и фантазия“, „Конструирани и моделирани“ и кръжоци „Сръчни ръчички“		
Хуманитарно-обществен	школи „Български език и литература“, „Немски език“, „Английски език“, кръжоци „Руски език“, „Моят свят“ клубове „Репортери“, „Слово“, „Микрофон“, „Бърборани“				
Център за работа с деца гр. Разград /ЦРД/	728	музикално, танцово, изобразително и приложно изкуство, езиково бучение, клубни форми, занимания през ваканциите, дигитално изкуство	Градски мажоретен състав, Школа по дигитално изкуство, Танцова формация „Феникс“, Танцова школа „Хорце“, ДТШ „Хорце“, Детска танцова школа „Капчици“ Младежки духов оркестър, Школа по поп пеене, Школа по изобразително изкуство и Школа по приложно изкуство, Солфеж, Естрадно пеене, Школа китара, Школа пиано, Школа „Стъпка по стъпка“, Визуал Пой, ТС „Булгарика“	62	7
Ученическо общезитие	291	Обща подкрепа за личностно развитие	групи	12	0
ОБЩО:	2 150			156	50

Таблица: Брой деца и ученици и численост на персонала в общинските ЦПЛР през 2021/2022 и 2022/2023 учебни години

ЦПЛР	2021/2022 г.				2022/2023 г.			
	Общ брой ученици	Общо персонал	Педагогически персонал	Непедагогически персонал	Общ брой ученици	Общо персона.	Педагогически персонал	Непедагогически персонал
ЦПЛР - ЦРД	728	13	10	3	840	13	10	3
ЦПЛР - УСШ „Р. Бухтев“	525	14	9	5	525	14	9	5
ЦПЛР - ЦУТНТ	606	18	10	8	673	18	10	8
Общо:	1 859	45	28	16	2 038	45	29	16

Данните от таблиците показват тенденция към увеличаване броя на децата и учениците с 179 през 2022/2023 учебна година в сравнение с предходната 2021/2022 учебна година, докато числеността на персонала в центровете за подкрепа за личностно развитие на Община Разград се запазва еднакъв.

Разкриването на извънкласни форми за занимания по интереси в ЦПЛР създават условия за пълноценно използване на свободното време на младите хора.

ЦПЛР в гр. Разград функционират въз основа на правилник, приет с решение на Общински съвет - Разград и утвърден от кмета на община Разград. Регистриран е с предмет на дейност: развитие на интересите, способностите, компетентностите и изява на учениците в областта на науките и технологиите, изкуствата, спорта. Чрез дейностите по този правилник ЦПЛР осъществяват общинската политика за осигуряване на обща подкрепа за личностно развитие на децата и учениците от предучилищна възраст до XII-ти клас в община Разград, като организират и провеждат дейности за развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата им през свободното време. Дейностите в трите центъра за подкрепа на личностното развитие не дублират обучението в училище, а отговарят на интересите и потребностите на учащите. Обучението се води от преподаватели – професионалисти, умеещи и обичащи да работят с деца.

Основен елемент е идентифицирането на потребностите на децата и учениците при формиране на постоянно действащи и временно действащи групи през учебната година, както и временно действащи групи през ваканциите.

През 2021 година в ЦПЛР - Център за работа с деца, гр. Разград (ЦРД) функционират 14 извънучилищни педагогически форми с 62 постоянни и 7 временни групи през ваканциите. ЦПЛР - ЦРД продължи да осъществява държавната и общинска политика с деца и ученици чрез организиране на дейности през свободното им време като:

1. Предлага съдържателни, иновативни и гъвкави форми на обучение.
2. Осигурява подкрепа за ранно отриване на заложите и способностите на всяко дете и ученик и насърчава развитието и реализацията му.
3. Изгражда у децата устойчивост и неподатливост на вредни влияния и рискови фактори.

Пандемичната обстановка през 2021 г. промени нормалния ритъм на учебния процес в ЦПЛР – ЦРД, което наложи плавното преминаване от присъствено обучение към обучение в електронна среда от разстояние и обратно, като даде отражение върху качеството на творческия процес, промени се и Календарния план на центъра. Поради тази причина част от планираните дейности не бяха реализирани или бяха проведени онлайн.

Някои от школите (Школа по дигитално изкуство, Школа по поп пеене, Школа по приложно и изобразително изкуство и др.) участваха в онлайн конкурси, на които се представиха успешно.

Педагогическите специалисти бяха принудени да приложат по-гъвкави, иновативни и творчески решения в новосъздалата се обстановка, да използват интерактивен подход в обучението. Поради уникалния характер на педагогическите форми, учителите не могат да използват готовите програми и продукти, поради което се наложи да проявят изключително въображение и креативност в заниманията с децата.

През учебната 2021/2022 година 62 са участията в изяви на регионално, национално и международно ниво, а 17 са планираните и реализираните изяви от ЦПЛР – ЦРД. Общо 728 ученици с изявени дарби са получили подкрепа от Центъра за работа с деца. Десет деца получиха грамоти и финансови стимули от Община Разград по приетите Мерки за насърчаване на творческите заложби и потребности на деца с изявен дарби, а 31 деца получиха награди и грамоти от различни общински, обрластни, национални и международни конкурси и фестивали. Осем абитуриенти получиха плакети за дългогодишна дейност в школите на Центъра за работа с деца.

През 2021 г. освен възможностите, които центърът предоставя на децата за изява на таланта им в конкурси и концерти, в ЦРД са осъществени ремонтни дейности на материално-техническа база – ремонт на помещенията, отоплителната система, коридори и тавани и др.

През 2022 г. ЦПЛР - ЦРД продължава да работи по основната си стратегическа цел - предоставяне на компетентна и качествена обща и допълнителна подкрепа и разширяване обхвата на децата, посещаващи центъра. През периода отново е осигурен необходимия финансов и материален ресурс за осъществяване на заложените от центъра дейности. Шестнадесет абитуриенти получиха плакети за дългогодишна дейност в школите на Центъра за работа с деца, а през месец декември 2022 г. 12 деца получиха грамоти и финансови стимули от Община Разград по приетите Мерки за насърчаване на творческите заложби и потребности на деца с изявен дарби. Участията в изяви на регионално, национално и международно ниво бяха 62, като 17 са планираните и реализираните изяви от Център за работа с деца. Броят на децата и учениците с оказана допълнителна подкрепа по чл. 126, ал. 2 от Наредбата за приобщаващо образование е 836 деца, броят на децата и учениците, класирани на призови места на състезания, конкурси и олимпиади е 77 деца. Броят на изявите на децата и учениците от ЦПЛР – ЦРД е 8, като броят на децата и учениците, участвали в тях - 168, а броят на класиралите се на призови места е 77 деца и ученици.

ЦПЛР – ЦРД продължава своето успешно партньорство и сътрудничество с общински и държавни институции, неправителствени организации, училища и детски градини, при което школите на центъра са се включвали активно в обществено-културния живот на Община Разград: участие в културната програма на Есенния панаир, Общоградско великденско боядисване на яйца, в Детския празник „Шарената въртележка“, участие в празника, посветен на 24 май и много други.

Изнесени са открити уроци от ДТШ „Хорце“ за Заговезни и Лазаровден в ОУ „Никола Икономов“, ОУ „И. С. Тургенев“, ОУ „Н. Й. Вапцаров“ и ОУ „Отец Паисий“, както и участие в откриване на учебната година в 4 градски училища, в годишнината на ДГ № 5 „Незабравка“, гр. Разград и Дневен център за деца с увреждания „Подай ръка“.

През летните месеци се разшири обхватът на децата, посещаващи Лятната академия на ЦПЛР – ЦРД (Клуб „Приключенско лято“, Клуб по дигитално изкуство, Клуб „Аз рисувам през ваканцията“, Клуб „Стъпка по стъпка“), като поради големия интерес се наложи да се създадат критерии за приема им.

През тази календарна година също продължават подобренията на материално-техническата база (подменена подова настилка с ламинат и нови мебели в компютърната зала и залата по танци) със средства по национални програми.

Оборудвана е залата по танци по Национална програма „Предоставяне на съвременни условия за работа на децата и учениците в ЦПЛР“ на стойност 20 689 лева.

Центърът за работа с деца успява да затвърди позициите си като основен притегателен център за личностно развитие на децата и учениците от община Разград, като увеличава броя на децата през годините, посещаващи извънкласните форми, подобрява качеството на образованието на децата и учениците в свободното им време чрез организационна и съдържателна гъвкавост на предлаганите занимания. Изградени са предпоставки за удовлетворяване на специфичните потребности на децата през свободното им време като: активна дейност, творчество, общуване, игри, положителни емоции, успех, самоизява и самоутвърждаване. Обхванати са деца от детските градини, основните и средни училища в гр. Разград.

През годините ЦПЛР - ЦРД се утвърди като търсен и желан партньор, който работи добре както с общински училища и детски градини, така и с държавни и общински институции. Продължи съвместната работа със СНЦ „Настоятелство към ЦРД“. Привличането на родителите в реализирането на дейността на ЦПЛР - ЦРД даде своите резултати, чрез получените дарения от тях и прякото им участие в подготовката на реализираните събития.

В ЦПЛР – Център за ученическо, техническо и научно творчество (ЦУТНТ) през учебната 2021/2022 година функционират 40 постоянно действащи групи с включени 606 деца и ученици от предучилищна възраст до 12-ти клас и 33 временно действащи групи с включени 220 деца и ученици в тях.

Броят на децата и учениците с оказана допълнителна подкрепа по чл. 126, ал. 2 от Наредбата за приобщаващо образование през 2021 г. е 115 деца и ученици и 79 деца и ученици през 2022 г. Броят на децата и учениците, класирани на призови места на състезания, конкурси и олимпиади през 2021 г. е 45 деца и ученици и 28 деца и ученици през 2022 г. Броят на децата и учениците, получили грамоти и финансови стимули от Община Разград по приетите Мерки за насърчаване на творческите заложби и потребности на деца с изявен дарби през 2021 г. е 12 деца и ученици, а през 2022 г. – 7 деца и ученици. През учебната 2022/2023 година в ЦПЛР - ЦУТНТ са обхванати 673 деца и ученици.

В ЦПЛР – ЦУТНТ се реализират разнообразни образователно-възпитателни инициативи, чрез които се създават условия за изявяване на учениците и се разширява обхватът на дейностите с ученици от община Разград. Децата и учениците, посещаващи ЦПЛР - ЦУТНТ членуват в клубове, школи и кръжоци в различни **направления/профили: природоматематически, екология и опазване на околната среда, приложно-технически и хуманитално-обществен**, което допринася за:

- Формиране на гражданска, екологична и природозащитна култура, приобщаване към националните и общочовешки ценности у младите хора;
- Формиране на гражданска позиция и ценности;
- Приобщаване към националните и общочовешките ценности чрез рецитали, драматизации, театрални спектакли;
- Включване в доброволчески инициативи - благотворителни базари;
- Формиране на ценности чрез лично творчество чрез създаване на литературни текстове – литературно есе, разкази, приказки, стихотворения;
- Срещи с литературни творци;
- Поемане на отговорност за опазване на собственото здраве и околната среда. Разбиране на значението и важността на атмосферата, водата и почвата според техните основни функции в природата и значението им за живите организми и за човека. Прилагане на усвоените знания в различни житейски ситуации със цел опазване на заобикалящата ни среда;

- Осъзнаване за ролята на спорта и здравословното хранене за собственото здраве. Изграждане на умения за прилагане на здравословни хранителни практики, здравно-хигиенни умения и навици;
- Прилагане на усвоените знания в различни житейски ситуации със цел опазване на собственото здраве. Поемане на отговорност за собственото здраве и опазване на околната среда;
- Повишаване на двигателната активност и дееспособност. Разпознаване на растения и животни от заобикалящата ни среда. Придобиване на знания и умения при преходи в гористи и планински местности.

Броят на участията през учебната 2021/2022 година в изяви на регионално, национално и международно ниво е 23, а броят на изявите, реализирани и планирани от ЦПЛР – ЦУТНТ е 12 изяви.

Някои от тях, които са се утвърдили през годините са:

- Фотоконкурс „Разград - уловени мигове“ в чест на Деня на Разград;
- Екофорум по повод Международния ден на Земята;
- множество благотворителни кампании по инициатива на клубовете „Екология“, „Млад кулинар“, „Репортери“, „Слово“, „Млад приложник“;
- Национален ученически журналистически конкурс „Григор Попов“, който се провежда ежегодно и е включен в *Национален календар за изяви по интереси на децата и учениците* на МОН;
- Конкурс „Живата природа“ по повод Световния ден на околната среда и други.
- Ангажиране с полезни занимания през периода на лятната ваканция предлага инициативата „Еко лято“ на Община Разград и ЦУТНТ, гр. Разград, която успешно се утвърди вече като традиционна за нашия град. В инициативата през 2021 г. бяха обхванати 107 ученици в продължение на цялата лятна ваканция, разпределени в 6 временни ваканционни групи, а през 2022 г. бяха обхванати 120 ученици, разпределени в 6 временни ваканционни групи.

Няколко от планираните дейности през 2021 г. не бяха реализирани, поради извънредната епидемична обстановка в страната.

Броят на изявите на децата и учениците от ЦПЛР – ЦУТНТ през 2022 г. е 42, като броят на децата и учениците, участвали в тях е 120 деца и ученици, а броят на класиралите се на призови места е 73 деца и ученици.

В резултат от реализирането на всички тези дейности са повишени успехите на децата и учениците в сферата на науката и техниката чрез:

- Затвърждаване и разширяване на знанията, практическа насоченост на заниманията, самостоятелност, диференциран подход при работа, обогатяване на езиковата култура;
- Усъвършенстване на езиковия изказ, знанията за специфичните особености на различните жанрове, разширяване на уменията за създаване на лично творчество, подобряване на дикцията, развитие на способностите и уменията, свързани с художественото слово (рецитали и литературни четения); умения за създаване на журналистически текстове; изява на различни концерти, спектакли и фестивали;
- Запазване и развитие на интереса към природните науки. Свободно използване на учебното съдържание и научно-популярна литература при подготовката за изпити и разработване на теми. Изработване на техника за решаване на тестове;
- Разчитане на елементарни чертежи; запознаване с основните принципи на движение на механизмите; решаване на творчески задачи с проблемен характер, изработване на модел по чертеж.

Надграждат се знанията и езиковата компетентност на децата **в сферата и на чуждите езици**.

От няколко години в ЦПЛР – ЦУТНТ, гр. Разград се осъществява и **кариерно ориентиране и консултиране на учениците** и подготовка за тяхната бъдеща професионална реализация. Броят на учениците, на които са предоставени услуги по кариерно ориентиране през 2021 г. е 643 ученици, а през 2022 г. - 1366 ученици.

По **Национална програма „Предоставяне на съвременни условия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в институции в системата на предучилищното и училищното образование“**, модул *„Подкрепа на децата и учениците за работа в ЦПЛР по чл. 49, ал. 1, т. 1 и ал. 4 от ЗПУО – центрове за развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта и астрономически обсерватории и планетариуми“* с проект *„Успяваме заедно в научното познание“* на ЦПЛР – Център за ученическо, техническо и научно творчество“, гр. Разград са закупени необходими за центъра обзавеждане, оборудване, материали и консумативи за учебна зала за обучения, презентации и научни форуми с цел подобряване на МТБ.

Институциите, с които е осъществено взаимодействие и координация през 2022 г. са ЦНСТ за деца без увреждания, Превантивно-информационен център – Разград и МКБППМН.

През учебната 2021/2022 година и учебната 2022/2023 година в **ЦПЛР – Ученическа спортна школа „Руси Бухтев“ (УСШ)** са сформирани 42 постоянни и 10 временни групи, като са обхванати 525 ученици в постоянните групи на възраст от II - ри до XI - ти клас, а във временните групи - 111 деца и ученици.

През учебната 2021/2022 година са организирани и реализирани 24 изяви от ЦПЛР – УСШ, а 9 от школниците са взели участия в провеждането на различни видове състезания на регионално, национални и международно ниво. Проведените състезания през учебната 2021/2022 година са: „Аз мога да плувам“, Турнир по баскетбол, Турнир по бадминтон, Турнир за деца по джудо; по свободна борба, Състезание „Бързи, смели, сръчни“. ЦПЛР – УСШ е основен организатор на провеждане на общинския кръг от Ученически игри по различни видове спорт в различни възрастови групи.

Третият център за подкрепа на личностното развитие - УСШ „Р. Бухтев“ през 2021 г. и 2022 г. организира дейности, свързани с развитието на интересите, способностите и потребностите на учениците в областта на отбиха и спорта. Създава условия за духовно, физическо и социално развитие и здравословен начин на живот. ЦПЛР – Ученическа спортна школа „Руси Бухтев“ се утвърди като звено за масов ученически спорт, където всяко дете може да практикува любимия си спорт и като трамплин за талантливите деца за по-нататъшна им реализация като състезатели в спортните клубове.

Заниманията се провеждат в спортна зала „Лудогорец“, която УСШ стопанисва и по спортните бази на клубовете и градските училища. Под ръководството на квалифицирани треньори школниците спортуват в следните спортове: баскетбол, бадминтон, лека атлетика, ориентиране, шахмат, тенис на маса, стрелба с лък, тенис на корт, волейбол и плуване. В резултат от създаването на една здравословна среда за спортуване, тренировки и обучение по видовете спорт беше противодействано на всички форми на рисковото поведение сред подрастващите: обездвижване и гръбначни изкривявания, нездравословно хранене и затлъстяване, употреба на алкохол, наркотици и тютюнопушене и противообществени деяния.

С цел развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата на децата и учениците в областта на спорта през учебната 2022/2023 година продължава учебно-тренировъчна и състезателна дейност, ваканционни занимания при най-добрите специалисти по спортовете: шахмат, бадминтон, тенис на корт, тенис на маса, лека атлетика, баскетбол, ориентиране, стрелба с лък, волейбол, колоездене и плуване. Разработена е ваканционна програма със спортни занимания за свободното време на подрастващите - Тенис на корт - V – XII клас; Плуване - I – VIII клас. Броят на изяви на децата и учениците е 17 изяви, като броят на учениците, класирани на призови места на състезания – 200 ученици.

През 2022 г. ЦПЛР – УСШ отново взе участие в Общински етап на Ученически игри по възрастови групи по следните видове спортове: баскетбол, волейбол, хандбал, футбол, бадминтон, шахмат, тенис на маса и лека атлетика.

ЦПЛР – УСШ участва и постигна призови постижения в различни по вид състезания, кросове и шафети:

- = Крос „Златна есен“
- = Шафетни игри „Общуваме толерантно играем честно“
- = Крос „Освобождение на Разград“
- = Бадминтон турнир по случай 28 януари
- = Тенис на маса по случай 28 януари
- = Шахмат турнир посветен на „Деня на Разград“
- = Баскетбол турнир за деца
- = Волейбол турнир за деца
- = Ориентиране Купа „Абритус“

През 2022 г. по По **Национална програма „Предоставяне на съвременни условия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в институции в системата на предучилищното и училищното образование“**, модул *“Подкрепа на децата и учениците за работа в ЦПЛР по чл. 49, ал. 1, т. 1 и ал. 4 от ЗПУО – центрове за развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта и астрономически обсерватории и планетариуми“* е оборудван кабинет по шахмат с цел подобряване условията за спорт на подрастващите и занимания в свободното време.

III. Дейности на неправителствени организации, читалища, спортни клубове в подкрепа на личностното развитие на децата и учениците.

Център за обществена подкрепа (ЦОП) – Разград предоставя на децата и учениците обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие, която осигурява подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията им. Екипната работа по случай на дете или ученик е нова стъпка, насочена към индивидуализиране, подкрепата и цялостната грижа за детето или ученика в периода му на обучение. Центърът предоставя услуги за превенция на отпадането им от училище, работа с деца, отпаднали или в риск от отпадане от училище и техните семейства. Услугите в ЦОП са почасови. Капацитетът на центъра е 45 места. Услугите, които се предоставят са:

- общодостъпни и специализирани - информирание, консултиране и обучение за реализиране на социални права и за развиване на умения;

- превантивни и подкрепящи социални услуги - информирание и консултиране, застъпничество - дейност за подкрепа на лицето да защити и да отстоява своите права, посредничество - осъществяване на взаимодействие и координация между служител, осъществяващ дейности по предоставяне на социални услуги, със служител/служители от други услуги или от различни институции, организации, социална терапия, обучение за придобиване на умения, обучения – групови и индивидуални.

Основна цел е да се окаже помощ и подкрепа на деца с проблемно/отклоняващо се поведение, чиито проблеми са комплексни и обхващат цялото семейство. Конкретните дейности са според индивидуален план за предоставяне на услуги:

- Консултиране в ЦОП и/или в дома – социално (вкл. за социалните патологии – проституция, скитничество, зависимости и опасностите от рисковото поведение), психологическо, юридическо (правни основания за въздействие противообществени прояви и престъпления), професионално, медицинско – просветно (против употреба на наркотици и алкохол, предпазване от СПИН, сексуална и контрацептивна просвета);

- Подкрепа за преодоляване на затруднения в ученето, организация на свободното време и развиване на интереси и заложби. Работи се за създаване на мотивация за учене, за общуване с връстници, развиване на нов стил на социални взаимодействия, толерантност, позитивни емоции и поведение;

- Програми за социални умения – умения за общуване, за самоконтрол и асертивно поведение, справяне с гнева, рашаване на конфликти. Програмите се предлагат индивидуално или групово в зависимост от особеностите на случая;

- Услуги за родители – развиване на родителски умения, знания за девиации в поведението на подрастващите и възможни начини за справяне с емоционалните и поведенческите проблеми на детето, отговорност на родителите за формиране на ценностните ориентации на детето, решаване на семейни конфликти, необходимост и начини за общуване с детето. Могат да се предоставят индивидуално или в група.

Експерти от ЦОП провеждат редица беседи, тренинги и обучения на деца от училища и детски градини с различна тематика: агресия, превенция на зависимости, трафикът на хора, обучения за деца, за родители и за педагогически персонал, различни кампани свързани с подкрепа на децата и семействата им в общността и др.

Екипът на ЦОП – Разград, за да гарантира ефективното изпълнение на служебните си задължения, инициира редица контакти с институции и организации на местно и регионално ниво: Дирекция „Социално подпомагане“, Отдел „Закрла на детето“, Детска педагогическа стая (ДПС), Български червен крът (БЧК), училища и детски градини, както и други външни организации.

Взаимодействието на ЦОП с училищата в община Разград е възможност за постигане на общи цели и резултати, осигуряване на условия за интегриране на образователните възможности, формиране на набор от правила и традиции, уреждане на отношенията училище – социокултурни фактори – семейство.

ЦОП изпълнява функция, свързана с осъществяване на връзката между училището и семейството на детето, за целите на достигане на деца, които не посещават училище или имат трудности с редовното посещаване и са в риск от отпадане.

Подпомагане на спортните клубове за спортно-състезателната и учебно-тренировъчната дейност.

Община Разград подпомага с финансови средства **спортните организации** за подготовка и участие на местни спортисти и отбори в първенствата от Държавния и Международния спортен календар на съответната Българска спортна федерация, както и за организиране и финансово обезпечаване на общински спортни прояви, състезания и спортни празници, спортни прояви за групите за здраве и за хора с намалена двигателна мобилност и в неравностойно социално положение.

За 2021 година Община Разград е подпомогнала дейността на 16 спортни клуба за участие в състезания от Държавния и Международния спортен календар на спортните федерации, за учебно-тренировъчна дейност и за оборудване със спортни екипи, уреди и пособия с финансови средства в размер на **136 770 лв.**, както следва:

1. *Седем /7/ спортни клуба, развиващи индивидуален олимпийски спорт: бадминтон, борба, бокс, колоездене, лека атлетика, стрелба с лък и тенис на маса - **73 320 лв.;***
2. *Два /2/ спортни клуба, развиващи неолимпийски спорт: ориентиране и шахмат. - **8 460 лв.;***
3. *Пет /5/ спортни клуба, развиващи колективен олимпийски спорт: баскетбол-два спортни клуба, волейбол, и аматьорски футбол в селата Гецово и Ясеновец - **45 120 лв.;***
4. *Два /2/ спортни клуба, развиващи спорт за всички и спортно-туристическа дейност - **9 870 лв.;***

- **Подпомагане на спортните клубове при организиране и провеждане на състезания и турнири по видове спорт, спортни предизвикателства, спортни тържества и празници на територията на община Разград и награди за високи постижения и резултати.**

За 2021 година, Община Разград допълнително е подпомогнала с **30 300 лв.** дейността на девет /9/ спортни клуба.

А. 17 300 лв. за домакинства на национални състезания:

1. Национална купа „Абритус“ по ориентиране - 2 600 лв.
Проведена на 18 април 2021 г. в горски масив местността „Кованлъка“, с. Островче;
2. Национално състезание „Лудогорски маратон“-3 000 лв.
Проведен на 6 юни 2021 година в местността „Кованлъка“, гр. Разград;
3. Национален турнир по стрелба с лък за купа „Разград“- 3 000 лв.
Проведен на 25 и 26 юни 2021 година на спортен комплекс „Стрелбище за стрелба с лък“, гр.Разград;
4. Национален турнир по борба за момчета „Лютфи Ахмедов“ - 8 700 лв.
Проведен на 8 и 9 октомври 2021 година в спортна зала „Лудогорец“, гр. Разград.

Б. 7 000 лв. за състезания, турнири, спортни празници и спортни предизвикателства:

1. Великденски крос - 1000 лв., проведен на 1 май 2021 г. по улиците на Разград и Градския парк;
2. Благотворителен турнир по мини футбол „Да помогнем на децата сираци от ЦНСТ, SOS детски селища да спортуват и общуват помежду си“- 1 030 лв., проведен на 9 и 10 октомври 2021 година в спортна зала на НППГ „Шандор Петьофи“;
3. Общинско състезание „Обичам волейбола“- 800 лв., проведено на 22 и 27 март 2021 г. в спортна зала на НППГ „Шандор Петьофи“ и спортна зала на ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“;
4. Спортен празник „Плувно лято 2021“ - 800 лв., проведен на 19 юли 2021 година в басейн „Мимоза“, Разград;
5. Световен ден на предизвикателството - 1 200 лв., проведен на 18 май 2021 г. в Градски парк;
6. Световен ден на ходенето - 600 лв., проведен на 2 октомври 2021 г. в Градски парк;
7. Спортно туристическа проява „Децата и природата“ и „С Буйна кръв-опознай Лудогорието“- 870 лв., проведени на 3 юли 2021 г. в местността „Кованлъка“ и туристически поход от с. Балкански до местността „Кованлъка“;
8. Състезание по брейк - 700 лв., проведено на 31 юли 2021 г. на пл. „Независимост“, гр. Разград.

За 2022 година Община Разград е подпомогнала дейността на 18 спортни клуба за участие в състезания от Държавния и Международния спортен календар на спортните федерации, за учебно-тренировъчна дейност и за оборудване с спортни екипи, уреди и пособия с финансови средства в размер на **149 380 лв.**, както следва:

5. Седем (7) спортни клуба, развиващи индивидуален олимпийски спорт: бадминтон, борба, бокс, колоездене, лека атлетика, стрелба с лък и тенис на маса-**77 000 лв.;**
6. Три (3) спортни клуба, развиващи неолимпийски спорт: ориентиране, шахмат и карате-**15 400 лв.;**
7. Шест (6) спортни клуба, развиващи колективен олимпийски спорт: баскетбол-два спортни клуба, волейбол, и аматьорски футбол в селата Гецово, Пороище и Дряновец- **46 200 лв.;**

8. Два (2) спортни клуба, развиващи спорт за всички и спортно-туристическа дейност-10 780 лв.;

- **Подпомагане на спортните клубове при организиране и провеждане на състезания и турнири по видове спорт, спортни предизвикателства, спортни тържества и празници на територията на община Разград.**

За 2022 година, Община Разград допълнително е подпомогнала с **33 120 лв.** дейността на девет (9) спортни клуба.

А. 12 500 лв. за домакинства на международни състезания в т.ч.:

1. *Международен турнир по борба за момчета „Лютфи Ахмедов“ - 9 000 лв.*
2. *Международен турнир по шахмат за купа „Абритус“ - 3 500 лв.*

Б. 7 000 лв. за домакинства на национални състезания в т.ч.:

3. *Национално състезание „Лудогорски марафон“ - 3 500 лв.;*
4. *Национален турнир по стрелба с лък за купа „Разград“ - 3 500 лв.;*

В. 8 500 лв. за състезания, турнири, спортни празници и спортни предизвикателства в т.ч.:

9. *Лекоатлетически крос „Освобождение“ - 1 650 лв.;*
10. *Великденски крос - 300 лв.;*
11. *Спортен празник „Плувно лято 2022“ - 600 лв.;*
12. *Световен ден на предизвикателството - 1 300 лв.;*
13. *Световен ден на ходенето - 500 лв.*
14. *Състезание по джудо за подрастващи - 690 лв.;*
15. *Турнир по брейк за деца-950 лв.;*
16. *Спортно мероприятие за 1 юни Ден на детето под мотото „Децата и природата“ - 600 лв.;*
9. *Възпоменателен турнир по тенис на маса - 500 лв.;*
10. *Спортно туристическа проява „С Буйна кръв-опознай Лудогорието“ - 300 лв.;*
11. *Волейболна лига за ученици - 500 лв.;*
12. *Благотворителен турнир по мини футбол „Да помогнем на децата сираци от ЦНСТ, SOS детски селища да спортуват и общуват помежду си“ - 610 лв.*

- **2 000 лв. финансов резерв за награди за високи постижения и резултати за спортисти и треньори.**

С парични средства в размер **2 000 лв.** за високи постижения и резултати в направление детско-юношески спорт, ветерани, бяха наградени следните състезатели:

1. **Лъчезар Вълчев-1000 лв.**

За постигната европейска титла в дисциплината троен скок на Европейското първенство по лека атлетика за юноши до 18 години, проведено на 4 до 7 юли в Йерусалим, Израел;

2. **Фатме Шабан - 1000 лв.**

За постигнато трето място на Европейското първенство по свободна борба за девойки до 19 години, проведено на 27 юни до 3 юли в гр. Рим, Италия;

Едно от предизвикателствата пред младите хора е да опознаят националните, европейските и световни културни традиции и ценности. В това отношение голяма подкрепа им оказва Регионална библиотека „Проф. Боян Пенев” в град Разград.

Регионална библиотека „Проф. Боян Пенев” - Разград (РБ) по силата на Закона за обществените библиотеки (в сила от 06.07.2009 г.) е основен образователен, информационен, културен и просветен център с местно значение, организация, която е създадена, подкрепяна и финансирана от обществото чрез местната, регионалната или националната власт. Тя осигурява достъп до знание, информация, учене през целия живот и творби на въображението чрез разнообразие на ресурси и услуги и е общодостъпна за всички членове на обществото, независимо от техните раса, националност, възраст, пол, религия, език, специални потребности, икономически или трудов статус и образователно ниво. Тя събира, обработва, организира, съхранява и предоставя за обществено ползване печатни и други произведения и информация, включително за книжовното и литературното културно наследство. Осигурява правото на гражданите на равнопоставен и свободен достъп до библиотечно-информационното обслужване. Съдейства за изграждането на гражданското и информационното общество като предоставя безплатно основни библиотечни услуги.

Мисия на библиотеката е насърчаване на четенето, за съживяване на интереса към книгата и литературата, за повишаване на качеството на четенето преди всичко на децата и учениците. Затова в дейността си РБ превръща четенето в ценност и необходимост за развитието не само на обществото, но преди всичко за формирането на отделната личност. Децата могат да насърчат и родителите си и други възрастни да ползват библиотеката. **Важно е до библиотеката да имат достъп и децата, които срещат трудности при обучението по четене,** за да получат материали, които могат да им бъдат от помощ. Така библиотеката става естествен посредник между семейството и училището и подпомага образованието на децата и учениците, с цел насърчаване на четенето и повишаване на грамотността, формиране на умения за търсене и ползване на информация у децата и учениците, изграждане на навици за непрекъснато самообразование. Чрез организираните посещения в библиотеката като част от обучението по задължителната програма, както и по време на провеждането на заниманията по интереси, на базата на предложените културно-образователни инициативи, програми и проекти, се изгражда отношение към културата като цяло и се придобиват по-задълбочени познания в областта на литературното наследство и съвременната литература. По този начин се насърчават творческото мислене и креативността на децата и учениците. Така се създава активна мрежа от споделени ресурси, които се ползват от всички ученици, за разширяване на образователната среда на учениците за тяхното пълноценно развитие.

Обогатяването и модернизирването на образователната среда, в партньорството с библиотеката като културна институция, цели повишаване качеството на училищното образование чрез създаване на среда за активно учене в ново, по-различно културно-информационно пространство.

По традиция своята **първа екскурзия в Детски отдел на библиотеката**, провеждат малки любознайковци от началните училища в Разград. По време на своята екскурзия в библиотеката те научават много интересни факти за ползването на книжките, както и за богатата палитра от различни по жанр издания. По традиция своята първа среща с писаното слово и книжките имат и децата от детските градини в града, организирано като посещение в Детски отдел на библиотеката така и чрез посещение на библиотечни специалисти в детските градини.

Проведоха се много **„Изнесени уроци”** с ученици от различни класове и училища по повод отбелязване на исторически събития и бележити дати, които могат да се проведат както в РБ, така и библиотечни специалисти да посещават училищата на място.

Като част от традиционните инициативи са и **творческите срещи** с любими автори на малки и големи. Такива срещи се запомнят, защото всеки автор носи своята специфика, пренася децата в своя творчески свят, среща ги със своите герои.

Чрез индивидуален подход, в зависимост от възрастта на аудиторията, всеки автор потапя децата в своята реалност и ги прави съпричастни на неговите разказани истории или споделени емоции и чувства. **Деца с изявени таланти** участваха в **литературни творчески срещи с писатели, поети от региона и страната**. Участието на такива деца в този тип срещи и като КО- водещи с организаторите. Участие в такива срещи на деца с изявени таланти в литературни творчески срещи с писатели, поети от региона и страната имаше и в **съпровод на тяхно изпълнение** на определен музикален инструмент (паяно, цигулка, гайда и др.) организираното от библиотеката мероприятие. Участваха и деца с **танцови способности в литературни творчески срещи** с писатели, поети от региона и страната, като част от организираното от библиотеката мероприятие.

Всяка година традиционно РБ участва със свои инициативи с участие на деца и ученици в **Националния Маратон на четенето** (2 до 23 април **Международният ден на детската книга** – 2 април, **Международният ден на книгата и авторското право** – 23 април и националният „Маратон на четенето“). Маратонът на четенето е инициатива на ББИА (Българската библиотечно – информационна асоциация) и българските публични библиотеки в партньорство с общини и културни и образователни институти. В хода на Маратона се насърчава четенето и общуването с книгите – носители на непреходните ценности в човешката история и култура.

Участие в **Национална библиотечна седмица** (11-15 май) на деца и ученици с различни инициативи, свързани с ролята и мястото на библиотеката за поощряване интереса към четене и творчество. **Инициативата се провежда в рамките на проекта на ББИА „Библиотеките – вдъхновение и учене през целия живот за всички“** да а се постигне по-добро разбиране за ролята на обществените библиотеки в ученето и творчество през целия живот, което да доведе до утвърждаването им като фактор в постигането на стратегическите цели и приоритети на Националната стратегия за учене и творчество през целия живот. В нея активно се включват деца в предучилищна възраст, ученици от началния етап на образованието, юноши и младежи от училища и детски градини от област Разград.

Много съвместни инициативи с ученици от началните класове от училищата в града се проведоха по повод на **кампанията „Походът на книгите**, която се осъществява за поредна година с основна цел да повишава и насърчава интереса на децата към четенето и книгите. „Походът на книгите” се организира от Асоциация „Българска книга”, в партньорство с Министерство на образованието и науката.

Партньорството с Асоциация „Българска книга” е в синхрон с модул „Библиотеките като образователна среда”, който дава възможност за реализиране на съвместни инициативи между училища и обществени библиотеки през учебната година, с цел да се създаде интерес и любов към книгата, да се формират навици за четене и умения за учене през целия живот, да се формира отношение към културата като цяло, за подкрепа на грамотността, културата и образованието. Целта на кампанията е да повиши интереса към четенето на книги сред децата и юношите, както и да информира обществото като цяло по отношение на темата за грамотността сред най-малките.

Всяка година РБ номинира и избира своя **Читател на годината** – читатели прочели най-много книги от фонда на библиотеката. **Библиотекар за един ден**, поемайки функциите на работещите в Детски отдел госпожи – да подкрепят и търсят книжки, да отговарят на изискванията на малките читатели – посетители на Детски отдел, техни връстници. Да потънат в тайните на книгохранилищата и се омагьосат от духа и магията на книгите.

РБ има богат празничен календар, с много изненади за най-малките си читатели. По стара традиция РБ организира за своите малки, големи и още по-големи читатели и приятели **Творческата работилница „Коледна магия”, „Работилница за мама”**. Творческа работилничка за изработване на красиви мартенички и творческото ателие „Капанска шевица”.

Тези инициативи винаги са съпътствани с богата изложба от тематични книжки от фонда на библиотеката. Наред с българските заглавия се предлагат и тематични чуждоезикови книги, с които да упражнят знанията си и насладят на многообразието от илюстрации.

Библиотеката насочва вниманието си към всички възрастови групи: към **децата с проблем**, в неравностойно положение, със специфични нужди. Защото е важно децата с увреждания да знаят, че техният проблем е преодолим, че могат да бъдат деен участник във всичко, което се случва около тях. Важно е от ранна възраст да възпитаваме децата в толерантност. Традиционно в Детски отдел гостуват **деца от дневен център „Емилиян”, деца със СОП**, които провеждат изнесени уроци по различни предмети, участват в творческите работилници по повод различни празници, изнасят своя музикално - артистична програма за Деня на будителите, Трети март, Денят на Разград и др. **Издават им се безплатни читателски карти.**

Всяка година по инициативата на РБ „Проф. Боян Пенев” за периода от юли - август много деца на възраст от 2 до 14 години посещават **Лятната читалня „Приказно лято”** в Детския отдел, както и в съпътстващите занимания. Интересът към проекта нараства с всяка изминала година, което го прави устойчив във времето.

За да бъде в крак с новото време, за да отговаря на днешните потребности на най-малките си читатели, освен традиционните инициативи Детски отдел включва в своя календар и въвежда много нови форми. Една от тях е **фентъзи - игрите**. Участниците влизат в ролята на смели герои - рицари, магьосници, чудовища, научават и нови думи на английски език, които ползват в хода на играта. Фентъзи - игрите предизвикват изключително голям интерес у малките любознайковци. Развиват тяхното креативно мислене, въображение и творческа фантазия. Част от тази инициатива е провеждането в Детски отдел на **Нощ на книгите за Хари Потър**. Основната цел на интересното събитие от една страна да се отпразнува световно известната поредица на писателката Дж.К. Роулинг, а от друга - да се насърчат децата да четат.

Голям интерес предизвиква информационното занимание **„Забавно програмиране с роботчетата Финч и пчелата – робот, кодиране с Морзовата азбука и демонстрации на 3D печат**. Библиотеката разполага с шест роботчета Финч, които са дарение от Посолството на САЩ в България и фондация „Глобални библиотеки - България”. Основното предназначение на роботчетата е да подпомагат овладяването на различни езици за програмиране при обучението по компютърно моделиране и информатика, чрез което децата развиват своето логическо и стратегическо мислене, въображение и компютърни умения.

Библиотеката разполага и със специално обособен кът - **Тийн зона**, с обособена за тийнейджърите литература, компютър, където младите хора могат да се срещат, разговарят, провеждат уроци и учебни занимания.

Още много инициативи традиционни и иновативни, могат да се изброят като част от богатата дейност на РБ: състезания, викторини, щафетно четене на двуезични книги, европейски ден на езиците, ден на приятелството, Денят на Европа, 1 юни – денят на детето, 24 май - Денят на славянската писменост и култура, европейски дни на наследството, пясъчни рисунки в Детски отдел и други.

С радост отчитаме факта, че в съвременното ни мобилно общество, когато и най-малките деца с лекота боравят с компютъра и мишката, четенето на книги не отстъпва по значение на новите технологии.

Двадесет и пет читалища в община Разград съхраняват традициите и културата в населените места, работят за развитие на таланта, творчеството и любителското изкуство и със своята дейност се утвърждават като съвременни културно - информационни центрове. В малките населени места те са единствената културна, образователна и информационна организация с изключително значение.

Чрез дейностите, които развиват, читалищата играят съществена роля за подпомагане развитието на интересите, способностите и творческия потенциал на децата и учениците в община Разград. Предоставяйки ресурси и услуги, предлагайки сигурно и гостоприемно пространство за всички на равни начала, те са едновременно портал за знания и пространство за творчески занимания и катализатор за промени.

Библиотечната дейност е една от основните функции на читалищата в община Разград. Усилията на читалищните ръководства са насочени към създаване на условия за превръщане на библиотеките в съвременно, достъпно и приятно място за подрастващите.

През 2021 г. пандемията от COVID -19 и изолацията на хората превърна четенето в ключов инструмент за повишаване на знанията, а работата на библиотеките, дори в дистанционен режим, придоби огромно значение. Ограниченият достъп до културни продукти и услуги и наложените противоепидемични мерки засилиха ролята на читалищните библиотеки като центрове на местната общност.

Насърчаването на четенето сред децата и учениците и повишаване нивото на грамотност е една от най-важните задачи на читалищните библиотеки в община Разград. Библиотечните инициативи спомагат за насърчаване и стимулиране у подрастващите на интерес към библиотеката, книгите и четенето, повишават нивото на информираност, подпомагат учебния процес, съдействат за повишаване на грамотността и формиране на култура на четене у подрастващите.

Наложените ограничителни мерки, физическата и социална дистанция през отчетния период (2021 г. и 2022 г.) **предизвикаха необходимост от трансформация на библиотечното обслужване и формите на работа в читалищните библиотеки, при активно използване на онлайн услуги и електронни ресурси.**

Въведоха се нови методи и форми на работа в библиотеките. Провеодоха се онлайн конкурси, използваха се предимствата на социалните мрежи като информационен канал, реализираха се множество участия и библиотечни инициативи за деца. Всичко това доведе до необходимост от технологично обновяване на читалищните библиотеки. Читалищните ръководства обърнаха по – сериозно внимание на техническото обезпечаване и модернизирани на обществените библиотеки.

През 2021 г. Община Разград отново подкрепи процеса на модернизирани на обществените библиотеки чрез реализирането на процедура за финансова подкрепа на читалищната дейност.

Със средства от бюджета на община Разград и в изпълнение на Годишната програма за развитие на читалищната дейност през 2021 г., 12 читалища получиха целеви средства за модернизирани и технологично обновяване на обща стойност 5 364 лв.

Средствата бяха изразходвани за закупуване на компютърна техника и периферни устройства, необходими за подпомагане на библиотечно – информационната дейност.

През 2022 г. 5 читалища спечелиха средства по процедурата за закупуване на компютърна техника и периферни устройства с цел подобряване на библиотечното обслужване; 7 читалищни библиотеки предоставиха иновативни библиотечни услуги, компютри и достъп до Интернет в изградените информационни центрове по програма „Глобални библиотеки България“.

Разнообразните дейности и форми на работа, които предлагат читалищните библиотеки от община Разград съдействат за разширяване на знанията и повишаване на любознателността на децата и учениците и за преодоляване на неграмотността. Читалищните библиотеки по места организират и провеждат множество инициативи за популяризиране на библиотеката като място, в което се насърчава мисленето, въображението и творчеството. *В партньорство с учебните заведения се реализират*

съвместни инициативи с цел създаване на интерес и любов към книгата, формиране на навици за четене и умения за учене през целия живот, формиране на отношение към културата като цяло. Библиотеките предлагат на децата и учениците богат и актуален на търсенето библиотечен фонд, като непрекъснато се търсят се възможности за неговото текущо обновяване.

През 2021 г. 16 читалищни библиотеки обновиха литературата си със средства по програма „Българските библиотеки – съвременни центрове за четене и информираност“ на Министерство на културата. Приоритет на програма „Българските библиотеки – съвременни центрове за четене и информираност“ на Министерство на културата. е обновяване на библиотечните колекции с цел насърчаване на интереса към книгата и четенето и съдействие за развитие на библиотеките като основни центрове за духовност, придобиване на знания и информация.

12 читалища обновиха през 2022 г. библиотечните си фондове със средства по програмата на обща стойност 16 689.56 лв. и получиха възможност да разширят обема на предлаганата литература, от която се нуждаят подрастващите. *Преобладаваща част от новата литература е в помощ на учащите се. Читалищните ръководства работят в партньорство с учебните заведения по отношение обновяването на библиотечните фондове, като новата литература е съобразена с потребностите на децата и младежите.*

Традиционно читалищните библиотеки се включиха в национални инициативи и кампании - Маратон на четенето, Седмица на детската книга, Международен ден на книгата, литературни четения, инициатива „Библиотекар за един ден“ и др. По случай национални и международни празници бяха подготвени информационни табла, тематични витрини и др.

Читателските клубове към библиотеките дават поле за изява и обединяват деца и ученици с интерес към книгите, четенето и литературата. Бяха организирани литературни конкурси, изложби, четения. Текущо се реализират инициативи, които стимулират мисленето, таланта, креативността и насърчават на четенето. В клубовете децата имат възможност да разгърнат своя потенциал и умения да разказват, да изслушват, да се аргументират, да дават обратна връзка, да общуват пълноценно и ефективно. Заниманията в клубовете са изключително важни за подобряване на изразните умения, концентрацията, развиване на уменията за работа в екип, творческия талант и въображението.

През летния период в читалищните библиотеки се предлагат множество занимания по интереси. Организират се различни начинания в помощ на децата и учениците, запознаване с книжното богатство и информационните възможности на библиотеката, открити уроци, конкурси, литературни четения, изложби, художествени ателиета, викторини, витрини, представяния на нови книги, лятна академия със специални занимания, съобразени с възрастовата специфика. Организират се читални на открито.

Читалищата и библиотеките се превръщат в привлекателно място за игра, четене, споделяне, изява и пълноценно прекарване на свободното време на подрастващите.

Извънкласните дейности в читалищата предоставят нова социална среда на децата и учениците. В читалищните занимания участват деца от различни училища, което дава възможност за по – широки контакти.

Чрез участие в читалищните форми, в неформална среда, при по – свободно общуване, децата придобиват увереност, че са талантиливи, способни, умни и сръчни. В зависимост от заниманията, децата развиват нови компетентности. Заниманията в читалищата стимулират инициативността и развитието на творческите умения на децата и учениците, като им предлагат разнообразни форми за осмисляне на свободното време и занимания, чрез които да усъвършенстват таланта и заложите си.

Организирант се творчески ателиета по приложни изкуства, в които се изработват накити, предмети от бита, използват се различни техники и материали.

Към читалищата в община Разград са сформирани кръжоци, клубове и школи по живопис, клубове по литературни и спортни занимания, за компютърно обучение и др. През 2021 г. към читалищата функционират 13 на брой временни и постоянни клубно – кръжочни читалищни форми за деца и ученици, в които са обхванати 108 участника.

Отпадането на ограничителните мерки и дистанция през 2022 г. повлияха благотворно върху клубно – кръжочната работа в читалищата от община Разград. 21 клубно – кръжочни форми предлагат занимания на 185 деца и ученици. Всички тези форми имат важно значение за социализирането и израстването им.

Сред основните направления в традиционната читалищна работа е създаването на условия за творческа изява на деца и млади хора. През 2021 г. 12 читалища осигуряват подкрепа за личностно развитие на децата и младежите от община Разград и развиват уменията им в областта на музиката, танца, театъра и др. чрез 19 на брой художествени формации с 344 деца и младежи. Предлагат се занимания по пеене, български народни танци, балет, модерни и характерни танци и др. Изучават се музикални инструменти, театър, народни обичаи.

През 2021 г. читалищните ръководства са осигурили възможност за участие и подкрепа на деца и ученици с изяви дарби в 43 културни събития с местен и регионален характер, 4 престижни национални конкурси и фестивали в страната. 6 на брой са онлайн участията на таланти деца и младежи.

Младежка формация за театър „Импулс“ при НЧ „Развитие 1869“ се представи достойно в Националния фестивал на детско-юношеското театрално творчество „Малкият принц“ в гр. Велико Търново с постановката „Трудно е да кажеш сбогом“ от Миро Гавран.

На 6 юни 2021 г. в гр. Велико Търново се проведе Вторият кръг на престижния Международен конкурс „Звукът на времето“. Младите изпълнители от Музикална школа „Илия Бърнев“ които успешно се представиха на първи кръг, проведен в дигитална среда, завоюваха престижни места и в присъствения конкурс.

На изключителен интерес се радват годишните продукции на таланти деца от школите по пиано, цигулка и класическа китара. На 18 и 19 септември 2021 Народно читалище „Развитие 1869“ предостави своята сцена на изяви, млади таланти – участници в Осми Национален конкурс за млади пианисти „Димитър Ненов“.

Три награди завоюва Балетната школа в надпревара с 4000 участници, (сред които и училища по изкуствата), в юбилейния XV Национален конкурс „България танцува“, който се проведе в дигитална среда на 27 и 28 ноември 2021. В чест на Деня на народните будители Балетната школа при Народно читалище „Развитие 1869“ бе удостоена с наградата на името на възрожденеца Никола Икономов. Школата е един от класическите символи на първия културен институт в Разград, който развива таланта на деца и младежи с дарба в изкуствата и в продължение на 46 години в нея се обучават деца – предимно момичета и по-малко момчета, на възраст от 5 до 19 години.

За периода 1975-2021 г. в Балетната школа с класически профил са обучавани близо 4000 деца. Формацията е изключителен пример за устойчивост във времето и постижения, доказани с многобройни награди от международни и национални конкурси и фестивали. Възпитаници на Школата по балет са деца от всички детски градини и училища на града, както и деца от град Попово, село Самуил, Цар Калоян, Исперих, Острово и Глоджево.

През 2021 г. малките таланти от Детска певческа група „Изворче“ към НЧ „Извор - 1936 г.“, с. Липник се представиха отлично в три престижни събития - Международен дистанционен фестивал „Бои на Испанско слънце“, гр. Барселона и Национален онлайн събор за автентичен фолклор „От извора“ с. Труд. Детска танцова формация „Искрици“

към НЧ „Просвета – 1895 г.“, с. Топчии се представи успешно в Детски фестивал „Като звездите“, проведен в гр. Разград под патронажа на президента на Р България.

Възможност за изява на таланта и творчеството предоставят и множество атрактивни събития от културния календар на Община Разград. Над 230 участника от 25 читалища от общините Разград, Исперих, Кубрат, Лозница, Завет и Самуил се включиха във фестивал „Читалищата – живото наследство на България“, който се проведе през м. юни в АР „Абритус“. Събитието се организира от Регионален експертно – консултантски и информационен център „Читалища“ Разград и Община Разград. С преобладаващо участие на детски и младежки формации бе представено културното и етническо многообразие на Лудогорието. Интерес предизвикаха организираните арт работилнички за изработване на капански китки, плетива, апликации с фолклорни мотиви, накити и други.

Изключително атрактивно бе участието на МФТ „Импулс“ и Балетната школа във Фестивала на нематериалното културно наследство „Бели нощи“, организиран от Община Разград.

ДТС „Капанче“ и Средношколски състав при НЧ „Напредък 1901“, гр. Разград представиха по блестящ начин фолклорното ни богатство на традиционния Капански събор в с. Гецово.

През 2022 г. читалищата продължиха да предоставят възможности за изява на деца и младежи чрез дейността на 22 художествените формации с 432 участника. Реализирани са участия в 5 събития с международен характер в страната, 8 изяви на национално ниво, 20 регионални и 56 местни изяви. Осъществено е 1 участие в международен фестивал извън страната.

Танцова формация „Веселие“ към НЧ „Просвета 1919 г.“ с. Пороище завоюва бронзов медал и диплом в Международен фолклорен фестивал „От Дунав до Балкана“ гр. Борово, област. Русе.

Танцова формация „Топчийски искри“ при НЧ „Просвета – 1895г“, с. Топчии спечели второ място във II Международен етнофестивал ”Зазоряване”, гр.Исперих, както и златен медал от участието си в XII Национален събор на българското народно творчество - Копривщица 2022.

Детската вокална група и Гайдарската група към НЧ „Напредък 1901“ спечелиха престижни отличия във Фестивал „Като звездите“, Национален събор на читалищата, гр. Бяла, Национален фестивал „Андъка пее и танцува, а сърцето ми лудува“ с. Кметовци, област Габрово.

Детска танцова студия „Капанче“ спечели златен медал от Национален събор на читалищата, гр. Бяла, представиха достойно Разград и в Международен фолклорен фестивал в гр. Слобозия, Република Румъния.

Най – новата читалищна формация в община Разград - Детски танцов състав „Гецовлийчета“ към НЧ „Просвета 1883“ с. Гецово участва във Фестивал „Читалищата – живото наследство на България“ гр. Разград, общоградски концерт, посветен на Деня на детето и Благотворителен концерт по случай 21 ноември – Ден на християнското семейство, организиран от Федерацията на жените и РЕКИЦ „Читалища“.

През 2022 г. Специалната награда на Кмета на Шумен и още призови места в конкурса „Децата на България пеят, танцуват, рисуват“ завоюваха млади пианисти от Музикална школа „Илия Бърнев“ към НЧ „Развитие 1869“. В събитието се представиха 800 деца и младежи от 5 до 19 годишна възраст, в три раздела: „Музика“, „Надиграване“ и „Визуални изкуства“.

През 2022 г. талантливите изпълнители от класа по вокално майсторство на Детелина Тодорова отново завоюваха награди в престижния Международен конкурс за вокална и инструментална музика „Звукът на времето“ във Велико Търново, където се състезаваха с 550 участници от България, Румъния, Япония, Южна Корея, Турция.

Възпитаници на МШ „Илия Бърнев“ към НЧ „Развитие 1869“ взеха участие в концерт „Звуците на любовта“, както и в тържествата, посветени на Заговезни, в традиционните благотворителни инициативи, организирани от Федерацията на жените и РЕКИЦ „Читалища“.

Традиционно Балетна школа се включи в множество благотворителни инициативи и празници на образователни и културни институции: Коледен концерт по случай патронния празник на ПППЧЕ „Екзарх Йосиф“, юбилеен концерт на ППМГ „Акад. Никола Обрешков“, благотворителен концерт „Заедно за Милен“, благотворителен концерт на Федерацията на жените с благородната цел за подпомагане на младежи в неравностойно положение, юбилеен концерт на танцова формация „Еми денс“, благотворителен концерт, посветен на Музикалния дом, благотворителен концерт, посветен на Деня на семейството, Концерт за обитателите на Дома за стари хор и др.

6.2.ОБЩИНА ИСПЕРИХ

Описние на наличните форми на обща подкрепа

Общата подкрепа отговаря преди всичко на нуждата от превенция и навременно разпознаване на трудности в ученето при децата и учениците и на нуждата от разпознаване на дарбите на децата. В резултат от наблюденията си учителят организира преподаването съобразно потребностите и силните страни на децата и учениците. Успява аргументирано и навреме да посрещне със своето преподаване първите признаци на затруднения в ученето на всяко дете, както и да отдели допълнително внимание на децата, които се развиват в конкретна област на знанието, спорта или изкуствата, така че те да разгърнат своя потенциал.

Общата подкрепа включва и всички допълнителни дейности, които помагат на децата и учениците да се развиват и учат – дейности за мотивация, допълнително обучение, превенция на психичното здраве, превенция на насилието и тормоза, политика за позитивна дисциплина, кариерно консултиране, здравна грижа, асистирание и прочие, които се изпълняват от помагачи и допълнителни специалисти в детската градина и в училището и от неспециализирания персонал.

В хода на изготвяне на Анализа по смисъла на чл.178, ал.1 от ЗПУО стана ясно, че учителите използват активно в своята работа различните видове форми на обща подкрепа за личностно развитие:

- екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти – основно организационно средство за обсъждане на дейностите за обща подкрепа, в които се включват децата и учениците, за обмен на информация и добри практики между учителите;
- допълнително обучение по учебни предмети при условията на закона – осигуряване условия за допълнително обучение на учениците съобразно индивидуалните им интереси и потребности с цел развиване на способностите им, инициативността и предприемчивостта им; често се осъществява благодарение на одобрени проекти към МОН;
- допълнителни модули за деца, които не владеят български език – поради наличието на деца билингви основен приоритет в работата на педагозите е осигуряването на допълнително обучение за усвояването на българския книжовен език с цел подпомагане на образователната интеграция (Глава втора от ЗПУО);
- консултации по учебни предмети – достъпно за всички ученици;

- кариерно ориентиране – включва дейности за информиране, диагностика, консултиране, посредничество и проследяване с оглед подпомагане на учениците в техния самостоятелен и осъзнат избор на образование и/или професия и осъществяване на връзка между училището и пазара на труда; в предучилищното образование се осъществяват взаимно допълващи се дейности за запознаване с професии чрез формите на педагогическото взаимодействие, по време на игра и на дейности по избор на детето, чрез провеждане на срещи с родители с различна професионална квалификация и други;

- занимания по интереси – включват:

- дейности за стимулиране развитието на личностни качества, социални и творчески умения и изяви на способностите в областта на науките, технологиите, изкуствата, спорта, глобалното, гражданското, здравното и интеркултурното образование, образованието за устойчиво развитие, както и за придобиване на умения за лидерство;

- дейности, свързани с образователни, творчески, възпитателни, спортни и спортно-туристически участия и изяви по проекти, програми и други на общинско, областно, национално и международно равнище;

- обучение по учебни предмети и модули, както и участие в дейности, чрез които се придобива допълнителна подготовка от учениците, определена в съответствие с чл. 85, ал. 3 от ЗПУО.

Чрез заниманията по интереси се подкрепя развитието на ключовите компетентности на учениците в областта на математиката, информатиката, природните науки и технологиите и се подпомага професионалното ориентиране на учениците. Развива се интегрирането на ключовите компетентности, възпитанието в ценности, патриотичното, гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното възпитание, насърчаването на иновациите и креативното мислене на децата и учениците.

- библиотечно-информационно обслужване – училищата осигуряват свободен достъп на учениците до информация в библиотечния фонд и в глобалната мрежа с цел изграждане на навици за четене и компетентности за търсене и ползване на информация. Чрез библиотечно-информационното обслужване се изграждат навици за непрекъснато самообразование и се мотивира личностното израстване и гражданската отговорност;

- грижа за здравето – осигурява се въз основа на информация от родителя за здравословното състояние на детето/ученика и за проведени медицински изследвания и консултации; създадени са условия за достъп на децата и учениците до медицинско обслужване;

- поощряване с морални и материални награди – при постигнати добри постижения в обучението, в заниманията по интереси и за участие в конкурси и състезания;

- дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение – провеждат се тренинги с родители, ролеви игри с децата за разпознаване и овладяване на различните емоции, усвояване на определен модел на поведение и др.; в детските градини е осигурен психолог, който осигурява психологическа подкрепа на всички участници в образователния процес, предоставя методическа помощ на учителите за превенция на тормоза и насилието и за преодоляване на проблемното поведение на децата и учениците; извършва групова работа с децата; при необходимост работи със средата, в която е детето – семейството, връстниците;

- ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения – осигуряване на консултации и допълнително обучение по учебни предмети при условията на ЗПУО;

- логопедична работа – при установяване на необходимост.

3.2. Описние на наличните форми на допълнителна подкрепа:

Допълнителната подкрепа за личностно развитие съгласно чл.187, ал.1 включва:

1. работа с дете и ученик по конкретен случай;
2. психо-социална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна рехабилитация, рехабилитация на комуникативните нарушения и при физически увреждания;
3. осигуряване на достъпна среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти;
4. предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за учениците със сензорни увреждания;
5. ресурсно подпомагане.

3.3. Дейности на учебните заведения и общинска администрация в подкрепа на личностното развитие на децата и учениците

Отчет на образователните институции в община Исперих за 2021/2022 учебна година и 2022/2023 учебна година

Таблица: Детски градини

Учебна година	Създаден екип за подкрепа	Създаден план за подкрепа	Брой форми за осигуряване на обща подкрепа	Брой деца, получаващи обща подкрепа
2021/2022 учебна година	да	да	4	667
2022/2023 учебна година	да	да	4	664

Учебна година	Брой деца, на които, след извършена оценка на индивидуалните потребности, е одобрена или отказана доп. подкрепа от РЕПЛРДУСОП		Брой деца със СОП, участвали в конкурси, състезания, изяви	Брой деца със СОП, с осигурена доп. подкрепа от други институции	Брой психолози /на щат в Общинска администрация/	Брой логопеди на щат в ДГ	Осигурен достъп за хора с увреждания	Осигурено медицинско лице
	одобрена	отказана						
2021/2022	9	-	4	9	1	-	-	да
2022/2023	10	-	-	8	1	-	-	да

Таблица: Училища

Учебна година	Брой ученици, участвали в състезания, конкурси и олимпиади	Брой ученици с изявени дарби, класирани на призиви места в национални и международни конкурси, олимпиади и състезания
2021/2022 учебна година	673	40
2022/2023 учебна година	726	29

Учебна година	Създаден екип за подкрепа	Създаден план за подкрепа	Брой форми за осигуряване на обща подкрепа	Брой деца, получаващи обща подкрепа
2021/2022 учебна година	да	да	6	1857
2022/2023 учебна година	да	да	6	1941

Учебна година	Осигуряване на допълнително обучение по предмети	Брой ученици с осигурено допълнително обучение по предмети	Брой ученици, включени в консултации по уч. предмет	Брой ученици, ползващи и библиотечни услуги	Брой ученици, получили стипендии	Брой ученици, поощрени с морални и материални награди	Сформирани групи за занимания по интереси
2021/2022	да	175	1124	687	278	512	71
2022/2023	да	92	1032	682	243	480	77

Учебна година	Брой ученици, на които след извършена оценка на индивидуалните потребности, е одобрена или отказана доп. подкрепа от РЕПЛРДУСОП		Брой ученици със СОП, участвали в конкурси, състезания, изяви	Брой ученици със СОП, с осигурена доп. подкрепа от други институции	Брой ресурсни учители на щат в училището	Брой психолози на щат в училището	Брой логопеди на щат в училището	Брой педагогически съветници на щат в училището	Осигурен достъп за хора с увреждания	Осигурено медицинско лице
	одобрена	отказана								
2021/2022	63	-	55	11	5	2	1	1	в 3 институции	да
2022/2023	77	-	43	13	5	2	1	1	в 3 институции	да

3.4. Работа по проекти като част от общата и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците

Община Исперих, детските градини и училищата на територията на общината реализират възможностите за участие в национални и европейски проекти и програми с цел:

- осигуряване на подкрепяща среда за обучение и възпитание на децата и учениците със СОП и с изявени дарби;
- намаляване на неравенството и социалното изключване и създаване на условия за активно приобщаване на децата от социално уязвими групи;
- намаляване броя на необхванатите и отпадащи деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст;
- предотвратяване рисковите фактори, които могат да повлияят на възпитанието и обучението на децата и учениците;
- прилагане на интерактивни методи за засилване мотивацията за включване в училищния живот;
- изграждане на модерна материална база;
- привличане на родителската общност в образователния процес;
- насърчаване и развиване на творческите заложби и потребности на деца с изявени дарби;
- осмисляне на свободното време на децата и учениците чрез насочването им към дейности за развитие на индивидуалните им таланти и интереси.

Таблица: *Проекти и национални програми, които детските градини и училищата на територията на Община Исперих са изпълнили/изпълняват през 2021/2022 и 2022/2023 уч. години*

Наименование на проекта/програмата	Цел	Брой институции
Схема „Училищен плод“	Основната цел, която е заложена в прилагането на схема „Училищен плод“, е грижата за здравето на децата , а именно да се увеличи делът на плодовете и зеленчуците в храненето на децата, особено във възрастта, когато се оформят хранителните им навици.	21
Схема „Училищно мляко“	Схемата се прилага с цел да се насърчат здравословни хранителни навици още в най-ранна възраст.	21
Постановление № 46 на МС от 19.03.2020 г. за определяне на минимални диференцирани размери на паричните средства за физическа активност, физическо възпитание, спорт и спортно-туристическа дейност на деца и учащи в институции в системата на предучилищното и училищното образование и във висшите училища	Целта е да се засили интересът на учениците към различните видове спорт и да се разшири броят на обхванатите в спортни игри деца и ученици.	23

<p>Проект „Образование за утрешния ден“</p>	<p>Проектът цели отваряне на образованието и образователните институции към дигиталните технологии чрез внедряването на нови решения за по-добро персонализирано обучение, което да позволи на учителите да прилагат по-точни и ефективни подходи към всеки отделен учащ и повишаване на мотивацията чрез насърчаване на самостоятелното обучение и самооценка, включително извън класната стая. С изграждането на облачна среда и въвеждането на единна платформа за образователни услуги и съдържание ще се ускори процесът на дигитализация на българската образователна система и ще се улесни комуникацията между преподаватели и родители. Чрез реализацията на проекта ще бъде осигурена поддържаща квалификация за учителите, преподаващи в областта на STEM, както и ще бъдат създадени условия за развитие на нови и утвърждаване на изградени дигитални компетенции и знания. Предвижда се разработване на дигитално образователно съдържание като електронни учебници и е-помагала по учебни предмети, интерактивни и мултимедийни уроци, образователни приложения и игри, тестове и др., както и повишаване на дигиталната компетентност и умения на учениците под формата на извънкласни дейности.</p>	<p>4</p>
<p>Проект „Подкрепа за успех“</p>	<p>Основна цел на проекта е да се подпомогне равният достъп до качествено образование и по-пълното обхващане на учениците в училищното образование чрез дейности за преодоляване на затруднения в обучението и пропуски при усвояването на учебното съдържание, както и за развитие на потенциала и възможностите им за успешно завършване на средно образование и за бъдеща социална, професионална и личностна реализация. Фокусът е насочен към ученици в начален и прогимназиален етап. В зависимост от индивидуалните потребности се извършват дейности за допълване, развитие и надграждане на компетентности, придобити в задължителните часове, както и за мотивиране на учениците за задържане в училище и за предотвратяване на преждевременното напускане.</p>	<p>6</p>
<p>Проект „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“</p>	<p>Целта на проекта е да не се допусне прекъсване на образователния процес и приобщаващото образование в условията на кризи и да се противодейства на риска от отпадане в ситуация на обучение от разстояние. Предвидените дейности са пряко свързани с преодоляване на последиците, предизвикани от пандемията от COVID-19 и са свързани с техническото обезпечаване на образователната система и осигуряване на условия за провеждане на обучение от разстояние в електронна среда, които са определени на база необходимостта от краткосрочното им изпълнение.</p>	<p>7</p>

НП „Отново заедно”	Програмата цели създаване на условия за дейности и комуникация на ученици и учители извън училището и семейство за преодоляване на негативните последици от неприсъственото обучение през последните две учебни години и за подпомагане на социализацията им. Специфични цели: повишаване на интелектуалното, емоционалното, социалното, духовнонравственото и физическото развитие на учениците чрез дейности за тяхната обща подкрепа; опознаване, съхраняване и утвърждаване на българските национални традиции и културни ценности; придобиване на компетентности от учениците, необходими за успешната им личностна реализация и за активния им граждански живот в съвременните общности; укрепване на емоционалното и физическото здраве на учениците и учителите.	3
НП „Заедно в изкуствата и спорта”	Цели на програмата: <ul style="list-style-type: none"> – Осигуряване на условия за личностно развитие на учениците чрез екипно взаимодействие при участието и изявата им в колективни спортове и изкуства, насочени към стимулиране на техните интереси, способности и компетентности. – Засилване на интереса на учениците за участие в групи/отбори за колективни спортове и изкуства и за изяви в областта на танцовото, музикалното и театралното изкуство, както и в областта на спорта; – Насърчаване на работата в екип и подобряване на социалните взаимодействия на учениците; – Изграждане на умения за отговорно и дисциплинирано поведение и за самоконтрол в учениците; – Повишаване на музикалната, танцовата и театралната култура на подрастващите и насърчаване съхраняването и утвърждаването на културните ценности; – Стимулиране на интереса на учениците към богатото музикално, танцово и театрално наследство, както и към колективните спортове; – Развитие на спортните способности на учениците и изграждане на умения за здравословен начин на живот. 	5
НП „Осигуряване на съвременна образователна среда”	Цели на програмата: <ul style="list-style-type: none"> – Обогащане на личната култура на участниците в пътното движение, деца и възрастни; – Формиране на трайна навици за безопасно движение на пътя; – Подобряване на условията за безпроблемно движение/предотвратяване на инциденти на пътя. 	1
Проект „Традициите ни сближават“, финансиран от ЦОИДУЕМ към МОН	Цели на проекта: приобщаване на учениците, за които българският език не е майчин, към училищния живот и образователния процес; учениците да общуват свободно помежду си на български език; активно включване на учениците в различни училищни и извън училищни мероприятия; намаляване броя на изоставащите ученици и свеждане до минимум на безпричинните отсъствия; толерантно отношение към дейностите на „другия“ етнос; изграждане на умения за колективизъм; намаляване на агресията сред учениците; свеждане до минимум на броя на учениците, застрашени от отпадане.	1

<p>Проект „Всеки ученик ще бъде отличник”, Център Амалипе</p>	<p>Проектните дейности са насочени към превенция на отпадането и задържане на ромските деца в училище, увеличаване на броя на реинтегрираните/записаните отново в училище деца. Задълбочаване на сътрудничеството във всяко училище, като се включат повече учители, ученици и родители от едно училище в дейностите по проекта.</p>	<p>1</p>
<p>НП „Заедно за всяко дете“</p>	<p>Общата цел на програмата е повишаване на ефективността в работата на институциите по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст и подобряване на достъпа до предучилищно и училищно образование и качеството му чрез създаване и поддържане на благоприятна образователна среда за стимулиране и устойчиво образователно развитие. Ангажиране на родителите и другите членове на семействата в процеса на обхващане и включване на децата и учениците в системата на предучилищното образование и училищното образование и повишаване възпитателния потенциал на семейството. Изграждане на партньорство с родителите за постигане на полесна адаптация и социализация на учениците в училищната среда; за развиване на положително им отношение към ученето и редовното им посещение в училище; за превръщането на училището в място за диалог.</p>	<p>2</p>
<p>НК „Чиста околна среда“, ПУДООС</p>	<p>Повишаване интереса към познавателната дейност и към проблемите на околната среда. Подобряване на материалната база в лабораторията. Ориентиране на учениците към опазване на неживата природа / вода, въздух, огън, земя, природни явления/ и запознаване със свойствата им и ролята им като решаващ фактор за съществуването на живата природа. Развиване у учениците творческата нагласа и умения за работа в екип на открито. Поддържане на осъзнат интерес и потребност от опазване на природата и формиране на готовност за природосъобразен начин на живот. Приобщаване на родителската общност към идеята и целите на проекта, за постигане на продължаващ ефект и след приключване на проекта. Да се подкрепят и насърчават учениците, ангажирани в дейности, свързани с опазване на околната среда.</p>	<p>2</p>

НП „Информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в системата на предучилищното и училищното образование“	Програмата има за цел да оптимизира процеса на обучение , чрез осигуряване на модерни средства за достъп до образователни ресурси и обучение и да допринесе за устойчивото развитие на мрежовата инфраструктура в училище.	2
Програма Еразъм + КА 1: 2021-1-TR01-KA121-SCH-00001084	Общата цел на програмата е чрез учене през целия живот да подкрепя образователното, професионалното и личностното развитие на хората в областта на образованието, обучението, младежта и спорта в Европа и извън нея, като по този начин допринася за устойчив растеж, качествени работни места и социално сближаване, за насърчаване на иновациите, както и за укрепване на европейската идентичност и активното гражданство.	1
Платформа eTwinning	Споделено лидерство, сътрудничество и споделяне, учениците като двигатели на промяната, приобщаване и педагогически иновации.	1
Проект „С вдъхновение и почит – споделяй и преоткривай наследството на родния край“, Местна инициативна група – Исперих	Засилване чувството за принадлежност към родния край, формиране чувство за принадлежност и местна идентичност.	1
Проект „Младежки инициативи за екологичен преход“, Местна инициативна група – Исперих	Проектът насърчава младежките изяви в конкретни начинания и дава широка публичност на екологичната загриженост и осъзнатост сред младежите към климатичните промени.	1
Проект „Подкрепа за дуалната система на обучение“ BG05M2OP001-2-014-0001	Повишаване на броя на учениците в професионалните гимназии и училищата с паралелки за професионална подготовка, и адаптиране на професионалното образование и обучение към нуждите на пазара; повишаване на дела на завършилите професионално образование, които са започнали работа, свързана с образованието им, в първата година след завършването; подобряване на връзката „ученик – училище – родител – работодател“ и популяризиране на дуалната система на обучение.	1
Проект „Моята култура в звук и образ“, ЦОИДУЕМ	Целта на проекта е въвеждане на интеркултурно образование и превенция на отпадането от училище.	1
Програма „Подкрепяща среда за ромските ученици за придобиване на средно образование“, Асоциация „Интегро“	Учениците получават менторство, подкрепа с храна и с облекло с цел повишаване на мотивацията за завършване на средно образование, практикуване на придобитите знания и подобряване на социалните умения.	1
НП „Квалификация“	Програмата предоставя възможност на учители, директори и други педагогически специалисти да повишат своите компетентности, съобразно професионалния си профил, личния си избор и стратегията за развитие на образователната институция.	1

НП „Бизнесът преподава“	Целта на програмата е повишаване качеството на преподаването и формиране на знания и умения в областта на финансовата грамотност, предприемачеството и STEM компетентностите.	2
Проект „Трапезария топъл обяд“	Осигуряване на топъл обяд на ученици от социално слаби семейства, с цел задържането им в училище.	1
Проект „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“	Основната цел на проекта е навременното ранно обхващане и образователното приобщаване на деца от уязвимите групи в предучилищното образование, подкрепа на достъпа им до качествено образование, подкрепа на социалното им приемане и сближаване за изграждането им като пълноценни граждани и за успешна професионална, социална и личностна реализация.	7
НП „Изграждане на училищна STEAM среда“	Процедурата има за цел чрез създаване на интегрирана учебна среда от ново поколение да се повиши интересът на учениците към науката, технологиите, инженерството и математиката и да се поощри изследователския подход и практическата насоченост на знанията у младите хора.	1
НП „Осигуряване на съвременна, сигурна и достъпна образователна среда“	Цели на програмата: осигуряване на условия за равен достъп до предучилищно и училищно образование и повишаване качеството на образователния процес, както и компетентностите и уменията на децата и учениците; осигуряване на условия за свободен достъп на хора с увреждания и специални образователни потребности до държавните училища и специализираните обслужващи звена чрез изграждане на достъпна архитектурна среда; осигуряване на ефективен пропускателен режим в сградите, по-добра организация на охрана чрез технически средства и подготвени охранители, оптимизирана комуникация с правоохранителните органи и ефективен контрол в случай на инциденти чрез възможност за преглед на записите от видеонаблюдение.	1
НП „Мотивирани учители и квалификация“	Повишаване качеството и ефективността на обучението, възпитанието и социализацията на децата и учениците в образователните институции чрез кадрово обезпечаване, усъвършенстване и обогатяване на ключовите компетентности на педагогическите специалисти и прилагане на система за проследяване на ефекта от обученията за професионално развитие на учителите.	1
НП „Иновации в действие“	Създаване на мрежа от иновативни училища за споделяне и обмяна на опит за поуспешно прилагане на компетентностния подход в обучението и за формирането на ключови умения на XXI век. Осигуряване на целенасочена подкрепа за творчески работещите училища и учители, които търсят и постигат промяна в начина на преподаване и усвояване на знанията и уменията при формиране на компетентности. Подкрепа за работата в класната стая за използване на иновативни и интерактивни методи, за активно взаимодействие с участниците в образователния процес и персонализация на резултатите на учениците. Подпомагането на иновациите в методите на преподаване ще спомогне за по-висока мотивация за учене, поосмислено и трайно знание. Програмата ще подпомага развитието на училищна творческа среда с фокус върху иновативните методи на преподаване – проектно-базираното обучение (ПБО), съвместно преподаване, интердисциплинарно преподаване, както и интерактивни методи за преподаване в хибридна среда.	1

	Развиване на образователната STEM среда за прилагане на нови методи на преподаване с цел мотивиране на учениците за учене, трайно знание и професионална ориентация в областта на високотехнологичните индустрии. Създаване на методология за преподаване в STEM среда чрез интегрирано съдържание по природните науки, дигиталните технологии, инженерното мислене и математиката, квалификация на учителите и нови методи на преподаване, модели за интегрирано знание, ресурси и др.	
НП „Без свободен час“	Осигуряване на непрекъснатост на педагогическо взаимодействие в училищата, ДГ и ЦСОП чрез възстановяване на средства за заплащане на реално взети учебни часове в училище и ЦСОП и астрономически часове в детската градина от педагогическите специалисти, които заместват отсъстващи от работа педагогически специалисти. - Осигуряване на условия за постигане на оптимална организация на обучението на деца и ученици в случаите, когато педагогическите специалисти изпълняват нормата си преподавателска работа в ОРЕС от дома си.	1
НП „Профилактика и рехабилитация на педагогическите специалисти“	Опазване на живота и здравето на педагогическите специалисти, подобряване на тяхното здравословно състояние и превенцията на рисковите социално значими и професионални заболявания. - Ранно диагностициране на възможните усложнения след прекаран COVID-19. - Осигуряване на условия за рехабилитация за възстановяване на здравето на педагогическите специалисти с доказани заболявания.	1
НП „Подкрепа на образователните медиатори и социалните работници“	Намаляване на риска от преждевременно напускане на образователната система на учениците от уязвимите групи; - Формиране на положителни нагласи към образованието от страна на учениците от уязвими групи и на техните родители; - Пълноценно участие в образователния процес и мотивация за активно приобщаване на техните деца в системата на училищното образование; - Оптимизиране на взаимодействието на училището с родителите на учениците от уязвимите групи чрез активното участие на образователните медиатори и социалните работници.	1
НП „Успяваме заедно“	Цели на програмата: изграждане на семейна общност в рамките на детската градина; изграждане на подкрепяща, приемна, безопасна, мултикултурна, интерактивна среда; изработване и прилагане на ефективни мерки за осигуряване на плавен преход на детето от семейната среда към детската градина; споделяне на иновативни практики за провеждане на дейности с децата и семействата в и извън детската градина/училището и за насърчаване на двигателната активност на децата.	1

3.5. Социални услуги в подкрепа на личностното развитие на децата и учениците

3.5.1. Дневен център за деца и/или младежи с увреждания (ДЦДМУ), гр. Исперих.

На територията на община Исперих функционира Дневен център за деца и/или младежи с увреждания. Пред Центъра има изградена рампа за придвижване с инвалидни колички, както и пригодено място за извеждане на разходка. На потребителите с тежки физически увреждания е осигурен специализиран транспорт – извозване от дома до Центъра и обратно. Предлага се междинна закуска и обяд на потребителите с целодневен престой. Центърът

предлага комплекс от социални услуги: назначен е екип от специалисти – рехабилитатор, трудотерапевт, логопед, психолог, педагог, медицинско лице, социален работник, възпитатели, детегледачки.

Специалистите работят комплексно за възстановяване на изгубени социални умения, придобиване на трудови и битови умения, оказват консултативна помощ и подкрепа на семействата с цел ограничаване на социалната изолация и интегрирането им в обществото. 26 са били потребителите на Центъра през 2022 г., 29 са към момента.

3.5.2. Център за обществена подкрепа към КСУДС „Лудогорие“, гр. Исперих

Центърът за обществена подкрепа предлага комплекс от социални услуги за деца в риск и техните семейства.

Основните цели на работа са превенция от отпадане на децата от училище: децата получават съдействие за получаване на образование, за развиване на творческите способности; децата със СОП се включват в групови дейности, оказва им се помощ да се впишат в социалната среда; провеждат се информационни срещи и обучения за деца, родители и учители по теми, свързани с проблемното поведение и неговото коригиране и др.; прави се оценка на риска; оценка на родителския капацитет; оказва се психологическа и педагогическа подкрепа на деца, жертви на насилие, работи се активно с деца с агресивно поведение. Към края на 2022 г. 38 са потребителите на услугата, към момента са 34.

3.5.3. Център за работа с деца на улицата към Комплекс за социални услуги „Лудогорие“

Работата на центъра е свързана с превенция на попадането на деца на улицата и отпадането им от образователната система, социална рехабилитация и интеграция на деца, живеещи трайно или частично на улицата, семейно консултиране и подкрепа, медицински и санитарно-хигиенни услуги. През 2022 г. ползватели на услугата са били 20 потребители, към момента – 19.

3.6. Дейности на читалища и спортни клубове в подкрепа на личностното развитие на децата и учениците

3.6.1. Читалища

24 читалища в община Исперих съхраняват традициите и културата в населените места. Чрез дейностите, които развиват, играят съществена роля за подпомагане развитието на интересите, способностите и творческия потенциал на децата и учениците в община Исперих.

Таблица: *Групи и кръжоци към НЧ „Съзнание – 1891“ – гр. Исперих, брой обхванати деца и ученици*

Група/школа/кръжок	Брой обхванати деца/ученици		
	2021 г.	2022 г.	2023 г.
Детска музикална школа с класове по пиано, китара, солфеж и пеене	10	10	11
Детска танцова формация „Исперихче“	34	25	36
Детска танцова формация за аеробни, зумба и хип-хоп танци	28	28	33
Балетна формация „Форте“	10	10	–
Детска вокална формация „Теменуга“	13	13	13
Кръжок „Художествено слово“	13	13	13
Кръжок „Бит и традиции“	13	13	13
Клуб по карате/джудо	8	8	–
Клуб „Авиомоделизъм“	8	8	–
Детска вокално-театрална група „Усмивки“	–	–	21

Таблица: Участие в конкурси и фестивали на възпитаниците на НЧ „Съзнание – 1891“ – гр. Исперих

Група/ школа/кръ жок	Наименование и вид на конкурса/фестивал (местен, регионален, национален)	Година на участие	Брой участници	Брой участници, класирани на призови места
Детска вокална формация „Теменуга“	II Международен етнофестивал „Зазоряване“ – гр. Исперих	2022 г.	13	5
	Национален песенен фестивал, гр. Тетевен	2023 г.	10	5
	Фестивал «Читалищата – живото наследство на България», гр. Разград	2023 г.	5	няма конкурсен характер
Кръжок „Бит и традиции“	Национален фолклорен фестивал „Море от ритми“, гр. Балчик	2022 г.	13	1

Библиотечната дейност е друга основна функция на читалищата в община Исперих. Една от най-важните задачи на читалищните библиотеки е превръщането им в съвременно, достъпно и приятно пространство за децата и учениците с цел насърчаване на четенето и повишаване нивото на тяхната грамотност.

3.6.2. Спортни клубове

Ежегодно Община Исперих подпомага с финансови средства спортните клубове за подготовка и участие на местни спортисти и отбори в състезания и първенства от държавния и международния спортен календар, за организиране на спортни прояви, за учебно-тренировъчна дейност, за оборудване със спортни екипи, уреди и пособия, за награди и високи постижения.

Спортни клубове на територията на общината:

- СНЦ „Волейболен клуб „Хан Аспарух“ – гр. Исперих;
- СНЦ „Спортен клуб по борба „Осман Дуралиев 2016“ – с. Китанчево;
- СНЦ „Колоклуб „Димитровец“ – гр. Исперих;
- СНЦ „Футболен клуб „Стрела“ – с. Тодорово;
- СНЦ „Футболен клуб „Бенковски“ – гр. Исперих;
- СНЦ „Спортен клуб „Бурдин мотоспорт“ – гр. Исперих;
- СНЦ „Спортен клуб по тенис на маса“ – гр. Исперих;
- СНЦ „Училищен спортен клуб „Васил Априлов“ – гр. Исперих;
- СНЦ „Ученически спортен клуб „Ханове 2018“ – гр. Исперих.

6.3. ОБЩИНА КУБРАТ

1. Дейности на учебните заведения и общинска администрация в подкрепа за лично развитие на децата и учениците.

Дейности от общата подкрепа за лично развитие по чл. 178, ал. 1 на ЗПУО, с които не всички училищата могат самостоятелно да се справят и изискват общинско координиране са:

- кариерно ориентиране на учениците;
- грижа за здравето;
- поощряване с морални и материални награди;
- дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение;
- ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения;
- логопедична работа.

1.1. **Кариерно ориентиране:**

През учебната 2022/2023 година в училищата са сформирани следните групи по НП „Занимания по интереси“:

1. В СУ „Христо Ботев“ град Кубрат :

- Клуб “Биология“ -12 участници
- „Виртуално програмиране“- 15
- Клуб „Европа“ -13
- Клуб „Дигитален свят“ / II клас/ - 20
- „Играя, забавлявам се и уча български език“
- „Да успеем на НВО“ – 18
- Група по танци - 20
- Клуб „ В света на кодирането“ /III клас/ - 15
- Куклотерапия - 15
- Забавен английски език - 21
- Клуб по танци - 16

По НП „Заедно в изкуствата и спорта“:

- Волейбол – 15
- Театрален клуб – 12
- Народни танци – 16

2. *Професионална гимназия*

- Екология - 11
- Арт работилница - 10
- „Спорт за всеки“ - 15
- „Цветна феерия“ – 9

По НП „Заедно в изкуствата и спорта“:

- Група за танцов фолклор – 10
- Волейбол - 12

3. В ОУ „Христо Смирненски“ град Кубрат:

- „Математика за мен“ – 16
- „Забавна математика“ – 14
- „ Уча, за да успеея“ – 15
- „ Традиция и наследство на моя роден край“ – 13

4. В ОУ „Свети Климент“ с.Юпер:

- Арт работилница – 12
- „Забавна математика „ – 9
- „Писането лесно, четенето – интересно“ – 9
- „Обичам да спортувам“ - 13

5. В ОУ „Св. Кирил и Методий“ с.Сеслав:

- „Математиката лесна и интересна“
- „Творческо вдъхновение“

6. В ОУ „Н. Й. Вапцаров“ с. Бисерци:

- „Сръчко“- с ученици от начален етап
- „Да празнуваме заедно“

1.2.Грижа за здравето:

Грижата за здравето се осигурява чрез гарантиране на достъп на децата и учениците до медицинско обслужване и програми за здравно образование и за здравословен начин на живот (чл. 183 ЗПУО) в съответствие с държавния образователен стандарт за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование. Здравето на децата и учениците се наблюдава от медицински специалисти, работещи в здравните кабинети в детските градини и училища. Здравните кабинети разполагат с необходимото медицинско оборудване и медикаменти в спешния шкаф.

2.1. Дейности на Центрове за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Център за специална образователна подкрепа /ЦСОП/

Център за специална образователна подкрепа, гр. Кубрат започва своето съществуване като училище през учебната 1964 / 1965 год. с разкриването на помощни паралелки към ученическо общежитие " Максим Горки", гр. Кубрат.

Със заповед № РД-14-266/20.07.2017г. /ДВ, бр.61 от 28.07.2017г./ на министъра на образованието и науката Помощно училище интернат „Д-р Петър Берон“ е преобразувано в Център за специална образователна подкрепа /ЦСОП/. В ЦСОП, гр. Кубрат се провежда допълнителна подкрепа, която се изразява в обучение и терапевтична дейност с децата със специални образователни потребности.

	2021/2022	2022/2023
Общ брой ученици	65	62
- от общината	35	34

В Центъра се работи с деца и ученици със следните заболявания:

- Детски аутизъм; Атипичен аутизъм;
- Синдром на Даун;
- Лека, умерена, тежка и дълбока умствена изостаналост;
- Хиперкинетично разстройство на поведението;
- Енцефалопатия, епилепсия, параноидна шизофрения;
- Смесено разстройство на училищните умения;
- Генерализирани разстройства в развитието;
- Детска церебрална парализа;

ЦПЛР – ОДК Кубрат

Центърът за подкрепа за личностно развитие-Общински детски комплекс, гр. Кубрат според дейността си по смисъла на чл. 49, ал.1, т.1 от ЗПУО е за развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата на децата в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта.

ЦПЛР-ОДК осъществява общинската политика за осигуряване на обща подкрепа за личностно развитие на децата и учениците от 5 до 18 годишна възраст в община Кубрат като организира и провежда дейности за развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата им в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта. Основната цел на ЦПЛР - ОДК гр.Кубрат е да се повиши качеството и ефективността на образователно – възпитателния процес чрез ориентация към детската личност и стимулиране развитието и творчеството на всяко дете през свободното време.

ЦПЛР - ОДК проучва нагласите и интересите на децата в областта на науката, изкуствата и спорта.

В ЦПЛР - ОДК се предоставя възможност за безплатни и разнообразни форми в областта на науката, спорта и изкуствата.

Осъществява се превенция на негативните обществени прояви чрез формите на обучение и спорт в ЦПЛР - ОДК.

ЦПЛР - ОДК е отворена врата за децата на Кубрат. Към детския комплекс през учебната 2021-2022 година бяха сформирани 14 групи, от които 11 постоянни, 2 временни групи през учебно време и 1 временни през ваканциите, посещавани от 145 деца в постоянните групи. За учебната 2022-2023 са сформирани 14 групи, от тях 11 постоянни, 2 временни през учебната година и 1 временна през ваканциите. През настоящата учебна година децата са 149 в постоянните групи.

Дейността за обучение в ЦПЛР-ОДК се осъществява в следните области: наука и технологии; изкуства; спорт.

Област „Наука и технологии“ - Кръжок „Играем и учим заедно“, Кръжок „Да направим ученето забавно“, Лятна академия на английски език (временна група през ваканцията) и група по БЕЛ (индивидуална работа) за подготовка НВО 7.клас.

Област „ Изкуства“ - ТС „Вдъхновителите“ и сборна „Вдъхновителите“ (временна група през учебната година за участие във фестивали и театрални празници), „Мечо Пух“, Ателие „Свещичка“(участват деца от ОУ с. Сеслав), Детско творческо ателие и ателие „Свещичка” – временна група през учебната година за участие в изложби.

Област „Спорт“- клуб „Хандбал“- 3 групи и Мини хандбал.

През лятото на 2022 година ЦПЛР - ОДК организира традиционния летен отдих за децата с посещения на спортни бази, излети, походи, пленери и др.

• Реализирани и организирани от ЦПЛР - ОДК изяви през 2022година:

- Изложба на ръчно изработени мартеници
- Великденска изложба-базар на свещи и картички
- Лятна академия с английски език.
- „Нарисувай сянката си!“ – забавни игри на открито
- Театър в библиотеката
- Арт работилница – изработване на свещи и сапуни
- Мини хандбал – състезание по групи
- Природата извор на идеи – работа с природни материали
- Коледна изложба на ателие „Свещичка” и участие в благотворителен Коледен базар
- Коледно представление – „Christmas crises“
- Вътрешен Коледен турнир по хандбал

• Участия на ЦПЛР - ОДК в изяви на регионално и национално ниво:

Национален турнир по хандбал

XIX Национален конкурс „Златна есен – плодовете на есента“ Севлиево ‘22

ЦПЛР – УО „М. Горки“ Кубрат

ЦПЛР – УО „М. Горки“, гр. Кубрат работи с постоянно действащи групи през учебната година. В тях се организира образователно възпитателния процес, който включва самоподготовка, занимания по интереси и физическа активност. Групите по интереси се сформират въз основа на желанията и интересите на учениците и работят в следните направления:

- изграждане на комуникативни умения и социално интегриране;
- овладяване на книжовния език;
- опознаване на родния край и Родината.

Дейността на центъра е насочена към ученици, които са от селата. Те не могат да пътуват ежедневно и ползват услугите на центъра.

2.2. Дейности на неправителствени организации, читалища и спортни клубове в подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Проект „Предоставяне на интегрирани социални услуги, за деца и родители от уязвими групи от Община Кубрат от нула до седем години“.

Проектното предложение е заложено в Общинския план за развитие на Община Кубрат за периода 2014-2020 г. и придава устойчивост на успешно създадените по Проекта за социално включване интегрирани услуги за ранно детско развитие. Работата по проекта е удължена.

Целева група: Деца от 0-7 г. и техните семейства и бъдещи родители.

Услугите за ранно детско развитие се появяват, за да отговорят на ново-възникващите потребности на бъдещи родители, семействата с малки деца и да подкрепят родителите да ги посрещат. Услугите са разделени в три вида дейности с оглед възрастта на целевите групи деца – услуги за бъдещи родители, услуги за родители и семейства на деца до 3 годишна възраст и услуги за деца от 3 до 7 годишна възраст и техните семейства.

За 2022 година по дейности са обхванати над 400 потребители на услугите.

2.3. Поощряване с морални и материални награди

Общината стимулира и подкрепя морално и материално творческите изяви на даровити деца. Традиция е на 24 май Кметът на общината да връчва грамоти и награди на ученици, постигнали високи резултати в образователната дейност, спорта и културата и допринесли за развитието на училищната общност и издигане престижа на училището и общината.

Таблица: Брой деца/ученици, класирани в олимпиади, състезания и конкурси по учебни заведения в община Кубрат през учебната 2021/2022 г.

№	Институция	Брой деца/ученици, класирани в олимпиади, състезания и конкурси	
		индивидуални	отборни
1.	СУ „Христо Ботев“, гр. Кубрат	38	1
2.	Професионална гимназия, гр. Кубрат	3	3
3.	ОУ „Христо Смирненски“, гр. Кубрат	14	-
4.	ОУ „В. Левски“, с. Беловец	-	-
5.	ОУ „Н. Вапцаров“, с. Севар	-	-
6.	ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“, с. Сеслав	-	-
7.	ОУ „Св. Климент“, с. Юпер	-	-
8.	ОУ „Н. Вапцаров“, с. Бисерци	-	-
Общо:		55	4

1.6. Дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение

В последните години, както в страната, така и в община Кубрат се популяризира доброволството. Чрез своята активна работа доброволците от БМЧК в СУ ”Христо Ботев”- осмислят ежедневието си в подкрепа на обществени каузи, което е предпоставка за интеграция на младия човек за придобиване на нови знания и развитие на различни умения.

През 2022 година учениците – доброволци организираха следните кампании:

- Изработване на мартеници за децата от ЦСОП
- Почистване на опожарения детски отдел на градската библиотека и дарени над 50 книги с детски приказки и разкази

- За Деня на влюбените - Анти СПИН кампания
- По случай Световния ден на храната - „Ден на здравословното хранене“
- Екопоход в Европейския ден на спорта в училище
- За Световния ден на Земята- презентация и изложба с рисунки на тема „За чиста околна среда“
- Отбелязване на 101 години БМЧК. Доброволците представиха два народни танца през междучасията и подготвиха презентация .

В края на 2022 година Община Кубрат, съвместно със СУ „Христо Ботев“ град Кубрат, Професионална гимназия , ОУ „Христо Смирненски“ , ДЦПЛУ , ЦПРЛ-ОДК и благотелите от „Снежинка в града организираха благотворителен Коледен базар в подкрепа на деца в неравностойно положение с изяви в науката и спорта. Към акцията се включиха също представители на местния бизнес в общината, местни общественици и граждани. Под патронажа на Кмета на Община Кубрат, г-н Алкин Неби, бе организирана и бизнес среща, на която местната администрация в общинския център призова за подкрепа и съдействие за общо шест деца. Преди това Община Кубрат отделно осигури и Коледни ваучери за общо 68 деца.

Дейностите по превенция на насилието и преодоляване на проблемно поведение са приоритет на МКБППМН . През 2022 г. са проведени множество кампании в различни насоки:

- Превантивно-образователна програма „Любовта отваря Сърцето“
- Дискусия на тема „По време на конфликт аз...“
- Интерактивен урок на тема „Който сее бури, жъне урагани“
- Пленер „Лято без агресия и насилие“
- В седмицата на гората – „Да бъдем граждански активни и да пазим красотата на природата“
- Превантивна програма „Забавно лято“
- Изработени са гривни с позитивни послания и албум с детски рисунки по детски приказки за онкоболните деца от Детска онкология и хематология в болница „Света Марина“ град Варна
- „Думи вълшебни да знаем, с тях да се познаем“
- и много други

1.7.Логопедична работа

За 2022 година заетостта в ЦОП-Кубрат е 54 броя. Тридесет деца са със самозаявка за психологична и логопедична подкрепа, двадесет и четири от децата са с направления, издадени от ОЗД Кубрат и са за педагого - психологична подкрепа, където успоредно с децата се работи и с родителите. На 8 семейства е оказана подкрепа и консултиране за повишаване на родителските умения и знания.

В ЦОП могат да получават услуги:

- Деца от 0 до 18 години в риск:
 - жертва на злоупотреба, насилие, експлоатация или всякакво друго нехуманно или унизително отношение или наказание в или извън семейството му;
 - за които съществува опасност от увреждане на тяхното физическо, психическо, нравствено, интелектуално и социално развитие;
 - с увреждане;
 - необхванати от образователната система, в риск от отпадане или отпаднали от училище и техните семейства
- Бременни жени, родители/ законни представители на дете в риск, за които ОЗД/Д"СП" е преценил, че имат нужда от специфична подкрепа или съдействие;
- Кандидати за или вече одобрени приемни семейства;
- Кандидати за или вече одобрени осиновители.

Услугите се предоставят на клиенти с направление от ОЗД или чрез доброволна заявка от клиента.

Проблемите на потребителите, които са обект на работа в центъра са следните:

- Отпадане от училище
- Логопедични проблеми
- Непристойно поведение
- Родителски конфликт
- Деца с ДЦП, умствена изостаналост и хиперактивност
- Реинтеграция в биологично семейство
- Непристойно поведение в училище
- Увеличаване на родителския капацитет

Читалища и спортни клубове в подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Ежегодно в местността „Божурите” се провежда фолклорен фестивал, на който участниците представят характерни песни, носии и пресъздават обичаи. Наблюдава се приемственост между поколенията сред участниците. Все повече млади хора участват в културния живот на местните читалища.

В Основно училище „Христо Смирненски“ град Кубрат има създаден клуб „Традиции и наследство на моя роден край“. Клубът имат тясно сътрудничество със самодейците от Народно читалище в село Медовене „Христо Ботев – 1927“ и винаги общите им изяви предизвикват голям интерес.

В община Кубрат функционират петнадесет читалища, които предоставят възможност на децата и младите хора да развиват своите интереси, способности и талант в самодейното танцово и музикално изкуство.

Разнообразни форми на работа предлагат и читалищните библиотеки. Голяма част от читалищата в общината организират и провеждат: Лятна работа с деца, Читални на открито, Седмица на детската книга и изкуства за деца, седмични сборки с ромски деца / малцинства/ на тема „Грамотност – образование“, литературни състезания и четения, четене на приказки на най-малките, тържествено приемане на най-малките ученици за читатели в библиотеките и т.н.

Изучаването на различни музикални инструменти се осъществява в Обединена школа по изкуствата при НЧ „Св. Св. Кирил и Методий-1891“ гр. Кубрат, към която работят и класове по пеене и музикална школа.. Важно място в културния живот заемат утвърдените културни традиции и обменът на културни продукти и идеи.

Ежегодните културни прояви и възстановки на традиционни празници и обичаи, спомагат за изява на постоянно действащите групи и индивидуални изпълнители, за приемствеността между поколенията, обмяна на добри практики, тъй като те са предназначени за всяка възрастова група и се проявяват във всички сфери на изкуството.

През 2022 година беше проведен фолклорният фестивал „Танцувай с Пагане“. В културния форум се включиха осем клуба от Североизточна България с над 150 участници. От нашата община гостуваха ансамбъл „Веселие“ с Бисерци и самодейците от читалище „Нов живот“ село Мъдрево.

На територията на общината функционират и четири спортни клуба – по хандбал, футбол борба и, в които активно спортуват над 200 деца и ученици. През 2022 година Спортен клуб „Калагия“ град Русе започна провеждането на тренировки по бойни изкуства с ученици от общината.

Децата от спортните клубове участват в проявите от регионалния и национален спортен календар на съответната федерация.

През 2022 година клубовете по футбол и хандбал получиха дарение от спортни екипи, калци и вратарски ръкавици от наш сънародник, който от години живее и работи в чужбина.

6.4. ОБЩИНА ЗАВЕТ

Предизвикателства пред общата подкрепа за личностно развитие

Съгласно чл. 178, ал. 1 от ЗПУО, общата подкрепа за личностно развитие включва:	Осигурява се :
➤ екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти;	Всички институции
➤ допълнително обучение по учебни предмети при условията на този закон;	Само училища
➤ допълнителни модули за деца, които не владеят български език;	Само детски градини
➤ допълнителни консултации по учебни предмети, които се провеждат извън редовните	Само училища
➤ консултации по учебни предмети;	Само училища
➤ кариерно ориентиране на учениците;	Всички институции
➤ занимания по интереси;	Всички институции
➤ библиотечно-информационно обслужване;	Само училища
➤ грижа за здравето;	Всички институции
➤ поощряване с морални и материални награди;	Всички институции
➤ дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение;	Всички институции
➤ ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения;	Всички институции
➤ логопедична работа	Всички институции

Училището и детската градина е втората по важност среда за развитие на децата след семейството. Нейната основна функция не е само образователна. Основен приоритет във възпитанието на децата в училището и детската градина е тяхното личностно развитие. Подкрепата за личностно развитие се прилага в съответствие с индивидуалните образователни потребности на всяко дете. Допълнителната подкрепа се предоставя въз основа на оценката на индивидуалните потребности, която се извършва от екип /логопед и психолог/ към учебните заведения. Педагогическият, непедagogическият екип съвместно със специалистите и родителите имат за цел :

- изграждане на позитивен организационен климат;
- висока езикова култура по български език;
- формиране на умения за креативност и работа в екип;
- развиване на чисто човешки ценности и умения за живот;
- развиване на способностите;
- развиване на физическа култура.

Общата подкрепа включва и всички онези допълнителни дейности, които помагат на децата и учениците да се развиват и учат - дейности за мотивация, допълнително обучение, превенция на психичното здраве, превенция на насилието и тормоза, училищна политика за позитивна дисциплина, кариерно консултиране, здравна грижа, асистиране и др., които се изпълняват от помагачи и допълнителни специалисти в детската градина и в училището, и от неспециализираният персонал.

Родителите заедно с учителите са най-сигурният ресурс за децата. Дали ще участват активно или пасивно в общата подкрепа, зависи от самите родители. Те са желан от училището партньор, защото са носители на важна информация и на различна гледна точка за детето, а също така, защото за тях, както и за училището е важно детето да се развива и да се чувства добре. Родителите могат да получат, но и да дадат информация и опит, с които да помогнат на учителите да опознаят по-добре детето. Необходимо е училището и детската градина да положат усилия да изградят връзката с родителите и постоянно да поддържат тяхното участие като основен партньор.

Предизвикателства пред допълнителната подкрепа за личностно развитие

➤ **Допълнителната подкрепа за личностно развитие** по чл. 187 на ЗПУО е насочена към четири групи деца и ученици: със специални образователни потребности (СОП), в риск, с изявени дарби, с хронични заболявания и включва:

- работа с дете и ученик по конкретен случай;
- психо-социална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна рехабилитация, рехабилитация на комуникативните нарушения и при физически увреждания;
- осигуряване на достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти;
- предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за учениците със сензорни увреждания;
- ресурсно подпомагане.

➤ Дейности, които не могат да се извършат самостоятелно от всяко училище, а изискват координирана общинска политика са:

- психо-социална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна рехабилитация, рехабилитация на комуникативните нарушения и при физически увреждания;
- осигуряване на достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти;
- предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за учениците със сензорни увреждания;
- ресурсно подпомагане.

Кадрови ресурси и материална база.

Всички учебни заведения на територията на Община притежава добри архитектурно - технологични показатели, които ги обуславят като надеждни образователни институции. Основните учебни корпуси са добре поддържани и изцяло санирани, подменени и осъвременени локално отоплителните инсталация, притежават действащи добре оборудвани училищни помещения, физкултурен салон или пригодени за целта стаи и зали за хранене.

Училищата поддържат високи нива на здравно – хигиенни, топлинни и осветителни норми, благоприятстващи и стимулиращи подрастващите. Създадена е благоприятстваща естетическа среда.

- **В СУ“Св.Св.Кирил и Методий“**

През учебната 2022/2023 година започна с 28 броя педагогически персонал, от които 1 /един/ директор, 1/ един / зам.директор по учебната дейност и 26 /двадесет и шест/ учители.

- СУ”Св. Св. Кирил и Методий”– разполага със следните устройства:
 - компютърна конфигурация – 23 бр.- цветни, лазерни и мастилено-струйни принтери.-8 бр. , 3 в 1
 - лаптопи с мултимедийни проектори – 2 бр.+ 10 лаптопа + 2 мултимедийни проектори
 - телевизор – 2бр.
 - обезопасено електрозахранване към всяка маса.-25 бр.
 - дигитални фотоапарати – 2 бр.,
 - бинокли – 2 бр., телескоп за наблюдение на небесни тела – 1 бр.
 - Класни стаи – разполагат със:
 - ученически маси със столове, ученически чинове.
 - бели дъски във всяка стая.
 - Училищна сграда – разполага със:
 - спортна площадка, която има 2 хандбални игрища, 2 волейболни и 4 баскетболни. Отделно затревена площ със различни гимнастически уреди. Асфалтовото покритие на самата площадка е в окаяно състояние, като част от нея има ново покритие.
 - столова – отресторирана и обновена .Освежава се всяка година.
 - болен проблем в училището е липсата на спортна зала.
 - Библиотека – съдържа:
 - рафтове за книги – 42бр.
 - шкаф за вестници – 1бр.
 - работна маса и бюро - х 1бр.

Има централно парно отопление. Разполага със 16 класни стаи със нови маси – чинове и бели дъски, директорски кабинет, стая – счетоводство, компютърен кабинет, физкултурна стая, медицински кабинет, стая на учениците със СОП, библиотека със чуждестранна и художествена литература, столова.

- **Основно училище “ Христо Ботев ”, с.Брестовене**

Учителите в основното училище са 17 на брой. Възрастта на преподавателите е средно 40 години.

- Компютърен кабинет - разполага със следните устройства:
 - компютърна конфигурация , цветни, лазерни и мастилено-струйни принтери , мултимедийни проектори , лаптопи и други.
- Кабинет по техника и технологии – разполага със:
 - дърводелска работилница оборудвана със:
 - Абрих – 1 бр,
 - Малък банцинг - 1 бр,
 - Шмиргел – 1 бр
 - Класни стаи – разполагат със:
 - Бели дъски - 10 бр
 - Подовете на всички класни стаи са изциклени и лакирани;

- По проект е създадена и стая за различни занимания и интереси на учениците от начален етап;
- Всички чинове в класните стаи са подменени;
- Нови учителски бюра във всяка класна стая;

- Училищна сграда – разполага със:

- спортна площадка, чието асфалтово покритие е нарушено и е неизползваема;
- Отделно затревена площ.
 - Зала за хранене – Налични:
 - хладилник-фризер – 2 бр.
 - микровълнови фурни – 2 бр.

- Училището не е на кабинетна система. Има централно парно отопление. Разполага със 14 класни стаи със нови маси – чинове и бели дъски, директорски кабинет, учителска стая, стая за отдых - учители, стая – ЗАС, компютърен кабинет, кабинет по техника и технологии с дърводелска работилница, медицински кабинет, кабинет по готварство, зала за хранене, Физкултурен салон.

- ОУ „Васил Левски“ с. Сушево

През учебната 2022/2023 г. броя на педагогическия персонал е:

- един директор, шест учители.

Всички от учителите са правоспособни учители.

Компютърен кабинет – разполага със следните устройства:

- компютърна конфигурация 9 бр.
- лаптопи – 2бр.
- мултимедиен проектор-1бр.
- климатици - 5 бр.
- мултифункционално устройство – 2 бр.

- Кабинет по техника и технологии – разполага със:

- банциг - 1 , абрхит – 1, шлосерски маси – 14

- Класни стаи – разполагат със:

- ученически маси със столове, ученически чинове и бели дъски във всяка стая.

- Училищна сграда – разполага със:

- спортна площадка
- котелно помещение – в мазата
- библиотека – съдържа: рафтове за книги, работно бюро
 - Училището не е на кабинетна система. Отоплява се с климатици –5 бр. Разполага със четири класни стаи, един компютърен кабинет, един директорски кабинет, една учителска стая, стая на обслужващия персонал, библиотека и стая за закуска

- ОУ“Хр.Ботев“с.Веселец

Учебната 2022/2023 година започна с 7 броя педагогически персонал, от които 1 директор, и 6 учители.

- Компютърен кабинет – разполага със следните устройства:

- компютърна конфигурация -14 бр
- многофункционални устройства – 3 бр.
- интернет връзка.

- мултимедийни проектори – 2 бр.
- лаптопи – 2 бр.
- скенери – 1 бр.
- ученически маси със столове, ученически чинове.
- бели дъски във всяка стая.

- Училищна двор – разполага със:

- спортна площадка, в която има футболно, волейболно и баскетболно игрище. Асфалтовото покритие на самата площадка е в окаяно състояние.

- сграда, която се използва за складиране на дърва.

- Котелна сграда – съдържа:

- котелно отделение с котел – работна маса и ел.табло .
- помещение за отдих

- Библиотека – съдържа:

- стилажи
- работна маса и бюро
- книги.

Отчислена и бракувана е ненужната и стара литература.

- Стая за хранене –

- оборудване в кухнята – микровълнова фурна, хладилник, кухненски шкафове, маси и столове
- Училището не е на кабинетна система. Има централно парно отопление. Разполага със класни стаи със маси – чинове и бели дъски, директорски кабинет, стая – счетоводство, компютърни кабинети, физкултурен салон, актова зала, медицински кабинет, библиотека, стая за хранене, учителска стая и хранилища.

- **В ПГ по земеделие гр. Завет**

Учебния процес е обезпечен с необходимите педагогически кадри.

- Учебно-техническа и материална база:

Учебно-техническата и материална база отговарят на изискванията за обучение по професиите , по които се обучават учениците – икономист и монтьор на ССТ. За обучението по професия Монтьор на ССТ – има обособени учебни работилници, часовете по управление на МПС се водят със собствен учебен трактор и учебен автомобил.

- Състояние на сградния фонд:

Сградния фонд на училището е в добро състояние. Не е извършван основен ремонт.

Училището разполага с 14 кабинета и класни стаи. От тях – 2 компютърни кабинета и обособени кабинети по БДП, трактори и автомобили, ССМ, икономически дисциплини

- Учебно-технически средства.

Учебно-техническите средства са морално остарели. Поради малкия брой ученици, а от там и ограничените бюджетни средства същите не могат да бъдат обновени.

- **ОУ“Хр.Ботев“с.Острово**

През учебната 2022/2023 година в училище работят 7 души педагогически персонал: 1 директор, 6 учители.

Сградният фонд е в много добро състояние, функциониращи кабинети към настоящият момент – 10 бр.

В училище разполагаме със следните кабинети:

- 6 класни стаи оборудвани с нови чинове, маси, столове, шкафчета за олекотяване на ученическите раници и бели дъски;
- Мултимедиен кабинет с проектор, лаптоп, интерактивна бяла дъска;
- Стая за спорт застлана с тепихи, поставени шведска стена и др.
- Актова зала оборудвана с пиано, компактдиск, тонколони, столове за посетители и др.
- Компютърен кабинет,

Библиотеката съдържа повече от 7000 бр. книги, рафтове за книги – 8 бр., работна маса 1бр. Училището има централно парно отопление. Разполага с директорски кабинет, стая – административна, медицински кабинет, хранилище по Химия и Физика, методичен кабинет, склад за съхранение на носии и др. необходими материали за тържества и склад за съхранение на учебници и учебни помагала.

Финансиране

Всички учебни заведения на територията на Община Завет прилагат системата на делегираните бюджети. Средствата предоставени от републиканския бюджет са достатъчни за извършване на образователно възпитателния процес в учебните заведения на територията на община Завет.

Настоятелство

През 2008 година с преминаването на делегиран бюджет към всички учебни заведения се създадоха училищни настоятелства.

Училищното настоятелство дават възможност на родителите и на местната общност да участват активно в живота на училището. Тяхната намеса в училищните дела варира от символично до особено активно, като например съвместно вземане на решения по училищната политика и цели. Всяко училищно настоятелство решава и определя ролята си самостоятелно.

Връзки с неправителствени организации, читалища, спортни клубове.

Читалищата в общината са 7 на брой към всички имат изградени кръжоци и клубове, като по този начин те ангажират нашите деца в свободното им време. Ансамбълът към НЧ“Развитие“-гр.Завет дава възможност нашите деца да обиколят съседните ни държави по време на техните турнета.

Учениците трениращи в спортния клуб по борба жънат изключително големи успехи.

Спортните отбори по футбол ангажират вниманието на младежите до 18 годишна възраст.

В град Завет за желаещите да практикуват спорт са създадени условия за тренировки както на открито така и на закрито. Това е възможно благодарение на модерната спортна зала позволяваща да се практикуват различни спортни дисциплини, като – волейбол, хандбал, баскетбол, бокс , борба и др.

6.5. ОБЩИНА ЛОЗНИЦА

Състояние и предизвикателства пред общата подкрепа за личностно развитие.

По данни на директорите на общинската училищна мрежа учителите използват в своята пряка работа различни видове обща подкрепа за личностно развитие, по смисъла на чл.178, ал.1 от ЗПУО. Най-често педагозите провеждат консултации по учебни предмети, също така осъществяват такива и извън редовните учебни часова. Разчитат на екипната работа между учителите и други педагогически специалисти, поощряват с морални и материални награди учениците, което е важен момент от учебно- възпитателния процес.

Осъществяват се дейности по грижа за здравето и дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение на учениците. Партньорството с родителите е основата на дейността по превенция на тормоза и насилието.

По отношение на кариерното ориентиране на учениците в училищата се организират консултации с тях при прехода от една образователна степен към друга; при прехода от образование към заетост.

По мнение на родители дейностите по интереси, които ОДК предлага отговарят на индивидуалните потребности на децата и учениците, но не напълно. Очакванията на учениците в резултат на заниманията им извън училище са преди всичко да общуват с ученици със сходни интереси, да участват в състезания, турнета, изложби и да развиват своите умения.

Грижа за здравето се осигурява от гарантиране на достъп на децата и учениците до медицинско обслужване и програми за здравно образование и здравословен начин на живот. Здравото на децата и учениците се наблюдава от 6 медицински специалисти, работещи в разкритите здравни кабинети в детските градини и училища.

В общината има едно училище, което осигурява общезитие за своите възпитаници, това е ПГ по ВМЗ. През учебната 2022/2023 към училището е открита трапезария „Топъл обяд“, която обхваща част от социално слабите ученици и подпомага тяхното изхранване и нормалното им физическо развитие. Тенденцията е предлагането на храна да продължи и през следващата година. Училищата разполагат и предлагат библиотечно-информационно обслужване. В детската градина общата подкрепа е насочена към ранно разпознаване на рискове в развитието на детето, които могат да създадат предпоставки за трудности в ученето му в училище. Дейностите по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение се реализира с местната комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни.

Създадена е практика Местната комисия да работи в тясно сътрудничество с ръководствата и педагогическия съвет на училищата в община Лозница с оглед ранно предотвратяване на девиантно поведение у подрастващите. Логопедична работа през 2022/2023 г. се осъществява от квалифициран логопед. Към ЦПЛР-ОДК гр. Лозница има 2 логопедични групи в които са включени деца от детската градина и началното училище.

3. Състояние и предизвикателства пред допълнителната подкрепа за личностно развитие.

Допълнителната подкрепа за личностно развитие в общинската училищна мрежа която се предлага се отнася до ресурсно подпомагане на децата. В област Разград функционира Ресурсен център, който си взаимодейства и с община Лозница. Към общината през 2015/2016 статут „дете със специални образователни потребности“ на ЕКПО са получили 19 деца от общообразователните училища и детските градини, които са включени в групите за ресурсно подпомагане.

Статистиката сочи значително увеличаване на децата със **СОП**. Практиката показва *недостатъци*, преодоляването на които ще подобрят и развият приобщаващото образование в община Лозница:

- Училищните сгради са без асансьори и с неприспособени стълбища, а сервизните помещения не са пригодени за деца с увреждания. Обзавеждането на класните стаи е неподходящо за деца с физически увреждания, деца и ученици с деструктивно поведение, често съществува по-голям риск отколкото полза от престоя им в класната стая, точно поради неадекватна училищна среда.
- Ограничен е достъпът на деца със специални образователни потребности до учебното съдържание, поради липсата на методика за обучението им и на подходящи учебници, отговарящи на диагнозата и потребностите им.

- липсват специални програми и помагала, които са необходими за адаптирането на учебния материал към децата със специални образователни потребности, а не обратното.

След влизане на Закона за предучилищното и училищното образование децата със специални потребности ще бъдат подпомагани от екипи специалисти, назначени от директорите на детските градини и училищата.

4.1. Подкрепа за личностно развитие, осъществявана в ЦПЛР-ОДК Приоритет на ОДК гр. Лозница е да работи с талантиливи и даровити деца в свободното им от учебни занятия време в областта на науката, изкуството и спорта. В дейността на ОДК през 2022/2023 г се включени 224 деца и ученици. Като през учебната 2022/2023 г. интересът е завишен и има повишаване на броя на групите за дейности по интереси.

4.1.1. Кадрови ресурси и материална база

№	Училища	Брой групи	Общ брой деца	От тях със СОП	Персонал	
					Педагогически	Непедагогически
1.	ЦПЛР – ОДК град Лозница	17	224	0	8	2

В ЦПЛР-ОДК гр. Лозница броят на педагогическия персонал е 8. От тях 1 директор, 1 учител на щат и 6 лектори ; 8 с висше образование с квалификация „учител“ от които 1 с научна степен „доктор“. Незаети щатове няма. Непедагогически персонал - 2 бр.

ОДК реализира вътрешно-квалификационна дейности за обмен на педагогически практики, организира театрални и танцови спектакли, спортни състезания. Учителите участват в национални и международни конференции и семинари със свои доклади, част от които са получили специални награди.

Вече втора поредна година учител от ЦПЛР-ОДК гр. Лозница печели второ място и специална награда от Департамента за информация и усъвършенстване на учители към СУ „Климент Охридски“ за участия в XV

и XVI конкурси за образователни продукти. Педагозите от ЦПЛР-ОДК гр. Лозница участват в Национални и Международни конференции в страната и извън страната и споделят добри практики от своя педагогически опит в областта на науката, спорта и музикално-танцовото изкуство.

Много от борците се връщат с международни и национални медали от изявени спортни мероприятия.

ОДК разполага с двуетажна сграда, която през 2015 г. по проект е изцяло отремнтирана - отвън - фасадните стени и покрива изцяло и помещенията отвътре. Прозорците са сменени с алуминиева дограма. Разполага със слънчева панели за топла вода, котел за пелетно отоплението и модерна пожароизвестителна система. Санитарните възли са снабдени с необходимото оборудване.

На първия етаж има зала за масови мероприятия, два кабинета, складово помещение и санитарни помещения с душ кабинни. На втория етаж са кабинетите за дейности по интереси - 4бр., репетиционна зала, административен корпус-2 стаи, склад и санитарни помещения. Фоайето е голямо с модерно осветление и е подходящо за изложби. Кабинетите и стаите са снабдени с необходимите маси, столове, шкафове, бюра. ОДК разполага и с 2 маси за билиард, тенис на маса, три пиана- две механични и едно електрическо, компютърна система в дирекцията, озвучителна система и сценични костюми за танцовите състави и мажоретен състав.

В ЦПЛР - ОДК работата с родители на деца и ученици включва:

- Предоставяне на актуална информация за дейностите на ЦПЛР - ОДК на родителската общност - от педагозите по учебни групи, с рекламни плакати, дипломи.
- Предоставяне на информация за постиженията на децата и постиженията на клуба по интереси- от педагозите по учебни предмети, на организирани открити занимания, изложби, спектакли, спортни състезания.

6.6. ОБЩИНА САМУИЛ

6.6.1. Дейности на учебните заведения и общинска администрация в подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Дейности от общата подкрепа за личностно развитие по чл. 178, ал. 1 на ЗПУО, с които не всички училища могат самостоятелно да се справят и изискват общинско координиране са:

-грижа за здравето се осигурява чрез гарантиране на достъп на децата и учениците до медицинско обслужване и програми за здравно образование и за здравословен начин на живот (ЗПУО чл. 183), в съответствие с държавният образователен стандарт за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование.

Здравото на децата и учениците се наблюдава от 4 медицински специалисти, работещи в здравни кабинети в детските градини и в училищата.

-логопедична работа през учебните 2021/2022г. и 2022/2023г. се осъществява от логопед от СУ „Св. Св. Кирил и Методий“ с. Самуил.

-поощряване с морални и материални награди - на децата и учениците с морални и с материални награди за високи постижения в образователната дейност, в заниманията по интереси и за приноса им към развитието на училищната общност при условия и по ред, определени с държавния образователен стандарт за приобщаващото образование; награди могат да се учредяват от Министъра на образованието и науката, Началника на РУО, Кмета на общината и Директора на институцията (ЗПУО чл. 184);

Този вид подкрепа и до сега се използва широко от училищните ръководства и от община Самуил. Община Самуил стимулира и подкрепя морално и материално творческите изяви на даровити наши деца участвали в общински, национални и международни конкурси, състезания и олимпиади.

В СУ „Св. Св. Кирил и Методий“ с. Самуил, ежегодно се награждават 10-те най-изявени спортисти и 10-те най-изявени ученици с цел поощряване и повишаване мотивацията за участие в образователния процес, олимпиади, състезания и спортни изяви. На страниците на училищен вестник “Кръгзор“ се дава възможност на учениците да развиват своите заложи в областта на писането на есе, статии, репортажи, рисунки и фотографии.

В ОУ „Христо Ботев“ с. Владимировци също ежегодно се награждават 10-те най-изявени ученици и спортисти в училище под формата на плакети и материални награди.

-ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения -при работата с учениците институциите в системата на предучилищното и училищното образование основават дейността си на принципа на превенцията на обучителните трудности и ранното оценяване на риска от тях, като тези мерки се прилагат към всички ученици в обща класна стая по ред, определен в държавния образователен стандарт за приобщаващото образование;

В детската градина, общата подкрепа е насочена към ранно разпознаване на рискове в развитието на детето, които могат да създадат предпоставки за трудности в ученето му в училище. Вече има утвърдени методически инструменти, които ще бъдат в помощ на учителите и специалистите, както и програми за превенция и развитие на езикови, когнитивни, емоционални и социални компетентности на децата от най-ранна възраст.

-дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение-детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие са длъжни да осъществяват тези дейности, които са израз на общата воля и на координираните усилия на всички участници в образователния процес, като видовете и съдържанието им са подчинени на обща училищна политика и се разработват самостоятелно от училищната общност (ЗПУО чл. 185).

Дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение реализира и Местната комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни. Създадена е практика Местната комисия да работи в тясно сътрудничество с ръководствата и педагогическия състав на училищата от община Самуил с оглед ранно предотвратяване на девиантно поведение сред подрастващите.

Основно работата в училищата се осъществява от обществените възпитатели към комисията. За трите училища е определен един обществени възпитатели, който поддържа близък контакт с определен от ръководството представител на училището (обикновено това е педагогическият съветник или председателят на Училищната комисия за превенция на противообществените прояви) и набира информация за ученици с девиантно и/или агресивно поведение и проблеми с общуването, социално занемарени деца, деца предразположени към противообществени прояви и деца живеещи в рискова среда. Общественият възпитател съдейства за корекция на асоциално/ рисково поведение, работи с деца, които са в рискова семейна или приятелска среда или са застрашени от отпадане от училище, оказва при нужда социална или възпитателна подкрепа.

Превантивната си дейност Комисията извършва в две основни направления: от една страна организиране на масови мероприятия за ангажиране на свободното време, представяне на положителни модели за поведение и личностно развитие на децата и младежите и от друга страна пряка консултативно-възпитателна работа с децата под формата на индивидуални и/или групови консултации, тренинги и беседи.

6.6.2. Дейности на Центрове за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

В община Самуил няма Центрове за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците. Подпомагането на интегрираното обучение и възпитание на деца и ученици със специални образователни потребности се осъществява от Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование в гр. Разград. Регионалният център осъществява методическа, координационна, квалификационна и консултативна дейност чрез своите специалисти – ресурсни учители, психолози, логопеди в детските градини и училищата.

6.6.3. Социални услуги в подкрепа на личностното развитие на децата и учениците

Съгласно чл. 198, ал. 2, ал. 3 и ал. 4 на Закона за предучилищното и училищното образование, Кметът на общината след решение на общинския съвет може да възложи предоставянето на дейности по чл. 49, ал. 1, т. 3, 4, 5 и 6 на доставчици на социални услуги за деца, лицензирани по реда на Закона за социалните услуги. Възлагането по ал. 2 се извършва по реда на Закона за социалните услуги. Към настоящия момент на територията на община Самуил функционират две социални услуги за лица и деца, извършващи дейности, които се съдържат в чл. 49, ал. 1, т. 3, 5 и 6 от ЗПУО, както следва:

Център за обществена подкрепа, с. Самуил

Центърът за обществена подкрепа предлага комплекс от социални услуги за деца в риск и техните семейства. Основни цели и принципи на работа са гарантиране на най-добрия интерес на детето, подпомагане на детето за вписването му в социалната среда, предоставяне на възможност за пълноценното развитие потенциала на децата, съобразно техните потребности и възможности, информиране и насочване към други социални услуги в общността, предоставяне на услуги, подкрепящи семействата на децата в риск, повишаване на родителския капацитет, насърчаване на отговорно родителстване и др. Дейностите на Центъра са насочени към следните целеви групи: деца, жертви на злоупотреба, насилие, експлоатация или всякакво друго нехуманно или унижително отношение или наказание в или извън семейството им; деца, за които съществува опасност от увреждане на тяхното физическо, психическо, нравствено, интелектуално и социално развитие, деца с увреждания, деца, необхванати от образователната система, в риск от отпадане или отпаднали от училище, както и семействата на тези деца.

Център за социална интеграция и рехабилитация за деца и лица с увреждания, с. Владимировци

Услугите на Центъра са фокусирани върху потребностите на следните целеви групи: деца и възрастни с физически увреждания, деца и възрастни с интелектуална недостатъчност, деца и възрастни с комбинирани нарушения, самотно живеещи възрастни хора, деца и лица с различни видове увреждания, емоционално-поведенчески проблеми и девиантно поведение, нарушения в развитието.

Център за социална рехабилитация и интеграция предоставя комплекс от социални услуги, свързани с извършване на разнообразни консултативни, терапевтични и рехабилитационни дейности, логопедична и психологична терапия, социално-правни консултации, обучение и ориентиране, изготвяне и осъществяване на индивидуални програми за социално включване.

Център по проект „Детство без граници“, с. Самуил

Предоставят се услуги за подкрепа на деца в ранна детска възраст и техните семейства за подобряване на достъпа до здравна грижа, формиране на родителски умения, подобряване на семейната среда, повишаване на училищната готовност на децата за включване в образователната система, както и предотвратяване на настаняването на деца в специализирани институции. Чрез подобряване на готовността на децата за включване в образователната система и подкрепата за формиране на родителски умения сред уязвимите групи родители, се цели да се ограничи и предаването на бедността между поколенията.

6.6.4. Дейности на читалища и спортни клубове в подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

На територията на община Самуил с деца и ученици (извън организирани форми в училищата) по посочените направления работят още 4 спортни клуба и 14 читалища.

Дейности на неправителствени организации, читалища, спортни клубове в подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

- Съвместна дейност с народно читалище „Христо Ботев“, с. Самуил, читалището осигурява хореограф за танцова група V-XI клас, които имат участия в общински и училищни мероприятия.

- Съвместна дейност с народно читалище „Иван Вазов-1918 г.“, с. Владимировци, читалището осигурява хореограф за танцова група на деца и ученици от с. Владимировци.

- Съвместна дейност с народно читалище „Бъдещност-1930”, с. Ножарово, читалището осигурява хореограф за танцова група на деца и ученици от с. Ножарово.

6.7. ОБЩИНА ЦАР КАЛОЯН

Предизвикателства пред допълнителната подкрепа за личностно развитие

Допълнителната подкрепа за личностно развитие включва:

1. работа с дете и ученик по конкретен случай;
2. психо-социална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна рехабилитация, рехабилитация на комуникативните нарушения и при физически увреждания;
3. осигуряване на достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти;
4. предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за учениците със сензорни увреждания;
5. ресурсно подпомагане.

Допълнителната подкрепа за личностно развитие се предоставя на деца и ученици:

1. със специални образователни потребности;
2. в риск;
3. с изявени дарби;
4. с хронични заболявания.

В СУ „Христо Ботев“ функционира ресурсен кабинет за обучението на учениците със специални образователни потребности. Но поради ремонтни дейности в училище през тази учебна година той се съвместява с медицинския кабинет в училище. Учебните часове се провеждат и в класни стаи, в които учениците са във физкултурния салон за часа по физическо възпитание и спорт или в обособен кът в медицинския кабинет.

Използват се дидактически материали, образователни игри, табла, мултимедия. Има изградена интернет връзка.

През настоящата учебна 2022/2023 година в училище работят 1 ресурсен учител - на щатно място, 1 логопед - лектор и 1 психолог - лектор. Специалистите работят с учениците със СОП, по изготвено седмично разписание. Извършена е оценка на индивидуалните потребности на учениците от психолог, логопед, ресурсен учител чрез подадено заявление за осигуряването им от регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование - гр. Разград. Оценени се познавателното развитие, комуникативните умения, социалните умения, физическото развитие, адаптивното поведение, психичните реакции, семейното функциониране. Резултатите от извършената оценка са отразени в Карта за оценка на индивидуалните потребности. На учениците е предоставена допълнителна подкрепа за личностно развитие от екип за подкрепа за личностно развитие на съответния ученик, утвърден със заповед на директора училището за конкретен ученик.

Осигурена е обща подкрепяща среда, технически средства, дидактически материали, както и ресурсно подпомагане.

За всеки ученик има изготвен план за подкрепа. Родителите, които полагат грижи за детето, са запознати с плана за подкрепа на ученика, като им е предоставено копие от него.

Учениците със СОП са интегрирани в класа и към училищната общност. Част от тях се включват и участват в състезания и конкурси.

5. Работа по проекти, като част от общата и допълнителна подкрепа за личностно развитие на учениците

Училището участва в следните национални програми:

1. НП „Система за национално стандартизирано външно оценяване”

През учебната 2022/2023 г., нашето училище се включи в Националното външно оценяване на знанията и уменията по Български език и литература и по Математика на учениците от IV, VII и X клас. Изпитите от НВО протекоха без констатирани нарушения.

2. НП „Квалификация”

През учебната 2022/2023 година преподаватели от СУ „Христо Ботев“ са участвали в квалификационни курсове, както следва:

1. „Методика, среда и софтуер за обучение на дисциплината „Компютърно моделиране и информационни технологии“ в V, VI, VII клас – 1 участник

2. „Работа с електронен дневник, намаляване на административната тежест за учители и ръководство и повишаване ангажираността на родителите“ – 1 преподавател

3. „Методика на обучението по безопасност на движението VIII – XII клас“ – 1 преподавател

4. „Проектно-базирано обучение с интегриране на информационните технологии“ – 1 преподавател

5. „Иновационно изследване в училище/в детската градина“ - 1 преподавател

6. „Диагностично изследване в училище/ в детската градина“ – 1 преподавател

7. „Съвременни методи и подходи за развитие на логическо, творческо и критично мислене в учениците. Преход от преподаване на знания към изграждане на ключови компетентности“ - 3 преподаватели

8. „Stream урокът в съвременното обучение – предизвикателства и практически насоки“ – 2 преподаватели

9. „Прилагане на инструментариума за ранно идентифициране на ученици в риск от преждевременно напускане на образователната система и за диференциран подход при определяне на потребностите им от предоставяне на индивидуална подкрепа“ – 1 преподавател

3. НП „Мотивирани учители и квалификация“, Модул 2 „Обучение на заети в системата на предучилищното и училищното образование педагогически специалисти за придобиване на допълнителна професионална квалификация „учител по...“, „ресурсен учител“ и „учител по религия“. Един учител беше одобрен да придобие нова професионална квалификация като ресурсен учител.

4. НП „Заедно за всяко дете“, Модул „Екипи за обхват“

Периодично се осъществява контрол върху прибирането и задържането на учениците в училище. В Модул „Безопасно училище“ периодично се актуализира информацията за учениците, които са преместени в други населени места или в чужбина.

5. НП „Оптимизация на вътрешната структура на персонала в институциите от преучилищното и училищното образование“

Училището е кандидатствало по тази програма, във връзка с изплащането на платен годишен отпуск на 1 от непедagogически персонал и за 1 преподавател, който се пенсионира .

6. По НП „Отново заедно“ 40 ученици бяха одобрени и посетиха Златни пясъци.

7. НП „Осигуряване на съвременна, сигурна и достъпна образователна среда“

- Модул 1 „Подобряване на условията за експериментална работа по природни науки в профилираната подготовка“

По тази национална програма в училище се направи съвременен и интерактивен кабинет по природни науки, в който се провеждат часовете по биология и здравно образование, химия и опазване на околната среда, физика и астрономия и човекът и природата. Стойност на проекта 49 917 лв.

- Модул 4 „Библиотеките като образователна среда“ - училището кандидатства, но проектът не беше одобрен.

8. По НП „Информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в системата на предучилищното и училищното образование“ училището кандидатства и беше одобрено за: Дейност „Средства за електронни образователни ресурси и електронен дневник за училища, ЦПЛР и ЦСОП“

9. НП „Заедно в изкуствата и в спорта“ – сформирани са 2 групи по Модул Спорт и 2 групи по Модул Изкуства.

Работа по проекти

Участие в проект съгласно Постановление № 129/ 11.07.2000 г. на Министерския съвет за подпомагане на физическото възпитание и спорт в детски градини и училищата

Проектът е одобрен и училището получи финансиране в размер на 860 лв, с което се обезпечи закупуването на УТС по учебният предмет физическо възпитание и спорт.

6. Стратегически цели на подкрепата за личностно развитие на учениците в СУ „Христо Ботев“ – гр. Цар Калоян

1. Гарантиране на всеки ученик на правото му на качествено образование и на достъпа до подкрепа за личностно развитие в зависимост от неговите индивидуални потребности;

2. Приемане и зачитане на уникалността на всеки ученик – индивидуалните потребности и възможности, личностните качества, знанията, уменията и интересите, на които общността трябва да отговори по подходящ начин, така че ученикът да развие максимално своя потенциал;

3. Ефективно и ефикасно сътрудничество между всички заинтересовани страни на всички равнища - управление и екипност, използване на приобщаващи педагогически практики, създаване на сигурна и подкрепяща среда, участие на родителите;

4. Ефективно използване на възможностите чрез участие в международни, национални и регионални проекти и програми за подобряване на общата подкрепяща среда, усъвършенстване на професионалните умения на ангажираните специалисти и разширяване на обхвата на дейности по обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие на учениците.

Необходими дейности в подкрепа на личностното развитие на учениците

1. Идентифициране на проблеми, свързани с осигуряване на подкрепа на учениците и планиране на дейности за преодоляването им.

2. Провеждане на ранна диагностика за идентифициране и планиране на дейности за превенция на обучителни трудности.

3. Изпълнение на нормативно определените практики за екипна работа на учителите, съгласно чл. 16 и 22 от Наредба за приобщаващото образование за разпознаване на обучителни трудности у учениците.

4. Ефективен контакт с родителите и информирането им за формите на допълнителна подкрепа и институциите, които я осигуряват. Планиране и реализиране на дейности за привличането им като партньори в процеса.

5. Повишаване квалификацията на педагогическите специалисти за придобиване и усъвършенстване на компетентностите, за идентифициране на потребностите и предоставяне на обща и допълнителна подкрепа.

6. Осигуряване на подкрепяща среда за семействата и близките на учениците със СОП - консултиране с психолози, логопеди, социални работници, тренинги и др.

2.2 Основно училище "Свети Паисий Хилендарски" с. Езерче

Сградният фонд на училището се поддържа и отговаря на санитарно-хигиенните и противопожарни изисквания. По проект по ОП „Регионално развитие 2007-2013г.“ е обновена и подобрена енергийната ефективност и материално-техническата база на ОУ „Св.П.Хилендарски,, Извършват ежегодни текущи ремонти, с цел осигуряване на максимално добри условия за провеждане на учебен процес.

Състоянието на спортната площадка и физкултурния салон, с оглед нормалното протичане на учебен процес и спортни игри е задоволително. Има физкултурен салон, оборудван според изискванията за провеждане на учебните занятия по ФВС, но не е достатъчен, за да могат да задоволят потребностите за ползване от всички възрастови групи в училището. Физкултурният салон се поддържа в добро състояние.

Брой паралелки, деца, ученици, педагогически и непедагогически персонал

Таблица

Училище	Брой паралелки	Брой ученици	Ученици и СОП	Педагогически персонал	Непедагогически персонал
ОУ „Св.П.Хилендарски“	7	60 в нач. на уч. год, 55 в края на уч.год., в т. ч. и 1 на инд.форма на обуч.	4	12 в т. ч. и директор	4

Състав на педагогическия персонал по образователно-квалификационна степен:

- Магистър 7 бр.
- бакалавър – 5 бр.

• Състав на педагогическия персонал по професионално-квалификационни степени:

I ПКС	II ПКС	III ПКС	IV ПКС	V ПКС
1	3	0	0	2

В началото на учебната 2022/2023 година в ОУ „Св. Паисий Хилендарски“ започнаха обучението си 60 ученици от I до VII клас в дневна форма, в т. ч. и 1 на инд. форма на обучение, разпределени в седем паралелки и 8 уч-ци в СФО.

Учениците участваха в множество национални олимпиади, състезания и конкурси

Брой деца и ученици в риск – няма.

Деца и ученици със специални образователни потребности (СОП)- 3

Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – Разград (РЦПППО) е осигурил следните специалисти: – 1-ресурсен учител; – 1 психолог; – 1 логопед.

В ОУ „Св.П.Хилендарски ” са осигурени достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, е, дидактически материали, методики и специалисти. Създадени са екипи за подкрепа за личностно развитие на учениците със специални образователни потребности. Екипите включват ресурсен учител и психолог от РЦПППО – гр. Разград, класните ръководители на трите класа с ученици със специални образователни потребности.

Училището предостави подкрепяща образователна среда за обучението на три (3) ученици със специални образователни потребности. Сформиран е училищен Екип за подкрепа за личностно развитие (ЕПЛР) към училището за учениците в ОУ «Св. Паисий Хилендарски» координатор на ЕПЛР, класните р-ли на уч-ците СОП, Теодор Йосифов-ресурсен учител и психолог, Десислава Атанасова –логопед към РЦЦППО-Разград.

Социализиране и приобщаване на децата и учениците в социален риск и децата и учениците със СОП

Със заповед на директора в началото на учебната година всички учители се задължават да представят доклад за ученици, които са застрашени от отпадане и/или СОП. За учениците със СОП, които не покриват ДОС, се разработват индивидуални програми за обучение по отделните учебни дисциплини. В училище работят по график ресурсен учител, логопед и психолог, които подпомагат успеваемостта на учениците, срещайки трудности при усвояването на знания и умения в ОВП. Изготвя се и план за обучение на ученици, застрашени от отпадане. Проведени са родителски срещи, на които пред тях е изтъкната ползата децата им да посещават редовно училище. През учебната година и ваканциите са предвидени извънкласни и извънучилищни дейности, съобразени с интересите на учениците.

Осъществена допълнителна образователна подкрепа за децата, чийто майчин език е различен от българския. Учителите работиха допълнително с учениците –провеждаха консултации, допълнително обучение по учебни предмети-БЕЛ и Математика за учениците от 1-2-3 кл. по Заповед РД 12-499-459/15.06.2023 на директора на ОУ.

Осъществена е работа с родителите относно ползата децата им да посещават училище. Проведени са редица родителски срещи и разговори с родители на деца, които се справят по-трудно с образователно-възпитателния процес. Проведени са предвидените родителски срещи по НП «Заедно за всяко дете», общи мероприятия с родителите и учениците.

Със заповед на Директора за първи и втори учебен срок е утвърден график за консултации по учебните предмети, за допълнителен 2-ри ЧК и водене на училищна документация, за дежурство на учителите, график за обедното хранене, график за БДП, график за ДЧСД.

Осъществени са извънкласни и извънучилищни дейности с интеграционен ефект за децата и учениците, чийто майчин език е различен от българския – На 100 % от учениците в ОУ майчиния език е различен от българския. Полагат се усилия, допълнителни часове за развитието и обогатяването на речниковия запас от думи. Участието на учениците в ЦО на ОВП в и прекарвайки повече време в училище, занимавайки се с разнообразни дейности намалява прояви на агресия. Вниманието на учениците в голяма степен е ангажирано с целодневното обучение. Работата в групи, където децата са от различни паралелки, но със сходни интереси ги сближава и мотивира за преодоляване на проявите на агресия.

Координаторът на ЕПЛР-г-жа Д.Белчева е провел заседания на екипа, протоколирани в 3 бр. протокола.

Няма ученици от семейства на бежанци от Украйна. В началото на учебната година са обхванати всички деца и ученици в задължителна училищна възраст от селото. Обхванати са на 100 %. Няма отпаднали от образователната система.

В хода на изготвяне на Анализа стана ясно, че учителите използват активно в своята работа различните видове форми на обща подкрепа за личностно развитие:

- екипна работа между учителите – основно организационно средство за интелектуално, емоционално, социално, морално и физическо развитие на децата;

- физкултурна стая със съблекални;
- библиотека;
- стая за хранене на учениците ;
- медицински кабинет;
- учителска стая;
- спортна площадка (в не добро състояние);
- стая-архив
- почивна стая/стая за отдых на персонала, която е изцяло обновена с мебели, ремонтирана и реновирана през 2019.

• ОУ разполага с масивна сграда с кабинети по БЗО / ФА/ХООС за осъществяване на обучението по общообразователна и професионална подготовка. Оборудването на специализираните кабинети и на лабораториите по химия и микробиология е на добро равнище с належащо осъвременяване и обогатяване.

В края на уч. 2022/2023 има 21 отличници

Работа по проекти като част от общата и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците

- През настоящата 2022/2023 училището е кандидатствало в 1-я етап със СТЕМ концепция по процедура за предоставяне на средства от Механизма за възстановяване и устойчивост BG- BG-RRP-1.015 „Училищна STEM среда“.

- НП «Без свободен час»»

- Национална програма за по-пълно обхващане на учениците в задължителна училищна възраст, модул «Подпомагане храненето на децата от подготвителните групи в детските градини, децата от подготвителните класове в училище и учениците от I – IV клас»

- Схема «Училищен плод и мляко»

- Проект BG05M2OP001-5.001-0001 „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“ –Дейност 2 и Дейност 5

Приложение Доклад на координатора Г.Али по проекта за дейностите през уч. 2022/2023

- НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА „Заедно за всяко дете“ Модул 3 „Участвай и променяй – родителят, активен партньор в училищния живот”

- Групи за Занимания по интереси по Наредба за Приобщаващото образование:

- 2 групи »Спорт за всеки» с рък-л Гюрсел Али и

- «Способни математици» с рък-л Фатме Хавенгели

- Образователна програма «Бързи герои 112» с уч-ците от нач.етап (ЦДО 1-2 И ЦДО 3-4 кл.

- Участие в проект съгласно Постановление № 129/ 11.07.2000 г. на Министерския съвет за подпомагане на физическото възпитание и спорт в детски градини и училищата. Проектът е одобрен и училището получи финансиране, с което се обезпечи закупуването на УТС по учебният предмет физическо възпитание и спорт.

- Извънкласни и извънучилищни дейности - координиране и контролиране на дейностите в Националния календар за извънучилищни дейности и Националния спортен календар на МОН

Има ученици, участвали в общински и областни етапи на олимпиадите по БЕЛ, ХООС, БЗО.

Засилена е работата по гражданското и здравно образование на учениците, работи се засилено с учениците - билингви , прилага се гъвкав и нетрадиционен подход.

Специално внимание да се отдели на работата с родителите, да се привлекат възможно най-голям брой родители, съпричастни към училищните проблеми, да се търсят нови методи и подходи за приобщаване на родителите към училищния живот.

Родители, учители, ученици и общественост се включиха в Благотворителен коледен базар в училището. Разпределението на получените средства е осъществено на общо събрание.

Обогатява се материално-техническата база по Нац. Проекти и програми на МОН. Утвърждаване на ОУ “Св. П. Хилендарски” като училище, способно да формира у учениците национални и общочовешки добродетели при подготовката им за социализация и реализация.

Реализират се дейности за осъществяване на обща подкрепа за личностно развитие на учениците, чрез предоставяне на допълнително обучение по учебни предмети за преодоляване на обучителни затруднения и за преодоляване на системни пропуски при усвояване на учебното съдържание. Така също се осъществява обща подкрепа чрез осигуряване на занимания по интереси за стимулиране на творчествите изяви и за повишаване на мотивацията за учене. В резултат на извършено проучване за желанията и интересите на учениците са формирани следните клубове:

Клубове по интереси - 2 клуба Занимания по интереси по Наредба за ПО.

Участие в различни инициативи „Маратон на четенето”. Месец на рециклирането, седмица на четенето и четивната техника с мероприятия по класове и групи и много други, отразени в медиите.

Подпомагане дейността на класните ръководители относно превенция и противодействие на различните форми на зависимости: наркомания, алкохол, тютюнопушене, секти, чрез осигуряване на необходимата информация.

Противодействие срещу агресивността и насилието и осигуряване на ред, сигурност и спокойствие в училище.

Училищната комисия за превенция активно участва в разработването на Правилника за дейността на училището Превенция на СПИН; Превенция на насилието и агресията; Превенция на употребата на наркотични вещества. - Отбелязване на Световния ден за борба с тормоза чрез множество инициативи: Организиране на изложба на ученически рисунки и плакати по темата; „Ден на розовата фланелка”; Представяне на ученически презентации във връзка с борбата с тормоза. - „Спортът срещу агресията” – занимателни игри с учениците от V-VII кл. - Провеждане на срещи-разговори, обучителни сесии, презентации с цел превенция на насилието – децата и насилието по телевизията, трафик на деца, безопасна работа на децата в интернет. - Продължава инициативата „Гореща кутия” в училище за приемане на сигнали за насилие и тормоз, упражнявани върху учениците.

Училището ни е на ПЪРВО място в Разградска област по организиране на Европейски ден на спорта- Инициативата Европейски ден на спорта в училище / ЕДСУ/ . И тази година инициативата ЕДСУ е подкрепена от РУО-Разград и от областния управител на област Разград-Драгомир Златев с осигуряване на награди за най-активно включилите се в инициативата училища в областта.

Множество престижни награди от областни, национални, общински конкурси през учебната 2022/2023:

1. Участие в състезанията организирани от СБНУ
2. В Национално финално състезание имаме сребърен и златен медал и грамота "Победител"
3. Участие и грамоти в Трети национален онлайн конкурс на тема "Най-автентичната сурвачка" Читалище - село Макариополско-СПЕЦИАЛНА НАГРАДА ЗА ЦЯЛОСТНО ТВОРЧЕСТВО ОТ КОЛЕКТИВНО УЧАСТИЕ-III МЯСТО
4. Участия в конкурс "Моята Европас Коледна картичка"
5. Участия в национален конкурс „Моите детски мечти“-2023

6. Участия и грамоти в националния конкурс за детска рисунка на тема "Рецептите на баба", организиран ежегодно от - Фондация „Пазител на традицията – Пазителите.
7. УЧАСТИЕ И ГРАМОТИ В V-НАЦИОНАЛЕН КОНКУРС ЗА КАРТИЧКА ЗА МАМА- "ПРОСВЕТА"
8. Участия и грамоти в трети онлайн конкурс за картичка на тема „8 март – празник на мама“-Община Несебър
9. Участия и грамоти в Трети конкурс „ Нарисувай пролетта“-Народно читалище "Станчо Станчев 1896"с.Сушица
10. УЧАСТИЯ И ГРАМОТИ В"ПЕТИ НАЦИОНАЛЕН КОНКУРС ЗА ДЕТСКА РИСУНКА „ПРИКАЗНИЯТ СВЯТ НА МОЯ РОДЕН КРАЙ” 2023 гр. Цар Калоян
11. II-ра награда в Трети национален конкурс по изобразително и приложно изкуство „Магията на изкуството“ 2023-Русе-пано за Баба МартаРАЗДЕЛ „ПРИЛОЖНО ИЗКУСТВО
12. Участие в традиционния XXVII–ми конкурс “Пижо и Пенда”.-пано за Баба Марта ЦПЛР-Обединен детски комплекс „Анастас Стоянов“ град Шумен и "Арт" школа
Поощрителна награда и грамота в Трети конкурс „ Нарисувай пролетта“-Народно читалище "Станчо Станчев 1896"с.Сушица
13. Участие грамота и награда в Конкурс за най-красива детска рисунка организирано от МБАЛ „Свети Иван Рилски" - Разград по повод празниците Великден и Рамазан Байрам
14. Участие и грамота в конкурса "Шарени яйца"-Народно читалище "Никола Й. Вапцаров-1929"с.Пет Могили,общ.Нова Загора
15. Грамота и поощрителна награда от УЧЕНИЧЕСКИ КОНКУРС ЗА РИСУНКА"ДЪГА НА ТОЛЕРАНТНОСТТА" - СИЛИСТРА-2023
16. Международен конкурс за фотография и рисунка, посветен на Световния ден на водата – 22 март- XVI поредно издание Община Русе -Първа възрастова група:Поощрителна награда
17. Първо място в първа възрастова група в общински етап на конкурса"С очите си видях бедата"
18. Участия и поощрителни награди от XX Национална изложба-конкурс „Свети Трифон Зарезан“
19. Участиеяв дванадесетото издание на конкурса за рисунка и фотография на тема "Вълшебството на сезоните" през 2023 г., организиран от Астрономическа обсерватория при ОП "Младежки център" - Хасково.
20. Участия в Нацоинален конкурс по народно приложно изкуство" Лазарка мома Гиздава "
21. Трето мяст,грамота и парична награда от Конкурса на тема „Полезната и опасната страна на магическия свят в интернет“ , организиран от Общински съвет по наркотични вещества и Превантивно-информационен център гр. Разград
22. Конкурс „ Вълшебния свят на Ангел Каралийчев“
23. Конкурс „Жива памет на Апостола“ гр. Вълчедръм- грамота за достойно представяне
24. Участия в НАЦИОНАЛНИЯ КОНКУРС „Ветеринарният лекар –лечител на човечеството“2023
25. Участия в МЕЖДУНАРОДЕН КОНКУРС „ЖИВОТЪТ НА ЕДИН ЩЪРКЕЛ“
26. Грамота и награда –турнир Предиизвикателството „НОВИЯТ ЖИВОТ НА БОКЛУЦИТЕ“

27. Участия и сертификати в Национален конкурс за Коледна картичка НЧ „Бялата лястовица-2018" гр .Дулово
28. Участие в конкурс за картини на тема Екзотични птици в естествената им среда"
29. УЧАСТИЯ В ШЕСТНАДЕСЕТИ НАЦИОНАЛЕН КОНКУРС ЗА ДЕТСКА РИСУНКА „ПРОЛЕТ ВЪРХУ ЛИСТА” - 2023г.
30. Грамоти за постигнат максимален резултат на онлайн-теста за пътна безопасност-“Без грешки на пътя“
31. III-място Регионален конкурс за рисунка “Природата-извор на живот“ град Разград
32. Грамоти за участие в единадесетото издание на конкурса „Еко-фантазии“ 2023, организиран от Младежки дом-Търговище
33. Грамоти за участие в конкурс"Шарени яйца",организиран от НЧ "Н.Й.ВАПЦАРОВ-1926" с.ПЕТ МОГИЛИ, ОБЩ. НОВА ЗАГОРА
34. Грамоти за участие В НАЦИОНАЛЕН КОНКУРС ЗА ЛИТЕРАТУРНО ТВОРЧЕСТВО И ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО"ВЪЛШЕБНИЯТ СВЯТ НА АНГЕЛ КАРАЛИЙЧЕВ", РАЗДЕЛ РИСУНКА, за детски творби на изобразителното изкуство по мотиви от творчеството на Ангел Каралийчев
35. Участие В Първи национален преглед конкурс за детска смешна рисунка – карикатура / 2023

Допълнителната подкрепа за личностно развитие се реализира в няколко посоки: В училището работи един ресурсен учител, който е включен в екипите за работа с ученици със специални образователни потребности (СОП) и провежда занятия с всяко дете по тделно, съгласно изготвен и утвърден график. Към екипите са включени и учители по учебни предмети, и класните ръководители. Осигурена достъпна архитектурна среда, обща подкрепяща среда. - Кабинет за работа на ресурсните учители, психолози и логопеди от РЦПППО с децата със специални образователни потребности (СОП). - Допълнителна подкрепа от ресурсните учители и преподавателите за децата със СОП. Вниманието е насочено не само към усвояване на учебното съдържание, но и към личностна изява.Отбелязване на културни мероприятия.

Оценка на индивидуалните потребности, извършена от екип за подкрепа за личностно развитие в училището.

- Работа с ученик по конкретен случай.
- Осигурен свободен достъп на всички ученици до училищната библиотека, спортния салон, кабинета с компютри.
- Възможност за изява на всички ученици в инициативите, организирани от учебното заведение

II. Център за социална рехабилитация и интеграция – Цар Калоян

ЦСРИ е комплекс от социални услуги, свързани с извършване на рехабилитация, социално-правни консултации, образователно и професионално обучение и ориентиране, изготвяне и осъществяване на индивидуални програми за социално включване. Предоставянето на услугата цели подкрепа на индивидуалното развитие, поддържане и придобиване на нови способности и самостоятелност на лица и деца с различни вид и степен на увреждане, както и подкрепа на деца от различни рискови групи, чрез целенасочени дейности за интеграция и превенция на социалното изключване.

Към началото на 2022г. в Център за социална рехабилитация и интеграция, социални услуги ползват 21 потребители, от които 10 са деца - 4 от тях са със заболявания удостоверени с ТЕЛК решение - епилепсия, хиперкинетично разстройство, увреждания на ставите. Останалите са деца от различни рискови групи, които имат нужда от ползване на дейности за подкрепа в центъра с оглед формиране на умения за работа в група, подобряване на комуникацията с връстници, преодоляване на поведенчески проблеми, подобряване на самостоятелността в ежедневието, включване в дейности и занимания, които ще подобрят социализирането на детето. Някои от тях са на ресурсно подпомагане в училище. Посетителите на услугата са от гр. Цар Калоян и с. Езерче. На потребителите с тежки физически увреждания е осигурен специализиран общински транспорт - извозване от дома до центъра и обратно. Пред центъра има изградена рампа за придвижване с инвалидни колички.

Център за социална рехабилитация и интеграция разполага със следните специалисти: Управител; Социален работник; Психолог; Рехабилитатор; Логопед;

Предоставят се следните подкрепящи дейности с краткосрочна и дългосрочна продължителност:

Рехабилитация и интеграция

Рехабилитацията е комплексна система от социални, педагогически, медицински, профилактични, образователни и психологически дейности, насочени към възможно най-пълно възстановяване на потребителите за социална самостоятелност и участие в живота на обществото в максимално възможната степен.

Социална рехабилитация

Социалната рехабилитация цели създаване на възможности за социална интеграция чрез обучения в умения за самостоятелен живот и създаване на условия за социални контакти, различни изяви и възстановителни дейности чрез различни методи.

Социална интеграция

Включва всички дейности и раздели от годишния план на ЦСРИ целта, на които е пълноценно участие на потребителите в живота на общността и развитие на творческите им умения и възможности, компютърни умения, осигуряване на равни възможности за спорт, отдих и участие в културния живот:

- Организиране на изложби.
- Изработване на поздравителни картички с рисунки, които да бъдат изпращани на роднини.
- Организиране на рождени дни и други тържества.
- Спортни игри и занимания.
- Излети.
- Гостувания в предприятия, институции, културни и исторически обекти по желание на потребителите
- Посещения на концерти и театрални представления и др.

Работа с близки и роднини:

- Проучване на мненията, желанията и проблемите чрез индивидуални контакти и анкети.
- Индивидуални консултации.

Социални консултации

Консултативна работа - свързана с предоставяне на информация в областта на социалната закрила за възможностите за подкрепа; изисквания, срокове и насочване към съответните институции, от които може да бъде получена подкрепата

Специализирани консултации

Специализираната консултативна работа е предоставяне на практически указания и насоки на потребителите и техните семейства с цел осигуряване на система от продължаващи действия в домашни условия.

Психологическа подкрепа

Психологическа подкрепа се реализира чрез консултиране и различни терапевтични дейности, съобразно индивидуалните потребности на потребителите на услугата. Насочена е към възстановяване и поддържане на психическото равновесие. Тя е изключително важна при деца, когато е наложителна промяна в ценностните нагласи и мотивацията. Психологическата рехабилитация е един от позитивните фактори при подпомагане процеса на социализация и социално включване.

Корекционно-възпитателна дейност

Логопедът осъществява корекционно-възпитателна работа чрез прилагане на разнообразни форми и средства за диагностика и оценяване на комуникативните нарушения, както и прилагане на корекционни методи и техники за работа при нарушенията на потребителите за повишаване на възможностите им за комуникация

Конкретните задачи, с които той се занимава са:

- Участва в изготвянето на индивидуалните планове за подкрепа на потребителите, като прави регулярна диагностика и оценяване на комуникативните нарушения и дава предложения за подходящи начини за осъществяване на индивидуална подкрепа;
- Прилага иновативни корекционни методи и техники за работа с децата за повишаване на комуникативността им;
- Оказва методологическа подкрепа на екипа и семействата по отношение на успешна вербална и невербална комуникация;
- Подпомага и подкрепя процеса на въвеждане на иновативни практики и методи на работа;
- Извършва индивидуални консултации с потребителите и техните семейства, дава съвети и изготвя индивидуални комплекси за работа в домашни условия;
- Участва в извършването на регулярните оценки по отношение на напредъка в индивидуалното развитие на потребителите;
- Води необходимата документация отразяваща директната работа с потребителите и семействата;
- Спазва правилата за конфиденциална информация, свързана с клиентите на ЦСРИ, както и Етичния кодекс за работещите в социалната сфера;

Ежеседмично в услугата се провеждат екипни срещи за обсъждане на състоянието, напредъка, постигнатите резултата в работата с децата.

Децата и родителите са подкрепени от началото до края на услугата. Екипът има обща компетентност за взаимодействие в процеса от входа до изхода на услугата. Предоставят се анкети за обратна връзка от персонала и родителите на потребителите. Към децата има еднакво етично отношение от страна на персонала.

Екипът на услугата е подготвен за индивидуална работа с деца. Всяко дете има ключов работник в услугата и водещ случай в ОЗД. Екипът на услугата работи за осигуряване на доверително отношения и привързаност. В услугата има разработени Методология на работа и Описание на услугата, които се прилагат в процеса на работа.

Описани са целевите групи, екипа, дейностите за подкрепа, приемът на потребители, етапът на активна работа и приключването на контакт с потребител. Услугите, предоставяни в ЦСРИ – са описани в договора за предоставяне на социални услуги. Потребителите и заинтересованите страни са информирани за услугата. Услугата се развива съобразно потребностите на децата.

Децата имат доверие в екипа. Персоналът има еднакво ниво на познание и разбиране за същността на услугата, подходите на пряка работа с децата и семействата.

В услугата има разработени ПВР за функциониране на услугата и процедури и правила, съгласно НКССУД, насочени към качеството на живот на детето. Персоналът и потребителите са запознати с документите.

Екипът проследява напредъка на децата в резултат на прилагане на дете - центрирания подход.

За всеки отделен случай се изготвя досие, съдържащо всички необходими документи. При стартиране ползването на услугата, за всяко дете се изготвя оценка на потребностите, която се базира на информацията, получена от ОЗД и на наблюдението и обследването от страна на специализирания персонал през първия месец.

При работата си екипът се ръководи от правата на детето при планиране и предоставяне на услугата, като обръща специално внимание на правото на достъп до информация, правото на участие на детето, правото на детето да живее с родителите си, правото на здравни грижи, правото на образование, правото на защита от насилие и negliжиране. Екипът на услугата предоставя допълнителна подкрепа за участието на деца с комуникационни проблеми, като използват подходящи средства, като картини, отразяващи емоциите, различни предмети.

Детето и семейството се включват при вземане на решения. Изготвените планове за подкрепа са подписани от родителите. Децата се включват когато възрастта и здравословното им състояние го позволяват.

Наблюдава се положително промяна за децата с комуникационни проблеми. С тези деца се комуникира чрез мимики и жестове. Посещенията в центъра и работата с отделните специалисти влияят в положителна степен на психо-емоционалното състояние на децата.

Екипът на услугата изготвя оценка на потребностите за всяко дете, като се ръководи от Методиката за условията и начина на предоставяне на социалните услуги в ЦСРИ, утвърдена от Изпълнителния директор /ИД/ на Агенция за социално подпомагане /АСП/ Методологията и инструментариума за комплексна оценка на детето са регламентирани и в Правилник за организацията и дейността на социалната услуга. Децата, ползващи услугата са предимно с различни увреждания, физически и ментални, има и деца със специални образователни потребности. Оценката се извършва въз основа на наблюдение, обследване и диагностика, целящи определяне на дефицитите, проблемните области, трудностите, затрудненията, нарушенията и съхранените способности на детето.

7. Дейност на Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – Област Разград.

Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – област Разград (РЦПППО – област Разград) оказва допълнителна подкрепа за личностно развитие на 199 деца и ученици със специални образователни потребности в 56 учебни заведения (27 училища и 26 детски градини + 3 филиала) в област Разград. Тези деца и ученици се обучават в общообразователните училища и детски градини съвместно със своите връстници.

Таблица: Детски градини и училища в област Разград, в които се обучават деца и ученици със СОП, подпомагани от РЦПППО – Разград.

Община	Детска градина/ училище	Брой деца/ ученици	Брой деца/ ученици общо
Разград	гр. Разград СУ „Христо Ботев”	8	85
	гр. Разград Спортно училище	1	
	гр. Разград ОУ „В. Левски”	5	
	гр. Разград ПГ ХТБТ „Мария Кюри”	13	
	гр. Разград ДГ № 11 „Детелина”	4	
	гр. Разград ДГ № 4 „Митко Палаузов”	1	
	гр. Разград ДГ „Приказка“	1	
	гр. Разград ДГ „Лудогорче”	4	
	гр. Разград ДГ „Славейче”	6	
	гр. Разград, ДГ „Зорница“	3	
	гр. Разград ДГ „Незабравка“	3	
	с. Стражец ОУ „Елин Пелин”	3	
	с. Стражец ДГ „Пролет”	1	
	с. Раковски ДГ „Пролет“	1	
	с. Благоево ДГ „Георги Димитров”	3	
	с. Дянково ОУ „Отец Паисий”	4	
	с. Дянково ДГ „Осми март“	1	
	с. Ясеновец ОУ „Св. Св. Кирил и Методий”	13	
	с. Ясеновец ДГ „Дора Габе“	4	
	с. Осенец ОУ „Д-р Петър Берон“	6	
Исперих	гр. Исперих ОУ „Христо Ботев”	6	25
	гр. Исперих ДГ „Слънце”	1	
	гр. Исперих ДГ „Мечо Пух”	2	
	гр. Исперих ДГ „Първи юни“	4	
	с. Лудогорци ДГ „Дора Габе“	1	
	с. Подайва ДГ „Радост“	1	
	ДГ „Щастливо детство“ с. Малък Поровец	1	
	с. Лудогорци ОУ „Христо Ботев”	4	
	с. Голямо Йонково ДГ „Кокиче“	1	
	с. Тодорово ОУ „Васил Левски”	1	
	с. Китанчево ОУ „Христо Ботев”	3	
Кубрат	гр. Кубрат СУ „Христо Ботев”	10	41
	гр. Кубрат ДГ „Щастливо детство”	2	
	гр. Кубрат ДГ „Здравец”	2	
	с. Севар ОУ „Н. Й. Вапцаров”	12	
	с. Сеслав ОУ „Кирил и Методий”	2	
	с. Юпер ОУ „Св. Климент”	2	
	с. Юпер ДГ „Първи юни“	1	
	с. Беловец ОУ „Васил Левски“	9	
	гр. Кубрат ДГ „Щастливо Детство“, база – с. Беловец	1	

Завет	гр. Завет СУ „Св. Св. Кирил и Методий”	11	23
	гр. Завет ДГ „Слънчо”	1	
	гр. Завет ПГЗ „Климент Тимирязев“	2	
	с. Брестовене ОУ „Христо Ботев”	8	
	с. Острово ДГ „Радост“	1	
Лозница	гр. Лозница СУ „Хр. Ботев”	1	20
	гр. Лозница НУ „Васил Левски“	7	
	гр. Лозница ДГ „Веселие“	1	
	р. Лозница ДГ „Веселие“ – филиал Синя вода	3	
	р. Лозница ДГ „Веселие“ – филиал Трапище	1	
	с. Гороцвет ОУ „Христо Ботев”	5	
Самуил	с. Сейдол ОУ „Виделина”	2	2
	с. Владимировци ОУ „Христо Ботев”	1	
Цар Калоян	с. Хърсово ОУ „Св. Паисий Хилендарски”	1	5
	гр. Цар Калоян ДГ „Славейче” – филиал с. Езерче	2	
	с. Езерче ОУ „П. Хилендарски”	3	
Общо	27 училища и 26 детски градини + 3 филиала	199	199

Регионален център – Разград успява да подпомага със специалисти за допълнителна подкрепа на децата и учениците всички училища и детски градини в област Разград след направена заявка. За тази цел РЦПППО – Разград осигурява следните специалисти:

- 13 ресурсни учители;
- психолози;
- логопеди.

Налице е недостиг на логопеди и психолози, а също и на ресурсни учители в по-малките общини.

Таблица: Осигурени специалисти от РЦПППО – Разград по общини в област Разград (брой на работещите специалисти в общината).

Община	Ресурсен учител	Психолог	Логопед
Разград	6	2	1
Исперих	2	1	1
Кубрат	3	1	1
Завет	2	1	1
Лозница	2	2	1
Самуил	1	1	1
Цар Калоян	1	1	1

РЦПППО – Разград осигурява ресурсно подпомагане в 26 детски градини и 3 филиала, 19 основни училища, 4 средни училища, 2 професионални гимназии, 1 начално училище и 1 спортно училище.

Таблица: Видове учебни заведения в област Разград, в които се осигурява ресурсно подпомагане от РЦПППО – Разград (брой).

Община	ДГ	ОУ	СУ	ПГ	НУ	Спортно училище	Общо
Разград	12	5	1	1	-	1	20
Исперих	7	4	-	-	-	-	11
Кубрат	4	4	1	-	-	-	9
Завет	2	1	1	1	-	-	5
Лозница	3	2	1	-	1	-	7
Самуил	-	2	-	-	-	-	2
Цар Калоян	1	1	-	-	-	-	2
Общо	26+3	19	4	2	1	1	56

Таблица: Справка за посещаваните учебни заведения и брой деца и ученици

	вид учебно заведение	брой уч. заведения	брой деца, ученици
Разград град	ДГ	8	25
	училища (НУ, ОУ и СУ)	5	22
	проф. гимназии	3	19
Разград област	ДГ	21	36
	училища (НУ, ОУ и СУ)	20	95
	проф. гимназии	1	2
ОБЩО:		58	199

РЦПППО – Разград осигурява ресурсно подпомагане за деца от всички групи в детските градини и всички класове в училищата.

Таблица: Справка за децата и учениците по групи и класове.

Община	I гр.	II гр.	III гр.	IV гр.	I кл.	II кл.	III кл.	IV кл.	V кл.	VI кл.	VII кл.	VIII кл.	IX кл.	X кл.	XI кл.	XII кл.	Общо
Кубрат	0	3	1	2	2	7	8	4	5	2	3	0	0	0	2	0	39
Завет	0	4	1	0	1	2	2	5	2	1	1	1	2	1	1	0	24
Исперих	1	5	1	4	2	0	2	3	2	1	4	0	0	0	0	0	25
Самуил	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	2
Лозница	0	2	2	1	4	2	2	1	4	1	1	0	0	0	0	0	20
Цар Калоян	0	0	0	2	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	5
Разград	8	3	7	16	2	6	4	9	5	7	3	3	2	6	3	0	84
Общо	9	17	12	25	11	17	18	22	20	13	14	4	4	7	6	0	199

Специалистите на РЦПППО – Разград работят с деца с различни видове увреждания. Най-често това са деца с обучителни трудности, умствена изостаналост, аутизъм и различни разстройства в развитието на речта.

Таблица: Справка за децата и учениците по видове увреждания.

Община	ЛУИ	УУИ	Езиково-говорни нарушения	Обучителни трудности	Физически увреждания, ДЦП	Синдром на Даун	Хидроцефалия	Соматични заболявания	Увреден слух	Множество увреждания	Психични разстройства в детска и юношеската възраст	Генерализирано разстройство на развитието	Хиперкинетични разстройства	Нарушение на активността и вниманието	Епилепсия	Общо
Разград	2	1	20	16	6	0	0	2	3	5	6	10	5	4	4	84
Исперих	1	2	0	7	1	1	1	0	0	0	3	6	1	1	1	25
Кубрат	0	2	7	17	1	1	1	0	0	2	0	1	1	6	0	39
Завет	2	0	4	9	1	0	0	1	1	0	0	2	1	3	0	24
Лозница	4	0	3	2	0	0	0	2	0	1	1	5	1	1	0	20
Самуил	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Цар Калоян	0	1	0	0	1	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0	5
Общо	10	7	34	51	15	2	2	0	5	9	10	25	9	15	5	199

8. SWOT анализ.

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
<ul style="list-style-type: none"> • Благоприятна образователна структура на образованието. • Разгърнатата училищна мрежа, гарантираща равномерен достъп до образование. • Разгърнатата мрежа от детски градини, осигуряваща възможност за пълен обхват на деца в предучилищна възраст. • Наличие на действащ механизъм за финансиране на делегираните от държавата дейности и местни дейности приходи по бюджета. • Определен стандарт за издръжка на дете и ученик за финансиране на делегираните от държавата дейности. • Прилагане на Системи за финансово управление и контрол. • Разработена система от мерки за осигуряване на достъпа до образование – безплатен транспорт; безплатни учебници и учебни помагала за всички ученици от I до VII клас; безплатни закуски I-IV клас. • Допълнителна работа в училищата с изоставащи и надарени ученици. • Прилагане на иновативни методи на работа в училища и ДГ. 	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатъчен човешки ресурс в детските градини и училищата за работа с деца със СОП – психолози, логопеди, слухово-речеви рехабилитатор, рехабилитатор за зрителни затруднения и други специалисти. • Обучение в слети паралелки, затрудняващо обучението. • Липса на ефективен механизъм за събиране на информация за учениците в чужбина. • Липса на интерес и слаба мотивация у децата от етническите малцинства да посещават училище. • Липса на млади педагогически кадри, резултат от непривлекателност на образователната професия. • Недостиг на средства за поддръжка на училищни автобуси. • Липса на възможности за участие на ЦПЛР в Национални програми на МОН - за проектно финансиране. • Агресия и недостатъчни социални умения за общуване у децата и учениците. • Неефективност на санкциите, предвидени в ЗПУО за родители, които не осигуряват присъствието на децата си в училище и ДГ.

<ul style="list-style-type: none"> • Наличие на добра материална база на училищата – подобрени по проект за енергийна ефективност, спортни площадки и салони, специализирани кабинети, училищно оборудване, компютърни кабинети с ИТ технологии, софтуер и достъп до интернет. • Медицинско обслужване на децата - изградени здравни кабинети в учебни и детски заведения. • Създадени са условия за удовлетворяване интересите, желанията и потребностите за личностно израстване и реализация на децата и учениците в свободното от учене време, наличие на пет ЦПЛР. • Създадени разнообразни условия за изява и участия в конкурси, конференции, олимпиади, спектакли, състезания, празнични програми, изложби, открити занимания за всяко дете и ученик, участващо във формите на извънкласна дейност. • Създадена подкрепяща среда за децата и учениците със специални образователни потребности – регионален център и ресурсни учители, достъпна архитектурна среда. • Наличие на условия за квалификации и вътрешни квалификации на специалистите, работещи в детските и учебни заведения, провеждане на открити практики, съвместни инициативи и партньорство между учебни и детски заведения. 	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатъчен сграден фонд и сериозна необходимост от модернизация. • Отсъствие на нормативни условия за допълнително обучение на децата, за които българският език не е майчин. Необходимост от повишаване грамотността на учениците. • Не е изградено ефективно ученическо самоуправление. • Липса на кабинети по предмети като математика, история и цивилизация, география и икономика. • Липса на дългосрочна визия за развитие на местната икономика и на интерес на бизнеса от реализация на програми в образованието. • Ниска заинтересованост на родителите; • Ниска мотивация от страна на учениците за учене и развитие; • Лошо качество на материалите и консумативите; • Недостатъчно познаване на нормативната уредба от страна на част от педагогическия персонал; • Все още не се отчитат в достатъчна степен индивидуалните особености на всяко дете и насочването на конкретен специалист за неговата интеграция и специална подготовка;
---	--

<ul style="list-style-type: none"> • Наличие на професионални гимназии и условия за професионално насочване на подрастващите. • Мотивиране на директори, учители и ученици – награди за 24 май, награда „Директор на годината”, „Учител на годината” и „Отличник на випуск”. • Създадени условия и възможности за стимулиране постиженията на даровитите деца в различни дейности, в т. ч. и спорта. • Ритуализация на символите в училищата и детските градини. • Осигурен е равен достъп до качествена предучилищна подготовка и училищно образование. • Въведена задължителна предучилищна подготовка две години преди постъпване в първи клас. • Утвърдени правила за прием в първи клас и създадена организация за целодневно обучение. • Нов модел на финансиране, основан на единни разходни стандарти за издръжка на 1 ученик, делегирани бюджети във всички училища. • Разработена система от мерки за осигуряване на достъпа до образование - организиран безплатен транспорт за учениците от селата, безплатни учебници за всички ученици от I до VII клас, безплатни закуски I-IV клас. 	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатъчен брой обучени учители за работа с деца със СОП. • Недобри материални условия в институциите по отношение на обучението на деца и ученици със СОП, липса на достъпна архитектурна среда. • Постоянни и обемни изменения в нормативната уредба. • Голям обем нормативни актове, без конкретни указания, процедури и политика по прилагането им. • Задължение по прилагане на специфични нормативни актове, непряко касаещи системата на образованието. • Липса на общи образователни изисквания в извънкласните форми, на учебни планове и програми за формите. • В началото на учебната 2016/ 2017 година все още не са утвърдени държавни образователни стандарти за физическата среда и информационното и библиотечно осигуряване на детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие, за приобщаващо образование.
--	---

<ul style="list-style-type: none"> • Наличие на ПИГ 1-6 клас. • Много добри постижения при участие в олимпиади, конкурси и състезания в различни области, включително и Национални. • Голям брой преподаватели, преминали обучение в различни обучителни курсове и семинари. • Действащи Координационен съвет за справяне с насилието и Комисия за борба с противообществените прояви. • Популяризиране на специфични за общинните празници и ритуали. • Въведени основни компоненти на системата за национално стандартизирано външно оценяване –поетапно провеждане на външно оценяване в края на всеки етап; провеждане на задължителни държавни зрелостни изпити за всички ученици, които завършват XII клас. • Наличие на изградена система за охрана. • Сформиране на паралелки с конкретна насоченост към дадена културно-образователна област. • Провеждане на рекламни кампании-начални и поддържащи. • Провеждане на по-ефективни квалификационни форми/дискусии, работа в групи, споделяне на добри практики/. • Включване на родителите в съвместни дейности. 	
--	--

<ul style="list-style-type: none"> • Наличие на педагогически персонал с висока лична квалификация. • Наличие на достатъчно възможности за избор на профили и за развитие на интересите на децата и учениците в извънкласни и извънучилищни дейности. • наличие на гъвкава организация на формите и график на занимания, съобразно свободното време и интереси на участниците; • засилени мерки за контрол на отсъствията и успеха на учениците; • реализиране на проекти, финансирани със средства по различните оперативни програми, за да се осигури допълнителен финансов ресурс и дългосрочно положително въздействие върху местната общност. 	
ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
<ul style="list-style-type: none"> • Обучение на педагози, педагогически съветници за работа по проблемите на ученическата агресия и формиране на социални умения у подрастващите. • Осигуряване на подходяща среда и условия за привличане на млади специалисти с висше образование и стимулиране на професионалната мотивация. • Повишаване на привлекателността и на качеството на учебния процес и на училищната среда, както и създаване на подходяща среда за подкрепа на личностното развитие на учениците. 	<ul style="list-style-type: none"> • Нередовна посещаемост на учебни занятия – заплаха от отпадане на учениците от училище. • Миграция на семействата и обезлюдяване на региона. • Демографски срив, намаляване броя на децата и учениците през годините. • • Опасност от закриване на учебни и детски заведения. • Трудна събираемост на таксите в детските градини.

<ul style="list-style-type: none"> • Квалификация на учителите за работа с деца и ученици в риск от отпадане. • Подобряване качеството на професионалното образование и осигуряване на условия за по-ефективни връзки с бизнеса. • Включване на родителите в инициативите на училища и детски градини и подобряване на съвместни дейности с тях. • Сформиране на паралелки с конкретна насоченост към дадена културно-образователна област. • Провеждане на по-ефективни квалификационни форми/дискусии, работа в групи, споделяне на добри практики/. • Разработване и управление на проекти. • Подобряване на здравословното хранене при ползване на безплатни закуски. • Осигуряване на столово хранене за социално-слаби ученици. • Законови възможности за обособяване на защитени и средищни детски градини. • Осигуряване на качествена образователна структура – институции на предучилищното обучение, общото, профилираното и професионалното образование. • Внедряване на добри европейски практики в сферата на извънкласните дейности. 	<ul style="list-style-type: none"> • Езикова бариера при деца от етносите, затрудняваща учебния процес. • Засилване на диспропорциите в качеството на образованието между отделните училища /град-село/. • Намаляващ интерес към учителската професия и като резултат застаряващ педагогически състав. Недостатъчен брой на младите висококвалифицирани и мотивирани специалисти в училище. • Изменения в законовата уредба. • Недостигащи финансови средства за осигуряване на подходяща образователна среда, съгласно държавните образователни стандарти..
--	---

• Развитие на публично-частното партньорство.	

9. Изводи от анализа

ОБЩИНА РАЗГРАД

1. За отчетения период 2021 г. и 2022 г. община Разград има изградена и добре функционираща система за предучилищно и училищно образование за обезпечаване на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие, която се осигурява в детските градини, в училищата и в центровете за подкрепа за личностно развитие.

2. В Община Разград съществуват условия за осъществяване на подкрепата за личностно развитие на децата и учениците от институциите в системата за предучилищно и училищно образование, съвместно с държавните и местните органи и структури и доставчиците на социални услуги.

3. Община Разград прилага цялостни политики за обезпечаване на дейностите за подкрепа на личностно развитие чрез общински образователни и младежки програми, програми за спорт, превенции, здраве и социални дейности.

4. Създадени са условия за сътрудничество и отношения на загриженост между всички участници в процеса на образование, като са необходими процедури за повишаване на ефективността на комуникацията между тях.

5. Съществува необходимост от прилагане на активна политика за реализиране на проекти, финансирани със средства по оперативни програми на Структурните фондове, както и чрез други фондове и програми, за да се осигури допълнителен финансов ресурс и дългосрочно положително въздействие върху местната общност.

6. Организирането и осигуряването на дейностите за подкрепа на личностното развитие на територията на община Разград, е динамичен процес, който подлежи на оптимизиране в съответствие с разпоредбите на ЗПУО, с променящите се потребности на образователната система и налага координираност между всички участници в образователния процес и органи на управление на централно и местно ниво, с цел осигуряване на подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията на всяко дете и ученик.

Осигуряването на подкрепа за личностно развитие на децата и учениците е приоритет в националната и местната политика в областта на образование. Законът за предучилищното и училищното образование и Наредбата за приобщаващо образование са нормативните основания за организиране на образователната среда и нейните елементи чрез обединяване на ресурсите на всички държавни и местни органи и институции. Изградената система за подкрепа за личностното развитие на децата и учениците от община Разград доказва ползата от единните и целенасочени действия на цялата общност. Натрупаният опит – постиженията и проблемните аспекти, определя бъдещите стратегически цели и идеи за превантивни и корекционни дейности в областта на общата и допълнителната подкрепа. Предложеният анализ на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград е индикатор и ориентир при разработването на Областната стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Разград.

ОБЩИНА ИСПЕРИХ

След изложената информация за състоянието на предучилищното и училищно образование на територията на община Исперих и взаимодействието между ключовите фактори в процеса на предоставяне на подкрепа за личностно развитие, се направи оценка, идентифицираха се нужди и се изведоха следните изводи:

- необходимо е да се повишава средният брой ученици в паралелка на ниво община чрез ежегодно оптимизиране на паралелките;
- поетапно да се намалява броят на слетите паралелки с цел подобряване на образователния процес;
- да продължи осъществяването на целодневна организация на учебния процес като инструмент за превенция на отпадане от училище, за осигуряване на специализирана помощ при подготовката, за развиване на таланти и удовлетворяване на потребности и интереси;
- с цел да се отговори на изискванията за създаване на приобщаващо и подкрепящо образование за личностно развитие на децата и учениците, да се осигурят условия, както и екипи от висококвалифицирани специалисти: педагози, психолози, ресурсни учители, логопеди, които ще направят оценка и ще осъществят допълнителна подкрепа на деца и ученици, имащи необходимост от приобщаване и социализация;
- създаване на подходяща подкрепяща среда за деца със СОП повсеместно – достъпна архитектурна, обща и специализирана среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти;
- да се приложат различните форми на обучение, заложи в новия ЗПУО, с цел да се отговори на потребностите и да се даде достъп до образование, както и да се предотврати преждевременно отпадане и ранно напускане на училище;
- повишаване на квалификациите и професионалната компетентност на педагогическите специалисти;
- необходимо е разработване и прилагане на програма за кариерно ориентиране на учениците на ниво училище; подпомагане на трудовата и професионалната реализация на завършващите средно образование; да се разработят инструменти за ранно кариерно ориентиране на застрашените от отпадане ученици, както и адаптиране на инструменти за целите на кариерното ориентиране на ученици със специални образователни потребности; да се създаде интегрирана система за реализация и заетост по придобитата квалификация на завършващите средно образование в съответствие с изискванията на пазара на труда, за да се повиши мотивацията на учениците да завършат училище;
- създаване на условия за сътрудничество между всички участници в образователния процес – учебни заведения, органи на местното самоуправление и Регионалното управление на образование, семействата и общността;
- създаване на партньорска мрежа между професионалната гимназия и бизнеса в община Исперих за съвместно прилагане на метода „учене чрез работа”;
- обновяване и модернизирание на образователната инфраструктура;
- стимулиране на развитието на образователния процес с цел подобряване на знанията, уменията и възможностите на децата и учениците;
- включване на учениците в групи за допълнителна подготовка;
- разширяване на извънкласните занимания съгласно интересите на учениците и внедряване на добри европейски практики в тази сфера;
- да се разработят съвременни програми за избираеми и факултативни форми за придобиване на компетентности в съответствие с потребностите и интересите на учениците;

- да се обогати книжното богатство на библиотеките, за да станат любимо място за отдих и творчество;
- разработване и актуализиране на закони и подзаконови нормативни документи.

V. Заключение

Подкрепата за личностно развитие на децата и учениците трябва да осигурява подходяща физическа, психологическа и социална среда за развитие на способностите и уменията им и за пълноценното им участие в общността на детската градина и на училището.

Тя трябва да се предоставя в съответствие с индивидуалните образователни потребности на всяко дете и на всеки ученик и чрез включване на ресурси, насочени към премахване на пречките пред ученето и научаването и към създаване на възможности за равнопоставен старт на децата и учениците в социалния живот и пълноценна личностна реализация.

Подкрепата извежда на преден план сътрудничеството и загрижеността между всички участници в процеса на приобщаващото образование, за да се превърне детската градина/училището в територия с позитивен психоклимат, в среда на взаимно доверие и емоционално благополучие за изява на всяка индивидуалност.

ОБЩИНА КУБРАТ

Основен извод от аналитичната част е усилията да се насочат към реализирането на следните приоритети:

1. Инвестиране в качествено, конкурентноспособно и ефективно образование, чрез оптимизация на общинската образователна система;

2. Развитие на образователната инфраструктура в съответствие с потребностите на местната икономика и нуждите на пазара на труда, важно условие за по-добра реализация на младите хора на пазара на труда.

3. Обновяване и модернизация на наличния сграден фонд на детските градини и училищата, в които не са приложени мерки за енергийна ефективност, чрез реализация на нови проекти;

4. Осигуряване на съвременно оборудване и обзавеждане и създаване на привлекателна образователна среда;

5. Осигуряване на възможност за целодневна организация на учебния процес, места за отдих и спорт, за занимания по интереси и други;

6. В Община Кубрат има изградена и добре функционираща система за предучилищно и училищно образование за обезпечаване на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие, която се осигурява там, където са детето и ученикът - в детските градини, в училищата и в центровете за подкрепа за личностно развитие.

В Община Кубрат съществуват условия за осъществяване на подкрепата за личностно развитие на децата и учениците от институциите в системата на образованието съвместно с държавните и местните органи и структури и доставчиците на социални услуги. Потребността от предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците на територията на Община Кубрат се покрива от дейностите, заложили в социалните услуги действащи в общината.

Подкрепата за личностно развитие на децата и учениците трябва да осигурява подходяща физическа, психологическа и социална среда за развитие на способностите и уменията им и за пълноценното им участие в общността на детската градина и на училището.

Тя трябва да се предоставя в съответствие с индивидуалните образователни потребности на всяко дете и на всеки ученик и чрез включване на ресурси, насочени към премахване на пречките пред ученето и научаването и към създаване на възможности за равнопоставен старт на децата и учениците в социалния живот и пълноценна личностна реализация. Подкрепата извежда на преден план сътрудничеството и загрижеността между всички участници в процеса на приобщаващото образование, за да се превърне детската градина/училището в територия с позитивен психоклимат, в среда на взаимно доверие и емоционално благополучие за изява на всяка индивидуалност.

ОБЩИНА ЗАВЕТ

Обобщение и изводи от анализа

1. След влизането в сила на Закона за предучилищното и училищното образование и извършената оптимизация на училищната мрежа, системата на предучилищното и училищното образование в Община Завет обхваща следните законодателно установени институции: пет общински детски градини и шест училища.

2. В Община Завет има изградена и добре функционираща системата за предучилищно и училищно образование.

3. В Община Завет съществуват условия за осъществяване на подкрепата за личностно развитие на децата и учениците от институциите в системата на предучилищното и училищното образование, съвместно с държавните и местните органи и структури и доставчиците на социални услуги.

4. На територията на Община Завет няма общински център за ресурсно подпомагане, а при установяване на потребност от такава подкрепа, грижата за децата и учениците може да бъде възлагана на държавната институция .

5. Създадени са условия за сътрудничество и отношения на загриженост между всички участници в процеса на образование, като са необходими процедури за повишаване на ефективността на комуникацията между тях.

Заклучение

Община Завет изостава от средните стойности в страната по отношение на икономическо развитие, ниво на доходите, състояние на инфраструктурата и основните услуги.

Необходимо е насърчаване в рамките на разнообразяване на икономическата база повишаване качеството на образованието и социалните услуги.

Осигуряването на устойчивост на селищната мрежа и изграждането на качествена социално-икономическа и образователна среда, гарантираща висок жизнен стандарт, следва да бъде една от приоритетните задачи пред местната власт.

Включването на подкрепата за личностно развитие като нов компонент в закона отваря пътя за трансформация на образователната среда и за организиране на всички нейни елементи, обединяване на ресурсите, изграждане на позитивен психологически климат на приемане на различията, емоционално благополучие и успех на всеки. Подкрепата извежда на преден план динамичният аспект на обучителните отношения между ученика и учителя и отношенията между учениците, учителите, родителите, специалистите и другия персонал, при който всеки един участва в процеса на разкриване и развитие на индивидуалния потенциал и приобщаване. Успехът на този процес минава през преместване центъра на приобщаващото образование в детската градина и в училище, през овластяване на образователните институции и на тяхното лидерство, през превръщането на детската градина и училището в общност от професионалисти, които имат и знанията и уменията как да бъдат полезни на децата, които работят в отношения на доверие, в екип, с участието на родителите и най-вече – с участието на самите деца.

ОБЩИНА ЛОЗНИЦА

1. След влизането в сила на Закона за предучилищното и училищното образование и извършената оптимизация на училищната мрежа, системата на предучилищното и училищното образование в Община Лозница обхваща следните законодателно установени институции: пет общински детски градини и шест училища.

2. В Община Лозница има изградена и добре функционираща системата за предучилищно и училищно образование.

3. В Община Лозница съществуват условия за осъществяване на подкрепата за личностно развитие на децата и учениците от институциите в системата на предучилищното и училищното образование, съвместно с държавните и местните органи и структури и доставчиците на социални услуги.

4. На територията на Община Лозница няма общински център за ресурсно подпомагане, а при установяване на потребност от такава подкрепа, грижата за децата и учениците може да бъде възлагана на държавната институция .

5. Създадени са условия за сътрудничество и отношения на загриженост между всички участници в процеса на образование, като са необходими процедури за повишаване на ефективността на комуникацията между тях.

Заклучение

Община Лозница изостава от средните стойности в страната по отношение на икономическо развитие, ниво на доходите, състояние на инфраструктурата и основните услуги.

Необходимо е насърчаване в рамките на разнообразяване на икономическата база повишаване качеството на образованието и социалните услуги.

Осигуряването на устойчивост на селищната мрежа и изграждането на качествена социално-икономическа и образователна среда, гарантираща висок жизнен стандарт, следва да бъде една от приоритетните задачи пред местната власт.

Включването на подкрепата за личностно развитие като нов компонент в закона отваря пътя за трансформация на образователната среда и за организиране на всички нейни елементи, обединяване на ресурсите, изграждане на позитивен психологически климат на приемане на различията, емоционално благополучие и успех на всеки. Подкрепата извежда на преден план динамичният аспект на обучителните отношения между ученика и учителя и отношенията между учениците, учителите, родителите, специалистите и другия персонал, при който всеки един участва в процеса на разкриване и развитие на индивидуалния потенциал и приобщаване. Успехът на този процес минава през преместване центъра на приобщаващото образование в детската градина и в училище, през овластяване на образователните институции и на тяхното лидерство, през превръщането на детската градина и училището в общност от професионалисти, които имат и знанията и уменията как да бъдат полезни на децата, които работят в отношения на доверие, в екип, с участието на родителите и най-вече - с участието на самите деца.

ОБЩИНА САМУИЛ

- След влизането в сила на Закона

на способностите и уменията на всяко дете и ученик. за предучилищното и училищното образование и извършената оптимизация на училищната мрежа, системата за предучилищно и училищно образование (СПУО) в Община Самуил обхваща следните законодателно установени институции: две общински детски градини с шест филиала, три училища;

- В община Самуил има изградена и добре функционираща СПУО за обезпечаване на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие, която се осигуряват там, където са детето и ученикът – в детските градини и в училищата;
- Липсва център за подкрепа за личностно развитие;
- Регистрирани са потребности от предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие за 20.27 % от децата и учениците на територията на община Самуил, както следва: със специални образователни потребности – 3.3 %, с изявени дарби 11,24 %, в риск от социално изключване – 5,73 %;
- В община Самуил съществуват условия за осъществяване на подкрепата за личностно развитие на децата и учениците от институциите в СПУО, съвместно с държавните и местните органи и структури и доставчиците на социални услуги;
- На територията на община Самуил няма общински център за ресурсно подпомагане, а при установяване на потребност от такава подкрепа, грижата за децата и учениците може да бъде възлагана на лицензирани доставчици на социални услуги и/или да продължи нейното осъществяване от държавната институция – Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование;
- Община Самуил е разработила самостоятелно и прилага цялостни политики за обезпечаване на дейностите за подкрепа за личностно развитие, чрез дофинансиране и реализиране на общински образователни и младежки програми, програми за спорт, мерки за превенция на негативни явления сред младежта, за стимулиране на здравословния живот, както и социални дейности;
- Създадени са условия за сътрудничество и отношения на загриженост между всички участници в процеса на образованието, като са необходими процедури за повишаване на ефективността на комуникацията между тях;
- Съществува необходимост от прилагане на активна политика за реализиране на проекти, финансирани със средства по различните Оперативни програми на Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС, както и чрез други фондове и програми, за да се осигури допълнителен финансов ресурс в сферата на образованието и дългосрочно положително въздействие върху местната общност;
- Организирането и осигуряването на дейностите за подкрепа на личностното развитие на територията на община Самуил е динамичен процес, който подлежи на оптимизиране в съответствие с разпоредбите на ЗПУО и с променящите се потребности на образователната система и налага координираност между всички участници в образователния процес и органите на управление на централно и местно ниво, с цел осигуряване на подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване

ОБЩИНА ЦАР КАЛОЯН

След изложената информация за състоянието на предучилищното и училищно образование на територията на община Цар Калоян и взаимодействието между ключовите фактори в процеса на предоставяне на подкрепа за личностно развитие, се направи оценка, идентифицираха се нужди и се изведоха следните изводи:

- поради влошената демографска картина и наличието на групи/паралелки с минимален и под минималния брой деца/ученици се налага извършване на оптимизация в системата на предучилищното и училищното образование в община Цар Калоян;

- необходимо е да се повишава средният брой ученици в паралелка на ниво община чрез ежегодно оптимизиране на паралелките;
- да продължи осъществяването на целодневна организация на учебния процес като инструмент за превенция на отпадане от училище, за осигуряване на специализирана помощ при подготовката, за развиване на таланти и удовлетворяване на потребности и интереси;
- с цел да се отговори на изискванията за създаване на приобщаващо и подкрепящо образование за личностно развитие на децата и учениците, да се осигурят условия, както и екипи от висококвалифицирани специалисти: педагози, психолози, ресурсни учители, логопеди, които ще направят оценка и ще осъществят допълнителна подкрепа на деца и ученици, имащи необходимост от приобщаване и социализация;
- създаване на подходяща подкрепяща среда за деца със СОП повсеместно - достъпна архитектурна, обща и специализирана среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти;
- да се приложат различните форми на обучение, заложи в новия ЗПУО, с цел да се отговори на потребностите и да се даде достъп до образование, както и да се предотврати преждевременно отпадане и ранно напускане на училище;
- повишаване на квалификациите и професионалната компетентност на педагогическите специалисти;
- необходимо е разработване и прилагане на програма за кариерно ориентиране на учениците на ниво училище; подпомагане на трудовата и професионалната реализация на завършващите средно образование; да се разработят инструменти за ранно кариерно ориентиране на застрашените от отпадане ученици, както и адаптиране на инструменти за целите на кариерното ориентиране на ученици със специални образователни потребности.

Първостепенно значение в подкрепа за личностно развитие придобива полагането на национални образователни цели и формирането на съответните политики. Условие за успешното вписване на българските образователни реалности в европейската регулаторна рамка, респективно в един съвременен образователен проект, е актуализирането на концепта качество и на системите за контрол и управление на качеството.

Най-ценният капитал на една страна са хората с техните знания, умения, способности, здравен и спортен статус и култура. Главните институции, отговорни за развитието на личността и формирането на човешкия капитал са семейството, детската градина, училището, здравните, културните и спортни институции, средствата за масова информация и организациите, където хората се трудят. Тези институции претърпяха сериозни промени през последните години промените не бяха най-благоприятни за социализацията на подрастващите и мотивацията за лично израстване и реализация в професионалната сфера.

В състояние на нарастваща дистанция между семейството и училището и голям брой деца, които се отглеждат в т.нар. преходни семейства психичното здраве, устойчивост и добруване на българските деца са застрашени.

Ресурсите за подкрепа, които има училището, не са достатъчни на фона на нарастващите социални проблеми. Детската градина и училището са изправени пред необходимостта ежедневно да мобилизират усилията си да задържат децата, да ги мотивират за учене, да се сблъскват с трудностите на родителите, да предоставят социална помощ, да изнемогват в търсене на съдействие отвън. Това държи участниците под напрежение и в отношения на конфликти.

Включването на подкрепата за личностно развитие като нов компонент в Закона за предучилищното и училищното образование отваря пътя за трансформация на образователната среда и за организиране на всички нейни елементи, обединяване на ресурсите, изграждане на позитивен психологически климат на приемане на различията, емоционално благополучие и успех на всеки.

III. СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ

1. Обща цел, принципи.

1.2. Обща цел.

Стратегията за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците цели да бъде осигурена обща и допълнителна подкрепа за личностното развитие на всяко дете и ученик в област Разград, съобразно неговите потребности.

1.2. Принципи.

- Създават се условия за разгръщане потенциала на всяко дете и ученик за личностно развитие, както и за успешна реализация и социализация.
- На децата и учениците в системата на предучилищното и училищното образование се предоставя подкрепа за личностно развитие, която осигурява подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията им.
- Подкрепата за личностно развитие се прилага в съответствие с индивидуалните образователни потребности на всяко дете и всеки ученик.
- Осигурява се непосредствен достъп до ресурсите и базирането им в образователната среда, която е възможно най-близо до децата и учениците.

2. Приоритети, специфични цели, мерки.

- **Приоритет 1 Подкрепа за личностно развитие на деца и ученици със специални образователни потребности и с хронични заболявания.**

Специфична цел 1: Приобщаване на децата със специални образователни потребности /СОП/ в общообразователните училища и детски градини.

– **Мярка 1:** Развитие дейността на Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование. Осигуряване на допълнителната подкрепа за деца и ученици:

1. Работа с дете и ученик по конкретен случай – за деца със специални образователни потребности;
2. Психо-социална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна рехабилитация, рехабилитация на комуникативните нарушения и при физически увреждания;
3. Осигуряване на достъпна среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти;
4. Предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за учениците със сензорни увреждания.
5. Ресурсно подпомагане.

-- **Мярка 2:** Създаване и укрепване на капацитета на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности по чл. 190 от ЗПУО към Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование.

– **Мярка 3:** Участие на ученици със СОП в мероприятия, изложби, конкурси, спортни изяви и др., наравно със своите съученици.

Специфична цел 2: Работа на специалисти от детските градини и училищата с деца със специални образователни потребности /СОП/ в образователните институции в областта.

- **Мярка 1:** Работа на специалисти от детските градини и училищата с деца със специални образователни потребности /СОП/ в рамките на проекти.

-- **Мярка 2:** Осигуряване на специалисти за работа с деца със специални образователни потребности /СОП/ и в други детски градини и училища в областта.

-- **Мярка 3:** Развитие на практиката за назначаване на помощник на учителя при повече от три деца или ученици в групата/паралелката.

Специфична цел 3: Интеграция и рехабилитация на деца и ученици с увреждания.

– **Мярка 1:** Развитие на социалните услуги за деца и ученици с увреждания – Дневни центрове за деца с увреждания, Центрове за социална интеграция и рехабилитация, лични асистенти и др.

Специфична цел 4: Подобряване на материалните условия и достъпност на средата за обучение на деца и ученици със специални образователни потребности в институциите в системата на предучилищното и училищно образование.

-- **Мярка 1:** Подобряване на достъпността на архитектурната среда в образователните институции като част от осигуряването на подкрепяща среда.

-- **Мярка 2:** Подобряване на специализираната подкрепяща среда в образователните институции, съобразно нормативните изисквания (чл. 104, ал. 4 от Наредба за приобщаващото образование).

Специфична цел 5: Осигуряване на качествено и задълбочено оценяване на индивидуалните потребности на децата и учениците и разграничаване на нуждата от обща и от допълнителна подкрепа.

-- **Мярка 1:** Изпълнение на нормативно определените практики за екипна работа на учителите съгласно чл. 16 и 22 от Наредба за приобщаващото образование за разпознаване на обучителни трудности у децата и учениците.

-- **Мярка 2:** Извършване на оценка на риска от обучителни затруднения на децата на 5 и 6 годишна възраст в рамките на установяването на готовността на детето за училище, като се отчита физическото, познавателното, езиковото, социалното и емоционалното му развитие (чл. 10 от Наредбата за приобщаващо образование).

-- **Мярка 3:** Ранно оценяване от педагогическите специалисти в детската градина на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата от 3 години до 3 години и 6 месеца – извършва се съгласно глава втора, раздел I на Наредба за приобщаващото образование (чл. 8 до чл. 11) и включва три аспекта: ранно оценяване (скрининг) на развитието на детето и на риска от обучителни трудности, определяне на необходимостта от допълнителни модули по български език за децата, които не владеят български език и идентифициране на нуждата от оценка на потребностите за допълнителна подкрепа.

• **Приоритет 2 Подкрепа за личностно развитие на деца и ученици от уязвими общности и деца в риск.**

Специфична цел 1: Гарантиране на равни шансове на всички деца от уязвими общности за ранно детско развитие.

– **Мярка 1:** Осигуряване на подкрепа за ранното детско развитие в семейна и общностна среда.

- **Мярка 2:** Стимулиране посещаемостта в детски градини.
- **Мярка 3:** Осигуряване на достатъчна ранна подготовка за училище.

Специфична цел 2: Обхващане и превенция на отпадането от училище на деца и ученици от уязвими общности.

– **Мярка 1:** Прилагане на разнообразни форми и програми за работа с деца с трудности и дефицити в обучението и отпаднали от училище с цел тяхната реинтеграция.

Специфична цел 3: Повишаване броя на представители на уязвими етнически малцинства в средното и висшето образование:

– **Мярка 1:** Стимулиране на младежи и родители от уязвими етнически малцинства за средно и висше образование.

• **Приоритет 3: Подкрепа за личностно развитие на децата и учениците с изявени дарби.**

Специфична цел 1: Осигуряване условия за развитие на децата и учениците с изявени дарби.

– **Мярка 1:** Подкрепа за личностно развитие на децата и учениците с изявени дарби в образователните институции.

– **Мярка 2:** Включване в дейности на Центрове в подкрепа за личностно развитие.

– **Мярка 3:** Включване в дейности на неправителствени организации, читалища, спортни клубове.

• **Приоритет 4: Подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в училищата и детските градини.**

Специфична цел 1: Създаване на механизми за координация и изпълнение на мерки за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в училищата и детските градини.

– **Мярка 1: Създаване на екипи и планове за подкрепа.**

1. Създаване на училищна процедура за обобщаване на информацията за децата и учениците, с цел планиране и реализиране на дейности по интереси, за превенция на трудностите при учене, допълнителна подготовка, за позитивна дисциплина, за развиване на дарбите.

2. Създаване на условия за структурирани регулярни дискусии.

3. Привличане на родителите като основни партньори.

Специфична цел 2: Осигуряване подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията на децата и учениците в училищата и детските градини.

– **Мярка 1: Осигуряване обща подкрепа на децата и учениците:**

1. Екипна работа между учителите. Дейности за мотивация.

2. Допълнително обучение по учебни предмети при условията на закона;

3. Допълнителни модули за деца, които не владеят български език;

4. Консултации по учебни предмети;

5. Кариерно ориентиране на учениците;

6. Занимания по интереси;

7. Библиотечно-информационно обслужване;

8. Грижа за здравето. Превенция на психичното здраве. Превенция на насилието и тормоза

9. Общежитие;
 10. Поощряване с морални и материални награди;
 11. Дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение;
 12. Ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения;
 13. Логопедична работа.
- **Мярка 2:** Създаване на подкрепяща среда.
 - **Мярка 3:** Реализиране на проекти и инициативи и участие в национални програми и проекти /“Подкрепа за успех“, „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“/ и др.

- **Мярка 4:** Реализиране на занимания по интереси в училищата съгласно чл. 21 – 21е от Наредбата за приобщаващо образование, които включват провеждане на учебни часове и изяви на учениците, провеждане на междуинституционални занимания по интереси и междуинституционални изяви на учениците, обхванати в тях, посещения на културно-исторически и природонаучни обекти, институции, публични и стопански организации и други.

- **Мярка 5:** Реализиране на междуинституционални дейности и изяви, планирани в общата програма на общините по чл. 21е, ал. 1 от Наредбата за приобщаващо образование, която е част от общинската програма по чл. 256, ал. 1, т. 12 от ЗПУО и има за цел да стимулира дейности и изяви на учениците, свързани със заниманията по интереси, в сътрудничество с училища, центрове за подкрепа за личностно развитие и други институции.

- **Приоритет 5: Подкрепа за личностно развитие на децата и учениците извън училищата и детските градини.**

За работа с деца и ученици чрез организиране на дейности в свободното им време и развиване и насърчаване на уменията и способностите на детските таланти, ще се разчита на системата от Центровете за подкрепата за личностно развитие в област Разград и на Младежки информационно-консултантски център в гр. Разград, както и на неправителствените организации, читалищата и спортните клубове.

Специфична цел 1: Развитие на система от Центровете за подкрепата за личностно развитие, които да предоставят физическа, психологическа и социална среда за равен достъп до образование и за развитие на способностите и уменията, както на децата и учениците със специални образователни потребности, с хронични заболявания или в риск, така и на тези с изявени дарби.

- **Мярка 1:** Реализиране на проекти и дейности за институционално укрепване на Центровете за подкрепата за личностно развитие. Модернизиране на базата на центровете и развитие на човешките ресурси в тях.

- **Мярка 2:** Развитие на следните форми на работа на Центровете в подкрепа на личностното развитие:

- **Масови:** включват публични изяви - конкурси, състезания, фестивали, изложения, прегледи, олимпиади, дискуссионни форуми, турнири, игри, пленери, празници, образователни, концертни и развлекателни програми.

- **Групови:** школи, клубове, състави, ансамбли, хорове, филхармонии, секции, отбори, кръжоци, експедиции с учебна цел, ваканционна дейност и други.

- **Индивидуални:** предвиждат се за конкретни случаи.

Специфична цел 2: Развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата на децата и учениците в областта на спорта.

– **Мярка 1:** Спорт – учебно-тренировъчна и състезателна дейност, ваканционни занимания при най-добрите специалисти по спортовете: шахмат, бадминтон, тенис на корт, тенис на маса, лека атлетика, баскетбол, ориентиране. Развитие на дейности в Център за подкрепа за личностно развитие – Ученическа спортна школа „Руси Бухтев”, гр. Разград и в спортните клубове.

- **Мярка 2:** Участие в състезания.

Специфична цел 3: Развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата на децата и учениците в областта на изкуствата.

– **Мярка 1:** Танцово, музикално и изобразително и приложно изкуство – школа по пиано, школа по китара, клас по пеене, танцови школи. Развитие на дейности в Център за подкрепа за личностно развитие - Център за работа с деца (ЦРД), гр. Разград, в Центрове за подкрепа за личностно развитие в другите общини на територията на област Разград и в читалищата.

- **Мярка 2:** Участие в конкурси, фестивали, концерти и др.

Специфична цел 4: Развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата на децата и учениците в областта на науките и технологиите. Развитие на дейности в Център за подкрепа за личностно развитие – Център за ученическо, техническо и научно творчество (ЦУТНТ), гр. Разград и в Центрове за подкрепа за личностно развитие в другите общини на територията на област Разград.

- **Мярка 1:** Техническо и научно творчество.
- **Мярка 2:** Компютърни технологии.
- **Мярка 3:** Езиково обучение.

Специфична цел 5: Развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата на децата и учениците в областта на технологиите.

– **Мярка 1:** Реализиране на дейностите за развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата на децата и учениците в областта на технологиите в Центрове за подкрепа за личностно развитие на територията на област Разград.

Специфична цел 6: Формиране на гражданска, екологична и природозащитна култура, приобщаване към националните и общочовешки ценности.

– **Мярка 1:** Развитие на дейности в Център за подкрепа за личностно развитие – Център за ученическо, техническо и научно творчество (ЦУТНТ), Младежкия информационно-консултантски център в гр. Разград, Центрове за подкрепа за личностно развитие в другите общини на територията на област Разград и в неправителствени организации, в следните направления:

- Доброволчество.
- Гражданско образование, екологична култура.
- Придобиване умения за лидерство.

Специфична цел 7: Подкрепа за кариерното ориентиране на учениците.

– **Мярка 1:** Развитие дейностите за кариерното ориентиране на учениците в област Разград.

• **Приоритет 6: Развитие на човешките ресурси в подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.**

Специфична цел 1: Създаване и функциониране на междуинституционален екип за координиране на дейностите в подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

– **Мярка 1:** Създаване и функциониране на регионален екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците към Регионално управление на образованието, гр. Разград.

Специфична цел 2: Реализиране на дейности за повишаване квалификацията на кадрите в образователните институции, Центровете за подкрепа за личностно развитие, Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование и др. за работа в насока подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

– **Мярка 1:** Обучения за повишаване квалификацията на кадрите в образователните институции, Центровете за подкрепа за личностно развитие, Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование и др. за работа в насока подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

– **Мярка 2:** Обмен на опит за повишаване квалификацията на кадрите в образователните институции, Центровете за подкрепа за личностно развитие, Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование и др. за работа в насока подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

IV. СИСТЕМА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА ЗА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ В ОБЛАСТ РАЗГРАД

1. Звено за мониторинг и оценка на Стратегията.

Стратегията за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Разград е стратегически документ за прилагане на секторна политика в сферата на образованието на ниво област.

Изпълнението на Областната стратегия е сложен и многопосочен процес, свързан с влиянието на различни политически, икономически и социални фактори в динамична и променяща се макро- и микросреда. Ето защо е необходимо реализацията на Стратегията да се възприема като непрекъснат процес на наблюдение, оценка и актуализация, анализ и адаптиране на съществуващите насоки за развитие и дейности към новите обстоятелства.

Ключова фаза на стратегическото планиране е **мониторингът**, който включва наблюдението, оценката и контрола на реализацията на заложените цели и изпълнението на планираните дейности в Стратегията.

Наблюдението е важен инструмент за провеждането на ефективна политика за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Разград, тъй като неговата основна функция е да дава обратна информация за степента на реализация на целите и приоритетите, и за евентуално предотвратяване на рисковете пред изпълнението на предвидените дейности.

Обект на наблюдението са напредъкът, промените и последиците от предприеманите действия. Той може да се разглежда като непрекъснат процес на събиране, анализ и оценка на информация, необходима за управлението и вземането на решения при изпълнение на стратегията, както и за нейна бъдеща актуализация. Наблюдението и оценката на изпълнението на Областната стратегия се осъществява на база на информацията в доклада от последващата оценка на изпълнението на Стратегията и на изпълнението на Общинските планове за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Органът, който координира и контролира изпълнението на Областната стратегия е Областният съвет за развитие. Той обсъжда и съгласува Областната стратегия. Областният управител, подпомаган от Областната администрация организира изработването, обсъждането, съгласуването и актуализирането на документа, като осъществява координация и контрол върху процеса на разработването му. Той осигурява публичност и прозрачност на планирането и програмирането на регионалното развитие, следи за реализацията на Областната стратегия и подпомага разработването на общинските планове за подкрепа на личностно развитие на децата и учениците.

Местните власти участват в изпълнението на Областната стратегия чрез приемането на Общински планове за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците, като мобилизират местните финансови, човешки и организационни ресурси, включително на частния и неправителствен сектор за развитие и прилагане на инициативи с местно и надобщинско значение.

Отговорните органи са подпомагани в дейностите по реализация на Областната стратегия чрез активно участие в процеса на вземане на решения и чрез създаване на партньорства с регионалните и местните организации на бизнеса, образователни, здравни, социални и културни организации; инфраструктурните предприятия, неправителствените организации, граждански сдружения и други.

Наблюдението и оценката са насочени главно към постигане на устойчивост, ефективност, целесъобразност и законосъобразност при изпълнението на Областната стратегия.

Във връзка с отчитането на резултатите и въздействията от реализацията на дейностите за постигане на целите, заложи в стратегическата рамка е необходимо да бъде създадена ефективна система за мониторинг включваща наблюдение, оценка и контрол на стратегическия документ.

Ролята на мониториращ местен орган се изпълнява от Областния съвет за развитие (ОСР), който наблюдава реализацията на Стратегията за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Разград и прави последваща оценка, след приключване на плановия период.

За наблюдение и оценка изпълнението на Стратегията за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Разград, като спомагателен орган към ОСР ще бъде сформирано **Звено за мониторинг и оценка /ЗМО/** на изпълнението на Областната стратегия. В Звеното за мониторинг и оценка ще участват представители на Областна администрация Разград, по един представител на общинските администрации, на териториални структури на изпълнителната власт като: Регионално управление на образованието, Регионална дирекция „Социално подпомагане”, Регионална здравна инспекция, Териториално статистическо бюро, представители на Центрове за подкрепа за личностно развитие на деца и ученици, Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование и на неправителствения сектор. ЗМО ще има оперативен и разширен състав.

ЗМО ще извършва последваща оценка на изпълнението на Областната стратегия, след изтичане на двугодишния период на нейното действие и включва: оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите; оценка на общото въздействие; оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси; както и изводи и препоръки относно провеждането на политиката за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците.

2. Критерии за оценка.

Стратегията за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Разград се оценява, като се използват определени критерии за нейното изпълнение. Използваните критерии имат ключово значение за извършване на обективна последваща оценка на цялостното изпълнение на стратегията.

Критериите за оценка на изпълнението на Областната стратегия са свързани с въздействието и постигането на целите и приоритети за устойчиво интегрирано развитие на областта и служат за качествени и количествени оценки от гледна точка на:

1. адекватност на нуждите от развитие и съответствие с политиката в сферата на образованието в страната и в ЕС;

2. реалистичност и приложимост по отношение състоянието и очакваните промени в социално-икономическия профил на областта в сравнение с други области от съответния район от ниво 2 и по отношение на средните показатели в страната;

3. политическа и социална ангажираност, капацитет на институциите и партньорите за прилагане на политиката за устойчиво развитие в сферата на образованието;

4. ефективност на стратегията за постигане на желаните резултати и въздействие;

5. ефикасност на използваните финансови ресурси за постигане на целите и приоритетите за регионално развитие;

6. устойчивост и възможности социално-икономическите и институционалните ефекти от изпълнението на стратегията да продължат в средносрочен или дългосрочен период от време.

3. Индикатори за наблюдение на реализацията на Стратегията за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Разград.

За отчитане на напредъка и степента на постигане на целите и приоритетите за развитие на областта, както и за упражняване на контрол върху изпълнението на Стратегията за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Разград, са дефинирани критерии за оценка – система от качествени и количествени индикатори.

Индикаторите са реалистични и приложими по отношение на състоянието и очакваните промени в образователната система в областта.

Индикаторите отговарят на условията за ефективност и ефикасност. Отчитат и устойчивостта на ефекта от изпълнението на целите и приоритетите.

3.1. Качествени индикатори.

Качествените критерии се отнасят до нормите и стандартите, които характеризират качеството на изпълнение на целите и приоритетите във важните за областта тематични рамки на икономическите, социалните, териториалните, политическите и екологическите условия и изисквания:

- Доколко и как стратегията допринася за трансформиране на целите и приоритетите в стратегическите и планови документи от по-горните нива (европейско и национално) и съобразяването им със специфичните характеристики на района;

- Какви възможности предлага реализацията на стратегията за отразяване на важни приоритети и проекти с областна значимост, определени на по-ниски териториални нива, както и в неформални местни партньорства. Доколко гъвкава е разработената стратегия;

- До каква степен се използват специфичните конкурентни предимства на областта. ефективно използване на собствения ѝ потенциал за развитие за развитие на сферата на образованието.

До каква степен силните и слаби страни на района, съществуващият потенциал, неоползотворени възможности и вероятните заплахи са обект на реализираните в рамките на стратегията действия;

- Как прилагането на стратегията спомага за намаляване на вътрешно областните и междуобластните неравенства в социалната и икономическа сфери. Доколко стратегията допринася за намаляване на диспропорциите в социалната сфера чрез развитие и реализация на човешкия капитал;

- Доколко стратегията стимулира развитието на различни форми на териториално сътрудничество – трансгранично, транснационално, междуобластно, вътрешно областно, както и сътрудничество между трите сектора – публичен, частен и неправителствен;

- Политическа ангажираност и административен капацитет на институциите на местно ниво и партньорите, за провеждане на регионалната и местна политика и управление на процесите на планиране, програмиране, информационно осигуряване контрол и координация

3.2. Количествени индикатори

В стратегическата част на документа са изведени и количествени индикатори, проследяващи изпълнението на приоритетите на Стратегията.

Приоритет 1 Подкрепа за личностно развитие на деца и ученици със специални образователни потребности и с хронични заболявания.

- Брой деца и ученици, на които след извършена оценка на индивидуалните потребности е одобрена или отказана допълнителната подкрепа от РЕПЛРДУСОП;

- Брой деца и ученици със СОП с осигурена допълнителна подкрепа;

- Брой деца и ученици със СОП с осигурена допълнителна подкрепа от Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – Разград;

- Брой деца и ученици със СОП, участвали в мероприятия, изложби, конкурси, спортни изяви и др.

- Брой деца и ученици със СОП с осигурена допълнителна подкрепа в рамките на проект „Включващо образование” и брой училища, включени в проекта;

- Брой деца и ученици със СОП с осигурена допълнителна подкрепа от други институции;

- Брой деца на 5 и 6 годишна възраст, на които е извършена оценка на риска от обучителни затруднения;

- Брой деца от 3 години до 3 години и 6 месеца, на които е извършено ранно оценяване (скрининг) на развитието на детето и на риска от обучителни трудности;

- Брой учебни заведения, ползващи услугите на Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – Разград;

- Брой ресурсни учители, психолози и логопеди, работещи с деца със СОП;

- Брой учебни заведения с назначен помощник на учителя при повече от три деца или ученици в групата/паралелката.

- Брой социални услуги, които се използват от деца със СОП;

- Брой деца, ползващи социални услуги;

- Брой учебни заведения с осигурен достъп за хора с увреждания;

- Брой учебни заведения с предприети мерки за осигуряване на достъпна среда;
- Брой учебни заведения с осигурени технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали и методики;
- Брой институции със значително подобрене на материалната база – нови елементи на достъпна архитектурна среда, разкрит кабинет.

Приоритет 2 Подкрепа за личностно развитие на деца и ученици от уязвими общности и деца в риск.

- Брой създадени общностни центрове в квартали на уязвими общности;
- Брой деца и семейства получили услуги;
- Брой реализирани дейности за намаляване на разходните бариери за семейства без или с ниски доходи;
- Брой назначени асистенти от съответните уязвими общности в детските градини;
- Процент на обхванатите подлежащи в подготвителни класове;
- Брой деца с осигурени допълнителни часове в подготвителните класове за усвояване на български език и на социални умения;
- Брой назначени образователни медиатори;
- Брой ученици от уязвими общности с осигурени учебници, разходи за транспорт и на стипендии;
- Брой въведени нови методи за обучение;
- Брой училища с въведена целодневна организация на учебен процес до 7 клас;
- Брой училища с извънкласни форми на обучение;
- Брой осигурени ресурсни учители;
- Брой деца, обхванати в извънучилищни развиващи дейности;
- Брой проведени срещи с родители за намаляване на общностния натиск за ранни женитби;
- Брой реализирани кампании в общността за намаляване на общностния натиск за ранни женитби;
- Брой застрашени от отпадане ученици, представители на уязвими общности, ползващи услуги на индивидуални ментори;
- Брой проведени училищни кампании;
- Брой създадени извънучилищни дейности;
- Брой учители и служители, преминали обучение за работа в мултикултурна среда.
- Брой учители, директори, служители и ученици, преминали обучение за разпознаване на признаци на домашно насилие и за правилна реакция в случай на констатиране на такива случаи;
- Брой студенти от уязвими общности от област Разград.

- Брой съвместни дейности на училищата и регионалния представител на КЗД;
- Брой проведени кампании за нетърпимост на всичките форми на дискриминация и нетолерантност.

Приоритет 3: Подкрепа за личностно развитие на децата и учениците с изявени дарби.

- Брой ученици с изявени дарби, получили подкрепа от Центровете за подкрепа на личностното развитие;
- Брой ученици с изявени дарби, получили подкрепа от неправителствени организации, читалища, спортни клубове;
- Брой ученици, участвали в състезания, конкурси и олимпиади;
- Брой ученици, класирани на призови места на състезания, конкурси и олимпиади.

Приоритет 4: Подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в училищата и детските градини.

- Брой образователни институции със създадени екипи за подкрепа;
- Брой образователни институции със създадени планове за подкрепа;
- Брой образователни институции, осигуряващи обща подкрепа на децата и учениците;
- Брой форми на обща подкрепа за децата и учениците в образователните институции;
- Брой детски градини и училища, в които работят педагогически съветници и психолози;
- Брой деца и ученици, получаващи обща подкрепа;
- Брой училища, включени в проекти;
- Брой ученици, включени в проекти;
- Брой училища, в които се реализират занимания по интереси;
- Брой ученици, включени в занимания по интереси;
- Брой междуинституционални дейности и изяви, проведени съгласно общата програма на общините за стимулиране на дейности и изяви на учениците, свързани със заниманията по интереси, в сътрудничество с училища, центрове за подкрепа за личностно развитие и други институции;
- Брой училища, осигуряващи допълнително обучение по учебни предмети и брой ученици, включени в него;
- Брой образователни институции, осигуряващи занимания в допълнителни модули за деца, които не владеят български език и брой деца, включени в тях;
- Брой училища, осигуряващи консултации по учебни предмети за ученици и брой ученици, включени в тях;
- Брой ученици, използвали услуги за кариерно ориентиране;
- Брой ученици, използващи услуги на библиотечно-информационно обслужване;

- Брой образователни институции с осигурено медицинско лице;
- Брой ученици, настанени в общежитие;
- Брой на учениците, получаващи стипендия;
- Брой ученици, поощрени с морални и материални награди;
- Брой учители, директори, служители и учиници, преминали обучение за разпознаване на признаци на домашно насилие и за правилна реакция в случай на констатиране на такива случаи;
- Процент на децата със СОП, полващи услуги на логопед.

Приоритет 5: Подкрепа за личностно развитие на децата и учениците извън училищата и детските градини.

- Брой реализирани проекти и дейности за институционално укрепване на Центровете за подкрепата за личностно развитие.
- Брой ученици, включени в работата на Центровете за подкрепа за личностно развитие;
- Брой профили и групи в Центровете за подкрепа за личностно развитие;
- Брой ученици, включени в работата на Центровете за подкрепа за личностно развитие, участвали в състезания, конкурси и олимпиади;
- Брой ученици, включени в работата на Центровете за подкрепа за личностно развитие, класирани на призови места на състезания, конкурси и олимпиади;
- Брой проекти и инициативи за извънкласна дейност;
- Брой деца и ученици, участващи в проекти и инициативи за извънкласна дейност;
- Брой неправителствени организации, читалища и спортни клубове, работещи с деца и ученици;
- Брой деца и ученици, включени в инициативи и проекти на неправителствени организации, читалища, спортни клубове и др.
- Брой деца и ученици, ползвали услугите на Младежки информационно-консултантски център в гр. Разград
- Брой ученици, ползвали услугите на Център за кариерно ориентиране, гр. Разград.

Приоритет 6: Развитие на човешките ресурси в подкрепа за личностното развитие на децата и учениците.

- Брой работни срещи на Регионален екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците към Регионално управление на образованието, гр. Разград;
- Брой организирани обучения за повишаване квалификацията на кадрите в образователни институции за работа в насока подкрепа за личностно развитие на децата и учениците;
- Брой преподаватели в образователни институции, преминали обучения за повишаване квалификацията за работа в насока подкрепа за личностно развитие на децата и учениците;

- Брой посещения и работни срещи за обмен на опит в насока подкрепа за личностно развитие на децата и учениците;
- Брой проекти за повишаване квалификацията на кадрите в образователни институции за работа в насока подкрепа за личностно развитие на децата и учениците и брой участници в тях.

V. ФИНАНСОВИ И МАТЕРИАЛНИ РЕСУРСИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА

Основното финансиране на училищата, работещи в системата на делегирани бюджети е държавната субсидия, определена по единни разходни стандарти. Стандартът за училища е определен на база брой ученици. Със стандарта се финансират разходите за възнаграждения и осигуровки, издръжка, а от 2011 г. и разходи за поддръжка на материалната база.

Допълнително финансиране се отпуска с Постановления на Министерски съвет, Писма от Министерство на финансите (ФО), финансиране или трансфери от министерства и ведомства по изпълнението на съвместни проекти и национални програми, съфинансирания от Европейския съюз. Тези средства принципно имат строго целеви характер или правила за разходване, определени по законов ред, инструкции или правила. Разходването следва да отговаря на определения вид, размер и други конкретни условия.

Собствените приходи за училищата от област Разград се реализират основно от приходите от наем на недвижими имоти и движими вещи, собствени земеделски земи и гори, и реализация на продукция и услуги от практическо обучение. Първостепенните разпоредители с бюджет са делегирали права на директорите на училища да реализират собствени приходи с които е уреден и начина на отчитането им. Приходите задължително се трансферират чрез единна бюджетна сметка към първостепенния разпоредител, като условието е чистия (нетния) доход от приходите да се връща в училищата като дофинансиране.

Даренията са начин за привличане на външни ресурси за дейности в училищата. Даренията в пари (лева или валута) следва да се администрират от съответната община и със стойността им да се завишава бюджета на съответното училище. Не са за подценяване и даренията в натура. Чрез тях се модернизира материалната база, набавят се необходимите материали и пособия за нормалното функциониране на образователно – възпитателния процес.

Средствата са съобразени със заявените потребности на училищата и размерът им ежегодно се определя с Решение на МС.

През 2023/2024 година в областта функционират 55 училища, 1 РЦППО и 1 ЦСОП, от които 20 средни училища. В състава на средните училища влизат 10 професионални гимназии. Разпределението на училищата по общини е следното:

Таблица 1: Училища в област Разград през учебната 2023/2024 г.

Община	Професионални гимназии	Средни училища	Профилирани гимназии, спортно училище	РЦПППО, ЦСОП и ВУИ	Основни и начални училища
Завет	1	1	-		4
Исперих	1	-	1	-	7
Кубрат	1	1	-	1 - ЦСОП	6
Лозница	1	1	-	-	2 + 1 НУ
Разград	6	1	2 + 1/спортно/	1 - РЦПППО	10
Самуил	-	1	-	-	2
Цар Калоян	-	1	-	-	1
Общо:	10	6	3 + 1/спортно/	2	33

От посочената таблица е видно, че във всяка община от област Разград има училище с гимназиален етап на обучение. В много случаи поради тежко социално-икономическо положение на семействата, родителите предпочитат децата им да продължат образованието си в общината, където живеят.

В пет общини има професионални гимназии. Професиите/специалностите застъпени в тях отговарят на икономическото развитие на съответната община, а и на областта като цяло.

Застъпените професии и специалности в професионалните гимназии са в съответствие с областния план за развитие на икономиката, референции от работодатели, интереси и желания на ученици и родители.

С обучението в задочна форма професионалните гимназии реализират стъпки към осигуряване на всеобхватен и гъвкав достъп до образование и обучение с цел овладяване и актуализиране на умения, необходими за активно участие в обществото, основано на знания. Цели се използването на кариерното ориентиране като мярка срещу отпадане от училище и като мярка насочена към намаляване на безработицата и на несъответствията между квалификацията на кадрите и изискванията на пазара на труда.

През 2018/2019 година се финансират от държавата /чрез бюджета на МОН/ 5 професионални гимназии /НПТГ, ПГИ, ПГХТБТ, ПГТС и ПГО/, ВУИ, РЦПППО и ЦСОП. Професионалните гимназии ПГССХВТ – Разград, ПГСС – Исперих, Професионална гимназия – Кубрат и ПГВМЗ – Лозница са преминали на финансиране съответно към бюджета на съответната община Разград.

Финансирането на дейността на Центровете за подкрепа за личностно развитие се извършва със средства от държавният бюджет, чрез бюджета на съответната общинска администрация, с преходен остатък от държавна дейност, средства от общински приходи, собствени приходи, дарения и спонсорство от физически и юридически лица. Финансови средства се получават и чрез работа по проекти.

Общинският съвет има право да допълва финансирането на делегирани от държавата дейности, за сметка на общински приходи от местни данъци и такси и други данъчни и неданъчни приходи. По този начин, общините имат възможност да вложат средства в усъвършенстването и развитието на образователната система.

Повечето от услугите, предлагани от общините, са държавно- делегирани. Разходите за ДДД се изчисляват по единни стандарти, които включват броя на персонала и размера на заплащането му и разходите за веществена издръжка.

Общините имат право да възлагат изпълнението на ДДД на лицензирани доставчици след процедура по подбор, разписана в Правилника за прилагане на ЗСП. Това дава възможност и на неправителствения сектор да влага финансов ресурс в социалната система.

Основната част от финансирането на дейностите от Стратегията ще бъде от бюджетите на учебните заведения и Центровете за подкрепа за личностно развитие.

За финансиране реализирането на мерки от Стратегията може да се кандидатства с проектни предложения по следните програми:

- Програма „Образование“ 2021-2027 г.;
- Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 г.;
- Програма „Развитие на човешките ресурси“ 2021-2027 г.;
- Програма „Научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация“ 2021-2027 г.;
- Програмата за храни и основно материално подпомагане 2021 – 2027 г.;
- Програми за териториално сътрудничество 2021-2027 г.;
- Национален план за възстановяване и устойчивост;
- Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони 2023-2027 г., вкл. с проекти, финансирани от Местни инициативни групи;
- национални програми като: кампания „За чиста околна среда“ на ПУДООС, програми на Центъра за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства (ЦОИДУЕМ) и др.
- програми на Министерство на образованието и науката – Програма за изграждане и основен ремонт на спортни площадки и физкултурни салони в държавните и общинските училища за периода 2024 – 2026 г., Национална програма „Ученически олимпиади и състезания“, Национална програма „Заедно за всяко дете“, Национална програма „Осигуряване на съвременна образователна среда“, Национална програма „Информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в системата на предучилищното и училищното образование“, Национална програма „Създаване на достъпна архитектурна среда и сигурност в училище“, Национална програма „Квалификация“, Национална програма „Без свободен час в училище“ и др.
- програми на Министерство на младежта и спорта – Национална програма за младежта (например разкриване на Младежки информационно-консултантски център), програма „Развитие на спорта на учащите“, програма „Спорт за децата в детските градини“, програма „Спорт за деца в риск“, програма „Децата и спортният клуб“, програма „Научи се да плуваш“, Програма „Спорт за децата в свободното време“ и др.

- международни програми: Българо-швейцарска програма за сътрудничество; Програма за хуманитарна помощ на САЩ; Програма на правителството на Япония за отпускане на безвъзмездна помощ за проекти на местно равнище и др.

Дейности от Стратегията може да се реализират и чрез участие в национални проекти като проект „Подкрепа за успех”, проект „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование” и др.

Дейностите от Стратегията може да се реализират и със собствени средства на общините, както и с целеви средства от републиканския бюджет.

VI. КОМУНИКАЦИОННА ПРОГРАМА

Важно условие за ефективното реализиране на Стратегията за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Разград е политиката за предоставянето на информация до обществеността. Обществеността трябва да получи пълна и обективна информация за всяка стъпка при реализиране на дейностите в стратегията. Реализирането на стратегията ще се съпровожда от различни информационни мероприятия, които ще осигурят нейната публичност, както в процеса на разработване, така и по време на реализация.

Комуникационната програма се основава на следните основни принципи:

- **Прозрачност** – информиране на обществеността за изпълнението на дейностите по Областната стратегия;

- **Координация** с други стратегии, програми, планове за развитие, изпълнявани от държавната и местната власт;

- **Позитивност на комуникационните послания** – изграждане на климат на доверие и съпричастие с всички заинтересовани страни, с оглед ефективното изпълнение на Стратегията;

- **Широко междуобщинско и междусекторно партньорство, сътрудничество и екипност** в комуникационния обмен;

- **Достъпност на информацията** – достигане на комуникиращата информация до най-голям брой заинтересовани лица.

Основните целеви групи са: органи и институции на държавната и местната власт; изпълнителни агенции; териториални структури на държавните органи и институции; учебни заведения, центрове за подкрепа за личностно развитие, неправителствени организации; читалища; спортни клубове; доставчици на социални услуги; приоритетни целеви групи на Областната стратегия; медии и широката общественост.

Предвижда се включване и делегиране на информационни и комуникационни функции на основните партньори по изпълнение на Стратегията – **Регионално управление на образованието и Областна администрация**. При изпълнението на стратегията ще се търси съгласуване и взаимодействие с всички заинтересовани страни, участвали в разработването на стратегията и нейното изпълнение.

Комуникационната стратегия ще подкрепя инициативи на гражданското общество, стимулирани от Стратегията, както и местни НПО, насочени към групи, които трудно могат да бъдат достигнати, чрез средствата за масово осведомяване.

Механизмите и подходите, които ще се прилагат при изпълнението на комуникационната програма включват:

- Създаване на устойчива информационна среда, чрез ефективно използване на различни начини и форми за комуникиране и промотиране на Стратегията: пропаганда, PR, лобизъм, групи за натиск, социологически и политологически инструментариуми, изграждане на идентичности, реклама;

- Установяване на приемливи норми и параметри на взаимоотношения между участниците в комуникационния процес – всички заинтересовани страни от изпълнението на стратегията;

- Оптимален избор на агенти на влияние, които ще бъдат включени като медиатори в комуникационния процес и ще работят в партньорство с медиите;

- Изграждане на адекватна и възпроизвеждаща се информационна среда чрез:

- Подаване на достатъчна информация в общественото пространство;
- Търсене на отзвук и обратна връзка от комуникиращата информация;
- Предвиждане на възможности за коригиращи действия;
- Прецизен избор на отделните информационни фрагменти и разполагането им в пространството на отделните медии, с цел възходящо мултиплициране на посланията.

Основни комуникационни техники. Комуникационната програма се основава върху няколко основни форми: директна комуникация, комуникация чрез масовите медии, комуникация чрез интернет и информационни материали и работа с партньори.

Директна комуникация. Цели да предостави възможност на заинтересованите страни и на широката общественост да споделят своите мнения, гледни точки и предложения в рамките на дискусии, кръгли маси и дебати. Проблемите в социалната сфера изискват непрекъснат дебат и достигане на гласа на обикновените граждани до отговорните за вземане на политическите решения. Само чрез пряк дебат и комуникация могат да бъдат координирани и хармонизирани усилията на ангажираните с различни секторни политики.

Комуникация чрез масовите медии. Важно е редовното и системно предоставяне на информация относно изпълнението на Областната стратегия чрез:

- пресконференции, брифинги и съобщения за медиите;
- неформални работни срещи на водещи редактори с координационното звено, изпълняващо стратегията;
- изготвяне на програми от електронни медии с национално покритие за разпространяване на информация относно популяризиране на визията, целите и приоритетите на областната стратегия.

Комуникация чрез Интернет и информационни материали. Поддържане и актуализиране на информацията за Стратегията в уеб сайтовете на партньорите и на заинтересованите страни. Разработване и публикуване на тематични информационни материали съобразени с визията, целите и приоритетите на Стратегията.

Целта на комуникационната програма е да популяризира сред широката общественост и заинтересованите страни ползите, положителните ефекти и резултатите от изпълнението на Стратегията.

Специфични цели

- Да се привлече общественото внимание към дейностите за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Разград.

Мерки:

- Информиране на местната общност и всички заинтересовани страни на територията на област Разград за Областната стратегия;

- Популяризиране на настоящите, подлежащите на реформиране и планираните нови форми за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Разград, на територията на областта;

- Популяризиране на органите и институциите на местно и национално ниво, които са ангажирани с планирането, предоставянето и финансирането на дейности за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Разград, на територията на област Разград;

- Стимулиране ангажираността на всички участници в разработването на стратегията, с нейното изпълнение.

Оперативно изпълнение на комуникационната програма.

За постигането на целите и реализацията на дейностите в настоящата комуникационна програма е необходимо оперативното ѝ изпълнение да се възложи на професионалист за връзки с обществеността, който да е пряко ангажиран с наблюдението и отразяването на информационните потоци, свързани с изпълнението на Стратегията за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Разград.

Тази функция ще бъде изпълнявана от експерта за връзки с обществеността в Областната администрация, в сътрудничество със Звеното за мониторинг и оценка.

В рамките на неговите компетенции и правомощия и с увеличаване на неговите задължения и отговорности, служителят за връзки с обществеността може да се ангажира с координирането и реализирането на дейностите по изпълнение на комуникационната програма.

За целите на своите нови отговорности и задължения, служителят за връзки с обществеността към Областната администрация е необходимо да участва както в организираните обучения за експертите, отговарящи пряко за имплементирането на Областната стратегия, така и на редовните заседания на тези органи.

Задачи и отговорности на експерта за връзки с обществеността в Областна администрация за реализирането на комуникационната програма:

- Участва в планирането на дейности, свързани с реализирането на целите на комуникационната програма;

- Съгласува и синхронизира своите действия с екипа на Звеното за мониторинг и оценка;

- Координира цялостното изпълнение на заложените дейности за изпълнение на комуникационната програма;

- Въвлича всички заинтересовани страни в информационния обмен за целите на Областната стратегия, чрез сътрудничество с техните експерти за връзки с обществеността или органи и институции, отговорни за подготовката и реализацията на информационни кампании и комуникационни материали;

- Популяризира актуална информация по изпълнението на Областната стратегия;

- Организира брифинги, пресконференции и други информационни мероприятия за постигането на целите и дейностите на комуникационната програма;

- Следи за подаването от всички заинтересовани страни на унифицирана информация и послания в общественото пространство, във връзка с изпълнението на целите на стратегията.

Дейностите, необходими за постигане на целите и реализиране на мерките са:

- Системно и периодично подаване на достатъчна информация в общественото пространство и прецизен избор на отделните информационни фрагменти, разполагането им в пространството на отделните медии с цел възходящо мултиплициране на посланията;
- Търсене на обратна връзка от комуникаращата информация и предвиждане на възможности за коригиращи действия;
- Организиране на брифинги, пресконференции, публикации в медиите за запознаване на заинтересованите страни и широката общественост с текущите дейности от Стратегията;
- Публикации на информационни материали и разпространението им в уеб-пространството за текущите дейности от Стратегията;
- Организиране на семинари и дискуссионни форуми с участието на представители на заинтересовани страни;
- Изработване на информационни и комуникационни материали и периодичното им актуализиране;
- Публикуване на Областната стратегия, като част от Стратегията за регионално развитие на област Разград.

VII. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Подкрепата за личностно развитие на децата и учениците трябва да осигурява подходяща физическа, психологическа и социална среда за развитие на способностите и уменията им и за пълноценното им участие в общността на детската градина и на училището. Тя трябва да се предоставя в съответствие с индивидуалните образователни потребности на всяко дете и на всеки ученик и чрез включване на ресурси, насочени към премахване на пречките пред ученето и научаването и към създаване на възможности за равнопоставен старт на децата и учениците в социалния живот и пълноценна личностна реализация.

Подкрепата извежда на преден план сътрудничеството и загрижеността между всички участници в процеса на приобщаващото образование, за да се превърне детската градина/училището в територия с позитивен психоклимат, в среда на взаимно доверие и емоционално благополучие за изява на всяка индивидуалност.

Осигуряването на подкрепа за личностно развитие на децата и учениците е приоритет в националната политика в областта на средното образование. Законът за предучилищното и училищното образование и Наредбата за приобщаващо образование са нормативните основания за организиране на образователната среда и нейните елементи, чрез обединяване на ресурсите на всички държавни и местни органи и институции. Изградената система за подкрепа за личностното развитие на децата и учениците от област Разград доказва ползата от единните и целенасочени действия на цялата общност. Натрупаният опит – постиженията и проблемните аспекти, определя бъдещите стратегически цели и идеи за превантивни и корекционни дейности в областта на общата и допълнителната подкрепа.

След приемането на **Областната стратегия**, в изпълнение на чл. 197, ал. 1 и 2 от ЗПУО, всяка община разработва **Общинска стратегия** за личностно развитие на децата и учениците за период от 2 години, която се приема от Общинския съвет.

За изпълнение на общинската стратегия, ежегодно до 30 април, общинският съвет, по предложение на кмета и след съгласуване с Регионалното управление на образованието, приема **Годишен план** за изпълнение на дейностите за подкрепа за личностно развитие. Общинските стратегии и съгласуваните и приети годишни общински планове се изпращат на Областния управител до 15 май.

Изпълнението на годишните общински планове се координира и отчита на общинско ниво по ред, определен от кметовете на общините и в сроковете, посочени в чл. 197, ал. 3 от ЗПУО. Изпълнението на общинските планове се отчита и на областно ниво – до 01 март на следващата година всяка община трябва да представи в Областна администрация отчет за изпълнението на дейностите по общинския годишен план.

За координиране на дейностите по изпълнение на Стратегията, със заповед на Областния управител се създава екип/комисия за мониторинг, в състава на който участват представители на всички заинтересовани страни – Областна администрация, Общинските администрации, Регионално управление на образованието, Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование, Център за специална образователна подкрепа, Регионална здравна инспекция, РДСП, Център за кариерно ориентиране и др.

Събирането на информация за изпълнените дейности и постигнатите индикатори по изпълнение на целите на Областната стратегия започва три месеца преди да изтече срокът на стратегията. В същия период започва и организацията за изготвянето на нова Областна стратегия за следващия период.